

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

МАТЕРІАЛИ

8-10 квітня 2014 року

Харків - 2014

Міністерство аграрної політики та продовольства України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

МАТЕРІАЛИ

V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ

«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ
ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ»

8-10 квітня 2014 року

Харків – 2014

Матеріали V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Харків: ХНТУСГ, 2014. – 233 с.

Із надісланих матеріалів оргкомітетом до друку рекомендовано 164 тези доповідей та наукових статей від 150 авторів із 32 установ, організацій і вищих навчальних закладів України та зарубіжжя.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

А.М. ТИЩЕНКО

– в.о. ректора Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, доктор технічних наук, професор, академік НААНУ

С.М. КВАША

– перший заступник директора Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», доктор економічних наук, професор, академік НААНУ

П.Т. САБЛУК

– Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» НААНУ, доктор економічних наук, професор, академік НААНУ, радник при дирекції

В.І. АРАНЧИЙ

– ректор Полтавської державної аграрної академії, професор

В.А. ВОЙТОВ

– проректор з наукової роботи ХНТУСГ, доктор технічних наук, професор

А.Д. ДІБРОВА

– директор ННІ бізнесу Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор економічних наук, професор

В.П. ГАЛУШКО

– ННІ бізнесу НУБіП, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААНУ

Г.Є. МАЗНЄВ

– директор ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ, професор

О.О. КРАСНОРУЦЬКИЙ

– завідувач кафедри обліку і аудиту ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор

В.М. ОНЕГІНА

– завідувач кафедри економіки та маркетингу ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор

І.О. БЕЛЕБЕХА

– доктор економічних наук, професор кафедри економіки та маркетингу ХНТУСГ

Т.Г. МАРЕНИЧ

– доктор економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту ХНТУСГ

**ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ,
НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ ТА ПІДПРИЄМСТВ,
СПІВРОБІТНИКИ ЯКИХ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У КОНФЕРЕНЦІЇ:**

- *ННЦ «Інститут аграрної економіки»*
- *Національний університет біоресурсів і природокористування України*
- *Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П.Василенка*
- *Академія внутрішніх військ МВС України*
- *Академія митної служби України*
- *Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет*
- *Дніпропетровський філіал університету «Україна»*
- *Житомирський національний агроєкологічний університет*
- *Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси (БІАОРУСЬ)*
- *Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка»*
- *ДФ «Київський інститут бізнесу і технологій»*
- *Львівський національний аграрний університет*
- *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*
- *Національний університет «Львівська політехніка»*
- *Національний університет ДПС України*

- *ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського»*
- *Одеська державна академія будівництва та архітектури*
- *Полтавська державна аграрна академія*
- *Сумський національний аграрний університет*
- *Українська інженерно-педагогічна академія*
- *Уманський національний університет садівництва*
- *Університет банківської справи Національного Банку України*
- *Санкт-Петербургский государственный аграрный университет (РОСІЯ)*
- *Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва*
- *Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця*
- *Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*
- *Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова*
- *Харківський торгівельно-економічний інститут*
- *Чернігівський державний інститут економіки і управління*
- *Чернігівський національний технологічний університет*
- *Warsaw University of Life Sciences – SGGW (ПОЛЬЩА)*
- *State Higher Vocational School in Krosno (ПОЛЬЩА)*

СЕКЦІЯ 1

***ТРАНСФОРМАЦІЯ
МОДЕЛЕЙ
ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ
В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ***

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА: РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ТА ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ

***Валетенко В.В., аспірант*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

В умовах поширеної економічної кризи проблема вирівнювання економічних характеристик для різних регіонів країни стає особливо гострою. В Україні проблеми регіонального розвитку здебільшого виникають у формі питань, які стосуються нерівномірного розподілу доходів між регіонами; різниці в темпах росту і рівня безробіття, оплати праці, а також впливу цих відмінностей на поширення бідності та соціальної напруженості.

Наявність істотного регіонального дисбалансу соціально-економічного та культурного розвитку ускладнює проведення єдиної політики соціально-економічних перетворень, збільшує загрозу регіональних криз. Відсутність активної, виваженої державної регіональної політики за період незалежності привело до ослаблення міжрегіональних економічних зв'язків і порушення ефективної взаємодії по вертикалі «центр - регіони».

Проблемою інвестиційної регіональної політики України є не тільки відсутність чітко визначених цілей та пріоритетів, скільки дефіцит навичок застосування інструментів впливу на цей процес.

Головною метою державної регіональної політики в сучасних умовах, на нашу думку, повинно надати допомогу в рівномірному соціально - економічному розвитку України та її регіонів, забезпечення прийняттого рівня життя населення, дотримання гарантованих державою соціальних стандартів, на основі ефективного використання потенціалу регіонів, підвищення ефективності функціонування підприємств різних форм власності.

На сьогоднішній день Україна виступає для іноземного інвестора, як країна з вигідним географічним розташуванням, різноманітними природними ресурсами, родючим чорноземом, кваліфікованими кадрами та науковим потенціалом. Але поряд з цими перевагами є і недоліки, які знижують інвестиційну привабливість, а саме: нестабільність законодавства, відсутність прозорого

* Науковий керівник – Красноручський О.О., д.е.н., доцент

оподаткування, низькі доходи населення, політична нестабільність, тотальна корупція, нахабне рейдерство і т.п.

Особливий акцент зарубіжні експерти роблять на високому рівні корупції, яка загрожує принципам демократії та верховенства закону.

Для вирішення цих проблем на державному рівні, на нашу думку, необхідно:

1. Удосконалювати державне управління соціально-економічним розвитком регіонів України.

2. Створення інвестиційної привабливості регіонів та економіки України в цілому.

3. Керівникам сільськогосподарських підприємств всіх форм власності у регіонах спільно з органами державного управління та місцевого самоврядування необхідно активніше проводити роботу з реструктуризації підприємств.

4. Важливим інструментом досягнення самодостатності регіонів має стати прискорення розвитку малого і середнього бізнесу, як стратегічного напрямку розвитку територій. Рівень розвитку малого бізнесу в Україні нижче 5-6 разів, ніж у розвинених країнах з ринковою економікою.

5. Вирішенню регіональних проблем в значній мірі має сприяти проведення нового етапу адміністративної реформи, пов'язаного з делегуванням управлінських функцій центральних органів влади на регіональний рівень і всебічний розвиток місцевого самоврядування. При цьому в регіоні повинні бути законодавчо розмежовані повноваження і відповідальність між гілками влади. Це дозволить забезпечити більш комплексний соціально-економічний розвиток регіонів та України в цілому.

Основними напрямками організаційно-економічної роботи повинні бути:

— впровадження ефективних методів менеджменту;

— припинення виробництва застарілої продукції, реалізація не використовуваних основних фондів та земельних ділянок, на яких вони розташовані;

— виділення зі складу великих підприємств самостійні підприємства і ліквідація безперспективних виробництв;

— розбудова структури виробництва за принципом формування центрів прибутку;

— розробка, сертифікація, розширення випуску конкурентоспроможної продукції та реалізація її на внутрішньому і

зовнішньому ринках;

— участь у регіональному й міжрегіональному поділі праці, розвиток регіональної та міжрегіональної кооперації;

— організація виробництва і постачання комплектного обладнання «під ключ» з подальшим сервісним обслуговуванням, навчанням кадрів, передачею технологічної документації;

— розвиток мережі каналів руху товарів, у тому числі дилерських представництв за кордоном для прискорення реалізації, більш повного врахування умов експлуатації машинобудівної продукції та її після продажного обслуговування;

— відродження науково – технічної та дослідно – експериментальної бази, реалізує інноваційні проекти з гарантованим економічним ефектом та оплатою залежно від обсягу продажів або прибутку у замовника;

— зняття важкого тягара утримання соціальної сфери промислових підприємств з передачею його на баланс міста (району), в якому розташовані.

На нашу думку, вирішення цих проблем дозволить поліпшити інвестиційну привабливість регіонів і на цій основі підвищити ефективність функціонування країни, вирішення соціальних проблем населення України.

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Луцьова В. А., здобувач*,

***Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

В основі інноваційного розвитку закладений безперервний і цілеспрямований процес пошуку, генерування та реалізації нововведень, які дають змогу не тільки підвищити ефективність функціонування суспільного виробництва, а й принципово змінити способи його розвитку.

Питання ролі інновацій в економічній системі знайшли своє відображення в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних економістів і вчених. До них, передусім, належать праці Н.В. Краснокутської,

* Науковий керівник - Онегіна В.М., д.е.н., професор

В.А. Іванова, Твісс Браїана, А.М. Ясира, Р.А. Фатхутдінова, С.Д. Ільєнкової, В.М. Онегіної, Й. Шумпетера, Дж. Сорос, В. Хіпель, Кот О.В., Шайтана Б.І. та ін.

Більшість економістів-науковців дотримуються думки про те, що інноваційний розвиток АПК реалізується в декількох напрямках, що взаємно впливають і доповнюють один одного (механізація, автоматизація, хімізація та інше), на практиці представлено та обумовлюється створенням і використанням досконаліших виробів, поліпшенням їх техніко-економічних параметрів, механічних, хімічних і інших характеристик; підвищенням технічного рівня виробничих процесів, створенням нових і удосконаленням існуючих типів машин, обладнання і їх впровадженням (Ситник В.П., Ржигя Л., Карлюк Д.О., Іванов В.А., Кот О.В., Шайтан Б.І., Коробейников О.П., Малиновський Ю.В., Федоренко В.Г., Гордійчук А.І. та ін.).

Ми у своїй роботі вважаємо, що інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств – це шлях кількісних та якісних змін продуктивних сил та економічних відносин, результатів господарської діяльності підприємств за рахунок реалізації інновацій, пов'язані з трансформацією (перетворенням) наукових знань, ідей, відкриттів та існуючих технологій у нові продукти, в результаті чого отримується економічний, соціальний, екологічний, науково-технічний чи інші види ефекту.

На нашу думку, оцінку інноваційного розвитку слід починати з оцінки інноваційного потенціалу, яка включає – фінансовий, науковий, затратний, інформаційний, технічний, кадровий, інвестиційний, результативний блок інноваційного розвитку. На даному етапі необхідно оцінити фінансовий стан підприємства – платоспроможність, фінансову стійкість.

Після того, як дана оцінка інноваційного потенціалу підприємства, слід оцінити ефективність на етапі створення інновацій, а саме науковий та затратний блок. Основними критеріями даної оцінки є цінність її новизни та відповідність сучасному світовому рівню. Слід також проаналізувати (зниження або зростання) витрат на виробництво.

Наступним етапом є оцінка ефективності освоєння інновацій, що включає блоки інноваційного розвитку: технологічний, технічний, соціальний, екологічний і економічний.

Для визначення технологічної ефективності використання інновацій застосовуються показники, що відображають міру використання земельних, трудових, матеріальних ресурсів в процесі

виробництва. Технічна ефективність інноваційної продукції включає показники, що характеризують рівень ресурсозбереження, продуктивності праці, енергоємності. Оцінюючи соціальну ефективність інновацій, застосовують показники, що відображають зниження травматизму, поліпшення умов праці, зростання рівня життя працівників, вживання продуктів харчування, забезпечення житлом та ін. Дані показники характеризують міру підвищення рівня життя населення. Для визначення екологічної ефективності використання інноваційної продукції враховують викиди та відходи в довкілля, безвідхідне виробництво. Економічна ефективність інноваційної продукції включає показники, що характеризують конкурентоспроможність підприємства. Наприклад, показники оцінки економічної ефективності освоєння інновацій у зерновиробництві слід розглядати як ефективність нововведення на основі нормативних показників міри ресурсозберігання, ефективності виробництва з урахуванням якості, рівня собівартості та зростання врожайності, зниження терміну окупності витрат за період впровадження інновацій.

Підсумковими показниками порівняльної економічної оцінки є валовий прибуток та оцінка нової технології порівняно з базовими, а також питомі показники прибутковості, рівень рентабельності виробництва. Кінцевим показником оцінки інноваційних технологій є річна економічна ефективність, при якій визначають ефект за рахунок підвищення, якості і зниження собівартості продукції.

Завершальним етапом інноваційного розвитку є оцінка поширення інновацій, основним критерієм якого є максимальна оперативність інформування товаровиробників про нові досягнення науки за самими різними джерелами (через систему підготовки та перепідготовки кадрів, систему інформаційно-консультаційного обслуговування та ін.).

Слід також враховувати, що визначення складу та структури показників інноваційного розвитку передбачає організацію обліку різного роду витрат та результатів, пов'язаних з інноваційною діяльністю.

Отже, використання запропонованої системи показників оцінки інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств дозволить реально оцінити інноваційні можливості підприємств при підготовці інноваційних проектів та програм. Цей перелік не є закритим та у подальших розробках може бути доповненим, як і доповненими дослідження щодо виявлення завад на шляху інноваційної моделі розвитку, формування механізмів з її утвердження.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

***Накісько О.В., старший викладач,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Для аграрного бізнесу необхідні чіткі та прозорі правила гри у вигляді стабільної аграрної політики, підкріпленої законодавством.

Ефективність освоєння досягнень науки в аграрному секторі визначається не в останню чергу ефективністю створених для трансферу інновацій організаційних структур і інтегрованих об'єднань. Підходи до вимірювання ефективності інноваційних процесів в аграрному секторі відрізняються особливістю умов коеволюційного розвитку підприємств АПК.

Організовані протягом 90-х років у межах АПК різноманітні інтегровані об'єкти мали переважно нечітку організаційну структуру та стратегічні цілі, а також неузгоджене оперативне управління. Частина їх розпалася, не вийшовши на рівень ефективної взаємодії. Інша частина, розвиваючись протягом останніх років у напрямі ускладнення організаційної структури, раціоналізує систему підрозділів, реорганізовуючи ті, потреба в яких виникає, та створюючи, нерідко на базі існуючих, необхідні на відповідному етапі розвитку структурні підрозділи.

Таким чином, сучасний етап розвитку інтеграційних процесів характеризується активним створенням корпоративних аграрно-промислових структур, а процеси інтеграції підпорядковуються в своєму розвитку коеволюційній теорії, відповідно до якої жива і нежива природа рухається у бік ускладнення і самоорганізації.

Слід зазначити, що головною особливістю цього руху на даному етапі повинно стати збільшення віддачі АПК на фоні збільшення фінансових потоків, а також за рахунок трансферу високих технологій.

Модель інтеграційних процесів в АПК на основі підсилення конкурентоспроможності окремих сфер АПК представлена на рис.

У перспективі мають зростати внутрішньокорпоративні фінансові потоки між підприємствами переробної промисловості й сільськогосподарськими товаровиробниками.

Рис. Модель інтеграційних процесів в АПК на основі підсилення конкурентоспроможності окремих сфер АПК

Нині відбувається посилена трансформація основних ресурсів економічного розвитку, обумовлена переходом від економіки екстенсивного до економіки інтенсивного розвитку й системного відтворення. Все більшого значення набувають необмежені за своєю сутністю інтелектуально-інформаційні ресурси.

Синергетичний ефект, здобутий в процесі інтеграції в АПК є перспективною метою інноваційного інвестування.

Під структурами в синергетиці розуміють стан, який виникає в результаті узгодженої поведінки великої кількості частинок. Таким чином, під структурами АПК слід розуміти стан АПК, який є результатом узгодженої взаємодії кількох підприємств у різних сферах АПК.

Синергізм базується на отриманні додаткових переваг та додаткової вартості від об'єднання частин в єдине ціле. І таке об'єднання як правило, дає синергетичний ефект, сутність якого полягає у співвідношенні результату функціонування виробничо-господарської структури і понесеними в процесі діяльності витратами.

Визначення та вимірювання синергетичних ефектів у роботах різних науковців суттєво відрізняються. Деякі під синергетичним ефектом розуміють системний ефект корпорацій як зведений економічний ефект від інтеграції елементів системи, та пропонують розраховувати його як різницю між доходною вартістю корпорації та вартістю підприємств, що її складають за формулою:

$$SE_2 = PSV - CLV$$

де SE_2 - системний ефект другого рівня (корпоративний ефект);

PSV – дохідна вартість корпорації або поточна цінність очікуваного довгострокового прибутку;

CLV – чиста вартість елементів корпорації (ліквідаційна вартість корпорації). Подана методика розрахунку синергетичного ефекту краще застосовується до корпорацій при стратегічному управлінні.

Розрахунок синергетичних ефектів від інновацій в АПК та корпоративної інтеграції у тактичному управлінні підприємствами розглядається, аналізується, розраховується за наступними параметрами:

1. Збільшення обсягів виробництва і доходів компанії внаслідок обміну ресурсами між підрозділами, можливе підвищення завантаження потужностей, ефект масштабу.

2. Економія видатків внаслідок залучення прогресивних технологій, методів управління тощо.

3. Економія операційних витрат.

4. Отримання доступу до дефіцитних ресурсів (в тому числі фінансових), посилення інноваційного та інвестиційного потенціалу компаній.

5. Налагодження довгострокових контактів, зростання стабільності та зниження ризиків.

6. Економія податкових платежів.

Ці та інші відомі в літературі методи слід застосовувати індивідуально, виходячи з особливостей корпоративної співпраці, а саме: якщо за стратегічну мету розглядається економія на видатках, посилення інноваційного та інвестиційного потенціалу компаній, то більш зручним є метод розрахунку ефекту за наведеними параметрами. Якщо ж критерієм взаємодії розглядається підвищення ринкової вартості корпорацій, то більш зручним буде метод розрахунку синергетичних ефектів як корпоративних.

Коли мова йде про інновації, то слід мати на увазі, що їх вплив на всі сфери діяльності і результати опосередкований багатьма складовими, які також рухаються і змінюються. Тому саме для визначення синергетичних ефектів в АПК слід виокремлювати у складі витрат такі, що пов'язані із всіма складовими, що розглядаються в моделях розрахунку синергетичних ефектів.

СЕКЦІЯ 2

***УПРАВЛІННЯ
ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ***

КІЛЬКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

***Борисовський Д.В., здобувач*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

У наукових працях пропонуються кількісний, якісний та комбінований підходи до визначення малого, середнього і великого підприємства. Згідно з економічною енциклопедією мале підприємство – це підприємство з незначною кількістю працівників, невеликими обсягами здебільшого ризикової діяльності (виробничої, торговельної, наукової та ін.) та обсягів виробництва, власник якого несе повну відповідальність за результатами господарювання, самостійно приймає управлінські рішення з метою привласнення прибутку [1, с. 228].

За даними Світового банку загальна кількість показників, за якими підприємства відносяться до суб'єктів малого підприємництва, перевищує п'ятдесят [2, с. 129]. Однак майже у всіх розвинутих країнах першим критерієм віднесення підприємств до малих є чисельність працюючих.

На сьогодні кількісні характеристики суб'єктів малого, середнього та великого підприємництва зазначено в Господарському кодексі України. Поділ суб'єктів господарювання на категорії залежить від середньої кількості працівників за звітний період (календарний рік) та річного доходу від будь-якої діяльності [3]. Суб'єктами мікропідприємництва є:

— фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України (за 2012 р. – 20541107 грн.);

— юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

середньорічним курсом Національного банку України.

До суб'єктів малого підприємництва належать:

— фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України (за 2012 р. – 102705536 грн.);

— юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами великого підприємництва тепер вважаються юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України (за 2012 р. – 513527680 грн.). Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва

У цілому для кількісного визначення малих, середніх і великих підприємств береться до уваги кілька критеріїв. Проте при їх використанні виникають проблеми. Наприклад, кількісний критерій класифікації підприємств за розмірами «кількість зайнятих (працюючих)» ускладнює порівняння через неоднакову інтенсивність праці та обсяг доданої вартості у різних галузях національної економіки. Критерій «балансова вартість основних виробничих фондів» є важливим для підприємств високотехнологічних, з великими обсягами обладнання і устаткування, в той час як у сфері торгівлі, послуг, на транспорті переважає обіговий капітал. Якщо за ознаку взяти «власний капітал», то його розмір може істотно відрізнятися на підприємствах, що належать різним галузям. Критерій «обсяг виручки» знаходиться під впливом інфляції, що може спотворити його реальну величину. При цьому «кількість працюючих» має низку відносних переваг: дає непряме уявлення про потужності підприємства та пояснює їх соціальний і організаційний стан; не призводить до перекручувань у часі, як це відбувається, насамперед, з вартісними критеріями [4, с. 27].

Отже, при використанні кількісних критеріїв розподілу підприємств на певні категорії існують проблеми, що означає їх ненадійність. Тому виникає потреба у розрахунках чітких параметрів віднесення суб'єктів підприємництва до малих, середніх і великих.

Література.

1. Економічна енциклопедія: у трьох томах / [редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – Т.2. – 848 с.
2. Предпринимательство: Учебник [(М.Г. Лапуста, А.Г. Поршнев, Ю.Л. Старостин, Л.Г. Скамай)]; под ред. М.Г. Лапуста. – М.: ИНФРА – М, 2000. – 448 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Парсяк В.Н. Економіко-правові аспекти ідентифікації підприємств малого та середнього бізнесу / В.Н. Парсяк // Агроінком. – 2002. – № 1-3. – С. 24-28.

ЗМІСТ ТА РОЛЬ НОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ

***Бутко А.В., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Без визначення ефективності функціонування оборотних засобів управляти ними в ринкових умовах на засадах самофінансування практично неможливо. Тим більше, що за своєю сутністю оборотні засоби є складною економічною категорією і вони мають широкий діапазон взаємодії впливу – на виробничій стадії оборотні засоби забезпечують безперервність процесу виробництва, на стадії обігу – просування виробленої продукції до споживача. У сукупності оборотні засоби забезпечують безперервність кругообігу капіталу, оскільки затримка просування авансованої вартості на будь-якій стадії негативно позначається на стані загального кругообігу.

Ця проблема, тобто забезпечення безперервності кругообігу та його прискорення, особливо серйозною виявилася для сільського господарства, оскільки у минулі роки в багатьох сільськогосподарських підприємств авансовані засоби не поверталися повністю і для забезпечення безперервності кругообігу вимагалася залучення додаткових ресурсів зовні. У цілому це негативно впливало на загальні результати сільськогосподарського виробництва, знижуючи його

** Науковий керівник – Онегіна В.М., д.е.н., професор*

ефективність. Відзначене вимагає відповідних змін у системі підходів до визначення ефективності оборотних засобів із тим, щоб вони відповідали новим вимогам, які ставляться до господарського механізму.

До оборотних засобів аграрних підприємств належить та частина засобів виробництва, яка цілком споживається в його процесі, повністю переносить свою вартість на новостворений продукт упродовж одного циклу. В цьому і полягає економічна суть оборотних засобів.

Рациональне формування і ефективне використання оборотних засобів підприємств дає змогу вивільняти значні ресурси для підвищення темпів розвитку сільськогосподарського виробництва. Але на сьогоднішній день слід відзначити негативні тенденції в даній сфері, які пов'язані з нестачею власних оборотних засобів і недостатнім рівнем кредитування підприємств.

В останні роки аграрні підприємства практично не займаються визначенням потреби у власних оборотних засобах, що негативно позначається на результатах господарської діяльності.

Важливим показником, який наочно характеризує фінансовий стан підприємства, є рівень забезпечення власними оборотними коштами. Якщо трактувати нормативи оборотних засобів як встановлення їхньої мінімальної потреби, це призведе до агресивної політики формування оборотних активів, до якої сільськогосподарські підприємства не готові через зниження дохідності підприємств, диспаритет, високі процентні ставки за кредитні ресурси. Тому під нормуванням оборотних засобів необхідно розуміти процес визначення їх оптимальної потреби для забезпечення безперервності виробничого процесу у підприємстві. Адаже від встановленого розміру цієї потреби оборотних засобів залежить їх раціональне формування.

З економічної точки зору доцільним є формування оборотних засобів за рахунок власних джерел, оскільки їх наявність забезпечує підприємству оперативну самостійність, а у стратегічному плані власні оборотні кошти дозволяють проводити більш незалежну політику, яка відповідає інтересам підприємства. Але власними джерелами повинні покриватись оборотні активи лише в планових межах. Формування оборотного капіталу лише за рахунок власних джерел, виходячи з максимальної потреби, неминуче тягне за собою створення їх надлишку. Тимчасово потреба у додаткових оборотних коштах забезпечується шляхом залучення позичених джерел, таких як кредити банків, кредиторська заборгованість, тощо.

Визначення потреби в оборотних засобах з використанням

науково-обґрунтованих нормативів в ринкових умовах є одним із найважливіших завдань фінансово-економічної служби. При нормуванні оборотних засобів сільськогосподарських підприємств необхідно виходити з наступних принципів:

— визначення нормативів повинно здійснюватись на науково-обґрунтованій основі і враховувати особливості умов виробництва продукції, а також технічні, організаційні та економічні зміни, що відбуваються у виробничій діяльності кожного підприємства;

— норми та нормативи оборотних засобів мають бути реальними і достатніми для забезпечення нормативних умов виробництва;

— розробка норм і нормативів оборотних активів повинна здійснюватись безпосередньо підприємствами, які знають свої ресурсні можливості і резерви та зацікавлені в їх ефективному використанні;

— підприємства мають бути матеріально зацікавлені у встановленні необхідного розміру нормативів власних оборотних засобів.

Визначення потреби у власних оборотних засобах на нормативному рівні дає змогу раціонально формувати і використовувати капітал підприємства. Нормативи мають являти собою науково-обґрунтовані розрахункові розміри, які відображають кількісне співвідношення між виходом продукції і ресурсами, витраченими на її виробництво. У сучасних умовах, коли одним з головних завдань сільськогосподарських підприємств є скорочення витрат на виробництво продукції, нормування запасів товарно-матеріальних цінностей в значній мірі сприятиме економному їх користуванню та підвищенню прибутковості сільськогосподарських підприємств.

МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ НОВОСТВОРЕНОГО ПІДПРИЄМСТВА

***Гармашева І.П., магістр*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

В економічній літературі поняття фінансовий (фінансово-кредитний) механізм використовується досить широко. Але єдиної думки щодо його визначення та його складових не існує.

** Науковий керівник – Дудник О.В., асистент*

На нашу думку, при розгляді питання фінансування новоствореного підприємства поняття “фінансовий механізм” слід розглядати як сукупність методів і форм, інструментів, прийомів і важелів впливу на стан та розвиток підприємства. Даний підхід відображає зовнішню дію функціонування фінансів підприємств, характеризує фінанси як вирішальний фактор впливу на економічний стан підприємства.

Фінансові методи – це способи впливу фінансових відносин на господарський процес. Цей вплив здійснюється через управління рухом фінансових ресурсів, порівняння витрат і результатів, матеріальне стимулювання і відповідальність за ефективне використання грошових фондів. Фінансові методи становлять основу фінансового механізму, до них відносять: планування і прогнозування, інвестування, кредитування і самокредитування, оподаткування, матеріальне стимулювання і відповідальність, страхування, заставні, трансфертні, трастові операції, оренду, лізинг, факторинг та ін. Дія фінансових методів виявляється в утворенні й використанні різних грошових фондів.

Фінансовий важіль є прийомом дії фінансового методу. У фінансовому механізмі важливу роль відіграють такі фінансові важелі: прибуток, дохід, чистий грошовий потік, амортизаційні відрахування, фінансові санкції, ціни, орендна плата, дивіденди, відсоткові ставки за позиками, депозитами і облігаціями, інвестиції, валютні курси та ін. економічні важелі.

Ефективність і дія фінансового механізму залежать від правового, нормативного та інформаційного забезпечення. До правового забезпечення входять законодавчі акти, постанови, накази та інші правові документ органів управління. Нормативне забезпечення функціонування фінансового механізму становлять інструкції, нормативи, норми, тарифні ставки, методичні вказівки і роз'яснення. Інформаційне забезпечення складається з різного роду фінансово-економічної інформації. До такої інформації передусім відносять дані про. фінансовий стан суб'єктів господарювання, фінансові процеси на внутрішньому і міжнародному ринках.

Система фінансових інструментів — це сукупність зобов'язань, що забезпечують реалізацію окремих запланованих управлінських рішень підприємства: платіжні інструменти, кредитні та депозитні інструменти, інструменти інвестування та страхування і інші види фінансових інструментів.

При відкритті власної справи підприємець зіштовхується з проблемою фінансування. Основними джерелами залучення

фінансових ресурсів, в цьому випадку, є власні грошові кошти та кредити (позички). Останні є досить складними в залученні, через високі відсоткові ставки, а також низьку привабливість малих підприємств як позичальників. Об'єктивну оцінку кредитоспроможності підприємця значно ускладнює відсутність прозорості економічної діяльності, низька податкова культура, низька якість складених бізнес-планів і пакету документів, відсутність кредитної історії.

Надійним та необхідним інформаційним підґрунтям для функціонування підприємництва та залучення зовнішніх джерел фінансування є якісний прогноз фінансових результатів діяльності підприємства в поєднанні з комплексною діагностикою отриманих даних щодо прийняття поточних і стратегічних рішень. Можливість максимально комплексно підійти до даного питання надає метод прогнозної фінансової звітності, що включає розробку прогнозного балансу та звіту про фінансові результати підприємства. Це пояснюється тим, що в результаті його використання прогножуються не поодинокі показники (наприклад, обсяг реалізації), а усі значимі результати діяльності підприємства. Точність і ефективність побудованої моделі прогнозу будуть безпосередньо залежати від правильності підбору даних, обсягів статистичної інформації щодо результатів діяльності підприємства за попередні періоди та ступеню врахування чинників зовнішнього середовища, що прямо або опосередковано впливають на діяльність підприємства.

Також, надважливим для розвитку підприємництва в Україні є політика держави, що має бути направлена на створення спеціальних умов функціонування підприємництва, в яких вони могли б користуватися, наприклад, позиковими коштами і гарантувати їх повернення або мати додаткові відстрочення по виплатах, або найменшу податкову ставку

ФАКТОРИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

***Гіржева О.М., викладач,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Економічна ситуація, яка склалася нині в сільському господарстві України, є надто складною. Проблема росту та підвищення ефективності виробництва молока набула особливості

актуальності. Зниження виробництва молока відбувається як за рахунок скорочення поголів'я худоби, так і за рахунок зниження продуктивності. Такий стан галузі є наслідком реформування аграрного сектора економіки як в цілому, так і окремих його галузей. Україна повинна не сліпо копіювати досвід роботи країн Заходу в умовах ринкової системи, але і в максимальній мірі використовувати позитивний досвід ведення крупного сільськогосподарського виробництва, який було накопичено в нашій країні за попередні роки.

В Україні є всі можливості для того, щоб покращити становище яке склалося, та відновити свої місце у світовому розподілі праці з виробництва продукції скотарства. Для цього розвиток галузі скотарства необхідно переорієнтувати на інтенсивні фактори росту, оскільки проблеми, які накопичилися, можна подолати лише на основі інтенсифікації галузі.

Подальше збільшення та підвищення ефективності виробництва молока можливе лише на основі послідовної інтенсифікації галузі, впровадження промислових технологій, прогресивних форм організації і оплати праці, підвищення загальної культури ведення скотарства. Інтенсивна форма розширеного відтворення будеться на постійному використанні досягнень науково-технічного прогресу, які зводяться до таких напрямів: використання високопродуктивних тварин і скорочення строків служби; організація відтворення стада і селекційно-племінної роботи; повноцінна годівля, збалансована по всьому комплексу поживних речовин та енергія з диференціацією в залежності від рівня продуктивності, віку і фізіологічного стану тварин; перехід до прогресивних способів утримання; механізація та автоматизація виробничих процесів; розвиток технологічної спеціалізації та ін.

Інтенсифікація молочного скотарства і його перехід на промислову основу вимагає швидкого росту молочної продуктивності на основі зміцнення кормової бази та раціонального використання кормових ресурсів, упровадження прогресивних форм організації та матеріального стимулювання праці. За рівнем інтенсивності молочне скотарство посідає особливе місце. Головні резерви збільшення та здешевлення виробництва молока на даному етапі пов'язуються з підвищенням молочної продуктивності тварин завдяки достатній та повноцінній годівлі, це є особливо важливим при обмеженості кормових ресурсів. Для одержання 5000 кг молока від однієї корови за рік потрібно використати 51 ц к.од., а від двох корів з надоем 2500 кг – що найменше 62-63 ц к.од. Таким чином, підвищення ефективності

виробництва молока можливо лише на основі інтенсифікації молочного скотарства.

Поряд з підвищенням загального рівня годівлі молочної худоби, не менш важливе значення має і якісний аспект цього процесу. Випереджаючі темпи росту продуктивності і оплати корму продукцією можливі лише в тому випадку, якщо поряд з кількісним виникають і якісні зміни в годівлі молочної худоби. Мається на увазі якщо підвищується питома вага концентрованих кормів в структурі річного раціону і вміст перетравного протеїну в одній кормовій одиниці. Як показує аналіз питома вага концентрованих кормів в структурі річного раціону в сільськогосподарських підприємствах Харківської області коливається в межах 15-20%, а вміст перетравного протеїну – в межах 80-85 г., тобто значно менше нормативних показників.

Стас цілком очевидним, що інтенсифікація молочного скотарства в теперішній час виявляється не тільки в підвищенні рівня годівлі молочної худоби, а в оптимізації структури поживних речовин за складом необхідних компонентів відповідно до біологічних особливостей окремих видів і груп тварин. Тому оптимізація кормовиробництва та раціонів годівлі є важливим напрямом росту продуктивності й ефективності використання кормових ресурсів за рахунок освоєння прогресивних технологій заготівлі, зберігання та використання кормів. Швидкі темпи росту продуктивності за рахунок підвищення рівня та повноцінності годівлі худоби можливі лише в тому випадку, коли відбуваються якісні зміни в складі стада. Якісне вдосконалення стада в напрямі підвищення питомої ваги чистопородної худоби та продуктивності вирішується лише в умовах інтенсивної системи відтворення стада, яка характеризується щорічним підвищенням введенням корів-первісток в основне стадо та вибракуванням корів. Високий економічний ефект досягається у тому випадку, якщо всі фактори інтенсифікації (чистопородна високопродуктивна худоба, повноцінна годівля та ін.) використовуються в комплексі. Цей висновок підтверджується досвідом великих підприємств спеціалізованих молочних господарств України.

Позитивний досвід інтенсивного ведення молочного скотарства накопичено в Товаристві з обмеженою відповідальністю сільськогосподарському кооперативі «Восток» Ізюмського району Харківської області. Відмінною рисою цього кооперативу є те, що стратегія розвитку підприємства орієнтована на організацію

великомасштабного виробництва молока. Молоко є основним ринковим продуктом, на частку якого припадає 63,3% всіх грошових надходжень, у тому числі в структурі грошових надходжень від реалізації продукції сільського господарства – 66,1%. Тому ТОВ «СК Восток» може служити як зразок при виборі моделі господарства з високорозвиненим молочним скотарством.

В числі не багатьох в Україні цей кооператив по праву вважається фабрикою з виробництва молока. Завдяки оптимальному поєднанню галузей в господарстві досягнуті високі виробничо-економічні показники в більшості видів сільськогосподарської продукції. На відміну від більшості господарств у ТОВ «СК Восток» розширене відтворення в молочному скотарстві здійснюється за рахунок збільшення поголів'я корів і за рахунок підвищення продуктивності.

Висока економічна ефективність виробництва молока у цьому кооперативі досягається за рахунок того, що всі фактори інтенсифікації молочного скотарства тут приведені в дію і використовуються комплексно.

ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗОВОГО СТАНУ

***Дмитрієва К.М., Халаберда Ю.О., студентки*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Теорії криз, їх прогнозування, виходять з того, що кризи є невід'ємним етапом циклічного розвитку системи. Останніми роками більшість країн світу охопила глобальна фінансово-економічна криза, не минула вона й Україну. Складність полягає в тому, що економічна система нашої країни відноситься до транзитивних економік, тобто перебуває в стадії всеохоплюючих трансформаційних змін. Характерними рисами такої системи є кризовість та інституційна нерівновага. Тобто, з точки зору економічної теорії можна стверджувати, що українські підприємства були більш схильні до настання кризових явищ, наслідком чого стали неплатоспроможність та масове банкрутство. Тому ефективне антикризове управління стало однією з найважливіших проблем управління.

** Науковий керівник – Дудник О.В., асистент*

В країнах з розвинутою ринковою економікою антикризове управління є невід'ємним елементом системи управління підприємства. Під антикризовим треба розуміти управління, здатне запобігати або пом'якшувати кризові ситуації у виробничо-господарській діяльності, а також утримувати функціонування підприємства в режимі виживання в період кризи і виходити з кризового стану з мінімальними втратами [1, с. 16].

Деякі вчені вважають, що сутність антикризового управління підприємством полягає в здатності керівництва до аналізу і регулювання механізму планування і розподілу прибутку. Основним проблемним питанням в кризовому стані підприємства є фінансування [2, с. 93].

Отже, можна зазначити, що сутність антикризового управління полягає у об'єктивному виявленні причин кризи, виду, стадії та закономірностей її протікання, можливих сценаріїв розвитку, інструментів по виходу з неї та недопущення наступних кризових явищ.

На основі опрацювання літературних джерел [1,3,4] нами були виділені основні принципи антикризового управління:

- принцип адаптивності, що передбачає постійну готовність до можливого порушення фінансової рівноваги підприємства;

- принцип об'єктивності, що передбачає врахування суті та механізмів виникнення та поглиблення кризових явищ, орієнтацію управлінського впливу не тільки на зовнішні прояви, але й на глибинні першопричини виникнення кризових явищ;

- принцип достовірності - формування управлінських рішень повинно здійснюватися на підставі оперативної і достовірної початкової інформації;

- принцип контролю, який передбачає здійснення постійного контролю за перебігом реалізації управлінських заходів з метою її постійної адаптації до умов внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, що змінюються в часі;

- принцип ефективності, що полягає у максимально можливому використанні потенціалу об'єкта та суб'єкта управління для формування обґрунтованої програми антикризових дій, мінімізації втрат, пов'язаних з кризовим станом підприємства та виходом з нього;

- принцип основної ланки, використання якого орієнтує на пошук та першочергове розв'язання основної проблеми, посилення уваги до тієї сфери діяльності, яка обумовлює виникнення та поширення кризи або в якій подальше поглиблення кризи має найбільш негативний вплив на функціонування та життєздатність підприємства в цілому враховуючи обмеженість ресурсів і часу;

– принцип законності, який передбачає знання та використання в інтересах підприємства-об'єкта антикризового управління правових засад, що регламентують здійснення підприємницької діяльності, впровадження та розгляду справи про банкрутство, обумовляють можливості фінансового оздоровлення та санації підприємств;

– принцип компетентності, передбачає, що реалізацією антикризового управління повинні займатися компетентні фахівці;

– принцип безперервності діяльності – передбачає кінцеву орієнтацію управління на діяльність в умовах післякризового розвитку.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що антикризове управління є системою управління, що має комплексний характер та спрямована на попередження, запобігання кризових явищ і виявлення причин кризи, виду, стадії та закономірностей її протікання, можливих сценаріїв розвитку, інструментів по виходу з неї, з метою подальшого функціонування підприємства. Дотримання сформульованих основних принципів проведення антикризового управління дозволить здійснювати його якомога ефективніше.

Література.

1. Чернявський А.Д. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. / А. Д. Чернявський. – К.: МАУП, 2006. – 256 с.
2. Антикризисное управление: Под ред проф. С. С. Ильина. Национальный институт бизнеса. Ростов-на-Дону: Изд-во “Феникс”, 2004. – 512 с.
3. Антикризисное управление: [учебник] / Коротков Э. М., Беляев А. А., Валовой Д. В. и др./ [Э. М. Коротков (ред.)]. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 432 с.
4. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, М. В. Тарасюк, О.О. Хіленко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 377 с.

РОЗВИТОК СОК ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАЙНЯТОСТІ

**Крутько М.А., асистент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка
Накісько Є.О., студентка,
Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця**

Важливим напрямом розбудови аграрного сектору економіки є розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. На сьогодні за обсягами та якістю надання послуг їх діяльність не

відповідає і не задовольняє зростаючих потреб виробників сільськогосподарської продукції та її споживачів. Адаже понад 60 відсотків трудомісткої сільськогосподарської продукції повсякденного споживання (картоплі 99%, овочів 88%, фруктів 87%, молока 82% та м'яса 60%) виробляється в особистих селянських і фермерських господарства та фізичними особами сільськогосподарськими товаровиробниками, які не мають постійно діючих каналів реалізації такої продукції, особливо у віддалених від приміської зони селах, згодовується худобі або псується. Частина її потрапляє до кінцевих споживачів, але через посередників, чи продається селянами на стихійних ринках.

Значна кількість особистих селянських господарств – 4,7 млн., фермерських господарств – 41,0 тис. є основою інтенсивного розвитку кооперації і створення насамперед стабільної системи обслуговуючих та фінансово-кредитних кооперативів в аграрному секторі держави.

Діяльність обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів, як і будь-якого господарського формування, залежить від багатьох факторів внутрішнього та зовнішнього впливу. Ефективність діяльності кооперативів можна охарактеризувати показниками, які виражають досягнення поставлених цілей і задач їх організації та функціонування. В таблиці представлені результати діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів станом на 01.01.2013р.

Таблиця

Результати діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів станом на 01.01.2013р.

Показники	В цілому по кооперативам	В розрахунку на один кооператив
Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	626	X
Кількість працюючих в СОК, чол.	2068	3,3
Розмір пайового фонду, тис.грн	23481,8	37,5
Наявність основних засобів, тис.грн	154933,7	247,5
Кількість членів кооперативу, чол.	25839	41
Надано послуг, тис.грн	65305,9	104,3
Річний обіг коштів, тис.грн	77762,9	124,2
Отримано державної допомоги з державного та місцевого бюджету, тис.грн	1051,2	1,7
Доля кооперативів, що одержали фінансову підтримку з бюджету	31,8	X

Джерело: розраховано автором за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України [1].

Виходячи з існуючих можливостей, за допомогою кооперативів в 2012 році ними було заготовлено молока 60,2 тис.т або 69,4% до загальної кількості реалізованої продукції домогосподарствами. Відповідно 0,6 тис.т м'яса ВРХ і 0,5 тис.т м'яса свиней 0,69% і 0,57%, 9,1 тис.т плодовоовочевої продукції 10,48%, 16,4 тис.т зерна або 18,9% до загальної кількості. Як бачимо обслуговуючі кооперативи реалізують сільськогосподарську продукцію вкрай мало і не відіграють важливої ролі в підтримці домогосподарств. Зовсім не ведуть заготівлю та реалізацію молока кооперативи Закарпатської, Запорізької, Харківської та Хмельницької областей. М'ясо ВРХ та свинини в абсолютній більшості областей – 88%, або 95% кооперативів. Кооперативи 68% регіонів не здійснюють заготівлю і реалізацію плодовоовочевої продукції і 36% зерна. При цьому заготівля та реалізація плодовоовочевої продукції і зерна ведуться в край низьким обсягом і практично не задовольняють потреби виробництва продукції. Безумовно, темпи зростання та ефективність обслуговуючих кооперативів в повній мірі залежить від їх матеріально-технічної, поширеність членів кооперативів, тобто більш ретельному включанню кооперативів в заготівельну діяльність. В свою чергу, це потребує того, щоб кооперативи матеріально зміцнювали свій потенціал, створюючи належну базу для зберігання та транспортування продукції, поширення ринків збуту, залучення споживача. При цьому ефективність роботи кооперативів значною мірою буде залежати від їх матеріально-технічної бази, забезпеченості основними засобами, чисельністю членів кооперації, від взаємовідносин з власними структурами.

Подальший розвиток та ефективне функціонування обслуговуючих кооперативів потребує посилення їх фінансового та матеріально-технічного забезпечення за рахунок як власних сил так і державної підтримки.

Література.

1. Динаміка зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Міністерство аграрної політики та продовольства України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>

2. Науково-практичний коментар до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та суміжних правових актів. / Р. Я. Корінець, М. Й. Малік, В. М. Масін та ін.; За ред. Р. Я. Корінця, М. Й. Маліка, В. М. Масіна, М. П. Гриценка. – Київ: ВАІТЕ, 2014. – 212 с.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ДОКТРИНИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

***Кускова С.В., аспірант*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Центральною проблемою забезпечення продовольчої безпеки держави є створення умов для здійснення ефективної діяльності підприємствами вітчизняного агропромислового комплексу. При цьому головною задачею є забезпечення конкурентоспроможності їх продукції. Однак, конкурентоспроможність продукції більшості галузей вітчизняної економіки через високі внутрішні витрати виробництва, застосування застарілих технологій, нестабільність інноваційного розвитку підприємств, а також характеристики споживацької аудиторії її ринків, залишається нижчою у порівнянні з продукцією зарубіжних виробників. Найбільш критичною в цих умовах виявляється ситуація на ринках сільськогосподарської та продовольчої продукції, адже ці галузі протягом всього періоду свого функціонування в незалежній Україні відчували всі наслідки процесів скорочення виробництва та реалізації екстенсивної моделі розвитку. Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції за період з 1990 р. по 2012 р. суттєво скоротилися при майже стабільному балансі споживання основних продовольчих товарів. [1, 2] Рівень рентабельності виробництва та реалізації продукції сільського господарства в 2012 році склав 20,5 %, при рівнях рентабельності продукції рослинництва 22,3 % та продукції тваринництва 14,3 % [1].

Сьогодні ми маємо справу з парадоксальною ситуацією: суб'єкти аграрного сектора економіки, які мають всі необхідні умови для ефективного розвитку та давні традиції створення високоякісної продукції, не витримують конкуренції з постачальниками продукції зарубіжного виробництва навіть на внутрішньому ринку, не говорячи про формування та розвиток експортного потенціалу галузей. Саме тому, питання забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської та продовольчої продукції внутрішнього виробництва є ключовими при формуванні стратегії розвитку вітчизняної економіки.

Сучасна доктрина розвитку вітчизняного агропромислового

* Науковий керівник – Красноруцький О.О., д.е.н., доцент

комплексу передбачає досягнення цілком зрозумілих та обґрунтованих теоретично і практично цілей, проте, застосування залученого для їх досягнення інструментарію досить часто призводить до наслідків, негативний характер яких майже повністю зводить нанівель позитивність прагнень:

1. Для досягнення мети підвищення доходів сільськогосподарських підприємств залучаються інструменти державного регулювання цін та доходів, які, в свою чергу, зумовляють поглиблення дисбалансів всередині господарських ланцюгів ринків агропродовольчої продукції та призводять до подальшого розширення агропідприємств за своїм фінансовим станом.

2. Вирішення комплексу задач, пов'язаних з підвищенням якості продукції та техніко-технологічного рівня її виробництва забезпечується, що цілком логічно та зрозуміло, через запровадження інноваційних та інтенсивних технологій. Однак, запозичення зарубіжних технологічних систем, що ґрунтуються на пріоритетному застосуванні хімічних засобів, а також використання через недоліки у фінансовому забезпеченні діяльності неповних технологій виробництва продукції, а лише їх окремих фрагментів створюють небезпеку виникнення непередбачуваних наслідків екологічного характеру та призводять до отримання ефекту лише у короткостроковому періоді, унеможливаючи при цьому формування гармонійних умов для стабільного розвитку агровиробництва.

3. В основі групи заходів, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки держави та розвиток експортного потенціалу АПК, лежить інтенсифікація процесів міжнародної економічної інтеграції. Нажаль, в сучасних умовах, прискорення вказаних процесів призводить до посилення конкуренції на національному ринку між вітчизняними виробниками та постачальниками імпортованої продукції. При цьому, як наслідок кризових явищ, конкурентні позиції вітчизняних товаровиробників погіршуються.

4. Спроби забезпечити сталій розвиток аграрного сектора економіки реалізуються через заходи з державного регулювання аграрних ринків, переважно, нетарифними методами, що навпаки призводить, на сьогоднішній день, до згорання експортного потенціалу вітчизняного АПК та, відповідно, скорочення доходів товаровиробників.

Отже, основним недоліком сучасної аграрної політики в Україні є спричинення її реалізацією незадовільної ситуації в формуванні конкурентного потенціалу вітчизняного агропромислового комплексу

через скорочення концентрації капіталу в галузях виробництва сільськогосподарської сировини, який, фактично унеможливає здійснення ефективного розвитку основних галузей сільського господарства, переробної та харчової промисловості. Останнє, на фоні посилення конкурентної боротьби з постачальниками продукції іноземного виробництва на внутрішньому ринку, стає основою подальшого скорочення внутрішнього виробництва.

Література.

1. Сільське господарство України у 2012 році. Статистичний щорічник / Державна служба статистики України ; Під заг. кер. Ю.М. Остапчука. - К., 2013. – 372 с.
2. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України ; За ред. О.Г. Осауленка – К.: «Консультант», 2012. – 588 с.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

***Левкіна Р.В., к.е.н., доцент, Мельник К.Р., студент*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

В останні роки спостерігається зростання попиту на олійні культури як на світових ринках, так і на ринку сільськогосподарської продукції України. Особливо популярним серед олійних культур є соняшник та продукти його переробки. Вітчизняні підприємства на території України соняшник як польову культуру почали вирощувати в середині XIX ст. В 1881 році під соняшником було засіяно 9 тис.га, а в 1913 році у 8 разів більше – вже 76 тис.га.

Наразі розмір посівних площ соняшнику в Україні становить 5,2 млн.га, проти лише 1,6 млн.га у 1990 році. В структурі посівних площ на соняшник припадає 66,1%, проти оптимального науково обґрунтованого не більше 16%.

Саме цим обумовлена актуальність обраного дослідженняності виробництва та реалізації соняшнику, як найбільш прибуткової та важливої культури в продовольчому плані й виснажливої для ґрунтів, в умовах сталого розвитку.

* Науковий керівник – Левкіна Р.В., к.е.н., доцент

Теоретико-методологічними аспектами проблеми підвищення ефективності виробництва соняшнику присвячено праці багатьох вчених-економістів, а саме: Іванова Н.А., Кириченко В.В., Маслак О.О., Червена І.І. та інших науковців.

Виробництво соняшнику, як найбільш поширеної олійної культури, є стратегічно важливою проблемою для розвитку національної економіки України. Незважаючи на складність сучасного економічного стану сільського господарства України, підприємства, що займаються виробництвом і переробкою олійних культур, насичують ринок своєю продукцією й мають змогу нарощувати виробництво. Виробництво соняшнику має низку проблем, вирішення яких є необхідною умовою забезпечення внутрішньої стабільності держави та зміцнення її позицій на міжнародних ринках.

Аграрна сфера виробництва є преорітетною, бо формує умови для вирішення проблеми продовольчої безпеки країни [1]. Зростання макро-економічних показників вимагає створення умов для розвитку екологічно безпечного виробництва, покращення рівня життєдіяльності населення та його відтворення, збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів. Дослідження проблем сталого розвитку останнім часом велося з наростаючою інтенсивністю. Причому, як підкреслюється у наукових працях, це не данина моді, а фундаментальне завдання сучасності [2].

З метою підвищення продуктивності виробництва й поліпшення якості продукції максимально використовуються біологічні фактори збільшення природної родючості ґрунтів, агроекологічні методи боротьби із шкідниками і хворобами, а також переваги біорізноманіття, зокрема місцевих та унікальних видів, сортів, порід тощо [3, 4].

Велику увагу зазначена проблема привертає погляди дослідників, які працюють у сфері аграрної економіки. Переконалим свідченням обґрунтованості такого твердження є видання численних публікацій, присвячених проблемам сталого розвитку агропромислового комплексу [5-7]. Це зрозуміло, оскільки проблема сталого розвитку особливо чітко проявляється в сільському господарстві де природа та людська діяльність тісним чином об'єднуються між собою. Більш того, саме в даній галузі проблеми збереження навколишнього середовища сьогодні у світі виходять на перший план [8]. Питання сталого розвитку останнім часом розглядається як з глобального погляду, так із більш конкретних галузевих та регіональних підходів.

Вважаємо, що стабільний розвиток аграрних підприємств потрібно визначати як сукупність взаємопов'язаних складових: екологічної, природної, організаційно-управлінської, ресурсно-виробничої, демографічної, соціальної, фінансово-економічної, кадрової. Вирішальне значення, на наш погляд, має соціальна складова, що пояснюється кінцевою метою стабільного економічного зростання – забезпеченням високого рівня життєдіяльності людини через задоволення її потреб у товарах та послугах.

На основі підприємств Харківської області: ТОВ «Агро-Інвест» Дергачівського району, ПП «Агропрогрес» і ПОСП «Рояківка» Кегичівського району, проведено детальний аналіз виробництва та реалізації соняшнику. Дослідження показало, що виробництво соняшнику є досить перспективним, але для подальшого його розвитку та покращення результатів ефективності з виробництва соняшнику на засадах сталого розвитку необхідно враховувати деякі особливості, серед яких: поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом вирощування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці.

Дотримання концепції сталого розвитку та її основних принципів вимагає свідомого та відповідального ставлення до результатів діяльності підприємства, що, в свою чергу, пов'язано не лише із підвищенням економічної ефективності діяльності підприємства, але й урахуванням впливу виробничих процесів на навколишнє середовище. Відповідно предмету дослідження вирощування соняшнику на площах, що перевищують науково обґрунтовані норми надмірно виснажують родючі ґрунти та створюють основу для подальшої неефективної діяльності навіть при застосуванні у великій кількості добрив, стимуляторів росту та врожайності, систем захисту рослин. Тому одним з напрямів вдосконалення діяльності підприємств, підвищення його економічних показників та стабільного зростання є приведення до норми структури посівів та застосування селекційних інновацій, які дозволяють підвищити врожайність, тим самим не зменшуючи валовий збір.

Розрахунок ефективності виробництва соняшнику у підприємствах, враховуючи вдосконалену структуру посівних площ та запропоновані нами гібриди (Гітанік, Піонер, Балкан) свідчить про суттєве збільшення показників рентабельності до рівня 62- 87 %. Дані підтверджують можливість аграрних підприємств до пошуку резервів збільшення економічної ефективності соняшнику в умовах сталого розвитку.

Підвищення ефективності аграрних підприємства на засадах сталого розвитку повинно відбуватися на основі формування та реалізації відповідних стратегій з огляду на екологічність та соціальні ефекти, що виникатимуть при їх реалізації. Наявність невикористаних резервів сприяє пошуку додаткових шляхів, серед яких запровадити високопродуктивних гібридів.

Література.

1. Левкіна Р.В. Глобалізація та її вплив на розвиток економіки [Текст] / Р.В. Левкіна, А.В. Левкіна // Вісник ХНТУСГ ім. Петра Василенка. Економічні науки. Вип. 138. — Харків: ХНТУСГ ім. Петра Василенка, 2013. — С. 204-207.
2. Онищенко О. Регіональні аспекти сталого розвитку агропромислових комплексів / О. Онищенко, В. Юрчишин // Економіка України. - 2005. - № 9. - С.92-93.
3. Горчаков Я.В. Тенденции развития и рыночные аспекты мирового органического земледелия / Я.В. Горчаков. - Барнаул: «Аз Бука», 2004. - С. 97
4. Вовк В. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегії на майбутнє [Текст] / В. Вовк // Проект аграрного маркетингу. - Львів, 2004. - С. 5.
5. Шубравська О.В. Сталий розвиток агропродовольчої системи України / О.В. Шубравська. - К.: Ін-т економіки ПАН України, 2002. - 204 с.
6. Сталий розвиток регіональних агропромислових комплексів / НАН України. Об'єднаний інститут економіки, за. ред. В.М. Трегобчука. — К. 2005. — 256 с
7. Попова О. ІІ. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / О. А. Попова / НАН України, ін-т екон. та про-гнозув. - К. 2009. - 352 с.
8. Данилов-Данильян В.И. Экологический вызов и устойчивое развитие / В.И. Данилов-Данильян, К.С. Лосев. - М.: Прогресс-Традиция, 2000,- 332 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ПЛАНУВАННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

***Лелюк М.В., асистент,
Полтавська державна аграрна академія***

В умовах, коли досягнення системою стійкості та формування передумов для її сталого розвитку стають, за словами М. М. Лябаха, навіть більш значущими, ніж підвищення ефективності даної системи [2, с. 163], виникає нагальна потреба у формуванні сукупності показників, які б дозволили зорієнтувати процеси планування саме на

досягнення такої мети. Ми вважаємо, що система подібних показників може бути сформована на основі наступних методологічних принципів.

По-перше, вона повинна бути зорієнтована на досягнення різноманітності видів діяльності суб'єктів господарювання. Проводячи аналогію з біологічними ценозами, варто підкреслити, що стійкість економічних ценозів також залежить від масиву мутацій, тобто від маси тих різноманітних варіантів діяльності, з яких і буде здійснюватися відбір найбільш пристосованих до змінних умов функціонування [1, с. 275]. Але саме по собі досягнення різноманітності видів господарської діяльності в межах певної економічної системи не може бути самоцілью планування. Необхідно при цьому враховувати взаємозв'язки та взаємопідтримку суб'єктів господарювання, що забезпечує спільне «виживання» конкретного економічного ценозу. Це означає необхідність розробки якісно нової системи показників, які повинні використовуватися в процесі планування життєздатності економічного ценозу.

По-друге, сукупність показників повинна враховувати єдність економічної системи, тобто характеризувати перевагу асиміляційних процесів над дизасиміляційними процесами, або ж навпаки. Справа в тому, що в умовах, коли дизасиміляційні процеси починають переважати і економічне утворення не може розглядатися як єдине ціле, оскільки кожна структурна його складова практично перестає залежати від інших, а система набуває ознак не стільки організму, скільки розбалансованого механізму, то здійснення планування матиме вкрай низький рівень ефективності. Практично витрачання ресурсів на розробку планів та їх впровадження не дає в такій ситуації очікуваних результатів і з позицій суспільства в цілому виступає як ресурсомарнотратство. Тому для подібних «розбалансованих» систем необхідно, як на наш погляд, в першу чергу планувати досягнення цілісності, а вже потім здійснювати планування стійкості розвитку. Досягнення цілісності може бути сплановане за допомогою використання аналізу амплітудно-частотної динаміки підрозділів економічної системи [3]. Так, наприклад, для здійснення планування на рівні української економіки необхідно перш за все визначити, наскільки значними є коливання рівня виробництва на душу населення по регіонах. Якщо ці відхилення перевищують 30-40% від середнього значення по економіці в цілому – значить, структурні складові національної економічної системи у вигляді регіональних економічних систем не створюють єдиного цілого організму.

Відповідно, перш ніж здійснювати планування стійкості та життєздатності української економіки, необхідно в плановому порядку усунути розбалансованість всередині системи, щоб вивести її на якісно новий рівень – рівень органічного цілого.

По-третє, сукупність показників, що повинні використовуватися при плануванні стійкості економічних систем, має враховувати вплив інституційних факторів. Адже сама по собі економічна система не існує абсолютно ізольовано від інституційного «каркасу» суспільства – починаючи від законодавчої бази по захисту прав власності і закінчуючи особливостями менталітету, які впливають на здійснення інноваційної діяльності чи виконання укладених договорів. Зрозуміло, що інституційні утворення поступово приходять у відповідність до історичних вимог забезпечення стійкості економічних систем. Але такі процеси поступового пристосування можуть тривати досить довго. Завданням планування стає цілеспрямована зміна інституційних складових у відповідності до забезпечення стійкості економічних систем. Виконання цього завдання потребує виважених та обережних кроків – адже примусове прискорене насадження нових, не притаманних даній системі інституційних утворень зазвичай призводить до непередбачуваних наслідків. Яскравим прикладом може слугувати непередбачене проведення приватизації після розпаду радянської економіки – впровадження «чужого» інституту в непідготовлену економічну систему обернулося значною втратою економічного потенціалу.

Переорієнтація цільової спрямованості процесів планування – із максимізації певних кількісних показників на досягнення сталості та формування передумов стійкого розвитку економічних систем різних рівнів – є об'єктивною вимогою з позицій нелінійного підходу до розуміння сутності будь-яких економічних утворень. Але сама по собі зміна цілей ще не означає реальних змін, які, в свою чергу, потребують відповідної зміни методів, механізмів та інструментарію планування в умовах ринкової економіки. Однею з перших повинна бути змінена система показників планування. Формування сукупності показників сучасного планування з урахуванням розглянутих методологічних принципів сприятиме підвищенню релевантності самих процесів планування і дозволить вийти на якісно новий рівень розвитку економічних систем в цілому.

Література.

1. Лелюк М.В. Планирование как фактор обеспечения устойчивости экономического ценоза / М.В. Лелюк // Новая экономика. - №2. - 2013. - С. 273-276.

2. Лябах Н.Н. Проблемы и пути совершенствования организационного управления / Н.Н. Лябах // Проблемы управления в реальном секторе экономики: вызовы модернизации. Актуальные проблемы управления – 2012: Материалы Международной научно-практической конференции. – Вып. 4. – Государственный университет управления. – М.: ГУУ, 2012. – С. 163-165.

3. Родионов В.Г. Применение анализа амплитудно-частотной динамики в управлении социально-экономическими системами / В.Г. Родионов // Вестник Санкт-Петербургского Государственного Университета. Серия 5. – Выпуск 1. – 2005. – С. 151-155.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ЦИКЛУ ПРИ ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ АНТИЦИКЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

*Лелюк Ю.М., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Прогностична функція економічної теорії/політичної економії реалізується в тому, що дає теоретико-методологічні основи для формування ефективної економічної політики. Враховуючи, що економічні цикли є формою руху економічної матерії, прогнозування циклічної динаміки створює передумови для здійснення релевантної антициклічної політики.

Для сучасної економічної системи здійснення прогнозів щодо термінів настання та періодів тривалості фаз циклів значною мірою ускладнюється поліциклічним характером економічної динаміки. Відбувається резонансна взаємодія фаз циклів різної тривалості, крім того, на специфіку прояву економічних циклів накладаються політичні цикли тощо. Дія усіх зовнішніх та внутрішніх факторів не може бути повно врахована в жодній економіко-математичній моделі циклу, якою б «універсальною» вона не була. Але це не означає, що від моделювання циклу як інструменту антициклічної політики необхідно відмовитися. Моделі повинні використовуватися, але не абсолютизуватися. При цьому, як на наш погляд, необхідно спиратися на наступні методологічні підходи.

По-перше, потрібно визначитися, за допомогою яких критеріїв виділяти циклічні коливання, породжені самою економічною системою, від «шумових» або «фонових» коливань, що виникають у відповідь на динаміку систем більш високого порядку (наприклад, внаслідок впливу циклічних змін глобального порядку на коливання в економічній системі

Україні) або інших (однопорядкових) складових даної економічної системи (наприклад, коливань в інших галузях чи регіонах в межах національної економічної системи). Таке розмежування має вкрай важливе значення для антициклічної політики, оскільки дії держави по регулюванню циклічних коливань мають значний ефект тоді і тільки тоді, коли спрямовані безпосередньо на причини циклу [3, с. 32]. Витрачання ресурсів на регулювання «фонових» коливань у більшості випадків не дозволяє досягти очікуваних результатів.

По-друге, при здійсненні економіко-математичного моделювання циклу необхідно виходити з того, що поліциклічна динаміка притаманна складній економічній системі, яка здійснює своєрідну адаптацію до змінних умов свого функціонування. Така система є нелінійною, тому математичні моделі, засновані на використанні лінійних залежностей, не можуть бути в принципі застосовані для її опису [2]. Значною мірою це ускладнює математичний апарат, що використовується як інструментарій макроекономічного прогнозування. Але подібне ускладнення є виправданим з огляду на специфіку динаміки об'єкту, що розглядається. Для антициклічного державного регулювання це означає необхідність зміни фундаментального теоретико-методологічного підходу до розуміння сутності антициклічної політики, а саме розгляд її як кумулятивного процесу, що здійснюється в мінливих умовах. З такої точки зору заздалегідь наперед задані параметри лінійних функцій моделювання економічного циклу є апіорі не релевантними. З іншого боку, категорична відмова від економіко-математичних моделей лінійного типу також є недоцільною, оскільки подібні моделі можуть бути використані для отримання орієнтовних даних за певних умов економічних обмежень. Таким чином, питання щодо використання інструментарію лінійних та нелінійних економіко-математичних моделей прогнозування циклу повинно вирішуватися для конкретних умов та цілей антициклічного регулювання.

По-третє, використання моделей повинно враховувати ієрархію циклів у сучасній поліциклічній динаміці. Йдеться, перш за все, про урахування впливу «довгих хвиль» Кондратьєва на глибину прояву фаз середньострокових і короткострокових економічних циклів. Але в сучасних умовах особливого значення набуває також і прогнозування переходу національної економічної системи до чергової хвилі в самому циклі Кондратьєва. Останні дослідження свідчать, що різні групи країни здійснюють «вхід» до чергової фази довгої хвилі не одночасно [4, с. 395-397]. Так, зокрема, економічна система Китаю та близьких до нього країн розвивається у своєрідній «протифазі» довгого циклу до груп розвинених країн на чолі з США. Для вітчизняної

економічної системи існування певного «лагу» при входженні до чергової фази циклу Кондратьєва означає збільшення ймовірності для використання так званих «вікон можливостей», тобто своєрідного «стрибка» від одного технологічного укладу до іншого і переходу на принципово новий рівень економіко-технологічного розвитку [1, с. 36]. Але визначення моменту для такого «технологічного прориву» за допомогою вираженої антициклічної політики неможливе без досить точного економіко-математичного прогнозу входження української економіки у відповідну фазу Кондратьєвського циклу, синхронізованого з динамікою інших національних економічних систем та глобальної економіки в цілому.

Таким чином, використання економіко-математичних моделей для прогнозування фаз циклу та підвищення ефективності антициклічної державної політики вимагає творчого та виваженого підходу, що враховує специфічні методологічні особливості, розглянуті вище.

Література.

1. Демет'єв В.Е. Догоняющее развитие через призму теории «длинноволновой» технологической динамики: аспект «окон возможностей» в кризисных условиях / В.Е. Демет'єв // Российский экономический журнал, 2009, №1-2. - С. 34-48.

2. Пушной Г.С. О применении метода системного потенциала в исследовании эволюции экономической системы. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.ephes.ru/article/content/article.php?art=2pushnoigs.htm>

3. Румянцева С.Ю. Проблема движения экономической материи и механизм экономического цикла / С.Ю. Румянцева // Проблемы современной экономики. - 2012. - №1(41). - С. 29-34.

4. Экономические циклы и экономический рост / А.А. Акаев, С.Ю. Румянцева, А. В. Сарыгулов, В. Н. Соколов. - СПб.: Изд-во политехнического университета, 2011. - 456 с.

СЦЕНАРНОЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИМИ СТРУКТУРАМИ В УСЛОВИЯХ НЕСТАБИЛЬНОСТИ

***Нам М.А., соискатель, Нальчиков Р.Б., аспирант*,
ФГБОУ ВПО СПбГАУ***

Современные условия функционирования предпринимательских структур, характеризующиеся непредсказуемостью окружающей среды

** Научный руководитель – Кордович В.П. – к.э.н., доцент*

и недостатком релевантной информации, требуют от лиц, принимающих управленческие решения, новых подходов к менеджменту организации.

Анализ последних исследований и публикаций показал, что на сегодняшний день в теории управления организациями на первый план выходит сценарное прогнозирование, которое, на наш взгляд, является наиболее эффективным методом стратегического прогнозирования и последующего планирования, так как отражает генеральную цель развития прогнозируемого объекта, критерии, приоритеты проблем, а также ресурсы для достижения основных целей.

Обобщая различные точки зрения по поводу определения понятия «сценарий», можно сказать, что под сценарием понимается доступное для понимания описание возможной ситуации в будущем, которое базируется на комплексной системе величин влияния.

Сценарии, являясь результатом одного из методов прогнозирования, во многом схожи с прогнозами:

- 1) они представляют собой вероятностное описание возможного варианта развития рассматриваемых процессов и явлений;
- 2) они направлены на описание вероятной ситуации в будущем, а также на выявление сроков и путей ее достижения;
- 3) необходимым для них условием является создание модели (ситуации) или объекта разработки сценариев/прогноза;
- 4) цель их разработки – научное предвидение развития ситуации в будущем.

Однако в отличие от традиционного прогнозирования программы действий сценариев не носят альтернативного характера, они могут как пересекаться, так и интегрироваться друг с другом, и, кроме этого, в качестве результата действий предприятия выбирается не одна наиболее вероятная точка исхода, а диапазоны вероятных исходов.

Эффективность сценарного прогнозирования обусловлена несколькими факторами:

1. Сценарии позволяют разработавшему их субъекту быть готовым к ряду ситуаций, которые гипотетически могут возникнуть в будущем. Такая готовность повышает скорость реагирования на изменения в условиях неопределенности, а значит, увеличивает конкурентоспособность организации.
2. Сценарии содержат в себе перечень показателей, по которым можно определить, согласно какому сценарию начинает развиваться ситуация, и, следовательно, быть готовым к определенным действиям.

3. Использование сценариев конкретизировать стратегический план до отдельных оперативных действий.

Таким образом, сценарное прогнозирование позволяет быть готовым к разным вариантам развития будущего, иметь готовые планы действий в кризисных ситуациях и координировать исполнение стратегического плана на оперативном уровне. Эти преимущества позволяют считать сценарный подход достаточно эффективным инструментом разработки стратегического плана и, следовательно, управления организацией.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В ТУРКМЕНИСТАНЕ

Подаров Азат, студент магистр,
Харьковский национальный технический университет
сельского хозяйства имени Петра Василенко*

Став серьезным экспортером нефти и газа, Туркменистан значительную часть доходов направляет для масштабного развития жизненно важных отраслей экономики, прежде всего – сельского хозяйства. В рамках этой отрасли ведущее место занимает хлопководство, продажа хлопка-сырца, выращивание зерновых культур, в основном пшеницы. В дельте Амударьи высоко развито рисоводство. Выращивание риса – одно из наиболее прибыльных для туркменских дайхан. Площадь орошаемых земель в настоящее время составляет около 1,5 млн. га, а общая площадь сельскохозяйственных угодий составляет около 39 млн. га.

На современном этапе, в стратегическом развитии Туркменистане особое внимание уделяется реализации «Национальной программы Президента Туркменистана по преобразованию социально-бытовых условий населения сел, поселков, городов этрапов и этрапских центров до 2020 года». В этой программой предусматривается «Генеральной программы обеспечения чистой питьевой водой населенных пунктов Туркменистана» и другие масштабные социально-экономические программы, во всех регионах осуществляются крупные инвестиционные проекты, кардинальным образом меняющие жизнь туркменского села.

Наращивание производства высококачественной продукции, зерна и в целях обеспечения продовольственного изобилия в стране,

* Научный руководитель – Дудник Е.В., ассистент

является одним из приоритетных направлений реформ агропромышленного комплекса.

В связи с этим, перед туркменскими хлеборобами и учеными-аграриями поставлены важные и ответственные задачи. В их числе — повышение культуры земледелия и развитие селекционной работы. Сегодня эти задачи — в центре внимания специалистов Научно-исследовательского института зерновых культур в составе государственной ассоциации «Туркменгаллаонумлери».

Также туркменские мелиораторы ведут обустройство водохранилищ у подножия Копетдага (самая крупная горная система в стране), которые призваны не только накапливать влагу, но и защищать населённые пункты, народнохозяйственные объекты и посевные площади от зимних и весенних паводковых вод, стекающих с горных склонов.

Вопросы эффективного водопользования являются самыми актуальными в агропромышленном секторе туркменской экономики. Туркменистан располагает обширной территорией, однако испытывает нехватку поливной воды. Создание в стране сети водохранилищ, внедрение в сельское хозяйство водосберегающих технологий позволяют в известной мере решить эту проблему.

В 2012 году вступило в силу новое положение об оплате труда сельхозпроизводителей, предусматривающее, в частности, 30-процентную надбавку за продукцию, сданную сверх контрактных обязательств. Это стало еще одной эффективной мерой для повышения производительности труда дайхан, их заинтересованности в возделывании все более высоких урожаев.

В инвестиционной политике Туркменистана предусматривается, в частности, создание благоприятного инвестиционного климата для привлечения иностранного капитала. За последние годы иностранные подрядчики принимают активное участие в строительстве объектов на территории страны.

Новый подход к эффективному использованию сельских территорий, колоссального природного и экономического потенциала страны предусмотрен в разработанном генеральном плане строительства Национальной туристической зоны «Аваза».

В Туркменистане статистика сельского хозяйства представлена двумя базовыми категориями аграрных товаропроизводителей и, соответственно, двумя источниками статистической информации: сельскохозяйственные предприятия и хозяйства частного сектора. В настоящее время сельскохозяйственное производство в Туркменистане охвачено сплошным учетом. В частном секторе этому

способствует усовершенствованная похозяйственная книга, введенная на период 2009–2014 годы. В ней содержатся основные сведения о домашних хозяйствах Туркменистана в части сельскохозяйственной деятельности. Книга также содержит информацию о составе семьи, наличии в домашних хозяйствах поголовья скота, производстве продукции животноводства, площади приусадебного участка и произведенной на нём продукции растениеводства, оснащённости техническими средствами. Одним из направлений совершенствования отчетности деятельности на ближайшую перспективу является разработка Методического руководства по созданию и ведению реестра частных сельскохозяйственных производителей.

В связи с осуществляемыми в Туркменистане экономическими преобразованиями проводится определенная работа по адаптации сельскохозяйственной статистики к принятой в международной практике системе учета. В целях повышения комплексности статистической информации был разработан и внедрен ряд форм статистической отчетности. При этом существенные преобразования получила и статистическая методология. Разработана и внедрена в практику Методика расчета объема валовой продукции сельского хозяйства, охоты, лесоводства и рыболовства в соответствии с ГКВЭД.

Подводя итог, следует заметить, что в своих действиях Туркменистан руководствуется простым принципом: «как можно больше производить, используя минимум иностранных товаров». Надо отметить, что, реформируя аграрный сектор экономики, государство не пытается форсировать события, а идет разумным эволюционным путем.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

***Пушкар А.О. студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Економічний розвиток країни залежить від ефективності функціонування сфер її національної економіки. Важливе значення приділяється основним засобам як головному елементу матеріально-технічної бази підприємства. Від того наскільки ефективно

**Науковий керівник - Маренич Т. Г., д.е.н., професор*

використовуються наявні засоби праці залежать загальні результати роботи підприємства.

Значний внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів щодо обліку основних засобів зробили провідні вчені-економісти: Білуха М. Т., Голов С. Ф., Власюк Г. В., Завгородній В. П., Островерха Р. Е., Пушкар М. С., Соколов Я. В., Шуліка Ю. О. та ін.

Аналіз останніх досліджень з організації обліку основних засобів дає змогу визначити основні проблеми обліку основних засобів:

1. Одержання надмірної, надлишкової інформації, яка збільшує вартість облікових робіт та перенасичує облік непотрібними показниками;

2. Структури документів і реєстрів містять застарілі показники, які не формують підсумкової, узагальнюючої інформації, а також у них відсутні показники, необхідні для складання звітності;

3. Розбіжності у бухгалтерському та податковому обліках при нарахуванні амортизації.

Так, Пушкар М.С. в своїх роботах стверджує, що інформаційною основою усіх облікових аналітичних і контрольних процедур є облікова інформація, тому першочерговим завданням удосконалення організації обліку є формування складу та визначення змісту показників, які доцільно відображати, обробляти та узагальнювати у системі обліку.[2].

На вибір облікових показників з одного боку впливає те, що склад інформації повинний бути достатнім, щоб забезпечувати не лише потреби обліку, але й інших функцій, що використовують облікову інформацію, а з іншого те, що одержання надмірної, надлишкової інформації збільшує вартість облікових робіт і перенасичує облік непотрібними показниками. На думку Соколова Я.В факти господарського життя підлягають реєстрації лише в тому обсязі, який дозволяє здійснювати управлінський вплив на господарські процеси [3]. Пушкар М.С. зазначає, що критерієм вибору оптимального обсягу та складу інформації, яка формується у системі обліку повинний стати економічний ефект, який отримано від використання цієї інформації [2].

Островерха Р.Е., вважає, що документування операцій з руху основних засобів, облікову реєстрацію та складання звітності необхідно організувати як системну послідовність логічно взаємопов'язаних між собою операцій облікового процесу, підпорядкованих потребам управління, забезпечивши при цьому

єдність підходів при формуванні показників документів облікових реєстрів і форм звітності їх послідовність та наступність. Дослідивши нормативні документи, вчений наголошує, що аналіз структури документів і реєстрів з обліку основних засобів, запроваджених нормативними документами, показав, що, з одного боку, вони містять застарілі показники, які не формують підсумкової, узагальнюючої інформації, а з іншого — у них відсутні показники необхідні для складання звітності в умовах застосування П(С)БО 7 «Основні засоби», тому носії інформації з обліку основних засобів потребують удосконалення як щодо складу, так і щодо змісту [1].

З прийняттям Податкового Кодексу України повної гармонізації бухгалтерського та податкового обліку в частині, що стосується основних засобів, не відбулося. Зокрема, збережено, як і раніше, розподіл основних засобів у податковому обліку на виробничі та невиробничі. При відображенні в бухгалтерському і податковому обліку інформації про основні засоби виникають податкові різниці.

Узагальнюючи усе вищенаведене, можна виділити наступні способи вирішення проблем обліку основних засобів:

1. Критерієм вибору оптимального обсягу та складу інформації, яка формується у системі обліку, повинні стати її важливість, цінність, корисність для процесу управління, тому при формуванні показників, документів необхідно виходити із завдань поставлених суб'єктами господарювання та системи державної й внутрішньогосподарської звітності, у формах якої відображається інформація щодо основних засобів.

2. Удосконалення носіїв інформації з обліку основних засобів щодо складу та змісту. Вилучення деяких показників зменшить обсяги роботи облікового апарату та дозволить зосередитись на результативній інформації, що безпосередньо впливатиме на прийняття управлінських рішень щодо наявності основних засобів і режиму їх використання, тобто підвищить ефективність обліку.

3. Гармонізація засад податкового й фінансового обліку, застосування єдиних методологічних підходів до нарахування амортизації за методами П(С)БО 7 «Основні засоби» забезпечить доцільну організацію обліку, а тому його раціональність.

Таким чином, запропоновані шляхи вирішення основних проблем організації обліку основних засобів дадуть змогу удосконалити організацію та методику обліку основних засобів, підвищити його інформативність та ефективність використання на підприємстві.

Література.

1. Островерха Р.Е. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів [Електронний ресурс] / Р.Е.Островерха.—Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/4/Ostroverha.pdf.
2. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія / М.С. Пушкар. — Тернопіль: Економічна думка, 2000. — 422 с.
3. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 496 с.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

***Пушкар А.О. магістр*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Первинний облік є найважливішим етапом бухгалтерського процесу. У зв'язку з тенденцією зближення законодавчої бази України з питань обліку з міжнародною повинні змінюватися типові форми бухгалтерських документів, зокрема з обліку необоротних активів. Але введення П(С)БО з 2000 року не знайшло відображення у цих документах. Бухгалтерія підприємств продовжує застосовувати форми, затверджені у 1989 року і 1995 роках, що не співвідноситься зі всіма вимогами існуючих національних стандартів бухгалтерського обліку.

А. Белоусов стверджує, що існуючі типові форми розрахунку амортизації основних засобів не дозволяють відображати її нарахування у зв'язку з прийняттям і введенням у дію Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку й зміною методів амортизації. Тому вони є застарілими і потребують кардинальних змін. Запропоновані Белоусовим А.[1] типові форми розрахунку амортизації основних засобів враховують окремі методи нарахування амортизації і всі необхідні складові для здійснення таких розрахунків: первісна вартість, строк корисного використання об'єкту, ліквідаційна вартість тощо. Слід також зазначити, що втрату інформаційності первинних документів з обліку необоротних активів відмічас і В. Семйон [2]. Автор вказує на недоліки у структурі і змісті у типових формах ОЗ-1, ОЗ-3, ОЗ-6 і пропонує видалення таких граф, як код

** Науковий керівник - Маренич Т. Г., д.е.н., професор*

норми амортизаційних відрахувань, норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення, поправочний коефіцієнт та пропонує додати графі: група основних засобів, строк корисного використання, методи нарахування амортизації, ліквідаційну вартість, а у формі ОЗ-6 – інформацію про нарахований знос основних засобів. Однак, надані пропозиції вітчизняними авторами не змінили типові форми на законодавчому рівні.

Грабова Н. М. вважає, що форма документа має бути простою, зрозумілою, зручною для подальшого опрацювання і водночас з усією повнотою характеризувати відповідну операцію, задовольняючи при цьому вимоги не тільки бухгалтерського, а й оперативного і статистичного обліку.

Грабова Н. М., досліджуючи типові форми первинного обліку основних засобів, звертає увагу на те, що типову форму ОЗ-1 застосовують для оформлення об'єктів основних засобів при їх придбанні, передачі, зокрема безкоштовної, введення їх в експлуатацію, внутрішньому переміщенні із одного цеху (відділу) до іншого, зі складу до експлуатації, іншій матеріально відповідальній особі, при оформленні операцій приймання-передачі об'єктів за договорами операційної або фінансової оренди. Під час приймання об'єкту первинний документ заповнює приймальна комісія для подальшої передачі його до бухгалтерії з доданою технічною документацією. Але деякі елементи документа втратили актуальність, є не обов'язковими або зайвими: код норми амортизаційних відрахувань, норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та на капітальний ремонт, поправочний коефіцієнт. Крім того, є не актуальною дата затвердження документа (“на 19____р.”). [3]

Дія Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку з 2000 року обумовлює застосування таких форм первинного обліку основних засобів, які б змогли повною мірою виконувати вимоги, зокрема П(С)БО 7.

На нашу думку існуючі форми первинного обліку основних засобів не дозволяють повністю сформувати необхідну для різноманітних користувачів інформацію, у тому числі про такі об'єкти, у яких неможливо встановити остаточно термін корисного використання. Доцільним є внесення змін і корективів у існуючі типові форми. Зауваження та пропозиції науковців, згаданих вище, є актуальними та обґрунтованими. Ряд змін, таких як, внесення окремих реквізитів, в яких враховуються методи розрахунку амортизації, вилучення деяких граф (код норми амортизації), заміна застарілих

посилань на 19_ рік та «руб.» на нові, позитивно вплинули б на організацію ведення первинного обліку основних засобів.

Важливе значення розглянутої проблеми потребує подальших досліджень питань організації і методики обліку основних засобів у складі необоротних активів, зокрема аналізу впливу запропонованих змін форми первинних документів на облікові регістри і звітність підприємств різних галузей.

Література.

1. Белоусов А. Усовершенствование документального оформления операций с основными средствами в условиях применения П(С)БУ 7 “Основные средства” / А. Белоусов // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. – № 3. – С. 49–56.
2. Семйон В.С. Бухгалтерський облік необоротних активів в Україні та Угорщині: порівняльний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08. 00. 09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / В.С. Семйон. – Житомир, 2010. – 23 с.
3. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / Н.М. Грабова; за ред. М.В. Кужельного. – 6-те вид. – К.: А.С.К., 2003. – 266 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

***Рижикова Н.І. к.е.н., доцент, Муртазаєв Довлет, магістрант*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Економічний розвиток України залежить від ефективності функціонування сфер її народного господарства. Важливе значення приділяється основним засобам як головному елементу матеріально-технічної бази підприємства. Ефективність використання основних засобів залежить від організації своєчасного одержання надійної і досить повної обліково-економічної інформації. У цьому зв'язку зростає роль та значення обліку як однієї з найважливіших функцій управління. Однак сучасна система організації бухгалтерського обліку основних засобів не може цілком задовольнити зростаючі інформаційні потреби управління. Аудит основних засобів є невід'ємною частиною загального аудиту суб'єкта господарювання, оскільки основні засоби, як правило займають, більшу частку в майні

* Науковий керівник – Рижикова Н.І., к.е.н., доцент

підприємства, ніж інші необоротні активи. Тому аудитор при проведенні аудиторської перевірки основних засобів витрачає багато часу на отримання інформації про основні засоби.

Слід зазначити, що питання щодо організації аудиторської перевірки основних засобів потребує більш детального вивчення. Насамперед слід з'ясувати визначення основних засобів. Сьогодні в економічній літературі часто зустрічаються ототожнення понять «основні засоби» та «основні фонди», заміна одного поняття іншим, а серед науковців немає єдиної думки щодо визначення змісту даних термінів, що в результаті призводить до ускладнень і плутанини.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Норми цього положення застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами всіх форм власності.

Відповідно, до ПКУ основні засоби – матеріальні цінності, що використовуються у господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 1 календарний рік з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких перевищує 2500,00 гривень. Вартість основних засобів поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та відноситься на витрати за допомогою амортизаційних відрахувань [1].

Згідно з П(С)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує, щоб використовувати у виробництві або при наданні послуг, здавати в оренду іншим особам або здійснювати адміністративні та соціально-культурні функції, очікуваний строк використання (експлуатації) яких більше одного року (чи операційного циклу, якщо він перевищує рік) [2].

Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання з урахуванням витрат, передбачених П(С)БО 7 (табл.).

Первісною вартістю основних засобів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених П(С)БО 7.

Таблиця

Показники вартісної оцінки основних засобів

Код рядка за формою «Баланс»	Показник	Рахунок бухгалтерського обліку
1010	Основні засоби (залишкова вартість)	Різниця між залишками за рахунком 10 «Основні засоби» та субрахунком 131 «Знос основних засобів»
1011	Первісна вартість	10 «Основні засоби»
1012	Знос	13 «Знос основних засобів»
1005	Незавершені капітальні інвестиції	15 «Капітальні інвестиції»

Первісна вартість основних засобів показує вартість кожного об'єкта в момент його введення в експлуатацію. Дані про вартість об'єкта записуються в акті приймання основних засобів, а також в інвентарній картці, звідки й походить назва цієї вартості - інвентарна. Залишкова вартість основних засобів - це різниця між первинною вартістю об'єктів і нарахованим зносом, який визначається за даними бухгалтерського обліку. Знос визначається бухгалтером виходячи зі строку і норм амортизації.

Відомості про зміни первісної вартості та суми зносу основних засобів заносяться до реєстрів їх аналітичного обліку.

Таким чином, основні засоби будь-якого підприємства є його матеріально-технічною базою, яку потрібно весь час поповнювати та підтримувати. Основні засоби підприємства це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері, і вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним та моральним зносом. Порядок відображення надходження основних засобів в бухгалтерському обліку та формування їх первісної вартості залежить від того, яким чином і на яких умовах вони придбані. При проведенні аудиту основних засобів на підприємстві, основною метою є підтвердження достовірності даних про вартість основних засобів.

Література.

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua>.
2. Бразілій М. Н. Організація і методика аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення / М. Н. Бразілій, М. М. Тимошенко // Економіка та держава. – 2011. - №24. – С. 104-109.

ТОРГІВЛЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ДОСВІД НЕПУ (1921 – 1929 рр.)

***Скубій І.В., к.і.н., асистент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Нові «виклики», які стоять перед нинішньою економікою країни, змушують нас звернути увагу до історичного досвіду здійснення в Україні ринкових перетворень. Сьогодні загально визнаним критерієм успішності ринкових реформ прийнято вважати забезпечення економічного розвитку. Торгівля є одним із таких показників, оскільки саме розвиток торговельних відносин свідчить про стан ринку, його інфраструктуру, грошову систему, кредитування, продовольчу політику держави, купівельну спроможність населення тощо. Трансформаційні процеси в сучасній Українській державі пов'язуються з плюралізацією форм власності, демократизацією економічного життя, побудовою ринкової економіки, в тому числі й з курсом на будівництво торговельних відносин, заснованих на її базових принципах. Для вітчизняних дослідників з'явилася можливість порівнювати нинішній соціально-економічний розвиток з періодом нової економічної політики (1921 – 1929 рр.) в Українській Радянській Соціалістичній Республіці. Нині актуальними для держави та суспільства продовжують залишатися такі питання, як розробка методів управління ринком та визначення меж державного втручання в його сферу. Втім, варто відразу зазначити, що такі аналогії можна робити до певної міри умовно.

Здійснення трансформаційних процесів в 1921 – 1929 роках було викликане необхідністю швидкого відновлення економіки, промисловості, стабілізації суспільного стану. Успішність таких заходів теоретично слід розглядати з погляду реалізації в їхніх межах комплексної стратегії розвитку. У роки непу економічна система потребувала кардинальних та водночас виважених реформ, здатних вивести її з кризового стану. Тому навіть попри те, що новий курс не відповідав комуністичним засадам побудови суспільства, радянська влада змушена була його запровадити. Перехід до нового економічного курсу в березні 1921 р. передбачав відновлення торгівлі та запровадження ринкових відносин. Основні проблеми розвитку торгівлі в роки непу були такі: складне внутрішньополітичне та економічне становище, мінливість державного курсу у торговельній

сфері, відсутність центрального дієвого апарату управління торгівлею, незадовільний асортимент товарів та товарний дефіцит, низька культура торгівлі, розкрадання грошей та товарів в магазинах, низький професійний рівень працівників. Вище радянське керівництво неодноразово наголошувало: «Торгівля – це та ланка ... , за яку треба всіма силами ухопитися нам. Якщо ми тепер за цю ланку досить міцно «ухопимось», то ми всім ланцюгом у найближчому майбутньому оволодіємо», а для того, щоб підпорядкувати собі цю стихію держава мала зайняти у ній ключове місце.

Непівські реформи започаткували недовготривалий в радянській історії період багатокладності економіки, у тому числі і в торгівельній сфері. З початку 1920-х років відбулося відновлення раніше забороненої приватної, почалося відродження кооперативної та становлення державної торгівлі. У такий спосіб на ринку співіснувало одночасно три сектори торгівлі: державна, кооперативна, приватна. В основі непівської економічної моделі лежало поєднання ринкових принципів та методів державного регулювання, в чому саме і полягало протиріччя нового курсу. Влада намагалася надавати широку підтримку державній та кооперативній торгівлі, зокрема у вигляді сприятливих умов кредитування та податкової політики, планового постачання товарами, та водночас створювала умови для розвитку приватного ринку. Протягом 1920-х років була також створена широка інфраструктура для розвитку торгівлі республіки. У Харкові свою діяльність відновили товарна біржа, Хрещенський ярмарок, діяльність яких значно полегшила становлення торгівельних відносин та створила умови для ефективного функціонування ринку. Втім, до кінця 1920-х років з торгівельної мережі країни був майже повністю витіснений приватний торгівець, організація ярмарків була визнана недоцільною, а біржі перетворилися в один із інструментів регулювання ринку. Отже, непівський досвід у торгівельній сфері свідчить про необхідність успішного поєднання ринкових принципів і методів державного регулювання. У зв'язку з такою мінливістю та двозначністю курсу влади по впровадженню ринкових відносин деякі історики цілком справедливо називають новий економічний курс політикою імпровізації. Втім, протягом 1920-х років радянська влада та суспільство нагромадили значний досвід використання ринкових відносин для подолання економічної кризи.

Невипадково стан торгівлі та внутрішнього ринку сучасної України викликає занепокоєння вітчизняних науковців. Особливості переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки

характеризуються глибокими трансформаційними процесами, у тому числі і в сфері торгівлі. Сьогодні актуальними проблемами торгівлі є вузькість і структурна недосконалість внутрішнього ринку. В умовах глобалізації перед державою стоять завдання визначення оптимальних методів регулювання ринку та застосування адміністративних засобів при збереженні засадничих принципів ринкової економіки. Розвиток торгівлі сприяє розширенню внутрішнього ринку в Україні, надає можливості для зниження впливу зовнішніх чинників, проведення незалежної економічної політики, зміцнення курсу національної валюти, посилення національної безпеки держави. Важливою рисою сучасної торгівлі є перебудова її соціальної форми, заснованої на типах власності підприємств, що відповідає принципу багатокладності економіки. Втім, оптимальності їх пропорцій на внутрішньому ринку країни не досягнуто.

Очевидно, на початку XXI тисячоліття критерії оцінки та підхід до визначення ефективності реформ змінилися у порівнянні з тими, що були прийнятні для 1920-х років. Разом з тим, безперечним є те, що торгівля продовжує відігравати важливу роль в трансформаційних процесах економічного життя.

ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У МОЛОКОПРОДУКТОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ

Слатвінська Л.А., викладач,

Уманський національний університет садівництва

Забезпечення вітчизняної продовольчої безпеки має пряме відношення до розвитку молокопродуктового підкомплексу, де важливу роль відіграють інвестиційні процеси. Тому Державна цільова програм розвитку українського села на період до 2015 року передбачає подвоєння у галузі масштабів її інвестування.

Стаття 5 Господарського кодексу України вказує на те, що правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів. Стаття 10 Кодексу дає визначення сутності інвестиційної політики, як спрямованої на створення підприємствам необхідних умов для залучення і концентрації коштів

на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, та забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним. Стаття 12 Кодексу серед основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання виділяє надання інвестиційних пільг.

Висхідний пункт аграрної політики України – Закон “Про пріоритетність соціального розвитку села та АПК в народному господарстві” (1990 р.) з проектом змін державної інвестиційної політики і спрямування інвестицій на першочергове створення матеріально-технічної бази АПК з умовою звільнення освоєння галузевих нововведень протягом п'яти років від оподаткування.

Прийнятий у 1991 р. Закон України Про інвестиційну діяльність у статті 11 визначив метою державного регулювання інвестиційної діяльності:

- 1) реалізацію економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників соціально-економічного і розвитку України, програм розвитку;

- 2) створення пільгових умов тим інвесторам, які орієнтовані на задоволення найбільш важливих і нагальних суспільних потреб.

Прийнятий у 2004 р. Закон України “Про молоко і молочні продукти” у статті 3 визначив засади державної політики щодо забезпечення безпечності та якості молока/молочних продуктів: забезпечення внутрішніх потреб держави в молочних продуктах широкого асортименту та нарощування їх експорту; здійснення контролю за безпечністю та якістю молока, молочної сировини і молочних продуктів; сприяння розвитку інтеграційних процесів між виробником, переробником та реалізатором; проведення моніторингу ринку молока, молочної сировини і молочних продуктів; удосконалення митно-тарифної та цінової політики у частині захисту вітчизняних виробників молока та молочної продукції; розроблення загальнодержавних програм розвитку селекційно-плеємної справи. Як бачимо, коло питань, які прямо стосуються державного регулювання інвестиційних процесів у аграрному секторі загалом та молоко продуктовому комплексі зокрема має тенденцію до суттєвого розширення і поглиблення.

Нагадаємо й те, що прийнятий у 2005 р. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” передбачав системність та комплексність під час здійснення заходів з реалізації державної аграрної політики всіма органами державної влади

та місцевого самоврядування. А серед основних напрямів вдосконалення системи державного регулювання в аграрному секторі вищезгаданий Закон визначив:

- реформування системи органів виконавчої влади, що здійснюють державне регулювання аграрного сектору, шляхом перегляду та чіткого розмежування їх повноважень, а також і запровадження прямої підпорядкованості починаючи з рівня районного, наближення її до стандартів Європейського Союзу;

- розроблення і впровадження дієздатних програм розвитку аграрного сектора економіки: загальнодержавних, регіональних;

- рівні стратегічного аналізу, прогнозування моніторингу, інспекційних та контрольних функцій органів виконавчої влади.

Разом з тим, з прийняттям у 2002 р. Закону України “Про інноваційну діяльність” виникли суттєві розбіжності у частині формування інвестиційних та інноваційних програм і проєктів. Проблема у тому, що прийнята у 2004 р. Стратегія економічного і соціального розвитку України до 2015 року наголосила, що рівень інноваційності інвестицій має бути доведений до 70-80 %. Виходячи з необхідності узгодженого регулювання процесів реалізації інвестицій та інновацій, в Україні у 2005 р. утворили Державне агентство України з інвестицій та інновацій, а крім того у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року запроваджене формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку аграрного сектора економіки. Те ж саме міститься у тексті прийнятого у 2010 р. Закону України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики”. А прийнята у 2010 р. Державна програма розвитку внутрішнього виробництва взагалі стверджує, що останнє десятиліття було періодом реалізації неефективної інвестиційно-інноваційної політики. І після цього виникає конфлікт між цими двома складовими: так у 2010 р. приймається Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки, а надалі утворюються два Державних агентства – з інвестицій та розвитку, а також з інвестицій та управління національними проєктами України. Разом з тим, у 2011 р. приймається Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні. Отже, з одного боку, необхідність посилення синтезу у державному регулюванні інвестиційних й інноваційних процесів, на перший погляд, усвідомлена на найвищому рівні державного управління, на що вказують відповідні декларації, з другого ж боку, уся система державних пріоритетів побудована на різних методах підготовки інвестиційних та інноваційних програм і проєктів. Вказані вище неузгодженості посилюються дією

різноспрямованості тих блоків нормативно-правових актів України, які регулюють процеси інформатизації і стандартизації економіки (у т. ч. й аграрної) з врахуванням кола новітніх вимог.

Висновки: вищенаведене дає підстави стверджувати, що:

1) розвиток молокопродуктового підкомплексу України є одним з чільних пріоритетів аграрної стратегії держави; другим її пріоритетом є подвоєння галузевих інвестиційних ресурсів – фактора, який дозволить вивести виробництво молока за якістю і кількістю на рівень показників продовольчої безпеки держави;

2) важливу роль у інноваційному інвестуванні аграрного сектора економіки та його молокопродуктового підкомплексу має відігравати система державного регулювання, яка формує та реалізує гармонізовані за складовими засади аграрної політики.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

***Стаценко А.І., студент*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Аграрний сектор традиційно відіграє важливу роль в економіці України, ґрунтово-кліматичні умови, природно-ресурсний потенціал та трудові ресурси якої дозволяють створити ефективне конкурентоспроможне на міжнародному рівні сільське господарство.

Сільське господарство є однією із основних галузей матеріального господарства, яка забезпечує населення продовольством, а промисловість — сировиною. Але для ефективного функціонування товаровиробників даної галузі народного господарства обов'язково потрібно враховувати, притаманні їй специфічні ознаки:

1. Земля — головний, незамінний засіб сільськогосподарського виробництва. При розумному використанні вона не зношується, а навпаки, підвищує свою родючість, що пов'язано з додатковими фінансовими вкладеннями. Земля, як основний засіб виробництва має універсальність. На одній і тій же землі можна виробляти різноманітні види продукції. При цьому в силу великої диференціації в собівартості і рентабельності окремих видів продукції важливе значення мають розміщення виробництва по території країни і визначення раціональних зон спеціалізації з метою

**Науковий керівник – Дудник О.В., асистент*

підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Цільові ринки продукції сільськогосподарського виробництва визначаються з урахуванням районів спеціалізації.

2. Невідповідність процесу затрат праці і матеріальних ресурсів з виходом продукції.

3. Сезонність виробництва. Процес створення продукту здійснюється під впливом не тільки знарядь та предметів праці, робочої сили, а й природних умов, причому останні впливають на розвиток продукту найбільше. Процес вкладання праці в сільське господарство внаслідок впливу зовнішнього середовища на біологічні процеси рослин і тварин розтягнутий у часі та характеризується сезонністю, що вимагає розвитку в сільському господарстві допоміжних промислів, які дозволяють повніше використовувати природні та трудові ресурси в сільському господарстві.

4. Сільськогосподарські підприємства відтворюють у господарствах своїми силами і засобами частину необхідних їм засобів виробництва (насіння, корми, худоба та ін.). У зв'язку з цим, при визначенні обсягу виробництва і реалізації продукції в плановому році потрібно враховувати створення необхідних фондів для наступного циклу виробництва.

5. Наявність різних форм власності (приватне, державне, колективне та ін.).

Крім того агропідприємства перехідної економіки України характеризуються:

- значним відставання агропромислового виробництва від інших галузей народного господарства у рівні фондоозброєності праці, що потребує значного обсягу інвестиційного забезпечення галузі, в тому числі кредитного;

- надмірним моральним і фізичним зносом засобів виробництва, що викликає потребу у значних довгострокових вкладеннях;

- диспаритет цін між галузями народного господарства, усунення якого потребує фінансової підтримки сільськогосподарської галузі з боку держави;

- наявність заборгованості за реалізовану сільськогосподарську продукцію, що потребує вдосконалення системи розрахунків та збільшує потребу в додатковому кредитному забезпеченні галузі;

- специфічність застави, зокрема землі та майна, особливо спеціалізованих виробництв, які по своїй природі мають низький рівень ліквідності, а основним забезпеченням є майбутня продукція;

- досить низький рівень прибутковості.

Також, фінансовій системі сільського господарства України

характерне наступне:

- значна частина виробленої продукції залишається в підприємстві для власних потреб, що зменшує величину можливого прибутку.

- низький рівень оплати праці працівників сільського господарства спричинив втрату зацікавленості безпосередніх виробників у її результатах, а й відповідно зниження якості продукції та прибутку, який є одним з джерел власних фінансових ресурсів.

- слабе фінансове планування чи взагалі його відсутність.

- несистемна державна аграрна політика, що характеризується обмеженістю фінансових можливостей держави для впровадження ефективних механізмів регулювання ринків сільськогосподарської продукції; використанням незначних обсягів коштів державного бюджету для підтримання конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору та створення відповідних інфраструктури.

Отже, ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств можливе лише з врахуванням особливостей даної галузі, оцінки та обґрунтування комплексу дій по забезпеченню достатності всіх видів ресурсів та їх ефективного використання. Система чинників економічної ефективності виробництва в сільському господарстві в сучасних умовах повинна включати раціональність поєднання внутрішніх (інформаційна база, виробничі ресурси, менеджмент, виробництво, результати виробництва та маркетинг) та зовнішніх (державна економічна та соціальна політика, ринкове середовище, структурні зміни, інституціональні зміни) чинників, які безпосередньо впливають на кінцевий результат функціонування сільськогосподарського виробництва.

АПРОБАЦІЯ АЛЬТЕРНАТИВНОГО МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ РІЛЛІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Хайнус Д.Д., асистент**

Харківський національний аграрний університет

ім. В.В. Докучаєва

Один з альтернативних методичних підходів до здійснення нормативної грошової оцінки рільні аграрних підприємств запропоновано в дослідженнях В.І. Сафонові [1]. Використовуючи фактичні статистичні дані про основні економічні показники діяльності

* Науковий керівник – Олійник Т.І., д.е.н., професор

сільськогосподарських підприємств ми апробували цю методику. Результати розрахунків наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунок грошової оцінки ріллі в аграрних підприємствах України за методичним підходом В. І. Сафоновой

Показники	Роки						Алгоритм розрахунку показників
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Валова продукція сільського господарства в постійних цінах 2010 р., млн грн	101451,2	96273,6	94089,0	121053,7	113082,3	136514,1	ВП
У т. ч. рослинництва, млн грн	78993,1	71275,2	66812,7	92138,4	82130,2	102825,2	ВП _р
Посівна площа, млн га	19,5	19,2	19,0	19,5	19,5	19,6	S
Вихід валової продукції рослинництва на 1 га посівної площі, грн/га	4050,9	3712,3	3516,5	4725,0	4211,8	5246,2	$ВВП_r = ВП_r : S$
Коефіцієнт рентабельності рослинництва	0,196	0,169	0,267	0,323	0,223	0,115*	$K_p = \text{Факт.}$
Виробничі витрати, грн/га	3387,0	3175,6	2775,5	3571,4	3443,8	4705,1	$ВВ = ВВП_r : (1 + K_p)$
Коефіцієнт нормативного прибутку	0,06	0,05	0,08	0,10	0,07	0,03	$K_{нпр} = 0,3 \cdot K_p$
Нормативна вартість продукції, грн/га	3590,2	3334,4	2997,5	3928,5	3684,9	4846,3	$H_v = ВВ \cdot (1 + K_{нпр})$
Диференціальна рента, грн/га	460,7	377,9	519	796,5	526,9	399,9	$\Delta P = ВВП_r - H_v$
Абсолютна рента, грн/га	179,2	179,2	179,2	179,2	179,2	179,2	$\Delta P = 1,6 \text{ ц зерна} \cdot 112 \text{ грн}$
Загальна рента, грн/га	639,9	557,1	698,2	975,7	706,1	579,1	$\Sigma P = \Delta P + \Delta P$
Строк капіталізації, років	33	33	33	33	33	33	$T = 33$
Грошова оцінка 1 га ріллі, грн	21116,7	18384,3	23040,6	32198,1	23301,3	19110,3	$\Gamma O_3 = \Sigma P \cdot T$
Грошова оцінка ріллі, млрд грн	411,8	353,0	437,8	627,9	454,4	374,6	$\Gamma O_p = S \cdot \Gamma O_3$

**Примітка. Попередні дані з джерела [2]*

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Держстатистики.

Як свідчать наведені дані, розрахункова грошова оцінка ріллі протягом 2008 – 2013 рр. коливалася в межах 18384 – 32198 грн/га за середнього значення за п'ять років на рівні 22859 грн/га, що на 10,7 % більше проти чинної нормативної грошової оцінки ріллі в Україні станом на 2013 р. Зміни в грошовій оцінці ріллі зумовлені коливаннями економічної ефективності виробництва продукції рослинництва через зміни кон'юнктури аграрного ринку.

Таблиця 2

Розрахунок нормативної грошової оцінки ріллі в аграрних підприємствах областей України за методичним підходом В. І. Сафонові, 2012 р.

Області	Важелі продукції сільськогосподарства постійних цінах 2009 р., монтрн	У тому числі рослинництва	Посівна площа, тис. га	Відомої продукції рослинництва, грн/га	Коефіцієнт рентабельності рослинництва	Виробничі витрати, грн/га	Коефіцієнт нормативного прибутку	Нормативна рірність продукції, грн/га	Диференціальна рента, грн/га	Абсолютна рента, грн/га	Замовна рента, грн/га	Срок оцінки, років	Грошова оцінка 1 га, грн	Грошова оцінка ріллі, монтрн
АР Крим	30106	16676	5528	3017	0,090	2768	0,027	2842	1744	2530	4273	33	14101	77953
Вінницька	77646	64877	12195	5320	0,179	4512	0,054	4755	5654	2530	8183	33	27006	329332
Волинська	18842	9750	2084	4679	0,221	3832	0,066	4086	5928	2530	8457	33	27909	58162
Дніпропетровська	66444	35208	12614	2791	0,221	2286	0,066	2438	3536	2530	6066	33	21018	252505
Донецька	54480	29623	8893	3331	0,21	2753	0,063	2926	4047	2530	6576	33	21702	192997
Житомирська	32743	28040	5629	4981	0,279	3895	0,084	4221	7606	2530	10136	33	33449	188283
Закарпатська	2332	1604	294	5456	0,131	4824	0,089	5013	4423	2530	6953	33	22945	6746
Запорізька	34968	26317	10650	2471	0,191	2075	0,057	2194	2774	2530	5304	33	17502	186395
Івано-Франківська	16637	7372	1418	5199	0,174	4428	0,052	4660	5394	2530	7923	33	26147	37076
Київська	97493	57117	8985	6357	0,274	4990	0,082	5400	9570	2530	12100	33	39930	358769
Кіровоградська	54000	49323	12442	3964	0,365	2904	0,110	3222	7420	2530	9950	33	32834	485526
Луганська	35222	27015	7803	3462	0,305	2653	0,092	2896	5664	2530	8194	33	27039	210987
Львівська	26261	16882	2737	6168	0,046	5897	0,014	5978	1899	2530	4428	33	14614	39998
Миколаївська	35271	31284	9249	3382	0,663	2034	0,199	2439	9439	2530	11969	33	39498	365316
Одеська	34933	31893	12724	2507	0,090	2300	0,027	2362	1449	2530	3978	33	13129	167047
Полтавська	82656	63836	13199	4836	0,187	4075	0,056	4303	5334	2530	7863	33	25948	342491
Рівненська	17406	12932	2449	5281	0,108	4766	0,032	4920	3603	2530	6133	33	21237	49561
Сумська	49973	42772	9015	4745	0,227	3867	0,068	4130	6144	2530	8674	33	28624	258045
Тернопільська	37154	33001	5380	6134	0,164	5270	0,049	5529	6050	2530	8579	33	28312	152317
Харківська	63251	49609	12634	3927	0,266	3102	0,080	3349	5775	2530	8305	33	27406	346245
Херсонська	32667	27934	7047	3964	0,123	3530	0,037	3660	3039	2530	5569	33	18377	129502
Хмельницька	59568	47551	8533	5573	0,172	4755	0,052	5000	5725	2530	8254	33	27239	232434
Черкаська	105771	59552	9724	6124	0,306	4689	0,092	5120	10044	2530	12574	33	41495	408492
Чернівецька	10570	6386	1319	4842	0,090	4442	0,027	4562	2798	2530	5328	33	17582	23191
Чернігівська	54429	44748	9211	4858	0,232	3943	0,070	4218	6044	2530	8933	33	29480	271544

Джерело: авторські розрахунки на основі офіційних даних Державної служби статистики України.

Порівняння розрахункової із чинною грошовою оцінкою ріллі свідчить, що протягом аналізованого періоду в усі роки, крім 2013 р., перша була вищою проти другої у 2008 р. у 2,2 раза, у 2009 р. – у 1,7 раза, у 2010 р. – майже удвічі, у 2011 р. – у 2,7 раза й у 2012 р. – на 12,9 %. У розрізі областей розрахункова грошова оцінка ріллі аграрних підприємств у 2012 р. коливалася від 13129 грн/га в Одеській області до 41495 грн/га в Черкаській області (табл. 2).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз розрахункової нормативної грошової оцінки ріллі в аграрних підприємствах областей України за методичним підходом В.І. Сафоновой із чинною грошовою оцінкою

Області	2008 р.		2009 р.		2010 р.		2011 р.		2012 р.		У середньому за 2008–2012 рр.	
	Розрахункова нормативна грошова оцінка, грн/га	Розрахункова у % до чинної нормативної грошової оцінки	Розрахункова нормативна грошова оцінка, грн/га	Розрахункова у % до чинної нормативної грошової оцінки	Розрахункова нормативна грошова оцінка, грн/га	Розрахункова у % до чинної нормативної грошової оцінки	Розрахункова нормативна грошова оцінка, грн/га	Розрахункова у % до чинної нормативної грошової оцінки	Розрахункова нормативна грошова оцінка, грн/га	Розрахункова у % до чинної нормативної грошової оцінки	Розрахункова нормативна грошова оцінка, грн/га	Розрахункова у % до чинної нормативної грошової оцінки
АР Крим	19864	172,6	10851	81,9	16159	115,1	28761	204,9	14101	57,2	17947	72,8
Вінницька	24331	236,2	15366	129,5	27706	220,5	38022	302,6	27005	122,4	26486	120,0
Волинська	13321	142,9	13218	123,1	19802	174,1	29264	257,3	27909	139,7	20703	103,6
Дніпропетровська	25596	252,7	20069	172,0	28435	230,1	38357	310,4	20018	92,2	26495	122,1
Донецька	14456	133,2	12994	103,9	21005	158,6	28228	213,2	21702	93,3	19677	84,6
Житомирська	10623	165,8	9231	125,0	16462	210,5	22970	293,7	33449	243,6	18547	135,1
Закарпатська	4466	54,4	9848	104,1	5656	56,4	11067	110,4	22945	130,4	10796	61,3
Запорізька	20969	199,0	18843	155,2	26236	204,1	32082	249,5	17502	77,5	23126	102,4
Ів.-Франківська	5688	63,9	8510	83,0	15992	147,3	13067	120,4	26147	137,2	13881	72,8
Київська	14838	149,0	15513	135,2	26623	219,2	43127	355,1	39930	187,2	28006	131,3
Кіровоградська	32108	321,2	24694	214,4	32066	263,0	45626	374,1	32834	153,3	33466	156,3
Луганська	12520	151,6	7308	76,8	15093	149,8	27745	275,3	27039	152,8	17941	101,4
Львівська	41277	497,8	36226	379,2	36414	360,0	35410	350,1	14614	82,3	32788	184,6
Миколаївська	28132	342,7	20949	221,5	29009	289,6	34973	349,2	39498	224,6	30512	173,5
Одеська	26035	297,4	13182	130,7	21031	196,9	22600	211,6	13128	70,0	19195	102,3
Полтавська	26500	248,4	21749	177,0	25302	194,4	43057	330,8	25948	113,5	28511	124,8
Рівненська	24190	247,4	9350	83,0	11875	99,5	17858	149,7	20237	96,6	16702	79,7
Сумська	6046	66,0	4138	39,2	7807	69,8	21483	192,1	28624	145,8	13620	69,4
Тернопільська	30958	330,9	28836	267,6	20088	176,0	37499	328,5	28312	141,3	29139	145,4
Харківська	14608	144,3	9278	79,5	17691	143,2	36440	295,0	27406	126,4	21085	97,2
Херсонська	20282	187,7	19026	152,8	21872	165,9	34308	260,2	18377	79,4	22773	98,4
Хмельницька	26486	246,5	9928	80,2	21371	163,1	26892	205,2	27239	118,3	22383	97,2
Черкаська	25433	205,1	24614	172,3	27043	178,8	46516	307,5	41494	156,2	33020	124,3
Чернівецька	22731	214,7	4589	37,6	5656	43,8	22839	176,8	17582	77,5	14679	64,7
Чернігівська	20841	274,0	16724	190,9	10234	110,3	24816	267,4	29480	180,9	20419	125,3
Коефіцієнт парної кореляції	0,221		0,091		0,227		0,458		-0,106		0,249	

Джерело: авторські розрахунки на основі офіційних даних Державної служби статистики України.

Аналогічно виконано розрахунки за даними аграрних підприємств у розрізі областей України за 2008–2011 рр. У тому разі, коли коефіцієнт рентабельності рослинництва мав від'ємне значення, грошову оцінку ріллі визначали лише за абсолютною рентою як добуток абсолютного рентного доходу (1,6 ц/га) на середню ціну реалізації зерна аграрними підприємствами в цілому в Україні у відповідному році, тобто диференціальну ренту під час розрахунків не враховували. Узагальнені результати наведено в табл. 3.

Як свідчать наведені дані, розрахункова грошова оцінка ріллі у середньому за 2008–2012 рр. коливалася від 13620 грн/га у Сумській області до 33020 грн/га в Черкаській області, що становить 69,4 % і 124,3 % від чинної нормативної грошової оцінки ріллі відповідно. За аналізований період спостерігаються суттєві коливання розрахункової грошової оцінки ріллі як у часі, так і в просторі, однак у переважній більшості її значення було більшим проти чинної нормативної грошової оцінки ріллі, що особливо характерно протягом 2008–2011 рр., тобто до того періоду часу, поки не було застосовано коефіцієнт зміни рентного доходу 1,756. Аналіз коефіцієнтів парної кореляції свідчить про наявність помірного кореляційного зв'язку між розрахунковою та чинною грошовою оцінкою ріллі аграрних підприємств (у середньому за 2008–2012 рр. $r = 0,249$), хоча за роками цей коефіцієнт коливався, а у 2012 р. мав навіть від'ємне значення. Таким чином, визначена на підставі фактичних даних про результати господарської діяльності аграрних підприємств у рослинництві грошова оцінка ріллі відображає зміни в економіці сільськогосподарських реформувань і теоретично може бути застосована в економічному механізмі регулювання земельних відносин в аграрному секторі економіки України.

Література

1. Сафонова В.І. Проблеми грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення напередодні ринку землі в Україні / В. І. Сафонова // АгроІнКом. – 2008. – № 1–2. – С. 83–88.
2. Руденко Н. Прибутки будуть... щоправда, не у всіх / Н. Руденко // Агроперспектива. – 2013. – № 11 (162). – С. 28–35.

СЕКЦІЯ 3

***МЕНЕДЖМЕНТ,
МАРКЕТИНГ,
УПРАВЛІННЯ
БІЗНЕСОМ***

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НА РЕПРОДУКЦІЇ ПЕРЕВІРЕНИХ РЕМОНТНИХ КОРІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*Турченко М.М., к.е.н., професор,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Ще у другій половині минулого століття у розвинених країнах Заходу почалося виділення із процесу виробництва молока у відносно самостійний процес репродукції перевірених ремонтних корів (далі ПРК). Флагманом у розвитку такого виділення були США, де воно відбувалося під гаслом «спеціалізація-локомотив прогресу» і сприяло суттєвому підвищенню товарності молочного господарства.

Цей досвід США був підхоплений радянськими вченими економістами-аграрниками, які опрацювали радянський варіант системи заходів щодо поглиблення спеціалізації та підвищення рівня концентрації тваринництва у внутрішньому середовищі адміністративного району. Нажаль досвід США щодо поглиблення рівня спеціалізації тваринництва не вдалося в повній мірі освоїти в умовах СРСР. Та, наприклад, тут тоді в силу цілого ряду причин не прижились організації аграрного профілю, спеціалізовані на репродукції ПРК. І це тоді, коли у розвинених країнах Заходу вони однозначно себе виправдали.

Як навчас світовий досвід, успішне функціонування організацій спеціалізованих на репродукції ПРК може бути забезпечене лише за умови реалізації трьох стратегій:

— стратегії формування локальних горизонтально інтегрованих виробничих об'єднань кластерного типу на базі стратегічних зон господарювання (СЗГ);

— стратегії формування оптимальної виробничої структури у кожній окремо взятій організації аграрного профілю яка є учасником згаданого вище виробничого об'єднання;

— стратегії формування оптимальної організаційної структури згаданих організацій.

В порядку спроби практичної реалізації згаданих стратегій в умовах Лівобережного Лісостепу України на кафедрі організацій

виробництва,бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету імені П.Василенка виконується науково-дослідна робота «Стратегічна ринково-підприємницька трансформація внутрішнього середовища сільських агломерацій Богодухівського району». В її рамках був опрацьований пілотний проект формування перспективної СЗГ спеціалізованої на репродукції ПРК. В якості об'єкта згаданих досліджень була обрана перспективна Крисинсько-Сазонобаланівська СЗГ яка володіє 13040 га ріллі і буде здатна поставляти у СЗГ молочного напрямку щорічно 2100 ПРК. Завдяки цьому ці СЗГ матимуть можливість збільшити поголів'я корів з 9000 до 11400 голів за рахунок відмови від утримання власного ремонтного молодняка ВРХ. Цей же останній має бути сконцентрований у стратегічному модулі-репродукторі ПРК розташованому в межах Крисинсько-Сазонобаланівської СЗГ. Власником згаданого модуля-репродуктора мають стати організації аграрного профілю, розташовані в межах однойменної сільської агломерації. На статус організації-лідера цього виробничого об'єднання має всі підстави претендувати ТОВ СП «Родіна». Вона володітиме 26,5% ріллі цього виробничого об'єднання. Його загальна потреба в інвестиціях без вартості землі складатиме близько 320 млн.грн. Чисельність операційного персоналу цього об'єднання має складати 336 чоловік, з яких будуть зайняті у тваринництві 154 чоловіки і у рослинництві 182 чоловіки. Чисельність вивільнених працівників сфери управління має складати 38 чоловік з вищою освітою.

Освоєння пілотного проекту ринково-підприємницької трансформації внутрішнього середовища Крисинсько-Сазонобаланівської СЗГ сприятиме не лише підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності молочного під комплексу. Воно неминуче потягне за собою ряд позитивних соціально-економічних зрушень у функціонуванні громади цієї останньої. Адже ринково-підприємницька трансформація внутрішнього середовища будь-якої сільської агломерації завжди має бути орієнтована не лише на забезпечення сталого розвитку агропромислового виробництва, а також і на розширене відтворення людського капіталу. При цьому відродження села і сільських агломерацій має розглядатися не як повернення до стану, який колись вже мав місце, а як безкомпромісне виведення його на реально можливий високий рівень соціально-економічного розвитку.

СТАН МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

***Антощенкова В.В. асистент, Недай К.В. студент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Молочне скотарство завжди посідало важливе місце в економіці сільськогосподарського виробництва Чернігівської області. Варто зауважити, що за останні роки Чернігівщина займає лідируючі позиції серед регіонів України по виробництву молока на одного жителя – 536,7 кг, порівняно з 249,5 кг в середньому на одного українця. Завдяки сприятливим природним умовам виробництво молока є одним з основних напрямів спеціалізації сільського господарства в Чернігівській області.

Чернігівщина посідає друге місце серед регіонів по наявному поголів'ю корів в сільськогосподарських підприємствах, займаючи майже 10 % питомої ваги і 5 місце за поголів'ям корів у всіх категоріях господарств. Щорічно відбувається нарощування обсягів виробництва молока, що викликане в першу чергу зростанням продуктивності корів.

В Чернігівській області виробництво молока в 2013 році порівняно з 1990 роком скоротилося більш ніж в 2 рази, а поголів'я більш ніж в три рази. Причому спостерігається тенденція, як і в цілому по Україні, все більша частка виробництва молока припадає саме на господарства населення, хоча поголів'я корів за роки становлення українського національного молочного скотарства зменшилося, але в надоях спостерігається сприятливе підвищення по всіх категоріях господарств. Так порівняно з 1990 роком продуктивність корів по всіх категоріях господарств в середньому зросла на 65 %. За даними головного управління статистики в Чернігівській області найбільшими темпами зростають надої в господарствах населення (більш ніж в два рази). Так в 2012 р. продуктивність корів в сільськогосподарських підприємствах становила 4287, а в господарствах населення – 4507 кг/гол. На думку багатьох сучасних науковців-економістів наразі в Україні використовується непродумана стратегія розвитку молочного скотарства, орієнтована на розведення рекордних тварин з продуктивністю 8-10 тис. кг. за рік, які повинні споживати 12-18 кг зернобобових на добу. Але в реальності на сьогодні Україна, та і весь світ не може собі дозволити утримувати таке поголів'я в умовах

невпинного подорожчання зернових в світі, а також зменшення їх виробництва. І на сьогодні, навіть в розвинених країнах світу утримування таких порід корів є високозатратним.

В Чернігівській області на протязі 23 років молочне скотарство виробляє цілком достатньо продукції для забезпечення населення області раціональними нормами споживання молока, хоча в порівнянні з 1990 роком, поголів'я корів і виробництво молока значно зменшились, а галузь молочного скотарства взагалі перетворилась в безперспективну.

Господарствами всіх категорій у 2012р., вироблені 583,4 тис.т молока (на 3,6 % більше порівняно з попереднім роком). Питома вага господарств населення в загальному обсязі виробництва молока становить 63,3 %, порівняно з 62,5 % в 2012 році. За даними головного управління статистики в Чернігівській області, на 1 січня 2014 р в регіоні налічувалось – 131,0 тис. (на 2,6 % менше порівняно з аналогічним періодом попереднього року) поголів'я корів.

Стратегічним питанням розвитку галузі в перспективі залишається неухильне підвищення продуктивності молочного стада. Низька молочна продуктивність корів зумовлена передусім хворобами, яловістю, недоліками в організації виробництва та селекційно-племінній роботі, недостатнім рівнем годівлі, в результаті чого корми використовуються головним чином на підтримку життєдіяльності поголів'я. В результаті витрати кормів з розрахунку на 1 ц молока в 1,8 раз вищі порівняно з розвиненими країнами. Поліпшення якості кормів і розведення високопродуктивної худоби сприяє зменшенню витрат кормів на одиницю продукції. Так, з підвищенням продуктивності корів з 2500 до 4000 кг витрати кормів скорочуються з розрахунку на 1 ц молока від 1,31 до 1,05 ц. к. од.

В сільськогосподарських підприємствах підвищення ефективності виробництва молока, відіграє велике значення не тільки в розв'язанні продовольчої безпеки країни в цілому, а й у підвищенні добробуту населення та розвитку соціальної інфраструктури. Особливого значення підвищення економічної ефективності виробництва молока набуває в умовах ринкових відносин та конкуренції, коли виграв той товаровиробник, який має нижчу собівартість та кращу якість продукції. Збільшення виробництва молока залежить не тільки від умов годівлі, а й від племінних якостей тварин. Отже, підвищення продуктивності худоби, а також впровадження досконалих технологій, сприятиме підвищенню економічної ефективності виробництва молока.

В рамках пріоритету на різних стадіях будівництва, за даними

Департаменту агропромислового розвитку Чернігівської облдержадміністрації знаходиться 61 об'єкт тваринництва. Діють більше 30 доїльних залів, з яких 6 введено в експлуатацію в 2013 році. Щорічно в доїльних залах отримується 31 тис. тонн молока екстра класу.

Отже, на разі залишаються не до кінця визначеним шляхи досягнення бажаної мети, а саме: підвищення економічної ефективності виробництва високоякісного молока для забезпечення внутрішніх потреб та гідної конкуренції на внутрішньому ринку, адже дрібнотоварне виробництво не спроможне забезпечити високу ефективність та належну якість сировини. Головним завданням в молочному скотарстві регіону є розробка та впровадження необхідних заходів для збільшення обсягів виробництва молока і зниження його собівартості є підвищення продуктивності дійного стада. Звичайно молочне скотарство Чернігівської області не може так швидко відновити високотоварне виробництво, оскільки для цього необхідні значні кошти для капітальних вкладень, термін окупності яких може затягнутись на 7-9 років. Для прикладу, орієнтована потреба в коштах для будівництва молочнотоварного комплексу становить 92,8 млн. грн, або 77,3 тис. грн. на одне скотомісце. Але будемо вірити, що спільними зусиллями влади, працюючого народу та кваліфікованих спеціалістів ми зможемо відновити молочне скотарство Чернігівщини, перетворити її в прибуткову, високооснащену галузь з передовими технологіями в племінній справі.

ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ РИЗИКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ

***Бірченко Н.О., асистент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Сучасному стану економіки України властивий підвищений ступінь ризику в діяльності суб'єктів господарювання. Ризик значно підсилюється через дію таких специфічних факторів як глибока соціально-економічна криза, нестабільність економічного, соціального розвитку, нерівність темпів інфляції, використання застарілих технологій, низька культура менеджменту і маркетингу.

Це викликає необхідність розробки ефективного механізму управління ризиком на підприємстві. Виключити ризик в діяльності

підприємства не можливо навіть при умові найбільш ефективних планів і оптимальних рішень. Досягти зниження рівня ризику можна за рахунок зменшення ймовірності настання несприятливої ситуації або зменшення розміру можливих збитків. Для цього здійснюють попереджувальні заходи організаційного та технічного характеру. В рослинництві до таких заходів відносять: спорудження систем зрошення і осушення; протруєння насіння; створення запасу виробничих потужностей на випадок скорочення строків виконання робіт у зв'язку з несприятливими погодними умовами.

Окремим інструментом зниження ризику можна вважати диверсифікацію. Диверсифікація не знижує ризик, притаманний окремій галузі діяльності, а знижує ризики підприємства в цілому за рахунок поєднання видів діяльності, які разом мають нижчий рівень ризику, ніж кожна окрема галузь.

Передача ризику не зменшує ймовірності настання несприятливої події чи розміру можливих збитків, а перекладає зобов'язання на відшкодування збитків на інший суб'єкт господарської діяльності. Передаючи ризик, підприємство передає і частину прибутку від здійснення певного виду діяльності. Передача ризику здійснюється шляхом страхування та строкових біржових угод. До строкових угод, з допомогою яких передають ризик, відносять форвардні угоди, ф'ючерсні угоди та опціони. Форвардні угоди дозволяють перекласти ціновий ризик з продавця товару на покупця, гарантують збут товару за раніше встановленою ціною і в цілому сприяють підвищенню фінансової стійкості продавця. Практично, форвардна угода є угодою на поставку товару з визначеною датою в майбутньому з фіксацією ціни на момент укладання угоди. Оскільки ризик пов'язаний не лише із можливими збитками, а може бути і джерелом прибутку, то під час передачі ризику продавець у форвардній угоді віддає і можливість отримати покупцю прибуток від зростання цін вище, ніж в угоді.

Ф'ючерсні угоди є удосконаленою і стандартизованою формою форвардних угод, які здійснюються на біржі. Укладання і здійснення ф'ючерсних угод регулюється національним законодавством та правилами конкретної біржі. Відмінністю ф'ючерсних угод від форвардних є те, що вони укладаються по переліку товарів, якими здійснюються біржова торгівля, і є більш уніфікованими щодо строків, якості товару, партії товару. Інформація про ф'ючерсні угоди обов'язково публікується, що сприяє стабілізації цін на товар. Ф'ючерсні угоди збільшують кредитоспроможність підприємства.

З точки зору передачі ризику при реалізації сільськогосподарської продукції ефективним є використання опціону на продаж, який дає право, але не обов'язок, продати ф'ючерсний контракт по відповідній ціні протягом строку дій такого опціону. При цьому власник (покупець) опціону може не продавати ф'ючерсний контракт, якщо це йому не вигідно, його ризик обмежується лише виплаченою премією. Порівняно з ф'ючерсними угодами опціон дозволяє продавцю продукції отримати додатковий прибуток, якщо ціна спот на момент закінчення строку опціону буде вищою, ніж в угоді.

Використання біржових угод для зниження кон'юктурного (ринкового) ризику не доступне для дрібних сільськогосподарських підприємств, які не можуть самостійно сформувати партію товару, необхідну для участі в біржових торгах.

Збереження ризику доцільне за умови, що рівень ризику має прийнятний для підприємства рівень. При цьому, на нашу думку, можливі наступні варіанти прийняття рішень: без фінансування ; самострахування; створення резервів і запасів.

Збереження ризику без фінансування означає, що не вживаються заходи по зниженню рівня ризику і, відповідно, не несуться витрати. Таке рішення приймається у випадках, коли можливі збитки невеликі за розміром, і витрати на їх зменшення не будуть окуповуватися.

У випадках, коли рівень ризику не високий і не доцільно здійснювати передачу ризику, підприємства створюють власні страхові фонди, які повинні мати високоліквідну форму. Звичайно, вилучені з обороту кошти зменшать прибуток підприємства, але таке зменшення може бути меншим, ніж витрати на передачу ризику. І ще одна перевага самострахування над страхуванням – це швидке надходження коштів для покриття збитків. Отримання коштів від страхової компанії може бути відтягнуте на досить великий проміжок часу.

Створення на підприємстві запасів і резервів у матеріальній формі дозволяє підприємствам оперативного подолати, а іноді попередити вплив несприятливої ситуації. На аграрних підприємствах традиційно створюють страхові резерви насіння, посадкового матеріалу, кормів. Потрібно відмітити, що ці резерви протягом року мають не однаковий розмір і створюються для подолання несприятливих умов у певному сезоні. В умовах інфляції створення резервів і запасів дозволяло нівелювати зростання цін на матеріально-

технічні ресурси і запобігти вимиванню оборотних коштів з підприємства. Також це дозволяло нівелювати сезонне зростання цін на паливо-мастильні матеріали, що мало місце в Україні в період посівної кампанії та збору урожаю.

Досягти зниження рівня ризику можна за рахунок зменшення ймовірності настання несприятливої ситуації або зменшення розміру можливих збитків. Для цього здійснюють попереджувальні заходи організаційного та технічного характеру. Шляхами зниження ризику, на нашу думку, можна вважати диверсифікацію, страхування, укладання біржових угод, створення на підприємстві запасів та резервів.

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Галій В.Г., студентка,*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Одним з основних економічних аспектів гарантії державної незалежності є продовольча безпека. У її досягненні і підтримці велику роль відіграє агропромислове виробництво, яке є найважливішим сектором економіки країни взагалі.

Становлення України на шлях ринкових відносин докорінно змінює мету і завдання сільськогосподарського виробництва. Якщо в умовах планової економіки основною метою виробництва було виконання плану, то у ринковій — одержання максимального прибутку. Основою стає пріоритет споживачів і кон'юнктура ринку. Тому виробництво продукції орієнтується на ринок: на задоволення потреб споживачів та одержання максимального прибутку.

Збільшення обсягів виробництва і підвищення конкурентоспроможності зерна — одне з головних завдань, що стоїть перед агропромисловим виробництвом України на сучасному етапі. Серед основних шляхів щодо збільшення врожайності зернових культур є впровадження інноваційних технологій, які дозволяють найбільш повно реалізувати генетичний потенціал рослин, а також ефективний менеджмент зі сторони керівників підприємств.

** Науковий керівник — Зайка С.О., ст. викладач*

Виробництво сільськогосподарської продукції вимагає дедалі більших витрат енергетичних та матеріально-технічних ресурсів, обсяги яких, на даний момент, у країні досить обмежені, а вартість їх зростає. Особливої важливості ця проблема набуває для України, де питомі енерговитрати на виробництво сільськогосподарської продукції в декілька разів вищі, ніж в економічно розвинутих країнах.

Важлива роль в цих умовах належить підвищенню ефективності виробництва й удосконаленню технологій вирощування зернових культур і, відповідно, здійснення оцінок різних технологічних рішень.

Ефективність виробництва, як економічна категорія, відображає дію об'єктивних економічних законів, що проявляються в подальшому зростанні результативності виробництва. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних її вкладень на одиницю корисного ефекту.

Економічна ефективність виробництва зерна озимої пшениці означає одержання максимальної кількості продукції з 1 га земельної площі при найменших затратах коштів на виробництво одиниці продукції. Також в ефективності сільського господарства відображається якість продукції і її здатність задовольняти певні потреби споживача. Але при цьому для підвищення якості сільськогосподарської продукції потрібні додаткові затрати живої і уречевленої праці.

Розвиток сільського господарства, в галузі рослинництва, здійснюється на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, зокрема використання нових систем машин, високопродуктивних культур, мінеральних добрив, гербіцидів тощо. Особливе значення також має хімізація сільського господарства, що є важливою умовою впровадження інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур.

Підвищення ефективності виробництва зерна озимої пшениці пов'язане з впливом на його розвиток великої кількості факторів: хімізація, меліорація, виведення нових сортів, підвищення загальної культури землеробства. В зв'язку з тим, що перелічені фактори не рівнозначні за ступенем впливу на збільшення виробництва зерна і потребують різних розмірів капіталовкладень та поточних затрат, важливо, куди будуть спрямовані ці капіталовкладення. Тут на допомогу приходять індивідуальні якості керівників, що передбачають

наявність високих знань і можливість адаптуватися до різного виду змін.

Тому, не слід забувати, що для ефективного та прибуткового виробництва необхідно більш уважно підходити до питання управління, так як дотепер у більшості сільськогосподарських підприємств застосовуються рутинні, дуже застарілі технології управління. При цьому не можна розраховувати на ріст продуктивності управлінської праці та ефективність управління.

Дослідження підтверджують, що в області формування стилю лідерства та структури управління наші керівники, фахівці не користуються передовим професійним досвідом і сучасними теоріями.

Потрібно зауважити, що в умовах ринкових відносин попереду виробництва йде маркетинг. Тому результативність зернового господарства у значній мірі залежить від зусиль маркетингового характеру, зокрема, від інфраструктури ринку зерна.

В Україні залишається багато невирішених питань щодо визначення необхідної кількості виробленої зернової продукції, її якості, собівартості і т. д. Але не менш важливим є обґрунтування заходів, які б дозволили суттєво змінити на краще ситуацію із просуванням урожаю. Реальність останніх років свідчить про неефективність існуючого маркетингу зерна. В першу чергу це стосується інфраструктури збуту зернових, наявності монопольних утворень на важливих ланках цієї інфраструктури.

У комплексі заходів підвищення економічної ефективності виробництва зерна найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом вирощування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці.

Таким чином, підвищення економічної ефективності виробництва зернових культур – це з однієї сторони, максимальне збільшення виробництва продукції, а з іншої – систематична боротьба за економію. Чим більше виробляється продукції і менше витрачатиметься ресурсів на її одержання, тим ефективніше виробництво і більша сума прибутку в господарстві.

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

***Галій О.Г., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Сучасний стан розвитку світової та національної економіки засвідчує, що агропромисловий потенціал України може гарантувати не лише продовольчу безпеку, але й зробити Україну одним з найважливіших учасників глобального продовольчого ринку. Досягнення цієї мети вимагає підвищення конкурентоспроможності агропродовольчої продукції за рахунок залучення інвестицій та їх інноваційного спрямування, збалансованого і динамічного розвитку галузей АПК, зокрема, олійно-жирової.

В умовах ринкової економіки важливим фактором виробництва стає забезпечення конкурентоздатності виробленого товару на національному та світовому ринках. Якщо оцінювати виробництво насіння соняшнику з позиції конкурентоздатності, то для сільськогосподарських підприємств України даний вид продукції за останні роки став найбільш прибутковим через високий на нього попит в країні та за кордоном.

У зв'язку з постійним зростанням світового попиту на олійні культури аграрії в роки незалежності України традиційно розглядають виробництво соняшнику як стабільну прибуткову галузь сільськогосподарського виробництва. За даними Держкомстату посівна площа соняшника за часи незалежної України збільшилась більше, ніж в три рази, зокрема в 1990 році вона становила 1636 тис.га, а у 2012 – 5194 тис.га відповідно.

При функціонуванні ринку насіння соняшнику та продуктів його переробки діє економічний механізм, що включає три основних чинники: попит, пропозицію та ціни. Увага до проблеми підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва в цілому та вирощування соняшника зокрема викликана, насамперед тим, що від успішного розв'язання її залежить зростання дохідності підприємств, підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та світовому ринках, забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу [1].

* Науковий керівник – Зайка С.О., старший викладач

Успіх вирощування соняшнику залежить, перш за все, від використання високоякісного посівного матеріалу, дотримання оптимальних строків посіву, рівня агротехніки, своєчасного повноцінного підживлення, використання новітніх засобів захисту рослин. За останні роки недостатня кількість опадів та комплекс хвороб були головними чинниками зниження урожайності.

За даними Держкомстату середня урожайність соняшника по Україні за останні 20 років становить 12,5 ц з 1 га площі збирання. Зокрема, найменшою вона була в 2004 році і становила 8,9 ц/га, а найбільшою в 2011- 18,4 ц/га відповідно.

Реальним шляхом підвищення врожайності соняшнику є формування сприятливих економічних умов функціонування ринку його насіння. Важливою умовою на даний час залишається забезпеченість сільськогосподарських підприємств якісним насіннєвим матеріалом. Широке впровадження у виробництво сучасних високопродуктивних гібридів, що характеризуються високим потенціалом урожайності (понад 50 ц/га), стійкістю проти хвороб і несприятливих погодних умов, високим вмістом олії (49-52%) – одна з умов нарощування валового виробництва насіння соняшнику та підвищення його ефективності. Разом з тим за вищої врожайності якість насіння соняшнику краща й, навпаки, за нижчої – спостерігається більша засміченість, пошкодженість і пустозерність і, як наслідок, значне зниження врожайності після доробки [2].

Соняшник в Україні – провідна олійна культура, що забезпечує майже 95 % загального виробництва рослинної олії.

Forbes.ua визначив десятку компаній - найбільших виробників соняшникової олії в сезоні.

Враховуючи, що Україна виробляє чверть соняшникової олії в світі і контролює половину її глобального експорту, статус регіональних галузевих лідерів прирівнюється до світового.

Обсяги виробництва рослинної олії в Україні щороку зростають. Цей рік не став винятком - працюючи в Україні компанії виробили 3,6 млн. тонн соняшникової олії, перевершивши свій же рекорд річної давності на 600000 тонн. На зовнішні ринки було продано близько 90% від виробленого.

За даними компанії GrainUkraine, беззаперечним лідером стала компанія «Кернел». Холдинг генерував 30% всього обсягу виробництва соняшникової олії в країні. Також у трійці лідерів з виробництва олії - транснаціональний гігант «Каргілл», який не виробляє продукцію для внутрішнього ринку, і дніпропетровський «Агрокосм», який, навпаки, переробляє рослинну олію на трьох своїх комбінатах - Харківському,

Львівському, і Запорізькому - в маргарини, соуси і майонези під торговою маркою «Щедро». Таким чином рафінується до 40% виробленої компанією олії.

Українська соняшникова олія поставлялася в 90 країн. Рекордно багато придбали Індія та Іран.

Ефективний розвиток олієжирового підкомплексу та підвищення його конкурентоспроможності можливий в результаті досягнення високої якості насіння соняшнику, підвищення рівня врожайності культури, за умови переведення галузі на інтенсивний шлях розвитку, застосування прогресивних технологій та проведення повного циклу технологічних операцій у визначені строки.

Місце і роль олійно-жирової галузі в національній економіці України зумовлюють необхідність державної підтримки її динамічного та збалансованого розвитку як в інтересах агропромислового комплексу, так економіки і суспільства в цілому, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності галузі, якості олійно-жирової продукції, яка займає суттєве місце у надходженні валюти в Україну, завдяки високій кон'юктурі на ринку аграрно-продовольчої продукції та має тенденцію до підвищення, її достатності, економічної доступності, забезпеченості нею раціону людини, що, в свою чергу, впливатиме на продовольчу безпеку країни та рівень життя населення.

Література.

1. Лисенський А.С. Соняшник. Урожайність. Цифри і факти // Пропозиція, 2005р. – №1 – С. 62.
2. Бойко С.М. Стан олійно-жирової галузі України, проблеми і перспективи розвитку // Вісник Державного агроєкологічного університету. – 2003. – Вип. 1. – С. 281-285.

УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ В АПК

***Гончаренко С.І., студент*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Однією з важливих задач менеджменту є раціональне використання людських ресурсів. Ефективне управління персоналом є надзвичайно важливим для будь-якої організації. Адже без людей

** Науковий керівник – Сагачко Ю.М., ст. викладач*

неможливе саме існування організації, а не маючи відповідного персоналу, підприємство не зможе досягати поставлених цілей та й взагалі існувати [1, 2].

Трудові ресурси, як об'єкт управління являють собою сукупність взаємопов'язаних елементів, що характеризують населення, яке має необхідний фізичний розвиток, розумові здібності та знання для роботи в народному господарстві, його формування, розподіл і використання. Кваліфіковане управління трудовими ресурсами є однією з найбільш складних та надзвичайно важливих складових менеджменту в цілому [3].

Під впливом реформування економічних відносин, та відносин власності з'явилися нові, в основному негативні тенденції у використанні трудових ресурсів: плінність кадрів, виїзд переважно молодих людей за кордон, тенденція старіння населення, особливо в сільській місцевості, а також депопуляція населення через зниження народжуваності і порівняно високу смертність.

Відтворення трудового потенціалу сільського господарства є одним із пріоритетних завдань аграрної політики. Процеси відтворення стосуються як кількісних так і якісних характеристик трудових ресурсів і насамперед, за рахунок «омолодження» села [4].

Для вирішення проблем по залученню молодих спеціалістів в села необхідно надати високий пріоритет сільськогосподарській галузі. Проблему кадрового забезпечення АПК потрібно здійснювати, з одного боку, враховуючи нові економічні умови та кардинально переглянувши навчальні програми, за якими готуються фахівці аграрного сектора, а з іншого - створити засади для закріплення молоді, особливо молодих спеціалістів, на селі [4].

В умовах становлення нової економічної системи на селі, значного вивільнення робочої сили виникає гостра потреба в об'єктивному вивченні ефективності її зайнятості і ролі в організації виробництва.

Від ступеня використання трудових резервів, продуктивності праці залежать не тільки виробничі показники підприємств, а й соціально-економічні умови, добробут селян.

Використання трудових ресурсів у рослинництві зазнає суттєвих змін у зв'язку з появою на селі нових форм власності і господарювання – розвиток фермерських і дрібних товариств і т. д. У приватному секторі спостерігається вища продуктивність праці, яка досягається завдяки тривалій зайнятості протягом дня, року, вищій напруженості та інтенсивності праці.

У сучасних умовах нестабільної кон'юнктури ринку праці основними складовими управління трудовими ресурсами, зокрема керівниками різних ланок управління і спеціалістами, в сільськогосподарських підприємствах мають бути [2]:

1) планування трудових ресурсів – складання плану задоволення майбутніх потреб організації в людських ресурсах;

2) підбір кадрів – створення резервного фонду потенційних кандидатів на всі посади;

3) відбір персоналу – оцінка кандидатів на посади і відбір кращих з фонду підбора кадрів;

4) управління винагородами та пільгами: створення структури зарплати та пакету пільг для залучення, працевлаштування і утримання співробітників;

5) орієнтація і соціальна адаптація: ознайомлення відібраних кандидатів з їх підрозділами і організацією, з їх вимогами і переважними робочими методиками;

6) тренінги: створення програм для навчання людей навикам, які необхідні для ефективної роботи;

7) оцінка ефективності: розробка процедур оцінки ефективності праці робітників і ознайомлення з ними;

8) підвищення, пониження, переведення, звільнення: розробка процедур переміщення трудових ресурсів на посади з більшою або меншою відповідальністю, розширення їх трудових навиків шляхом переведу їх на інші ділянки роботи і функції та закінчення договору найма;

9) підвищення кваліфікації і професійний розвиток керівних кадрів: створення програм розвитку здібностей і підвищення ефективності праці керівного персоналу.

Ефективність управління персоналом в умовах ринкової економіки є одним з визначних чинників економічного успіху підприємства. Воно покликане забезпечити сприятливе середовище, в якому реалізується трудовий потенціал, розвиваються особисті здібності, люди отримують задоволення від виконаної роботи і суспільне визнання своїх досягнень.

Література.

1. Сільськогосподарський HR: місія здійснення? [Електронний ресурс] / Агробізнес сьогодні. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2011-05-11-22-48-24/1199--hr-.html>.

2. Мескон, М. Основы менеджмента [Текст]: учеб. Пособие / М. Мескон,

М. Альберт, Ф. Хедоурн. – 3-е издание: пер. с англ. – М.: ООО «И.Д.Вильямс», 2013. – 672 с.

3. Анпілогова Ж.Д. Поняття трудових ресурсів та напрями підвищення ефективності їх використання [Текст] / Ж.Д. Анпілогова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: Зб. наук. пр.- К.: НАУ, -2011.-Вип 31.- С. 48-52.

4. Царенко О. Формування кадрового потенціалу сучасного агропромислового виробництва // Економіка АПК. - 1999. - № 11. - С. 3-7.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

*Гуренко М.М., студент,**

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Одержання прибутку у діяльності підприємства є його основною рупійною силою. У виготовленні виробничої продукції бере участь велика кількість трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, це значна кількість працівників, іноді сотні різних організацій. Тому виникає необхідність рішення багатьох повсякденних практичних задач: планування, організування, мотивації та контролю виробництва і реалізації продукції. З'являється відособлений вид діяльності – менеджмент.

Всі підприємства АПК мають загальну основу виконання виробничих процесів і послуг – засоби механізації. Розробка технічних засобів, їх ефективне використання і удосконалення пов'язано з управлінням інженерно-технічним персоналом і відповідно з інженерним менеджментом в АПК.

Інженерний менеджмент в АПК - це один із видів управління. Тому він включає як загальні властивості і признаки, так і специфічні, характерні для сільськогосподарського виробництва.

Управління соціально-економічними процесами підприємств АПК має свої особливості, які треба враховувати при використанні менеджменту в практиці господарювання. Ці особливості визначають побудову механізму функціонування інженерного менеджменту, його характерні риси та специфіку застосування у галузях прийняття управлінських рішень; реалізації основних функцій управління:

** Науковий керівник – Сагачко Ю.М., ст. викладач*

планування, організації, мотивації, контролю і координації; управління трудовими ресурсами. Специфіка функціонування інженерного менеджменту впливає з особливостей агропромислового виробництва, які полягають у наступному.

1. Виробництво продукту у сільському господарстві здійснюється під впливом не тільки засобів праці та робочої сили, а й природокліматичних умов.

2. Земля у сільському господарстві є не лише об'єкт праці, як в інших галузях народного господарства, але і предмет праці, виступає як основний засіб виробництва.

3. Виробничі цикли (посів, догляд за культурами, збирання урожаю), їх тривалість в значної мірі пов'язані з природними біологічними процесами.

4. Прийняття управлінських рішень є надзвичайно складним процесом, який відбувається в залежності від погодних умов за умов підвищеної невизначеності та ризику.

5. Тривалість виробничого циклу с.-г. підприємств, яка може сягати кількох років, впливає на тривалість виходу їх з кризової ситуації і складність управління нею.

6. На структуру органів управління великий вплив робить різноманіття форм власності і господарства.

Агропромислове виробництво реалізується через один з найважливіших народногосподарських комплексів – агропромисловий комплекс (АПК): машинобудівну галузь, галузі рослинництва тваринництва, харчову, текстильну та шкіряно-взуттєву промисловість.

Для ефективного функціонування галузей АПК менеджерами-аграрниками потрібно забезпечити пропорційний і збалансований розвиток усіх його сфер. При цьому слід відмітити такі групи пропорційних сфер:

1) підвищення продуктивності праці та зниження собівартості сільськогосподарської продукції неможливо без забезпечення сільськогосподарського виробництва ефективними високопродуктивними машинами. Але реальна ситуація свідчить про відсутність паритету цін на сільськогосподарську продукцію і промислову продукцію сільськогосподарського призначення, адже, не кожне господарство може купити сільськогосподарські машини, не кажучи вже про фермера. Тому, на макро рівні потрібно здійснювати управління у системі АПК, яке направлене на зупинення неконтрольованого підвищення цін підприємствами - монополістами та встановлення обґрунтованого співвідношення між цінами на

промислової продукції сільськогосподарського призначення;

2) співвідношення між 1 і 3 сферами полягає у забезпеченні новим обладнанням продовольчого машинобудування переробних галузей;

3) співвідношення між 2 і 3 сферами. Пропорційність між ними характеризується балансом сільськогосподарської сировини яка йде на переробку і виробничими потужностями легкої, харчової та інших галузей переробної промисловості. Диспропорція у розвитку 2 і 3 сфер полягає у недостатності сировини для безперерійного функціонування переробних підприємств. Зростання цін у всіх галузях народного господарства створило кардинально відмінні умови формування переробних підприємств.

Складовою частиною функціонально – галузевої структури АПК є виробнича агропромислова інфраструктура, яка включає:

- матеріально – технічне забезпечення в галузі АПК;
- заготівлю сільськогосподарської продукції;
- зберігання продукції і тарне господарство;
- торгівлю;
- інформаційне забезпечення;
- науково-дослідні роботи.

Вищенаведене дає підстави для висновку, що три сфери АПК виступають основною ланкою у його структурі, а виробнича та соціальна інфраструктури є забезпечуванням. Від їх стану залежатиме рівень розвитку всіх трьох сфер АПК, взаємозв'язок між ними, а також оптимальна пропорційність.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАЦІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

***Дмитрієва К.М., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

У сільськогосподарському виробництві організація управлінської праці здійснюється під прямим та опосередкованим впливом різних факторів, пов'язаних з характером розвитку суспільно-політичного ладу, формами власності, галузевою специфікою аграрного сектора економіки. Методологія її дослідження в АПК повинна враховувати

* Науковий керівник - Краля В.Г., асистент

специфічні особливості сільського господарства, які безпосередньо впливають на кількісні та якісні параметри управлінських циклів як об'єктивні чинники: непередбачений вплив природних явищ, сезонність технологічних процесів у рослинництві, наявність живих організмів з притаманними їм біологічними законами розвитку, значна тривалість окремих технологічних процесів, просторова розосередженість виробничих об'єктів, багатогалузевий характер виробництва, недосконалість техніки і технологія, низький рівень соціально-побутової сфери.

Істотною особливістю управлінської праці в аграрному виробництві також полягає в тому, що вона пов'язана з перетворенням інформації як специфічного предмета праці, тоді як діяльність працівників виробничих спеціальностей спрямована на численні предмети праці і пов'язана з перетворенням предметів праці у продукти споживання.

Праця в сфері менеджменту потребує спеціалістів більш високої кваліфікації і характеризується більшою складністю. Потрібно раціонально розподіляти управлінські роботи за складністю відповідно до кваліфікації виконавців, щоб одна людина не займалася справою, яку може виконувати інший, менш кваліфікований працівник, що займає менш оплачувану посаду.

Управлінська праця як різновид розумової праці характеризується слабкою фізичною енергоємністю і водночас високим рівнем використання енергії блоків пам'яті людини і психічною напруженістю. Тому слід більше приділяти уваги умовам, за яких відбувається процес управлінської праці, механізувати й автоматизувати її процеси.

Особливістю організації управлінської праці в сільськогосподарського виробництва є також її специфічно виражений творчий характер, пов'язаний з постійним пошуком і розв'язанням завдань, на які не завжди можна знайти відповіді, керуючись тільки досвідом.

Крім названих, виділяються й інші специфічні особливості організації управлінської праці в аграрному секторі, які мають не менш важливе значення. Так, виділяють таку особливість, що відображає нинішній стан системи управління в сільському господарстві, як співіснування старих і нових форм і методів організації управління. Це підтверджується, на їх думку тим, що всупереч суті економічної реформи, що відбулась на селі - створити клас власників землі і майна, прищепити їм почуття хазяїна в їх ефективному використанні -

державою дотримується лінія на відсторонення власників від управління справами підприємства. Також негативним вони вважають, що, хоча в сучасних умовах існує положення, за яким формування доходів структурних підрозділів підприємства знаходиться в залежності від кінцевого результату їх діяльності, проте визначення видатків на управління, чисельність персоналу управління орієнтується, як і раніше, на тенденції, які складаються в певний період.

Ще однією особливістю сучасного етапу вдосконалення системи управління є відсутність необхідної єдності нових форм організації виробництва і управління і їх змісту. Як показує аналіз, зміни часто проходять з помітним запізненням. Також економіст вказує на відсутність змін в структурі управління аграрними підприємствами. Помітна питома вага керуючих кадрів свідчить про збереження практично незмінної структури системи управління на підприємствах, і, як наслідок, великої кількості закріплених за ними зон контролю багатьох параметрів виробництва.

Формування ринкових умов господарювання вносить відповідні корективи в психологічні стереотипи взаємовідносин у системі "керівник - підлеглий", що вимагає невідкладних наукових досліджень і практичних дій з формування корпусу керівників підприємств в АПК з високими якість справжніх лідерів, спроможних забезпечити ефективне господарювання за умов конкурентного середовища.

Важливим шляхом розвитку управлінських процесів слід вважати:

- 1) удосконалення самоуправління;
- 2) оптимізацію співпраці лідера та команди на основі регламентації повноважень керівників і спеціалістів;
- 3) підготовку менеджерів нової генерації як формування стратегії забезпечення підприємств АПК керівниками-професіоналами;
- 4) розвиток мотивації.

Для підвищення організаційного рівня функціонування персоналу потрібно здійснити вищий ступінь формалізації процесів управління, передбачити порядок, при якому роботи виконувались би за відповідними правилами. Ідею розробки відповідних правил функціонування апарату управління доцільно реалізувати на усіх рівнях управління.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

***Дуднева Ю.Е., к.е.н., доцент,
Українська інженерно-педагогічна академія***

Ефективність корпоративної системи ризик-менеджменту безпосередньо залежить від наявності та доступності для практичного застосування нормативно-методичної документації з питань управління ризиками. Тому актуальним є завдання розробки відповідних регламентів з урахуванням накопиченого у світі досвіду їх створення та практичного використання.

Вітчизняна практика управління ризиком має певні характерні особливості, такі як відсутність національних регламентів ризик-менеджменту, низька культура управління підприємницькими ризиками, недостатній розвиток інфраструктури управління ризиками, дефіцит кваліфікованих фахівців та відсутність професійних об'єднань ризик-менеджерів. Формування ефективної системи управління ризиками потребує вирішення низки завдань, серед яких важливе місце займають питання розробки та впровадження нормативно-методичного забезпечення корпоративного ризик-менеджменту.

Світова практика накопичила достатній досвід розробки та впровадження стандартів управління ризиком. Перший національний стандарт «AS / NZS 4360 - Управління ризиком» [1] був розроблений у 1995 році організацією «Стандарти Австралії / Стандарти Нової Зеландії», у 1997 році було розроблено канадський національний стандарт «Настанова при прийнятті рішень з управління ризиками», у 2001 році відповідний документ розроблено в Японії, у 2004 році – в Австрії. Крім того, свій внесок у стандартизацію ризик-менеджменту внесли і асоціації відповідних фахівців та галузеві спілки. Наприклад, у 2002 році був розроблений «Стандарт ризик-менеджменту» Інститутом ризик-менеджменту (IRM) та Асоціацією страхових і ризик-менеджерів (AIRMIC), Регламент управління ризиком (A Risk Management Standard (FERMA) Федерацією європейських асоціацій ризик-менеджерів) [2], Стандарти COSO «Інтегровані системи управління ризиком на підприємствах» Комітетом спонсорських організацій Комісії Тредвея, США (2004 рік). Досвід використання цих стандартів організаціями різних країн та галузевої приналежності дозволяє стверджувати, що стандартизація нормативно-методичного забезпечення ризик-

менеджменту підвищує його дієвість та спрощує використання на рівні окремого суб'єкта господарювання.

Наслідки глобальної економічної та фінансової кризи 2008 року довели, що необхідна подальша стандартизація ризик-менеджменту на новому рівні, і цей процес має проходити на міжнародному рівні. Таким чином, об'єктивні фактори обумовили необхідність створення міжнародного стандарту з ризик-менеджменту, який і був розроблений у 2009 році Міжнародною організацією зі стандартизації. Це стандарт ISO 31000:2009 «Менеджмент ризиків. Принципи та керівні настанови» («Risk management – Principles and guidelines on implementation») [3].

Глобальний інтерес до ISO 31000 стимулював зростання попиту на вказівки щодо його практичної реалізації. Результатом стала поява наступних документів: міжнародного стандарту ISO / IEC 31010:2009 «Менеджмент ризиків. Методи оцінки ризиків» («Risk management – Risk assessment techniques»), який фокусується на поняттях, процесах і виборі методу оцінки ризиків, та технічного звіту ISO / TR 31004:2013 «Управління ризиками. Настанова з впровадження ISO 31000» (Risk management – Guidance for the implementation of ISO 31000), який спрямований на адаптацію практики управління ризиками в організації до ISO 31000. Відповідно до основних положень розглянутих документів ризик визначається як вплив (як з позитивний, так і з негативними наслідками) невизначеності на цілі організації; ризик-менеджмент має розглядатися як невід'ємний елемент стратегічного управління організацією; система управління ризиками повинна охоплювати всі підрозділи організації; ризик-менеджмент має бути складовою загальної культури управління організацією, кожен її співробітник повинен мати конкретизовані цілі щодо управління відповідними ризикоутворюючими чинниками; в організації мають бути чітко визначені обов'язки ризик-менеджерів та осіб, діяльність яких стосується ухвалення відповідних рішень в сфері управління ризиками; процес ризик-менеджменту складається з низки послідовних етапів, а саме: визначення цілей, встановлення зовнішнього та внутрішнього контексту, ідентифікація ризиків, кількісна та якісна їх оцінка, прийняття рішень щодо впливу на ризик, розробка заходів з реалізації рішень, моніторинг процесу реалізації системи розроблених заходів.

Проведене дослідження підтверджує тезис про наявність достатньої кількості нормативних документів з ризик-менеджменту, які можуть використовувати вітчизняні менеджери та підприємці для

управління ризиком. Будь-який з розглянутих документів може бути взятий за основу при розробці вітчизняного стандарту ризик-менеджменту, хоча, на наш погляд, найбільш прийнятний для цього стандарт ISO 31000. Цьому стандарту притаманна чіткість визначення, зрозуміла термінологія, практична спрямованість, системний підхід щодо формування систем ризик-менеджменту на практиці. Використовуючи даний стандарт організація може порівняти власну практику управління ризиками з міжнародним досвідом та визнаними підходами, виявити проблемні місця, зменшити витрати ресурсів на розробку та впровадження корпоративної системи ризик-менеджменту.

Література.

1. AS/NZS Risk Management Standart 4360 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.riskmanagement.com.au>.
2. Risk Management Standard, FERMA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ferma.eu/Default.aspx?tabid=195>.
3. ISO / IEC 31010:2009 Risk management – Risk assessment techniques [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=51073.

УДОСКОНАЛЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дяченко Є.Ю., студент*,

***Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Динамічні умови ринкового середовища породжують необхідність ефективної адаптації суб'єктів господарювання до виникнення нових можливостей та загроз щодо їх діяльності. В разі ігнорування можливостей вдосконалення внутрішніх процесів, підприємство втрачає свої конкурентні позиції, виникає загроза його витіснення з ринку і банкрутство. Однією з вагомих заporук успіху підприємства, що гарантує вирішення проблеми адекватної реакції на зміни середовища функціонування, є ефективно побудована структура. Виробнича структура підприємства – це сукупність

* Науковий керівник – Сагачко Ю.М., ст. викладач

виробничих одиниць підприємства (цехів, служб), що входять до його складу і форми зв'язків між ними.

Розробка виробничої структури є одним з найважливіших моментів техніко-економічного обґрунтування створення підприємства, так як вона багато в чому сприяє підвищенню ефективності робіт підприємства. Вона визначає поділ праці між окремими його частинами, тобто внутрішньогосподарської спеціалізації та кооперування виробництва.

Виробнича структура підприємства багато в чому визначається специфікою застосовуваних технологічних процесів. Організація виробничих процесів підпорядковується певним принципам, головними з яких вважаються: спеціалізація, пропорційність, паралельність, безперервність, ритмічність. При формуванні виробничої структури підприємства обов'язково необхідно враховувати основні принципи організації виробничих процесів. В іншому випадку це призведе до нерациональної організації виробничої структури підприємства, організації виробничого процесу і, як наслідок, - до збільшення витрат виробництва.

Загальнотеоретичні, а також галузево-специфічні проблемні аспекти формування й використання виробничого потенціалу підприємства викладено у працях П.Т. Саблука [1], В.Я. Месель-Веселяка [1], В.Н. Авдєєнка й В.А. Котлова [2], В.А. Береславської [3], Т.В. Калінеску [4], В.В. Россохи [5].

Структура сільськогосподарських підприємств має забезпечувати найправильніше поєднання в часі та у просторі всіх його ланок виробничого процесу. Важливим чинником, який впливає на виробничу структуру, є величину і масштаби виробничої діяльності підприємства його цехів.

З метою удосконалення виробнича структура повинна передбачати:

- укрупнення цехів;
- дотримання раціонального співвідношень між основними, допоміжними і обслуговуючими цехами і ділянками;
- раціоналізацію планування підприємства, розміщення цехів і земельних ділянок з урахуванням характеру технологічного процесу;
- забезпечення необхідного рівня спеціалізації і кооперування виробництва;

— розташування виробничих підрозділів послідовно у процесі технологічного процесу: склади - сировини, матеріалів; цехи ділянки, склади зі змінним устаткуванням, запасними частинами;

— компактність розташування підприємства, раціональна щільність забудови території підприємства, дотримання раціонального відстані між корпусами, цехами, виробничими ділянками і складами;

— скорочення транспортних комунікацій і в середині підприємства, і поза нею.

Отже, для поліпшення виробничої структури підприємства, в першу чергу, необхідно централізувати допоміжне виробництво, що дає змогу підвищити продуктивність праці, та скоротити зайві і паралельно діючі виробничі підрозділи. Також важливими шляхами покращення виробничої структури підприємства є подолання сегментації в побудові виробничих процесів і створення єдиних потоків виготовлення продукції без виділення цехів. Одним із необхідних кроків в цьому напрямку є універсальність виробництва, що полягає у випуску різної за призначенням продукції, яка комплектується з однорідними за конструкцією і технологією вузлами і деталями, а також в організації виробництва супутніх виробів. Також, не менш важливим, є і розвиток широкої кооперації по горизонталі між підприємствами, що входять у різні об'єднання, з метою скорочення витрат виробництва за рахунок збільшення масштабів однотипної продукції та повного завантаження потужностей.

Література.

1. Саблук П.Т. Аграрна реформа / П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2009. - №12. – С. 6-21.
2. Авдєєнко В.Н. Производственный потенциал промышленного предприятия / В.Н. Авдєєнко, В.А. Котлов. – М.: Экономика, 1989. – 240 с.
3. Береславская В.А. Производственный потенциал в реализации конкурентоспособного развития предприятий / В.А. Береславская // Молочная промышленность. – 2005. - №12. – С.48.
4. Калінеску Т.В. Критерії та показники оцінювання оновлення виробничого потенціалу АПК / Т.В. Калінеску, Н.А. Карамушко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. - №4. Т.2. – С. 29-33.
5. Россоха В.В. Формування і розвиток виробничого потенціалу аграрних підприємств / В.В. Россоха. – К.:ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2009. – С. 398.

МАЙНД-МЕНЕДЖМЕНТ, ЯК ЕФЕКТИВНИЙ РІЗНОВІД ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В НАВЧАННІ ТА РОБОТІ ЗА ФАХОМ

***Ляшенко Ю.О., Шмараєв О.А., студенти*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка
Чала О.І., студентка*,***

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Керування часом, організація часу (англ. time management) - це технологія організації часу й підвищення ефективності його використання. Це процес тренування свідомого контролю над кількістю часу, витраченого на конкретні види діяльності, при якому спеціально збільшуються ефективність і продуктивність [1]. Принципи та підходи тайм-менеджменту для вирішення проблеми дефіциту часу - однієї з основних ознак сучасного світу - потрібно реалізовувати в роботі, навчанні, в особистому житті.

Публікацій, що присвячені розвитку ідей і практиці використання підходів тайм-менеджменту зараз відомо багато [2 - 5]. Відомо декілька технологій і методик тайм-менеджменту. Серед найбільш популярних в Україні можливо виділити такі як: система Девіда Алена (Getting Things Done), теорія рішення задач винахідництва (рос. ТРИЗ), комплексні програми та технології Салі МакГі [6], технологія сталості активних дій (автор А. Панфілов), методика Тоні Бьюзена [2].

В основу методики Бьюзена покладено принцип наочного представлення актуальних цілей та завдань шляхом застосування інтелект-карт [3]. Ментальні карти (Mind Map), карти розуму, діаграми зв'язків, інтелект-карти - мають безліч назв. По суті, це інструментарій для відображення у вигляді наочних схем будь-яких суджень, планів, дій. Його застосовують для пошуку оптимальних рішень, мозкового штурму, вирішення різноманітних бізнес-задач. Про цей спосіб мислення відомо давно.

Наше дослідження зокрема і присвячене застосуванню цієї методики, а точніше її подальшому розвитку — майнд-менеджменту.

Майнд-менеджмент — напрямок у тайм-менеджменті, що відповідає за підвищення ефективності особистої й корпоративної

* Науковий керівник – Чалий І.В., к.т.н., доцент

діяльності за допомогою інтелект-карт [6].

Ця методика дозволяє більш досконало використовувати у бізнесі, навчанні головний інструмент — наш мозок. Він працює найбільш ефективно, коли задіяні обидві його півкулі, коли предмет спостережень він бачить в цілому. Ці переваги якраз і можуть забезпечити нам інтелект-карти, а саме [7]:

1. Підключення обох півкуль мозку.
2. Надання інформації природнім для мозку способом.
3. Доступ до всієї інформації одночасно.
4. Бачення взаємозв'язків.
5. Бачення ядра інформації, її суті.
6. Розуміння структури інформації.
7. Сам процес запису інформації стає творчим і цікавим.
8. Можливість подивитися на об'єкт дослідження під іншим кутом зору.

9. Об'єднання інформації, що представлена в різних форматах (картинки, текст, аудіо).

10. Інформація краще запам'ятовується.

11. Можливість зручного доповнення інформації.

Найбільш цікавим та корисним для нас виявилися можливості застосування майнд-менеджменту при навчанні та адаптації менеджера на новому робочому місці.

Так при навчанні, його застосування дозволить краще опрацювати освітні матеріали: конспекти лекцій, підручники, наукові публікації. Якщо матеріал важкий, великий за обсягом, а гарно засвоїти його життєво необхідно, треба спробувати формалізувати матеріал за допомогою методу майнд-менеджменту. Дуже часто матеріал для вивчення можливо репрезентувати як структурований об'єкт, який розділяється на підвиди, які об'єднуються у групи, а вони мають зв'язки та взаємовідношення одна з одною. Коли інформація буде "розкладена" в наочному вигляді, вона запам'ятається набагато краще. При наявності мобільного устаткування можна в такий спосіб (із відповідною комп'ютерною програмою) вести конспект лекцій, створювати звіти про лабораторні роботи, готувати виступи на семінарських заняттях і т.п. Ця технологія дуже зручна для написання рефератів, курсових та магістерських робіт.

Стосовно адаптації менеджера на новому робочому місці. Це доволі складний і відповідальний процес. Під час адаптації треба зосередити великий обсяг інформації із різних джерел, вивчити основні бізнес-процеси нової для себе установи, документацію,

познайомитися з іншими співробітниками. Рекомендують в кінці кожного робочого дня систематизувати отриману інформацію за допомогою інтелект-карт. Так скоріше настане час, коли ти почнеш усвідомлювати, що тобі треба робити і як домагатися виконання поставлених задач. Створення інтелект-карт допоможе, наприклад, сортувати файли у відповідні папки, швидко знаходити електронні листи, документи, посилання [6]. Так зручніше спілкуватися з іншими співробітниками, вони скоріше і краще зрозуміють твої міркування щодо твого власного місця в системі нової для тебе установи. Керівництво повинно підтримати твою активну позицію на новому місці роботи, намагання застосовувати передові технології тайм-менеджменту.

Нажаль обсяг тез не дозволяє детально розглянути усі переваги та напрямки застосування прийомів майнд-менеджменту. Важливими є питання автоматизації процесів майнд-менеджменту на комп'ютері, первинний аналіз спеціально призначених для цього найпоширеніших програмних продуктів наведено в цьому виданні.

Література.

1. Википедия — свободная энциклопедия. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Управление_временем.
2. Бьюзен Т. и Б., Супермышление. Минск: Попурри, 2003.
3. Новак Б. В. Тайм-менеджмент на комп'ютерере. Как управлять своим временем эффективно (+CD). — Изд-во: Питер, СПб.: 2007. — 128 с: ил. — (Серия «...на комп'ютерере»).
4. Горбачев А. Тайм-менеджмент в два счета. — Изд-во: Питер, СПб.: 2010 г.
5. Дэвид Аллен. Как привести дела в порядок. Искусство продуктивности без стресса. Изд-во: Вильямс. М.: 2007. — 358 с
6. МакГи С. Тайм-менеджмент с помощью Microsoft Outlook. Спец. издание. — СПб.: Питер, 2007. — 264 с: ил.
7. Бехтерев С. Майнд-менеджмент: Решение бизнес-задач с помощью интелект-карт / Сергей Бехтерев; Под ред. Глеба Архангельского. — М.: Альпина Паблишерз, 2009. — 308 с.
8. Аполонская Г. Зачем нужны интелект-карты? [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://klubladyfinans.ru>
9. Ляшенко Ю.О., Чала О.І. Дослідження деяких програмних продуктів, для автоматизації процесів тайм-менеджменту за допомогою віртуальної машини Vm Virtualbox 4.0. Матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». У двох томах. Т.1 Харьков: ХНТУСХ, 2012 - с.191-194.

АНАЛІЗ НАЙПОШИРЕНІШИХ В УКРАЇНІ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ МАЙНД-МЕНЕДЖМЕНТУ

**Ляшенко Ю.О., Шмараєв О.А., студенти*,
Харківський національний технічний університет
сізьського господарства ім. П. Василенка
Чала О.І., студентка*,**

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Загально відомо, що дефіцит часу - основна ознака сучасного світу. Принципи та підходи тайм-менеджменту для вирішення цієї проблеми можна й потрібно реалізовувати в роботі, навчанні, в особистому житті.

Керування часом, організація часу (англ. time management) - це процес тренування свідомого контролю над кількістю часу, витраченого на конкретні види діяльності, при якому спеціально збільшуються ефективність і продуктивність [1].

Відомо декілька технологій і методик тайм-менеджменту. Серед найбільш популярних в Україні можливо виділити методику Тоні Бьюзена [2], в основу якої покладено принцип наочного представлення актуальних цілей та завдань шляхом застосування інтелект-карт (інші назви: ментальні карти, карти розуму, діаграми зв'язків). Методику інтелект-карт застосовують для пошуку оптимальних рішень, при навчанні, вирішення різноманітних бізнес-задач. Це інструментарій для відображення у вигляді наочних схем будь-яких суджень, планів, дій [4].

Майнд-менеджмент — напрямок у тайм-менеджменті, що відповідає за підвищення ефективності особистої й корпоративної діяльності за допомогою інтелект-карт [4].

В публікації [3] ретельно розглянуті питання автоматизації процесів тайм-менеджменту на комп'ютері, наведено детальний аналіз спеціально призначених для цього найпоширеніших програмних продуктів.

Питання автоматизації саме процесів майнд-менеджменту на комп'ютері також є важливими, тому наше дослідження присвячене аналізу найпоширеніших в Україні програмних продуктів для цього.

Відомо більше 200 програмних продуктів у світі, які частково або повністю можуть бути застосовані для автоматизації процесів

* Науковий керівник – Чалий І.В., к.т.н., доцент

майнд-менеджменту. Наш аналіз присвячений перш за все можливостям застосування їх при навчанні та адаптації менеджера на новому робочому місці.

Ці програми являють собою доволі строкату картину стосовно їх вимог до обладнання та операційних систем, з якими вони можуть працювати, ліцензійного статусу і деяких інших питань. Так, наприклад, серед них були ліцензійні (комерційні) програми, демонстраційні, умовно-безкоштовні (shareware), і, що дуже приємно, чимало безкоштовних (freeware) програм, яким ми і приділили найбільшу увагу. Аналіз програм для майнд-менеджменту можна знайти на [5].

Серед платних програм, відзначимо насамперед iMindMap розроблену в 2007 році Тоні Бьюзеном разом із Крисом Гриффітсом. Можна відзначити гарний дизайн інтелект-карт, інтегрованість із MS Office, відносно невелику вартість. Погано, що немає можливості вставляти діаграми й таблиці, неможливо варіювати товщину ліній.

Conceptdraw Mindmap - вітчизняна розробка. Серед переваг проста, наочна навігація, можливість приєднувати файли папки, посилання, можливість малювати різноманітні лінії, додавати гарні зображення з бібліотеки. Серед недоліків відзначимо неможливість вставляти діаграми й таблиці, відсутність інтегрованості з MS Office.

Mindmeister - платна програма для побудови інтелект-карт у режимі On-line. Серед переваг відзначимо можливість зберігати карти на сервері й мати до них доступ з будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернет, можливість прикріплювати файли до ліній, наявність версії Basic Free version - безкоштовної з функціональними обмеженнями.

Одна із найбільш популярних, найбільш функціональних, але й дорогих платних програм - Mindjet Mindmanager 8. На думку авторів це кращий програмний продукт, серед усіх досліджених. Ця програма має найпростіше керування, дозволяє легко структурувати майже будь-яку електронну інформацію завдяки відмінній синхронізації з усіма файловими системами й додатками Microsoft Word, Outlook, Excel, Powerpoint, Visio, Project, Lotus Notes, HTML, PDF, базами даних Oracle та ін [4].

Серед безкоштовних програм, відзначимо такі on-line програми як: Mind42 (<http://mind42.com/>), Bubbl.us (<http://bubbl.us/>), Mindomo Basic (<http://www.mindomo.com/>). Найбільш підходящою для навчання нам здалася програма Mindomo Basic.

Серед звичайних безкоштовних програм, відзначимо такі як:

1. The Personal Brain (<http://www.thebrain.com/>).
2. Freemind (<http://freemind.sourceforge.net/wiki/index.php>),
Screenhunter 5 Free (http://www.wisdom-soft.com/products/screenhunter_free.htm).
3. Xmind (<http://www.xmind.net/>).
4. Free Mind Map – Freeware (<http://www.edrawsoft.com/freemind.php>).

Тут думки авторів розділилися. З одного боку, Xmind дуже проста в засвоєнні та подальшому використанні, а з іншого Free Mind Map - Freeware більш потужна та функціональна. Для навчання добре підходять обидві і ми в подальшому сподіваємося розглянути їх детальніше.

Література:

1. Википедия — свободная энциклопедия. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Управление_временем.
2. Быузен Т. и Б., Супермышление. Минск: Попурри, 2003.
3. Новак Б. В. Тайм-менеджмент на компьютере. Как управлять своим временем эффективно (+CD). — Изд-во: Питер, СПб.: 2007. — 128 с: ил. — (Серия «...на компьютере»).
4. Бехтерев С. Майнд-менеджмент: Решение бизнес-задач с помощью интеллект-карт / Сергей Бехтерев; Под ред. Глеба Архангельского. — М.: Альпина Паблишерз, 2009. — 308 с.
5. Тренинговый центр «Стимул». Софт для построения Ментальных карт. [Електронний ресурс] Режим доступу: [http:// http://www.stimul.biz/](http://http://www.stimul.biz/).

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

***Рудим А.Ю., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Управление проектами — в соответствии с определением национальным стандартом ANSI PMBoK — область деятельности, в ходе которой определяются и достигаются четкие цели проекта при балансировании между объемом работ, ресурсами (такими как деньги, труд, материалы, энергия, пространство и др.), временем, качеством и рисками. Ключевым фактором успеха проектного управления

* Науковий керівник – Сагачко Ю.М., ст. викладач

является наличие четкого заранее определенного плана, минимизации рисков и отклонений от плана, эффективного управления изменениями (в отличие от процессного, функционального управления, управления уровнем услуг).

Управление проектами — в соответствии с Р2М — сочетание науки и искусства, которые используются в профессиональных сферах проекта, чтобы создать продукт проекта, который бы удовлетворил миссию проекта, путем организации надежной команды проекта, эффективно сочетающей технические и управленческие методы, создает наибольшую ценность и демонстрирует эффективные результаты работы.

Целью управления проектом является предсказание или предвидение всех возможных проблем и рисков, а также планирование, организация и контроль деятельности для успешного, несмотря на риски, завершения. Вездесущий элемент риска и неопределенности означает, что события и задачи, ведущие к завершению, никогда не могут быть предсказаны с абсолютной точностью. Для некоторых сложных и выгодных проектов даже возможность успешного завершения может вызывать серьезные сомнения.

Система управления проектами (СУП) — набор инструментов, методов, методологий, ресурсов и процедур, используемых для управления проектом. Она может быть как формальной, так и неформальной и помогает менеджеру проекта эффективно завершить проект. Система управления проектами - это ряд процессов и связанных с ними функций контроля, объединенных в единую целенаправленную структуру.

Система управления проектами строится на основе плана управления проектом, который описывает то, как будет использоваться система. Содержание системы управления проектом изменяется в зависимости от области приложения, особенностей организации, сложности проекта и доступности необходимых ресурсов. Система строится так, чтобы максимально соответствовать стратегическим целям и производственным ресурсам клиентской организации.

Применение системы управления проектами позволяет:

1. Создавать, внедрять и корректировать план работы по проекту.
2. Эффективно распределять материальные и человеческие ресурсы, необходимые для реализации проекта.

3. Контролировать основные показатели темпов и качества выполнения проекта.

4. Добиваться повышения эффективности производства.

5. Устанавливать наличие взаимосвязей в работе различных проектов.

6. Учитывать достоинства и недостатки выполненной работы при планировании нового проекта.

Управление проектами подчиняется четкой логике, которая связывает между собой различные области знаний и процессы управления проектами.

Прежде всего у проекта обязательно имеются одна или несколько целей. Под целями мы будем далее понимать не только конечные результаты проекта, но и выбранные пути достижения этих результатов (например, применяемые в проекте технологии, система управления проектом).

Достижение целей проекта может быть реализовано различными способами. Для сравнения этих способов необходимы критерии успешности достижения поставленных целей. Обычно в число основных критериев оценки различных вариантов исполнения проекта входят сроки и стоимость достижения результатов. При этом запланированные цели и качество обычно служат основными ограничениями при рассмотрении и оценке различных вариантов. Конечно, возможно использование и других критериев и ограничений, в частности ресурсных.

Во многих случаях в проекте выделяют роли заказчика, исполнителя (и иногда инвестора или спонсора). Такие роли почти всегда есть для внешних проектов. Для внутренних проектов такое разделение ролей также желательно с целью повышения эффективности при разделении труда и для устранения конфликта интересов при приемке результатов, определения зон ответственности.

Заказчик определяет цель и ограничения проекта и его финансирование. Исполнитель выполняет проект согласно утвержденному плану.

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

***Сірик Т.І., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Бізнес-план забезпечує всебічне економічне обґрунтування діяльності підприємства в ринкових умовах, є програмою його діяльності. Метою бізнес-планування є визначення рівня життєспроможності та стійкості підприємства, конкретизація стратегії його розвитку через систему кількісних та якісних показників, зниження ризиків господарської діяльності.

Бізнес-планування має важливе значення і для створення фермерського господарства. Ми розглянули особливості попередньої оцінки ефективності виробничого та фінансового розділів бізнес-плану на прикладі фермерського господарства в Полтавській області. Земельні ресурси залучаються у фермерське господарство за рахунок паїв фермера та членів його родини. Орієнтовна площа сільськогосподарських угідь у користуванні складатиме 12 га. Проводимо оцінку економічної ефективності діяльності фермерського господарства при його спеціалізації на вирощуванні озимої пшениці. Вибір культури залежить від декількох причин:

- 1) озима пшениця дає доволі непоганий урожай (урожайність – 45 ц/га);
- 2) у фермерському господарстві є в наявності необхідні машини та обладнання;
- 3) є ринок збуту.

При бізнес-плануванні враховувалося, що машини та обладнання залишилися у власності фермера як колишнього співвласника та керівника підприємства «Агропостач» після припинення його діяльності. Для обробітку поля і збирання врожаю потрібні: МТЗ -80, Т-115, плуг ПЛМ – 535, борона ДЗТ, сівалка Сз – 3,6, комбайн «Нива», КамАЗ з причепом, коток гладильний.

Керівництвом господарства займається його голова. Для виконання необхідних технологічних операцій потрібно 2 сезонних працівників, які працюють 2 місяці

Матеріальні затрати включають в себе витрати на: насіння, пальне, добрива, хімікати. Насіння планується закупити сорту

* Науковий керівник – Онегіна В.М., д.е.н., професор

«Подольняк». На 12 га потрібно 3,6 т. посівного матеріалу (ціна за тону 2700 грн), тому витрати на насіння складатимуть 9720 грн. Для визначення витрат пального враховувалися операції: дискування, культивування, посів, коткування, збирання, перевезення. На здійснення цих операцій потрібно 1152 л. пального (ціна 1 л. – 9,8 грн), витрати на паливо складатимуть 11285 грн. На сільськогосподарських угіддях господарства поширені злакові бур'яни, тому використовуємо гербіцид «Зелекс», витрати на який дорівнюватимуть 2400 грн. Всі витрати господарства для одержання урожаю пшениці представлені у таблиці.

Таблиця

Орієнтовні витрати фермерського господарства

Витрати	грн.
Матеріальні затрати,	29785
у т.ч.	
- на насіння	9700
- на паливо	11285
- на добрива	6400
- хімікати	2400
Оплата праці	10000
Відрахування на соціальні заходи	3700
Амортизація	25000
Адміністративні витрати	-
Витрати на збут	-
Всього витрат	68485

Заробітна плата сезонного працівника становитиме 2500 грн., витрати на оплату праці двох сезонних працівників за два місяці дорівнюють 10000 грн., та внески на обов'язкове соціальне та пенсійне страхування – 3700 грн.

Річна сума амортизації на стару техніку нараховується у сумі 25 000. Витрат на збут господарства не несе, оскільки покупець сам вивозить зерно із складу фермера. Адміністративні витрати не плануються. Отже, бухгалтерські витрати фермерського господарства на виробництво пшениці становитимуть 68485 грн.

Прогнозований обсяг виробництва продукції при урожайності 45 ц/га – 540 ц або 54 т. Ціна реалізації пшениці враховується на рівні 1800 грн/т. Таким чином дохід від реалізації пшениці фермерського господарства становитиме – 97200 грн. Прибуток фермерського

господарства від виробництва й реалізації пшениці дорівнюватиме 28715 грн.

Бізнес-планування дало можливість виявити такі особливості визначення доходів, витрат та ефективності виробництва продукції фермерського господарства: розрахунок амортизації машин та обладнання, які повернулися у власність фермера у складі майнових прав, має здійснюватися на основі справедливої вартості основних засобів; фермерське господарство одержує бухгалтерський прибуток, тому що результати (доходи) перевищують бухгалтерські витрати. Але якщо врахувати внутрішні витрати фермерського господарства (доход фермера щонайменше на рівні 40000 грн. на рік), то економічний прибуток буде від'ємним.

Бізнес-планування виявило, що для забезпечення ефективної діяльності фермерського господарства, яке використовує земельні угіддя невеликої площі (до 20 га), у виробництві пшениці йому необхідно використати ефект масштабу, тобто збільшити площу сільськогосподарських угідь; використати можливості диверсифікації діяльності за рахунок, наприклад, надання послуг з обробітку ґрунту іншим виробниками і таким чином одержати додаткові доходи; розглянути можливості зміни спеціалізації.

ФЕНОМЕН ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ЯК ЕЛЕМЕНТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІЇ

***Смігунова О.В., старший викладач,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

В силу цілого ряду причин темпи зростання обсягів виробництва продукції сільського господарства в Україні все ще залишаються суттєво нижчими від аналогічних показників розвинених країн Заходу і США зокрема. Тому виникає питання про те, що заважає організаціям аграрного профілю Лівобережного Лісостепу України наблизитись до рівня соціально-економічного розвитку їх аналогів в США, розташованих в подібних агрокліматичних умовах. Адже і одні, й інші розташовані біля 50 паралелі.

Причину згаданого вище відставання наших організацій аграрного профілю від їх американських аналогів треба шукати в організаційно-економічних умовах їх функціонування. Серед такого ряду умов на перший план впливає забезпечення оптимальності таких їх параметрів як виробнича структура, організаційна структура та організаційна структура управління. Разом з тим там впровадженні надбання нової парадигми управління, відомої як «тиха управлінська революція», і надбань стратегічного менеджменту зокрема. Важливим напрямком створення згаданих умов було формування локальних горизонтально інтегрованих виробничих об'єднань кластерного типу. Все це дозволило організаціям аграрного профілю робити достойний вклад у забезпечення населених пунктів, в яких проживає їх персонал, об'єктами соціальної інфраструктури відповідно до соціальних стандартів та нормативів.

Доцільно визначитись щодо змісту поняття «організаційна структура». Загальновідомо, що поняття «організаційна структура» являє собою по відношенню до первинних елементів національної економіки (організацій, фірм, компаній) ієрархію формальних груп. Нагадаємо, що під групою розглядаються дві особи і більше, які взаємодіють одна з одною так, що кожна особа впливає на іншу (інших) та зазнає на собі його (їх) вплив. Отже, є всі підстави розглядати організації (або фірми і компанії), що є елементами організаційної структури внутрішнього середовища сільської території як формальної групи.

Ведучи мову про формальні групи вищого рівня як елементи внутрішнього середовища сільської території, не треба забувати про їх основні параметри, найбільш важливими з яких є наступні п'ять: правове положення; належність капіталу і контролю; сфера діяльності; вид та характер господарської діяльності; технологічна та територіальна цілісність і ступінь підпорядкування; розмір та чисельність зайнятих операційних працівників.

Дуже важливим є також віднесення формальних груп вищого рівня до тієї чи іншої форми господарювання. Як відомо, будь-яка форма господарювання репрезентує адекватний їй уклад. Під укладом розуміють групу організаційно-правових форм господарювання, що мають спільні головні ознаки. Але на відміну від організаційно-правових, юридично не фіксуються.

Уклад являє собою складну систему, яка об'єднує власність, тип

організації виробництва та способі використання власності. Керуючись сказаним вище, в існуючій аграрній сфері України можна виділити три уклади: індивідуально-приватний; приватно-спільний; державний.

А це свідчить про наявність у аграрній сфері України багатокладності.

Важливим є також і віднесення формальних груп вищого рівня, тобто господарюючих суб'єктів аграрної сфери до числа малих, середніх та великих. В даний час розмір господарюючих суб'єктів аграрної сфери за площею ріллі коливається в наступних межах:

- особисті підсобні домогосподарства (ОПДГ) – до 1 га;
- особисті селянські господарства (ОСГ): 1-10 га;
- фермерські господарства типів ФГ-1 і ФГ-2: 10-1000 га;
- фермерські господарства типу ФГ-3 і приватно-спільні формування: 1000-10000;
- агрохолдинги: 10000 і більше га.

Реалізація заходів ринково-підприємницької трансформації організацій аграрного профілю мало що дасть, якщо їх зовнішнє середовище залишатиметься таким, яким воно є в даний час. Загальновідомо, що воно має ступінчасту структуру. Так, зовнішнім середовищем першого рівня по відношенню до організацій аграрного профілю є внутрішнє середовище сільських агломерацій, на які ці організації базуються. В свою чергу оптимізація внутрішнього середовища окремих сільських агломерацій мало що дасть, якщо їй не передуватиме оптимізація внутрішнього середовища адміністративних районів в межах яких вони розташовані.

Отже, при здійсненні заходів щодо оптимізації внутрішнього середовища окремих організацій аграрного профілю виникає необхідність додержання наступної послідовності етапів процесу їх ринково-підприємницької трансформації:

1) опрацювання та реалізація генерального плану стратегічної сегментації внутрішнього середовища адміністративного району, в межах якого розташована організація аграрного профілю що є об'єктом досліджень;

2) оптимізація та реалізація генерального плану оптимізації внутрішнього середовища окремої сільської агломерації, на яку базується організація аграрного профілю що є об'єктом досліджень.

СИСТЕМАТИКА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЛОГІСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

***Сумець О.М., к.т.н., доцент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин логістична діяльність (ЛД) суб'єктів господарювання багато в чому залежить від факторів розвитку відповідної галузі. А тому за умови рішення завдання організації і здійснення ЛД вельми важливим питанням є визначення та аналіз вище означених факторів.

Дослідження будь-яких факторів впливу на той чи інший об'єкт розпочинається із виконання систематизації останніх. Якщо розглядати систематику факторів розвитку ОЖГ в аспекті подальшого визначення їх впливу на організацію та здійснення ЛД відповідних підприємств, то доцільним буде вказані фактори класифікувати за критерієм «характер дії», який дозволяє виконати коректну диференціацію факторів і у подальшому оцінити їх кількісно і якісно. Це сприятиме більш коректному встановленню пріоритету дії визначених факторів на зміст, організацію і спрямованість ЛД підприємств означеної галузі.

Відповідно до вказаного критерію всю множину факторів розвитку галузі пропонується диференціювати на п'ять груп: I – інституційні фактори, II – фінансово-економічні фактори, III – фактори організаційного характеру, IV – фактори управлінського характеру, V – техніко-технологічні фактори, VI – фактори соціального характеру.

Перша група об'єднує у собі такі фактори: зростаюча необхідність забезпечення продовольчої й енергетичної безпеки держави, регіонів; інтенсивний розвиток організованого ринку рослинних олій; зменшення обсягів експорту соняшникового насіння, що вимагає переробки його на вітчизняних підприємствах; підтримка розвитку оптових ринків із боку держави і створення належних умов для ефективної торгівлі; зростаюча інтегрованість ОЖГ в інші галузі економіки; стимулювання і підвищення рівня використання наявного потенціалу галузі рослинництва в регіонах країни.

Друга група має наступний склад факторів: прибутковість галузі й високий рівень рентабельності вирощування олійних культур і продукції, що з них виробляється.

Третя група факторів включає в себе: розширення світової географії збуту і організацію розгалуженої мережі поставки олійної продукції.

Четверта група характеризується набором таких факторів: упровадження нових форм управління в систему загального менеджменту галузі; підвищення рівня фахової кваліфікації робітників і управлінців; запровадження і реалізація логістичного підходу до управління товаропотоками.

У п'яту групу входять наступні фактори: збільшення частки використання олій рослинного походження для технічних потреб народного господарства; утворення умов для досягнення економічності й безперервності етапів виробництва олійного насіння, їх заготівлі, зберігання і переробки; сприятливі кліматичні умови для вирощування олійних культур; високий рівень концентрації і спеціалізації виробництва продукції з олійних культур; розвиток сучасних інформаційних технологій управління виробництвом, складським господарством, електронного обміну інформацією тощо; комплексне використання сировини при виробництві основного продукту; підвищення технологічного рівня виробництва продукції із олійних культур; збільшення обсягів виробництва продукції, розширення її асортименту; значний потенціал галузі щодо подальшого розвитку і нарощування темпів і обсягів виробництва олійної продукції.

Заключну – шосту групу – формують такі фактори: збільшення населення планети; необхідність задоволення зростаючих внутрішніх потреб населення в продуктах харчування; значна переорієнтація у структурі харчування населення економічно-розвинених країн; необхідність і наявна можливість задоволення зростаючого попиту в олійній продукції зовнішнього ринку.

Для оцінювання встановлених факторів, що чинять найбільший вплив на форму організації і процес здійснення ЛД на підприємствах галузі, було проведено анкетне опитування менеджерів середньої та вищої ланки управління. У якості базових підприємств для проведення анкетного опитування були прийняті великі олійно-екстракційні заводи, сільгоспідприємства, що мають цеха по переробці олійних культур та спеціалізовані малі підприємства Харківської, Донецької та Луганської областей. Відповіді на анкети були отримані від 17 підприємств галузі.

Чисельність групи менеджерів, що прийняли участь в аналітичному дослідженні за кожним гіпотетичним фактором, складала 58-61 осіб.

Системний аналіз виявлених найбільш впливових факторів на розвиток галузі надає підставу стверджувати, що вони є і певним каталізатором для організації та подальшого здійснення ЛД на підприємствах.

З метою виявлення рівня впливу визначених факторів розвитку галузі на організацію і здійснення ЛД на підприємствах була виконана оцінка останнього також за 10-ти бальною шкалою. При цьому було прийнято наступний поділ рівнів значимості: від 0 до 3 балів – фактори мають незначний вплив на ЛД підприємства, від 3 до 7 балів – помірний, від 7 до 10 балів – значний вплив.

Відповідно до прийнятого поділу рівнів значимості встановлено, що найбільш значний вплив на організацію і здійснення ЛД підприємств чинять наступні шість факторів розвитку галузі – це розширення світової географії збуту і організація мереж поставки олійної продукції на зовнішні ринки, упровадження нових форм управління в системі загального менеджменту галузі, запровадження і реалізація логістичного підходу до управління товаропотоками, розвиток сучасних інформаційних технологій управління виробництвом, складським господарством, електронного обміну інформацією тощо, зростаюча необхідність задоволення попиту в олійно-жировій продукції споживачів зовнішнього ринку.

Перелічені вище фактори впливу на ЛД вимагають від підприємств організації сучасних логістичних систем і відповідних їм систем логістичного менеджменту.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТИ В АГРАРНОЙ ЭКОНОМИКЕ

***Фалех Висам Рамадан, аспирант*,
Харьковский национальный технический университет
сельского хозяйства имени Петра Василенко***

Проблема поиска взаимосвязи между конкурентоспособностью продукции и экономической эффективностью деятельности ее производителей является одной из самых старых и наиболее разработанных в экономической науке. Впрочем, до сих пор

** Научный руководитель – Красноуфкинский А.А., д.э.н., доцент*

теоретически и методологически нерешенным остается вопрос относительно первичности или вторичности этих двух базовых экономических категорий относительно друг друга, ведь производство конкурентоспособной продукции обеспечивает стабилизацию финансовых поступлений в экономику предприятия, а, следовательно, положительно влияет на эффективность его деятельности. В то же время эффективная деятельность создает условия для расширенного воспроизводства капитала предприятий, реинвестирования собственных средств, следствием чего является мобилизация возможностей производства конкурентоспособной продукции. Однако, в работах большинства исследователей вопросов конкурентоспособности нет единства взглядов относительно природы причинно-следственной связи между конкурентоспособностью и эффективностью.

Мировая экономическая наука накопила огромный практический опыт оценки конкурентоспособности продукции, предприятий, отраслей и национальных экономик, который позволяет применять тысячи методик, индивидуализированных согласно особенностям объектовых, территориальных, секторальных рынков с учетом отраслевой принадлежности предприятий, систем управления сбытом, инфраструктурных особенностей и т.д. Проблема конкурентоспособности была и остается предметом исследований многих отечественных и зарубежных ученых. Исследователем, который впервые ввел эту категорию в терминологию экономической науки, считается А. Смит [1]. Существенный вклад в развитие теории конкуренции и вопросов конкурентоспособности субъектов аграрной сферы внесли выдающиеся ученые-экономисты Дж. Донелли, М. Портер [2], Дж. В. Робинсон, Р.А. Фатхутдинов, Е.Х. Чемберлин, Й.А. Шумпетер, Ю.Б. Иванов [3], Н.П. Тарнавская [4], В.Г. Андрийчук, С.М. Кулага, Б.И. Пасхавер, П.Т. Саблук и многие другие.

При этом все существующие научные концепции относительно конкуренции можно систематизировать путем выделения трех основных подходов, а именно: поведенческого, функционального и структурного. Каждый из этих научных подходов к изучению конкуренции в результате своего развития позволил исследователям обработать соответствующие методики оценки конкурентоспособности продукции и ее производителей. При этом указанные методики, безотносительно к применяемому подходу, позволяют выполнять сравнительную оценку успешности продукции на рынке или способности предприятия к мобилизации своих

возможностей в производстве успешной на рынке продукции.

Связь категорий «конкурентоспособность продукции» и «конкурентоспособность предприятия», по нашему мнению, необходимо рассматривать исключительно в динамике, ведь попытки объяснить ее в рамках статичных моделей приводит к возникновению разногласий, которые не подлежат логическому решению. Обобщения доказывают, что эта связь опосредуется через применение третьей категории, а именно «экономической эффективности».

Успех продукции на рынке проявляется через достижение желаемого объема ее реализации по экономически оправданной цене. Последнее является основой формирования экономических результатов производственно-коммерческой деятельности. Конкурентоспособность же является, прежде всего, косвенной характеристикой: относительно продукции – ее способности к успешной реализации на рынке; относительно предприятия-производителя – его способности к мобилизации возможностей производства и предложения на рынке продукции, которая может быть успешно реализованная.

Наибольшее количество научных дискуссий вызывает именно взаимосвязь конкурентоспособности и эффективности при изучении которого современные исследователи стараются соединить эти две категории или, даже, не целиком сознательно выполняют замещение одной из этих категорий другой. Описанный подход к рассмотрению последовательности событий в процессе формирования конкурентоспособности позволяет избежать наиболее глубоких методологических противоречий в ее оценке за счет избегания необходимости их диффузии. При этом оценку уровня конкурентоспособности предприятия можно осуществлять лишь в динамике с учетом как объективных, так и поведенческих, а также ситуационных факторов с обязательным сравнением результатов оценки с показателями экономической эффективности.

Литература.

1. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит: [пер. с англ.]; отв. Ред.. А.И. Абалкин. – М.: Наука, 1993. – 570 с.
2. Портер, М.Э. Конкуренция / М.Э. Портер: [пер. с англ.] – М.: «Вильямс», 2005. – 608 с.
3. Иванов, Ю. Б. Конкуренція як чинник розвитку ринку товарів та послуг / Ю. Б. Иванов // Регіональні перспективи. – 2003. – №9 – 10 (34-35). – С. 98-99.
4. Тарнавська, Н.П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика: [монографія] / Н.П. Тарнавська. – Тернопіль: Екон. думка, 2008. 568 с.

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Фурсова В.В., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Після переходу України до ринкової економіки сільське господарство країни занепало. Більшість сільськогосподарських підприємств виявилися неспроможні пристосуватися до виживання в жорстких економічних умовах. Адаптуючись до сформованих умов, багато сільськогосподарських підприємств обмежилися зміною організаційно-правової форми і назви підприємства, не змінюючи при цьому складеної виробничої структури і структури апарату управління, навіть якщо вони явно неефективні в сучасній ситуації. Одним із найважливіших елементів виживання та успіху в сформованих економічних умовах є маркетинг.

Маркетинг - це цілісна система інтегрованої підприємницької діяльності, що має системне планування, встановлення цін, просування і розподіл продуктів, послуг, що задовольняють потребам сьогодення і майбутнього клієнта в інтересах розвитку компанії.

Маркетинг - це концепція управління виробничо-збутовою діяльністю різноманітних підприємств в ринковій системі господарювання.

Управління маркетингом це цілеспрямований вплив за допомогою аналізу, планування, втілення в життя та контролю за здійсненням заходів, розрахованих на встановлення і підтримання ефективного попиту заради досягнення певної мети (отримання прибутку, зростання обсягу збуту, збільшення частки ринку і т.п.).

Головне завдання маркетингу - це створення конкуренції.

Конкуренція виробників сільськогосподарської продукції може бути забезпечена за допомогою: розвитку багатуукладної економіки, різних форм власності та організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств; розвиток сфери переробки, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції; виключення умов для монополізації запасів і завищення цін посередницькими організаціями; ліквідація перешкод на шляху руху товарних ринків по території України.

* Науковий керівник – Богомалова К. С., асистент

Застосування маркетингу як інструмента держави в сфері агропромислового виробництва є пріоритетним з огляду на повільність та гостроту трансформаційних процесів, стратегічне значення цього сектора для продовольчої безпеки держави та належність його до виробничої сфери, яка за умов перехідної економіки об'єктивно не належить до першочергових сфер еволюційного формування маркетингу.

На підставі аналізу визначення категорії макромаркетингу можна виділити дві головні концептуальні підходи до суті макромаркетингу. Перший з них відображає макромаркетинг як самостійний інструмент вирішення макроекономічних проблем, на відміну від другого, який визначає макромаркетинг як сукупність маркетингової діяльності на мікрорівні та пропонує вирішення макроекономічних проблем через мікрорівень. Макромаркетинг у сфері агропромислового виробництва розглядають переважно через призму другого підходу. Проте саме перший підхід до визначення макромаркетингу є пріоритетним в економічних системах перехідного типу та дає підстави для застосування другого в державному регулюванні економіки, зокрема АПК.

Аналіз розробок щодо застосування макромаркетингу як самостійного інструмента вирішення макроекономічних проблем в АПК засвідчив, що на сьогодні його трактують як одну із функцій органів державного управління, реалізовану через створення маркетингових служб із регіональними представництвами та проведення маркетингових досліджень.

Результати маркетингових досліджень використовують для інформаційного забезпечення суб'єктів господарювання та ухвалення рішень держави щодо регулювання продовольчих ринків. У комплексі це дає змогу звести рішення агровиробників і держави в одному спільному напрямі, що сприятиме досягненню максимальної ефективності засобів державного впливу.

Служба маркетингу ідентифікується як спеціалізований на взаємодії з ринковим середовищем підрозділ підприємства чи окрема економічна одиниця ринкової інфраструктури. Формування служби маркетингу будь-якого типу – це власна служба, колективне маркетингове формування, чи окрема організація інфраструктури ринку збуту, вимагає диференційованого підходу.

До функцій такої служби включають перспективне і поточне техніко-економічне планування, прогнозування змін зовнішнього середовища підприємства, оцінювання конкурентоспроможності

підприємства і його продукції, просування товарів на ринок, формування системи збуту виробленої продукції.

З урахуванням специфіки аграрного ринку України розроблені методичні підходи до застосування комплексу маркетингу для сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм, які враховують сезонність розвитку. При цьому встановлено, що рівень ризикованості збуту сільськогосподарських товарів залежить і від співвідношення обсягів можливої закупівлі і продажу продукції відповідно до сезону, і від динаміки коливання ринкових цін.

МЕТОДИ І ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУР ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

***Халаберда Ю.О., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Науково-обґрунтоване формування організаційних структур управління (ОСУ) - актуальне завдання сучасного етапу адаптації господарюючих суб'єктів до ринкової економіки. У нових умовах необхідно широко використовувати принципи і методи проектування організації управління на основі системного підходу.

Організаційна структура (ОС) - це поведінкова система, це люди та їх групи, що постійно вступають у різні взаємини для вирішення спільних завдань.

Така багатосторонність організаційного механізму несумісна з використанням будь-яких однозначних методів - або формальних, або неформальних. Тому необхідне поєднання наукових методів і принципів формування структур системного підходу з великою експертно-аналітичною роботою. В основу всієї методології проектування структур має бути покладено цілі та механізм їх досягнення.

Системність самого підходу до формування структури виявляється в наступному:

- 1) не упускати з уваги ні одну з управлінських завдань, без вирішення яких реалізація цілей виявиться не повною;
- 2) дослідити та організаційно оформити всі зв'язки і відносини по горизонталі управління;

** Науковий керівник – Краля В.Г., асистент*

3) забезпечити органічне поєднання вертикалі та горизонталі управління.

Багатосторонність змісту структур управління зумовлює множинність принципів їхнього формування. Перш за все, структура повинна відображати мету і завдання організації, а, отже, бути підлеглою виробництву і змінюватися разом з процесами, що відбуваються в ньому.

До структури управління подається безліч вимог, що відбивають її ключове для менеджменту значення. Вони враховуються в принципах формування ОСУ, головні з яких:

1. ОСУ повинна відображати цілі та завдання організації, а, отже, бути підлеглою виробництву і його потребам.

2. Слід передбачати оптимальний розподіл праці між органами управління і окремими працівниками, що забезпечує творчий характер роботи.

3. Формування структури управління належить пов'язувати з визначенням повноважень і відповідальності кожного працівника та органу управління зі встановленням системи вертикальних і горизонтальних зв'язків між ними.

4. Між функціями і обов'язками, з одного боку, і повноваженнями і відповідальністю з іншого, необхідно підтримувати відповідність, порушення якого призводить до дисфункції системи управління в цілому.

5. ОСУ покликана бути адекватною соціально-культурному середовищі організації, що надає істотний вплив на рішення відносно рівня централізації і деталізації, розподілу повноважень і відповідальності, міри самостійності і масштабів контролю керівників і менеджерів.

Реалізація цих принципів означає необхідність врахування при формуванні (або перебудові) структури управління безлічі різних чинників впливу на ОСУ.

Головний чинник, що "задає" можливі контури і параметри структури управління, - сама організація.

На формування структури управління впливають зміни організаційних форм, в яких функціонують підприємства. Так, при входженні організації до складу будь-якого об'єднання відбувається перерозподіл управлінських функцій (частина функцій, природно, централізується), тому змінюється і структура управління організації.

Важливий чинник формування управлінських структур - рівень розвитку на підприємстві інформаційної технології. Найкраща

структура – це та, яка найкращим чином дозволяє організації ефективно взаємодіяти із зовнішнім середовищем, продуктивно та доцільно розподіляти і направляти зусилля своїх співробітників і, таким чином, задовольняти потреби клієнтів і досягати своїх цілей з високою ефективністю.

Структура управління повинна відповідати соціально-культурному середовищі, і при її побудові треба враховувати умови, в яких їй належить функціонувати.

Існують основні правила створення ОСУ:

1. ОС повинна бути гранично проста, і чим вона простіше, тим легше персоналові її зрозуміти.

2. Схема ОС повинна бути доступною для огляду.

3. Кожен працівник повинен мати посадову інструкцію.

4. Інформаційні канали повинні забезпечити передачу інформації як в прямому напрямку (передача управлінських рішень), так і в зворотному (контроль виконання).

5. Лінії підпорядкованості та відповідальності повинні бути чіткими, необхідно уникати подвійного підпорядкування.

6. Координацію всієї діяльності здійснює вище керівництво на рівні заступників керівників фірми.

7. Остаточні, глобальні рішення приймаються на рівні керівників організації з урахуванням можливостей і перспектив її розвитку.

8. Функції лінійного керівництва і функціональних підрозділів повинні бути розмежовані.

Реалізація зазначених правил дозволить сформувати найбільш ефективну структуру управління організацією.

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В УКРАЇНІ

***Юрко М.В., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Зерновий сектор України є стратегічною галуззю економіки держави, що визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, зокрема продуктів переробки

** Науковий керівник – Островерх О.В., ст. викладач*

зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій, формує валютні доходи держави за рахунок експорту. Зернова галузь є базою та джерелом сталого розвитку більшості галузей агропромислового комплексу та основою аграрного експорту [2].

Природно-кліматичні умови та родючі землі України сприяють вирощуванню всіх зернових культур і дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно, в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу [1].

У свою чергу, світові інтеграційні процеси, конкурентні відносини внутрішнього середовища ведення зернового бізнесу зумовляють нові реалії розвитку галузі зерновиробництва. До основних проблем її функціонування відносяться, насамперед, спад більшості виробничо-економічних показників порівняно з 80-ми роками, ризики та нестабільність розвитку, повільне впровадження інновацій, недостатнє інвестиційне забезпечення, недосконалі виробничо-збутові зв'язки та логістика, неповний моніторинг ринкових процесів, слабка державна підтримка товаровиробників, особливо в зоні ризикованого землеробства (зрошення).

Тому основні напрями розвитку зерновиробництва повинні бути направлені на вирішення вказаних проблем, стримування негативних проявів, що спостерігаються у сфері виробництва, реалізації та просуванні зерна на споживчому ринку, збільшення обсягів високоякісного зерна з метою посилення конкурентоспроможності галузі, у т.ч. на світовому ринку.

Разом з тим, подальший розвиток галузі вимагає ґрунтовної економічної оцінки, перегляду цілого ряду позицій щодо технічно-технологічних, організаційно-економічних та ринкових умов функціонування всього комплексу [3].

Матеріально-технічне забезпечення зерновиробництва та ефективність праці не відповідають світовим стандартам і потребам галузі. Відсутність достатніх фінансових ресурсів стримує впровадження новітніх технологій, використання високоякісного насіння, обмежує застосування інших матеріально-технічних ресурсів. Виробництво зерна стає все більш залежним від впливів погодних факторів.

Нераціональне використання земельних ресурсів і низька культура землеробства призводить до виснаження і деградації ґрунтів,

зменшення вмісту в них гумусу та поживних речовин. Недостатніми є якості трудових ресурсів та стан науково-дорадчого супроводження зерновиробництва.

Збільшення обсягів виробництва зерна може бути здійснено шляхом:

- інтенсивного ведення галузі зерновиробництва;
- підвищення урожайності зернових культур;
- удосконалення землекористування, структури посівів, попередників, обробітку ґрунту;
- впровадження сучасних сортів і гібридів, покращення насінництва,
- внесення мінеральних добрив;
- проведення хімічної меліорації земель, захисту рослин;
- підвищення якості зерна;
- науково-методичного забезпечення, розвитку ринку зерна;
- оснащення господарств технікою;
- освоєння ресурсозаощадних технологій;
- більш раціонального використання біокліматичного потенціалу і зональних природно-кліматичних умов наросцування виробництва зерна на зрошуваних землях [1].

Література.

1. Комплексна галузева програма "Розвиток зерновиробництва в Україні до 2015 року" від 23 жовтня 2007 р. N 757/101. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.4247.0>.
2. Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні". - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=37>.
3. Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року". - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2982-15>.
4. Грідін О.В. Стан та перспективи розвитку вітчизняного зерновиробництва в умовах вступу до СОТ / О.В. Грідін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2007. – Вип. 50. – С. 81-86.
5. Грідін О.В. Державна підтримка зерновиробництва / О.В. Грідін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2010. – Вип. 98. – С. 197-204.

СЕКЦІЯ 4

**ФОРМУВАННЯ,
ФУНКЦІОНУВАННЯ
ТА РОЗВИТОК
РИНКІВ ТОВАРІВ
ТА ПОСЛУГ**

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА ДО РИНКОВИХ УМОВ

***Микитюк В.М., д.е.н., професор, Ковальчук О.Д., к.е.н., доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет***

Ринкові трансформації в аграрному секторі економіки України спричинили радикальні зміни у середовищі функціонування сільськогосподарських підприємств. Прискорення розвитку економіки та загострення конкуренції в останні роки спонукають агроформування до активізації процесів консолідації своєї діяльності. Для трансформаційних перетворень в аграрному секторі економіки України існував ряд реальних передумов. Слід відмітити адекватність стратегічного напрямку розвитку аграрного сектора ринковій системі господарювання за допомогою нового мотиваційного механізму в агропродовольчій економіці з використанням таких заходів: скасування монополії держави на землю та розвиток різних, переважно приватних, форм господарювання при забезпеченні селянам свободи їх вибору; зміцнення ринкових механізмів розподілу ресурсів, встановлення зв'язків виробників і споживачів сільськогосподарської сировини і продовольства; державне регулювання сільського господарства, адекватне умовам ринкової економіки; створення інфраструктури аграрного ринку, розвиток конкуренції тощо.

Разом з тим, неможливо заперечувати не лише неоптимальність, але і відносну неефективність механізмів та тактики переходу до ринкових умов господарювання. Найбільші прогалини ринкової трансформації аграрного сектора економіки виявляються в його структурній та технологічній недосконалості, у відсутності чи недостатній позитивній інноваційній динаміці. Внаслідок реформування аграрного сектора, в Україні склалася бімодельна структура сільського господарства [1]. На сучасному етапі паралельно розвиваються дві моделі – крупне товарне виробництво (індустріальна модель), в основному – галузь рослинництва, і дрібнотоварне виробництво в особистих селянських та фермерських господарствах (традиційна модель). Що стосується скотарства, то за останні двадцять років суттєво змінилась структура розподілу поголів'я ВРХ між товаровиробниками різних форм господарювання (рис. 1).

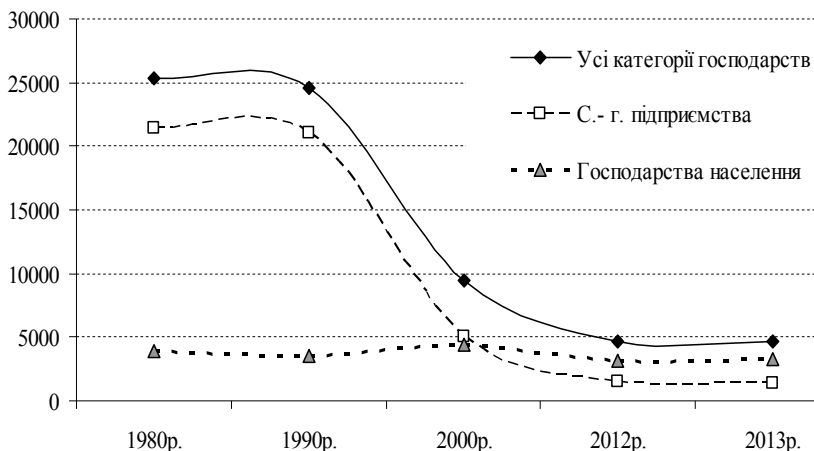

Рис. 1. Поголів'я великої рогатої худоби в Україні (на кінець року), тис. гол. [2,3]

Так, в 1990 р. у с.-г. підприємствах було сконцентровано 85,6 % поголів'я ВРХ, натомість на 1 січня 2014 р. – лише 30,6 %. Аналогічна ситуація з поголів'ям корів. Зокрема, у 1990 р. 73,9 % поголів'я корів було сконцентровано у с.-г. підприємствах, а станом на 01.01.2014 р. – 77,8 % поголів'я корів у особистих селянських господарствах, що, по суті, і призвело до кризи в молочній галузі, яка виникла на початку 2006 р., є наразі, і посилюється.

Крім того, як у с.-г. підприємствах, так і в господарствах населення зросла питома вага поголів'я корів у загальному поголів'ї ВРХ. Практично це означає, що сільськогосподарські підприємства, і господарства населення можуть мати проблеми з відтворенням поголів'я за рахунок власного приплоду, а маточне поголів'я буде утримуватися понад нормативний строк. В цілому статистичні дані свідчать про поступовий перехід виробництва продукції скотарства від спеціалізованих великотоварних підприємств до дрібних господарств натурального типу.

Трансформаційні процеси галузі скотарства в ринкових умовах супроводжувалися суттєвим погіршенням стану галузі, зниженням показників економічної ефективності, посиленням одних форм виробництва та послабленням інших. В табл.1 проаналізовано ефективність галузі в сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 1

Стан скотарства у сільськогосподарських підприємствах

Показники	Роки				
	1990	2000	2012	2013	2013 р. у % до 1990 р.
Реалізація ВРХ на забій у живій масі, тис.т	2945,3	531,2	164,6	185,5	6,3
Вирощено ВРХ у живій масі, тис.т	2498,9	371,0	178,3	174,9	7,0
Середньодобові прирости худоби на вирощуванні, та відгодівлі, г	431	255	504	508	117,9
Валовий надій молока, тис.т	18634,1	3668,7	2535,3	2571,1	13,8
Середньорічний надій молока від однієї корови, кг	2941	1588	4676	4853	165,0

Джерело: за даними Державної служби статистики України [2,3]

Дані таблиці свідчать, що виробництво яловичини та телятини (у живій масі) в с.-г. підприємствах зменшилось за 1990-2013 рр. з 2498,9 тис. т до 174,9 тис. т, або на 93,0 %. Виробництво молока також зменшилось на 16063 тис. т, або на 86,2 %. Варто зазначити, що за досліджуваній період депо покращилися якісні показники виробництва тваринницької продукції. Зокрема, спостерігається незначне зростання середньодобових приростів великої рогатої худоби на вирощуванні і відгодівлі на 77 г, або на 17,9 %. Продуктивність корів зросла на 1912 кг, або на 65,0 %. Водночас, їх рівень продовжує залишатися вкрай низьким.

Таким чином, необхідність трансформаційних процесів в галузі скотарства зумовлена негативними явищами, які відбувалися у галузі протягом останніх двадцяти років: скороченням поголів'я, зменшенням продуктивності худоби, погіршенням показників ефективності виробництва та споживання даної продукції.

Наразі сільськогосподарським товаровиробникам фактично не вдалося сформувати тенденцію до стабілізації та зростання поголів'я ВРХ, в т.ч. й спеціалізованого м'ясного й молочного скотарства. Зменшення поголів'я ВРХ набуває загрозливого характеру: ціни на

продукцію скотарства не забезпечують навіть простого відтворення поголів'я в окремих секторах тваринництва, відсутня система моніторингу цінової ситуації та попиту на продовольчі товари. Враховуючи непередбачуваність ринку продукції скотарства (інфекційні хвороби худоби, нестабільність цін на енергоносії і корми, цінова політика щодо м'яса та молока, проблеми зі збутом вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, значний імпорт м'яса та м'ясопродуктів тощо), а також недостатньо розвинену ринкову інфраструктуру та недосконалу систему управління ринком, немає підстав стверджувати про завершеність формування ринкових відносин на даному сегменті ринку тваринницької продукції.

Література.

1. Микитюк В. М. Відродження галузі скотарства в умовах ринкових трансформацій: монографія / В. М. Микитюк. – Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2012. – С. 212-224.
2. Тваринництво України 2012: статистичний збірник / За ред. Н.С. Власенко. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 212 с.
3. Стан тваринництва в Україні за січень-грудень 2013 року: статистичний бюлетень / відп. за випуск О.М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 44 с.

АГРОЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОНЯШНИКА

***Білецька К.Ю., аспірант*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Аграрний сектор економіки України на сьогоднішній день потребує підвищення ефективності виробництва основних олійних та технічних сільськогосподарських культур. Олійні та ефіроолійні технічні культури мають дуже важливу роль в розвитку новітніх технологій харчової та фармацевтичної галузях виробництва. В зв'язку з цим на Україні збільшуються посівні площі цих культур, удосконалюються технології їх вирощування.

Підвищення ефективності рослинницької продукції потребує докорінного вдосконалення технологій вирощування сільськогосподарських культур, забезпечення їх необхідними

** Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

матеріально-технічними та фінансовими ресурсами, чіткого виконання усіх технологічних прийомів у відповідні агротехнічні строки.

У кінці XX – XXI ст. увага до вирішення проблеми підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в цілому та вирощування соняшника зокрема викликана, насамперед, тим, що від успішного її розв'язання залежить зростання прибутковості олійних підприємств, конкурентоспроможність продукції на внутрішньому та світовому ринках, забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу.

Україна займає одне з провідних місць серед соняшникосіючих держав, виробляючи щорічно близько 10% насіння соняшника в світі. Ринок його насіння у країні розгалужений та різноманітний, що зумовлено великою площею посівів і популярністю культури, сприятливими природно-кліматичними умовами вирощування та високим потенціалом урожайності й попитом на сировину.

Соняшник є основною сільськогосподарською культурою, прибутковість вирощування якої є безсумнівною, за ступенем рентабельності вона займає перше місце. Безумовно, це олійна культура номер один в Україні, адже з нього виробляють понад 60% всієї рослинної олії. Виробництво соняшнику завжди є досить рентабельним, продукти його переробки конкурентоспроможні на внутрішньому і світовому ринках, а також є важливою складовою продовольчих і кормових білкових ресурсів.

Соняшник – це культура, яка до останнього часу була настільки популярною, настільки й проблемною. Протягом останніх років спостерігається стала тенденція розширення посівних площ цієї культури, що зумовлено вигідністю її вирощування для аграрних підприємств порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами. Зростання площ посіву під соняшником та стабільна урожайність забезпечили Україні високі валові збори.

Замість більш ефективного використання землі, збагачення її добривами, поліпшення агротехніки господарства йдуть на дальше розширення площі. Такий споживацький підхід не враховує негативних наслідків використання родючості ґрунту і надалі зумовлює зниження врожайності. З кожним роком у загальній структурі посівних площ значення соняшника збільшується. Із точки зору агротехнології, збільшення посівних площ під соняшник не є позитивним показником, що пов'язано з його біологічними властивостями, як сільськогосподарської культури. Він виснажує ґрунт,

у зв'язку з чим його доцільно повертати на попереднє поле лише через декілька років. Виробники соняшнику часто нехтують вимогами агротехніки, що призводить до зниження урожайності та погіршення стану ґрунтів. На нашу думку, розширення посівних площ під соняшник насамперед пов'язане зі збільшенням попиту на насіння даної культури.

При розміщенні посівів соняшнику слід враховувати біологічні особливості культури. Для нормального росту і розвитку соняшник потребує відповідного температурного режиму і вологозабезпеченості.

Дотримання сівозмін є дешевший й ефективніший засіб отримання високого та стабільного врожаю. Це дає можливість значно зменшити поширення хвороб і шкідників, забур'яненість посівів, істотно поліпшити водний та поживний режими ґрунту. Традиційно найкращими попередниками соняшника є озимі зернові та ярі культури, задовільними – кукурудза на зерно і силос та картопля. Соняшник має потужну кореневу систему, що проникає в ґрунт до 3 м, тому його не слід висівати після культур із глибоко проникаючою кореневою системою, таких як багаторічні трави, цукрові буряки. Ці культури пересушують ґрунт, що створює дефіцит вологи в критичні для соняшника періоди – цвітіння й наливання. Не варто сіяти його після сої, квасолі, гороху, ріпаку, які уражуються спільними з ним хворобами: білою та сірою гнилями, фомопсисом.

Сівозміни забезпечують не тільки підвищення урожайності олійних культур, але й покращують якість отриманої продукції за ефективного захисту рослин від шкідників та хвороб, а також нагромадження у ґрунті відповідної потребам сільськогосподарських культур кількості та співвідношення поживних речовин, від яких в першу чергу залежить олійність насіння.

Кожна сівозмінa – це розумний компроміс між основними вимогами виробництва, організації території та охороною навколишнього середовища, розміщенням культур з урахуванням сприятливого їх поєднання; дотримання параметрів оптимально допустимого насичення тією чи іншою культурою, а значить і можливого терміну повернення її на попереднє місце вирощування з урахуванням при цьому прийнятої тривалості ротації. Урожайність зернових та олійних культур в науково обґрунтованій сівозміні вища на 20–30%, ніж в беззмінних посівах. Це пояснюється тим, що в беззмінних посівах культур помітно збільшується кількість бур'янів, зростає рівень ураження рослин хворобами та пошкодження їх шкідниками, порушується баланс поживних речовин у ґрунті.

Місце соняшника в сівозміні визначається також його особливими вимогами до частоти повернення на попереднє місце вирощування. Без дотримання цих вимог не можливо одержати високі та стійкі урожаї, успішно боротися з бур'янами і хворобами. Соняшник у сівозміні висівають не раніше ніж через 7-9 років. Обумовлено це тим, що частіше повернення його на колишнє місце вирощування призводить до нагромадження в ґрунті хвороб.

Науковими установами України розроблено раціональні сівозміни як для великих спеціалізованих аграрних господарств, де можливе впровадження багатопільних сівозмін, так і для фермерських господарств, де обмеження обробітку ґрунту вимагає застосування сівозмін із невеликим набором культур та коротким періодом ротації.

Сучасний економічний і науково-технічний розвиток аграрного сектора характеризується глобалізацією ринку, загостренням на ньому конкуренції товаровиробників, зростанням рівня технологічності виробництва. Реалізація цих завдань можлива за умови освоєння нових наукових розробок, технологічних рішень та дотримання всіх нюансів сільського господарства, що враховують матеріальні та фінансові можливості виробництва високоякісної продукції.

Екстенсивний шлях вирощування соняшника у ХХІ ст. вимагає дотримання науково обґрунтованих сівозмін, що сприяє значному зменшенню поширення хвороб, шкідників та бур'янів, і на цій основі підвищенню урожайності соняшника та інших олійних культур.

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ТРАДИЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

***Железняк А.М., к.е.н., доцент, Черевко В.Д. к.е.н., ст. викладач,
Львівський національний аграрний університет***

Аграрний сектор України в найближчій перспективі може увійти в ринкове середовище, для якого притаманними рисами будуть високий рівень конкуренції як з боку вітчизняних виробників, так і іноземних, підвищена увага до показників якості продукції, систем менеджменту тощо. В цих умовах дрібні товаровиробники можуть сподіватися на пошук та освоєння нових сегментів продовольчого ринку, в яких вони зможуть бути конкурентоспроможними за рахунок виробництва нових видів продукції, застосування унікальних технологій, що базуються на традиціях, новітньому підході до представлення власної марки, розробки продуктових брендів регіону

тощо.

На сьогодні в Україні законодавчо чітко не визначено поняття «регіональний продукт», «традиційний продукт» на відміну наприклад від сусідньої Польщі. Окрім того в багатьох країнах використовується таке поняття як географічне маркування продуктів, що фактично дозволяє місцевостям та регіонам заробляти гроші на ексклюзивній продукції.

В Україні питаннями географічного маркування продуктів займається міжнародна благодійна організація «Добробут громад» за сприяння Міністерства аграрної політики та продовольства України і ФАО.

Джерелом поняття «географічне зазначення» є Угода з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності, прийнята Світовою організацією торгівлі. Відповідно до статті 22 цієї угоди географічне зазначення - це зазначення, що вказує на походження товару з території певної держави або регіону чи місцевості на цій території, коли якість, репутація чи інша характеристика товару, по суті, зумовлені цим географічним походженням [1]. За даними експерта з географічного маркування продуктів харчування Корінця Р. в Україні на сьогоднішній день зареєстровано лише 10 видів такої продукції (переважно мінеральні води та вина).

Для України маркування продуктів харчування з географічними ознаками - нова справа, яка включає в себе сертифікацію якісних регіональних продуктів харчування (наприклад бринзи чи інших сирів). Провівши дослідження перспектив формування ринку продуктів харчування за географічними ознаками та можливостей їх маркування, на нашу думку першочерговим кроком має стати виокремлення переліку традиційних для конкретного регіону продуктів, а лише після цього їх маркування, у тому числі із прийняттям відповідної законодавчої бази.

Це дасть змогу фермерським господарствам, сільському населенню вибрати для себе привабливий як з економічної точки зору, так і за споживчою цінністю, вид традиційного продукту і після впровадження його в виробництво зробити відповідну презентацію та налагодити систему збуту. Враховуючи низький рівень зацікавленості виробників до виробництва продуктів харчування з географічними ознаками, що пов'язано з додатковими затратами на дослідження походження продукції, унікальності рецептури, її подальшої презентації тощо, на нашу думку початок формування цього сегменту ринку має за підтримки міжнародних організацій та органів місцевого самоврядування відбутися саме в Західному регіоні України, для якого є

характерними рисами високий рівень туристичної активності, у тому числі і в сільську місцевість. Завдяки популяризації традиційних продуктів, продуктів харчування з географічним маркуванням традиційно в регіоні збільшується кількість гастрономічних турів (наприклад сиро-винний тур по Закарпаттю), розвивається в регіоні сільський (зелений) туризм, зростає добробут сільського населення тощо.

Позитивним прикладом популяризації та використання регіональних продуктів є Польща.

За даними Міністерства сільського господарства та розвитку села Республіки Польща, кількість регіональних та традиційних продуктів в розрізі воєводств коливається від 24 в Західно-Поморському воєводстві до 151 одиниць в Підкарпатському воєводстві, які представлені в наступних категоріях: молочні продукти, м'ясні продукти, рибна продукція, овочі та фрукти, хлібобулочні та кондитерські вироби, масла і жири, мед, готові харчові продукти і страви, напої, інші продукти [2].

Можна виділити наступні форми регіональних продуктів:

- унікальні товари і послуги, притаманні окремо взятому регіону;
- продукція господарств населення як складова регіонального продукту;
- продукти сільського (зеленого) та інших видів туризму
- фестивалі, виставки, притаманні лише одному регіону.

Основними характеристиками традиційних продуктів є: назва та відношення до певної категорії, вигляд, склад, вага, консистенція, смак і запах, колір, традиція, походження або історія продукту. Вдалим прикладом популяризації регіонального продукту в Хмельницькій області є «Зіньківська» або «чорна» ковбаса, що є традиційним продуктом для с. Зіньків Віньковеччини. Вона має усі ознаки традиційного продукту, свій колір, смак і запах, традиційну технологію, історію виникнення і унікальну технологію виробництва, навіть згадки у фольклорі (слова та музика Івана Пустового «Пісенька про Зіньківську ковбасу»).

Ціна за регіональну продукцію може бути значно вищою, ніж за аналогічну, виробництво якої здійснено за традиційними технологіями. Поява ж каталогу традиційних регіональних продуктів в Західному регіоні України на фоні зростаючої потреби туристичної галузі регіону в «новинках» може стати мотивуючим чинником для невеликих фермерських господарств і сільського населення брати участь у формуванні ринку традиційних продуктів у найближчій перспективі.

Література.

1. Люзія чи реальність? [Електронний ресурс] / Аграрний тиждень. Україна. – Режим доступу: <http://a7d.com.ua/plants/4505-lyuzya-chi-realnst.html>
2. Lista produktów tradycyjnych według województw [Електронний ресурс] // Ministerstwo rolnictwa i rozwoju wsi - Режим доступу: <http://www.minrol.gov.pl/pol/Jakosc-zywnosci/Produkty-regionalne-i-tradycyjne/Lista-produktow-tradycyjnych/>

РОЗВИТОК РИНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ І ПРОДОВОЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Захарченко О.В. к.е.н., доцент,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Розвиток світової торгівлі характеризується процесами глобалізації та регіоналізації. Глобалізація товарних потоків сільськогосподарської продукції і продовольства проявляється в діяльності міжнародних продовольчих компаній. Більша частина переробної продукції і значна частина сільськогосподарських продуктів, які поступають на міжнародний ринок, продукуються безпосередньо під технологічним, фінансовим та організаційним впливом міжнародних продовольчих компаній. Діяльність міжнародних продовольчих компаній сприяє створенню нового ринкового простору. Вони є основними носіями і каталізаторами росту ефективності національних продовольчих систем.

Ведучу роль серед міжнародних продовольчих компаній відіграють компанії агробізнесу США. Так, продажі 21 самих великих публічних американських продовольчих компаній за кордоном склали 25% їх загального обігу (тут не враховувались обсяги продажів самих великих компаній «Марс» та інші, тому що вони не є публічними; також «Кока-кола» і «Пепсіко», тому що формально вони не є продовольчими). Біля 11% продажів припадає на Західну Європу, 3% - на Азіатсько-Тихоокеанський регіон, 2% - на Латинську Америку, 1% - на Канаду і 9% - на інші регіони і країни [1].

В трьох найбільших європейських продовольчих фірмах – «Нестле», «Юнілевер» та «Данон» – доля продажів за межами Західної Європи досягає відповідно 59, 57 та 20%. Більша доля їх продукції

припадає на Північну Америку. Швидко зростають обсяги продажів в країні Центральної та Східної Європи. [1]

Новим явищем стало те, що темпи вивозу капіталу міжнародними продовольчими компаніями випереджали темпи росту продовольчого експорту. В результаті сукупні продажі філій американських продовольчих фірм в 4 рази перебільшували сукупний обсяг американського продовольчого експорту.

Ще однією характерною особливістю стало те, що компанії зайняті в гуртовій торгівлі продовольчими товарами та харчуванні стали вивозити свій капітал. Ця тенденція тісно пов'язана з ростом взамоконкурентної торгівлі готовим продовольством та глобальною стандартизацією моделі споживання продовольчих товарів, а також появою необхідності і можливостей створення вертикальних систем просування продовольства до споживача.

Роль закордонних компаній також посилюється в сфері виробництва засобів виробництва для сільського господарства. Наприклад, в США закордонні компанії володіють та управляють 25% активами підприємств, які виробляють засоби виробництва для сільського господарства, 10% активами харчової промисловості, 15% активами продовольчої торгівлі. Ці показники мають тенденцію до збільшення [2].

Формальне володіння закордонними підприємствами доповнюється багаточисельними неформальними консорціумами, збутовими та заготівельними агентствами, контрактним виробництвом, сумісним науковим дослідженням та технологічною співучастью, венчурним проектуванням і розподілом ризиків, формуванням, а потім і участю в ф'ючерсній торгівлі.

Показовим прикладом розвитку міжнародної співпраці і кооперування є гена інженерія і біотехнологія, розвиток яких дозволять значно підвищити ефективність продовольчих систем в багатьох країнах.

В останні роки почалося масове комерційне засвоєння насіння рослин, які виведені за допомогою генної інженерії. Поки що активно використовують насіння сої та кукурудзи. В найближчі роки слід очікувати виходу на ринок насіння картоплі, стійкої до колорадського жука.

Таким чином, глобалізація в сфері агробізнесу призводить до підвищення ефективності агропромислового виробництва і створює добрі умови для більш рівномірного споживання продуктів харчування в окремих країнах і регіонах світу.

Література.

1. Козак Ю.Г. Мировая экономика: Учеб. пособ. / под. ред. Ю.Г. Козака. – 2-е изд. перераб. и доп. – Киев-Катовице: Центр учебной литературы, 2013. – 212 с.
2. Агробізнес: проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку [Колективна монографія] / За заг. ред. Г.Є. Жуйкова, В.С. Ніценка. – Книга 3. – Одеса: ТОВ «Лерадрук», 2013. – 577с.
3. www.usda.gov.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ІНСТИТУТУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

***Квасницька Р.С., к.е.н., доцент,
Університет банківської справи Національного Банку України***

Незважаючи на стрімкий розвиток економічної наукової думки серед вчених-економістів прослідковується відсутність єдиного цілісного підходу до визначення поняття «потенціал». Так, за твердженнями окремих науковців, потенціал повинен розглядатись тільки через призму його ресурсної складової, що і знаходить відображення у так званому ресурсному підході до розуміння суті потенціалу. Саме в аспекті даного ресурсного підходу А.І. Абалкін визначав потенціал, як узагальнену збірну характеристику ресурсів, прив'язану до місця і часу [1], а І.І. Лукінов стверджував, що потенціал – це кількість та якість ресурсів, якими володіє та або інша господарююча система [2]. Погодимося, що без ресурсів неможливим є виконання будь-якої діяльності. Однак, такий однобічний підхід звужує змістові межі поняття «потенціал».

Наступний підхід теоретичного обґрунтування суті потенціалу, який позиціонується в економічній літературі як функціональний чи об'єктивний, здійснює узагальнення складових потенціалу через одну компоненту – через можливості когось, чого-небудь. З цим твердженням можна було б погодитись, однак: по-перше, ресурси є основою здійснення будь-якого виду діяльності, а тому їх нівелювання при розкритті суті потенціалу є, м'яко кажучи, неправильним; по-друге, узагальнення суті потенціалу через можливості, повністю вyalює внутрішній склад потенціалу, що ускладнює здійснення процесів формування та використання самого потенціалу.

Тому, ми підтримуємо думку тих науковців, які вважають, що змістова характеристика потенціалу повинна розкриватися на основі комплексного відображення його забезпечувально-функціональних складових.

Найбільш досліджуваним в економічній літературі носієм потенціалу на мікрорівні є підприємство. Відтак, треба відмітити, що визначення суті потенціалу інститутів фінансового ринку в економічній літературі узагальнено не розглядається, а широко висвітлюється лише в ракурсі потенціалу окремого виду фінансових корпорацій. З огляду на це, виникає об'єктивна потреба встановлення суті саме такого поняття, як «потенціал інституту фінансового ринку», яке виступає тим узагальнюючим показником в фінансовій системі, яким є «потенціал підприємства» у реальному секторі.

Тому дослідження сутності потенціалу інституту фінансового ринку повинно базуватися саме на термінологічній конкретизації змісту саме такої економічної категорії, як «потенціал підприємства». Нам імпонують наукові погляди О.С. Федоніна, Н.В. Касьянкової, Н.С. Краснокутської, А.А. Сабадирьової, В.О. Козловського та інших, які розглядають потенціал підприємства на основі системного підходу, що уособлюється у тлумаченні даної дефініції, як складної, динамічної полі, структурної системи, агломерації, яка має певні закономірності розвитку, від уміння використати які вирішальною мірою залежить ефективність економіки, темпи та якості її зростання. Системними елементами потенціалу підприємства, а отже й інституту фінансового ринку, виступають можливості, ресурси, засоби та здатності.

Таким чином, проведене дослідження створює підґрунтя для позиціонування авторського бачення суті потенціалу інституту фінансового ринку як сукупності можливостей інституту фінансового ринку щодо досягнення ним певної мети чи здійснення чого-небудь, реалізація яких забезпечується певними ресурсами, засобами та здатностями.

Література.

1. Абалкин Л. М. Диалектика социалистической экономики [Текст] / Л. М. Абалкин. – М.: Мысль, 1981. – 351 с.
2. Лукинов И. Аграрный потенциал: исчисление и использование [Текст] / И. Лукинов, А. Онищенко, Б. Пасхавер // Вопросы экономики. – 1988. – №1. – С.12-21.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ РІЗНИХ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФОРМАЦІЙ

***Петров В.М., к.е.н., доцент,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва***

У світовій господарській практиці історично склалися дві моделі матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва, які притаманні різним суспільно-економічним формаціям. Перша формується та функціонує в умовах планово-адміністративної системи господарювання і ґрунтується на державному регулюванні і централізації управління розподільчими відносинами між окремими виробничими сферами АПК. Друга система притаманна країнам з ефективно функціонуючою ринковою економікою і ґрунтується на економічній і господарській самостійності усіх учасників товарно-грошових відносин (як споживачів, так і виробників (постачальників) матеріально-технічних ресурсів) з приводу вільного вибору партнерів, умов постачань, ціноутворення, форм і термінів розрахунків тощо. Роль держави тут зводиться до створення та контролю за дотриманням нормативно-правової бази взаємовідносин між партнерами та відпрацювання індикативних (базових) параметрів стратегії розвитку галузі на національному і регіональному рівнях відповідно до економічних законів і тенденцій розвитку економіки і суспільства.

За часів адміністративно-командної системи управління економікою матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств здійснювалося безпосередньо Державним комітетом з матеріально-технічного постачання СРСР (Держпостачання СРСР), Державною комісією Ради Міністрів СРСР по продовольству і закупівлям, підприємствами матеріально-технічного забезпечення і торговими базами, що були їм підпорядковані. У своїй роботі ці організаційні структури взаємодіяли з Держпланом СРСР, іншими організаціями та їх органами на місцях.

Первинною ланкою системи Держпостачання, з якою сільськогосподарські підприємства безпосередньо встановлювали необхідні взаємовідносини щодо питань матеріально-технічного забезпечення, були районні підприємства матеріально-технічного постачання та оптові бази.

Організація централізованого матеріально-технічного забезпечення в умовах планово-адміністративної системи господарювання передбачала здійснення наступних заходів: визначення потреби сільськогосподарських підприємств у засобах виробництва; складання і доведення до вищестоящих органів управління обґрунтованих замовлень на окремі групи і види машин та обладнання; розподіл матеріально-технічних засобів між споживачами; доведення планів постачань засобів виробництва до споживачів; укладання договорів постачань; виконання договірних зобов'язань.

Замовлення на трактори, автомобілі, причеми до них, сільськогосподарські машини та інші матеріально-технічні засоби складалися безпосередньо у господарствах за спеціальними формами і надавалися своїй вищестоящій організації або іншому органу постачання. Замовлення на запасні частини, обладнання, нафтопродукти, гумотехнічні, електротехнічні та інші вироби складалися у районних організаціях на основі вихідних даних сільськогосподарських підприємств.

Плани постачання матеріально-технічних ресурсів доводилися до сільськогосподарських підприємств за найбільш важливою номенклатурою: трактори, автомобілі, самохідні комбайни, складні сільгоспмашини, обладнання та ін. У планах постачань зазначали: найменування, марки, кількість виділених господарствам засобів виробництва всього на рік та з розподілом по кварталах; ціну одиниці та їх загальну вартість. Заплановані матеріально-технічні ресурси постачалися сільськогосподарським підприємствам на основі договорів, що укладалися ними з організаціями постачання.

Аналіз ефективності роботи системи матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств України за доби планово-адміністративної системи господарювання дозволяє відзначити як її позитивні сторони, так і суттєві вади. До позитивних складових можна віднести можливість забезпечення планомірного передбачуваного розвитку усіх виробничих сфер АПК відповідно до визначеної єдиної державної технічної і технологічної політики. Централізація, систематизація та аналіз інформації щодо потреб галузі у матеріально-технічних ресурсах дозволяв виявляти «вузькі місця» у забезпеченні регіонів тими чи іншими видами сільськогосподарської техніки і обладнання та на загальнодержавному рівні вживати заходи щодо організації відповідного виробництва або за потреби здійснювати перерозподіл наявних фондів між окремими регіонами. В умовах жорсткої управлінської вертикалі і реальних можливостей на загальнодержавному рівні забезпечити спрямування необхідних

фінансових, організаційних і трудових ресурсів для вирішення проблем, що виникали, ця система спрацювала достатньо ефективно.

Контроль держави за виробництвом і процесами перерозподілу між виробничими сферами АПК дозволяв регулювати цінові співвідношення і позбавляв будь-кого з учасників договірних відносин можливості зловживань щодо необґрунтованого завищення цін на свою продукцію (перш за все це стосується промислових підприємств І виробничої сфери АПК, які по багатьох товарних позиціях займали монопольне або олігопольне положення у країні). Засоби виробництва реалізовувалися в усіх регіонах країни за єдиними оптовими цінами, при цьому встановлювалася єдина розцінка за їх доставку у сільськогосподарські підприємства незалежно від відстані до заводу-виробника. Тобто усі сільські товаровиробники були поставлені у рівні умови щодо витрат на придбання і доставку матеріально-технічних ресурсів.

До початку 90-х років минулого століття рівень технічного забезпечення агротехнологій у країнах колишнього СРСР досяг такого рівня, що за умов збереження набутих тенденцій можна було б вести мову про перехід на комплексну механізацію сільськогосподарського виробництва вже у найближче десятиліття [1-5]. Незважаючи на те, що деякі види тодішньої сільгосптехніки були неналежної якості і за техніко-технологічними показниками поступалися відповідним іноземним аналогам, рівень механізації оранки й сівби підвищився до 99 %, збирання зернових культур – до 84, цукрових буряків – до 62 % [6].

До недоліків планово-розподільчої системи матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва можна віднести її надмірну бюрократизованість і тривалість здійснення у часі договірних формальностей. Процедури доведення замовлень на постачання засобів виробництва від сільських товаровиробників до організацій системи Держпостачання; централізований розподіл отриманих замовлень між підприємствами тракторного і сільськогосподарського машинобудування та власне постачання машинобудівної продукції до кінцевих споживачів не дозволяли оперативно реагувати на запити аграрного виробництва і сприяли закріпленню практики відстоювання вузько корпоративних інтересів виробників промислової продукції. Багаторівневість і громіздкість системи доведення і виконання планових завдань щодо матеріально-технічного забезпечення сільських товаровиробників разом з дефіцитом багатьох товарних позицій та, відповідно, необхідністю їх жорсткого фондування і лімітування, призводили до службових

зловживань з боку державних чиновників різних рівнів управління, породжували таке корупційне явище як «вибивання» фондів керівниками сільськогосподарських підприємств, яке дуже часто супроводжувалося неправомірними діями.

Відсутність дієвих стимулів до конкурентної боротьби внаслідок монопольного положення багатьох підприємств тракторного і сільськогосподарського машинобудування призводили до консерватизму і застою у технічному прогресі, відставанні від вимог розвитку агротехнологій, незадовільній якості промислової продукції. Неврахування місцевих особливостей ведення сільгоспвиробництва у регіонах, концентрація машинобудівників на забезпеченні валового виробництва своєї продукції та відсутність ефективного зворотного зв'язку між ними та сільськими товаровиробниками призводили до виникнення гострого дефіциту одних товарних позицій за одночасного перевиробництва і нав'язування споживачам через механізм жорсткого фондування непотрібних їм машин і знарядь.

Після одержання Україною у 1991 р. державної незалежності та з початком реформування національної економіки у напрямку розбудови ринкового механізму господарювання, радянська планово-розподільча система матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва поступово припинила своє існування. Незважаючи на певні зрушення у напрямку становлення і розвитку нових ринкових відносин між сферами матеріального виробництва АПК (ці зрушення стосуються, головним чином, створення відповідної нормативно-правової бази), якісних позитивних змін на краще у царині технічного переоснащення вітчизняного сільського господарства не відбулося. Протягом останніх двадцяти років у галузі спостерігається зворотній процес – за умов відсутності планомірного науково обґрунтованого оновлення, наявна матеріально-технічна база сільськогосподарських підприємств поступово фізично і морально зношувалася і практично прийшла у занепад. Головні причини цього явища обумовлюються вкрай низькою платоспроможністю сільських товаровиробників внаслідок викривлених цінових співвідношень між сільськогосподарською і промисловою продукцією та відсутністю дієвого впливу держави на розподільчі процеси у галузі. Це не дозволяє господарствам закуповувати у достатній кількості необхідні засоби механізації, а підприємствам тракторного і сільськогосподарського машинобудування нарощувати обсяги випуску якісної продукції. Тобто сучасний український ринок сільгосптехніки і обладнання фактично заблокований в умовах достатньої пропозиції і дуже низького попиту з боку споживачів.

У сучасних умовах матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарського виробництва в Україні являє собою складну систему управлінських, економічних, фінансових, правових та організаційних відносин, які формуються на галузевому ринку між споживачами (сільськогосподарські підприємства різних форм власності і господарювання) та постачальниками сільськогосподарської техніки і обладнання та різними сервісними структурами (підприємства тракторного і сільськогосподарського машинобудування, посередники різних організаційних форм (дилери, дистриб'ютори, регіональні представництва тощо), організаційні структури, що займаються наданням специфічних послуг виробничого характеру з технічного обслуговування і ремонту машин тощо). Особлива роль у цій системі належить державі, основне завдання якої полягає у створенні відповідних інституціональних умов, що повинні забезпечувати планомірний, прогнозований, адекватний сучасним передовим світовим і національним тенденціям функціонування галузі розвиток системи у цілому. Основними елементами механізму державного регулювання агропромислового виробництва є: відпрацювання досконалої нормативно-правової бази; ефективна кредитно-фінансова і податкова політика, яка б стимулювання розширене відтворення у галузі на інноваційній основі; митне регулювання експортно-імпорتنих операцій на ринках сільськогосподарської продукції і матеріально-технічних ресурсів; заходи державного протекціонізму з метою підтримки національного товаровиробника; прямі державні інвестиції в організацію та розбудову найбільш необхідних для економіки галузей і виробництв тощо.

Література.

1. Возродить тракторное и сельскохозяйственное машиностроение России // Экономика сельского хозяйства России. – 2001. – № 5. – С. 12-15.
2. Економічні аспекти державної технічної політики в агропромисловому комплексі / [Білоусько Я.К., Дем'яненко М.Я., Пигулько В.О., Товстопят В.А.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 134 с.
3. Обеспечить техническое перевооружение агропроизводства // Экономика сельского хозяйства России. – 2002. – № 4. – С. 10-13.
4. Проблеми реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі: [кол. монографія] / [Білоусько Я.К., Бурилко А.В., Галушко В.О. та ін.]: за ред. Я.К. Білоуська. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 216 с.
5. Шебанін В.С. Системне оновлення і розвиток матеріально-ресурсного потенціалу сільського господарства: [монографія] / В.С. Шебанін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 276 с.
6. Білоусько Я.К. Тенденції розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування / Я.К. Білоусько // Економіка АПК. – 2010. – № 7. – С. 84-90.

ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА В ГАЛУЗІ ВІНОГРАДАРСТВА В УКРАЇНІ

***Попова М.М., аспірант*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

За офіційними статистичними даними в 1990-1995рр. селянські (фермерські) господарства в Україні не виробляли винограду взагалі, то в 2000 році в цих типах господарств було вирощено першу тисячу тон виноградної продукції, або 0,2% від загального обсягу виробництва, в 2010р.- 7тис.т, або 1,7%, в 2011р. – 14тис.т, або 2,7%, в 2012р. - 16 тис.т, або 3,5%, в загальній структурі виробництва винограду [2]. В Херсонській області в 2012р. із 61 підприємства, які звітують органам статистики щодо отримання урожаю винограду, 34 підприємства – це селянські (фермерські) господарства, тобто більше половини (55,7%) від загальної кількості. Тобто, має місце стійка тенденція до поступального розвитку фермерського руху саме в виноградарській галузі, як по Україні в цілому, так і по окремих регіонах (зокрема, на Херсонщині).

В той же час, як свідчить практика, є ряд факторів, що стримують фермерське виноградарство та не дозволяють йому розвиватися в повній мірі. По – перше, це недостатній рівень державної підтримки, без якого виноградарство втрачає привабливість для фермерів через його низьку рентабельність. Адже термін окупності після вступу виноградних насаджень в повне плодоношення становить більше 10 років. Враховуючи, що виноградарство - досить капіталоемна галузь, є зрозумілим, що більшість дрібних виробників - фермерів, не маючи достатньо власних обігових коштів, не можуть самостійно, без додаткових інвестицій, пільгових кредитів та інших методів підтримки, понести значні витрати, які принесуть віддачу лише через багато років.

Крім того, фінансова підтримка передбачається щорічно Кабінетом Міністрів України в проекті Державного бюджету України, та органами виконавчої влади і місцевого самоврядування в проектах місцевих бюджетів для виробництва, переробки і збуту виробленої продукції, придбання техніки, обладнання, поновлення обігових коштів, виробництва та переробки сільськогосподарської продукції,

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

будівництва та реконструкції виробничих і невиробничих приміщень, у тому числі житлових, для закладання багаторічних насаджень, розвитку кредитної та обслуговуючої кооперації, зрошення та меліорації земель. Фінансова підтримка на конкурсних засадах надається на поворотній основі (на термін до 5 років) у розмірі, що не перевищує 250 тис. грн.

У рамках підтримки новостворених фермерських господарств передбачена фінансова допомога на безповоротній основі для компенсації витрат, пов'язаних із придбанням першого трактора, комбайна, вантажного автомобіля. Розмір фінансової підтримки протягом одного бюджетного року надається фермерському господарству у розмірі 30%, але не більше 150 тис. гривень за одиницю техніки.

Функції з реалізації державної політики щодо фінансової підтримки становлення і розвитку фермерських господарств виконує Український державний фонд підтримки фермерських господарств, кошти якого надаються на такі цілі: відшкодування вартості розробки проектів відведення земельних ділянок для ведення фермерського господарства; відшкодування частини витрат, пов'язаних із сплатою відсотків за користування кредитами банків, та часткову компенсацію витрат на придбання техніки, страхування фермерських господарств; підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів фермерських господарств у сільськогосподарських навчальних закладах; розширення досліджень з проблем організації і ведення виробництва у фермерських господарствах, видання рекомендацій з питань використання досягнень науково-технічного прогресу в діяльності фермерських господарств. Крім того, на поворотній основі допомога надається для виробництва, переробки і збуту виробленої продукції, на здійснення виробничої діяльності та інші передбачені статутом Українського державного фонду підтримки фермерських господарств цілі під гарантію повернення строком від трьох до п'яти років.

Кабінетом міністрів на засіданні від 21.08.2013р. внесено зміни до Порядку використання коштів, передбачених у Держбюджеті для надання підтримки фермерським господарствам, що пов'язано із необхідністю прискорення процесу надання фінансової допомоги фермерам. Адже чинний Порядок передбачає розподіл фінансових коштів, що виділяються із Держбюджету для надання допомоги фермерським господарствам, з урахуванням обсягу виробленої ними сільгосппродукції за попередні три роки відповідно до звітності, що

надається до органів державної статистики, які, в свою чергу, оприлюднюються лише в кінці першого півріччя поточного року за минулий рік. Відтак, допомога, якої найбільшою мірою потребують фермери, зокрема виноградарі, наприкінці зими – на початку весни, коли розпочинаються основні сезонні роботи на виноградниках, відстроковується до середини літа та є несвоєчасною. Отже, є логічним, щоб державна підтримка фермерам-виноградарям надавалася виходячи з розрахунку за три останні роки, що передують звітному року, що дозволить отримувати її своєчасно та використовувати більш ефективно [3].

Література.

1. Закон України «Про фермерські господарства». Режим доступу [Електронний ресурс] - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.
2. Статистичний щорічник України за 2012 рік. Державна служба статистики. – Київ, 2013. с. 153, 154.
3. Фінансова допомога фермерам стане доступнішою та ефективнішою Режим доступу [Електронний ресурс] - <http://www.info-kmu.com.ua/2013-08-22-000000am/article/15715562.html>

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА

***Харчевнікова Л. С., ст. викладач,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

У сучасних умовах рівень розвитку аграрного сектору економіки України в першу чергу визначає зернове господарство. Визначальна роль зерновиробництва зумовлюється її винятковим значенням як у харчуванні населення, так і у впливові його на розвиток м'ясного і молочного скотарства, свинарства та птахівництва.

Зернове господарство України є стратегічною і найбільш ефективною галуззю народного господарства. Зерно і вироблені з нього продукти завжди були ліквідними, оскільки вони становлять основу продовольчої бази і безпеки держави.

Природно-кліматичні умови та родючі землі України сприяють вирощуванню всіх зернових культур і дають змогу отримувати високоякісне продовольче зерно в обсягах, достатніх для забезпечення

внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Разом із тим, подальший розвиток галузі вимагає ґрунтовної економічної оцінки, перегляду цілого ряду позицій щодо технічно-технологічних, організаційно-економічних та ринкових умов функціонування всього комплексу.

Інтенсифікація розвитку зернового господарства та збільшення обсягів виробництва зерна досягається завдяки таким основним чинникам, як підвищення урожайності шляхом удосконалення землекористування, дотримання сівозмін, обробітку ґрунту, внесення мінеральних добрив і проведення хімічної меліорації земель, захисту рослин, розвитку селекції і насінництва, підвищення якості зерна, науково-методичне забезпечення, розвиток ринку зерна.

Україна має повернути втрачені позиції обсягів виробництва зерна шляхом інтенсивного ведення галузі зерновиробництва, оснащення господарств технікою, впровадження сучасних сортів і гібридів, поліпшення насінницької справи, освоєння ресурсоощадних технологій, більш раціонального використання біокліматичного потенціалу.

В сучасному землеробстві країни налічується 32,4 млн. га ріллі, яка займає: 78 відсотків всіх сільськогосподарських угідь (41,7 млн. га). Серед земель, які використовуються в активному обробітку, майже 10 млн. га низькопродуктивні, кислі, засолені, піщані, які не дають належної віддачі на вкладені в них матеріальні та енергетичні ресурси. Щороку на них розміщується більше 1,0 млн. га зернових культур, за рахунок низької родючості втрачається 1–1,2 млн. тонн зерна.

Одержання запланованого урожаю зернових культур можна досягти за умов запровадження чіткої системи удобрення. Успіх інтенсивних технологій вирощування зернових культур базується на максимальній концентрації і високоефективному використанні наявних матеріально-технічних ресурсів. Інтенсивні технології передбачають швидке впровадження досягнень вітчизняного та зарубіжного науково-технічного потенціалу, чіткого дотримання технологічної дисципліни і програмованого вирощування врожаю. При дотриманні цих вимог забезпечується значне збільшення зернового виробництва.

Процес інтенсифікації сільськогосподарського виробництва тісно пов'язаний із використанням у землеробстві новітніх досягнень у галузі селекції і насінництва.

Впровадження нових продуктивніших, стійкіших до несприятливих погодно-кліматичних умов і хвороб сортів, оновлення

асортименту насіння високих репродукцій дає змогу збільшити врожайність та виробництво зерна на 20–25 відсотків.

Одним з основних напрямів, завдяки якому реально підвищиться стан господарської діяльності є впровадження заходів, що сприяють підвищенню якості зерна. Це можливо за умови дотримання новітніх технологій вирощування зернових культур. Нарощування обсягів виробництва зерна та підвищення його якості нерозривно пов'язане з впровадженням організаційних заходів, спрямованих на підвищення технічного рівня зерновиробництва та забезпечення сучасними приладами і методами визначення якісних показників зерна.

Таким чином, зерно для України – стратегічна ринкова продукція і є одним із основних джерел грошових надходжень більшості вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Саме тому підвищення рівня ефективності виробництва зернової продукції повинно виступати найважливішим завданням в сьогоденних умовах формування та розвитку АПК, від розв'язання якого залежить забезпечення продовольчої безпеки країни, експортний потенціал нашої держави на світових ринках зерна та рівень народного добробуту населення.

Література.

1. WEB-ресурс <http://www.agro-business.com.ua>
2. Лихочвор В.В., Петриченко В.Ф., Іващук П.В. Зерновиробництво. – Львів: НВФ «Українські технології», 2008. – 624 с.
3. Саблук П.Т. Економічні відносини та дохідність агропромислового виробництва // Економіка АПК. – 2008. - №11. – с. 147 – 153.
4. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України // Економіка АПК. – 2007. - №12. – с. 8 – 14.
5. Соловей Д.Ю. Оцінка енергетичної ефективності виробництва зерна озимої пшениці в Україні // Економіка АПК. – 2010. - №1. – с. 83 – 85.

СЕКЦІЯ 5

**ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВИРОБНИЧИХ ТА
КОМЕРЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ**

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Борисова В.А., д.е.н, професор,
Владика Ю.П., аспірант*,
Сумський національний аграрний університет***

У структурі організаційно-економічного механізму інтенсифікації інвестиційного процесу агропромислового виробництва центральне місце займає управління всіма аспектами інвестиційної діяльності підприємства. Воно передбачає управління інвестиційним проектом, економічні та фінансові важелі. В процесі аграрної реформи на підприємствах відбулися зміни у формах власності та господарювання, поступово змінюються методи управління інвестиційними процесами. Аналіз роботи сільськогосподарських підприємств показав, що найкращі результати там, де кадри опанували нову систему господарювання, де чітко дотримуються технологічних вимог та враховують потреби ринку [1].

Відносини в аграрному інвестиційному процесі регулюються системою економічних, фінансових та інших важелів, що застосовуються через механізми оподаткування, фінансову, цінову та амортизаційну політику, фінансову допомогу у вигляді дотацій, субвенцій, субсидій і бюджетних позик, державні норми і стандарти, регулювання участі інвесторів у приватизації, проведення експертиз інвестиційних проектів та інші заходи. Переважна більшість елементів механізму управління інвестиційною сферою є загальнодержавними і поширюється на агропромисловий комплекс як на невід'ємну частину національної економіки [2]. Виходячи з цього, окремі складові механізму управління інвестиційною діяльністю в аграрній сфері необхідно розглядати як загальнодержавну функцію.

Потреби в інвестиціях у агропромислове виробництво досить значні, тому важливо забезпечити мобілізацію всіх можливих інвестиційних ресурсів. У результаті аналізу існуючих джерел та методів фінансування інвестицій встановлено, що головним критерієм оптимізації співвідношення між власним, залученим та позичковим капіталом повинно бути забезпечення високої фінансової стійкості підприємств та максимізація суми прибутку від інвестиційної діяльності. Вибір методів фінансування інвестицій дозволяє

* Науковий керівник – Чутис А.В., д.е.н, професор

розрахувати пропорції в структурі джерел інвестиційних ресурсів. Найпоширенішими є самофінансування, акціонування, кредитне фінансування, лізинг та змішане фінансування.

Класичною формою самофінансування є власні кошти у вигляді прибутку та амортизації. У країнах з розвинутою ринковою економікою рівень самофінансування досягає 60% і більше. Аналіз стану кредитного забезпечення вітчизняних сільськогосподарських підприємств показав тенденцію до зниження процентних ставок, проте ціна за кредитні ресурси на даний час перевищує рівень беззбитковості інвестицій. Сільськогосподарські підприємства, як правило, не володіють високоліквідною майновою заставою, що не дає змоги забезпечити значних позик для придбання основних засобів [3].

Важливим напрямом інтенсифікації відтворювальних процесів в АПК є технічне переоснащення сільськогосподарських підприємств, забезпечення можливості придбання мінеральних добрив, пестицидів та інших засобів захисту рослин; розвиток індустрії зберігання та локальної переробки сільськогосподарської продукції, застосування високоінтенсивних сортів сільськогосподарських культур вітчизняної та зарубіжної селекції, розведення тварин високої генетики. У сучасних умовах позитивно вирішити цю проблему можливо новим для вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників шляхом – через лізинг. Лізинг за своєю економічною сутністю являє собою вкладання коштів на поворотній основі в основний капітал; за своїм змістом – це кредит, який надається лізингодавцем у формі устаткування.

Потужності українських банків та інших кредитних установ занадто малі, щоб резервувати кошти для видачі довгострокових кредитів та гарантій за кредитами на закупівлю машин, устаткування та оновлення зношених основних засобів. Тому з метою інвестування сільськогосподарських підприємств створено державний лізинговий фонд; набуває подальшого розвитку мережа машино-технологічних станцій.

Іншим джерелом фінансування інноваційних програм в аграрній сфері може бути інвестиційний податковий кредит. Його можна визначити як відстрочку виплати податку з прибутку, що дається суб'єкту підприємницької діяльності на певний строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм із наступною компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку внаслідок загального зростання прибутку, що буде одержаний відповідно до чинного законодавства внаслідок реалізації інноваційних програм [1].

Інвестиційний податковий кредит повинний мати цільове

призначення. Надання інвестиційного податкового кредиту доцільно здійснювати переважно під інноваційні програми, що забезпечують реалізацію таких науково-технічних пріоритетів, як:

- удосконалення технічної бази управління якістю повітряних, водних, земельних, лісових ресурсів, небезпечними відходами, біологічними ресурсами й ін;

- науково-технічне відновлення виробництва з підвищенням його техніко-економічних показників і забезпеченням конкурентоспроможності на ринку;

- прискорення розвитку наукомістких і високотехнологічних галузей і виробництв, здатних кардинально змінити економічний і науково-технічний потенціал України;

- розширення виробництва в найбільш пріоритетних і ефективних для національної економіки секторах ринку.

Введення інвестиційного податкового кредиту має визначені переваги порівняно з іншими формами кредиту. Так, при звичайному банківському кредитуванні використовуються вільні кредитні ресурси, яких часто не вистачає. Крім того, банківський кредит надається на умовах виплати досить значних відсотків, що робить інвестиції за рахунок такого кредиту для підприємства економічно недоцільними. З іншого боку, у випадку зниження відсотків зникає зацікавленість банків у наданні кредитних ресурсів, крім того що кредитування інвестиційних проектів передбачає тривалий термін повернення кредиту, що зв'язує «швидкі гроші» банків [3].

Впровадження інвестиційного податкового кредиту не вимагає додаткових кредитних ресурсів, оскільки в ньому використовується ресурсний потенціал самого підприємства у вигляді прибутку (тієї частини, що повинна відраховуватися в бюджет у вигляді податку на прибуток). Тому введення інвестиційного податкового кредиту буде заохочувати підприємства підвищувати ефективність своєї роботи й одержання прибутку.

Держава, втрачаючи на певний час деякі суми дохідної частини бюджету, надалі може розраховувати на збільшення бюджетних надходжень через загальне зростання прибутку й обсягів податку на нього. При цьому необхідно брати до уваги, що при звичайному кредитуванні кредитор, крім суми кредиту, що повертаються, додатково одержує тільки обумовлений відсоток. При використанні інвестиційного податкового кредиту приріст податку, одержаний після реалізації проекту, може набагато перевищити процентний рівень і буде носити не разовий, а систематичний характер.

Література

1. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко; за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ІАЕ, 2012. – 182 с.
2. Мішенін Є.В. Соціально-економічні та фінансові проблеми сталого сільського розвитку: монограф. / Є.В. Мішенін, Р.П. Косодій, В.М. Бутенко. – Суми: Папірус, 2011. – 334 с.
3. Саблук П.Т. Концептуальні засади розробки і реалізації інвестиційних програм в аграрно-промисловому виробництві / П.Т. Саблук, М.Ю. Коденська. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 46 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНО-ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ

***Стецюк П.А., д.е.н., с.н.с.,
ННЦ «Інститут аграрної економіки»***

Особливості операційного та фінансового циклів аграрного виробництва обумовлюють необхідність формування специфічної системи його фінансово-кредитного забезпечення. Подібна система нині формується і в Україні. Її серцевиною має стати Державний земельний банк.

Передбачалося, що формування статутного капіталу Державного земельного банку здійснюватиметься шляхом внесків у національній валюті, а його збільшення через додаткову емісію акцій. Однак у вересні 2012 р. внесено змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність», згідно з якими Кабінет Міністрів України отримав право формувати його статутний капітал і за рахунок внесків у вигляді земельних ділянок. Це, на думку керівництва банку, уже у 2014 р. дозволить виділити 15,0 млрд. грн. кредитних ресурсів, а у перспективі збільшити до 50 млрд. грн. на рік. При цьому їх вартість становитиме 8-12% річних, з прогнозом перспективного зниження до 2,6-3%. Планується, що окремий позичальник зможе отримувати від 75 до 1000 тис. євро кредитних ресурсів, а терміни кредитування становитимуть для короткострокового до 3 років й інвестиційного до 10 років.

Основні завдання, визначені керівництвом банку, полягають у консолідації земельних ділянок та передача їх в оренду; збільшенні відсотка оренди державних земель з 13% до 85%; фінансова підтримка розвитку малого і середнього агробізнесу; підтримка державних

програм розвитку АПК на основі поворотного фінансування.

Включення земельних ділянок до статутного капіталу банку неминуче приведе до зниження якості його активів, фінансової стійкості та ліквідності. Крім того, виникає потенційна загроза зміни державної власності земель у разі нестачі коштів для виконання зобов'язань банку.

Це свідчить про доцільність оптимізації діяльності Державного земельного банку уже на нинішньому етапі його функціонування. Для цього необхідно створити певні організаційно-економічні передумови та спроводити їх на практиці. Найбільш суттєвими серед них є наступні.

Концептуальне переосмислення ролі й місця Державного земельного банку в системі ресурсного забезпечення розширеного відтворення аграрного виробництва. Нині і в політичному, і в економічному плані Державний земельний банк розглядається як відособлений та самостійний елемент системи кредитування агроформувань. Очевидно, що такий підхід обмежує можливості реалізації потенціалу іпотечного кредитування зокрема, і довгострокового взагалі. Тому у концептуальному плані функціонування та розвиток Державного земельного банку слід розглядати з позиції трансформації й оптимізації всієї системи фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва.

Зміщення акцентів у функціональному призначенні Державного земельного банку. Нині його домінантною функцією є консолідація земельних ділянок державної власності. Крім того, законодавчо закріплено пріоритетне першочергове право на придбання ділянок недержавної форми власності. Такий підхід створює об'єктивні передумови для монополізації ринку землі з прогнозованими негативними наслідками.

Більш раціональним є виділення функції консолідації земельних ділянок державної власності у компетенцію спеціалізованої державної агенції, а фінансовою базою забезпечення іпотечних кредитів Державного земельного банку мають бути виключно закладні позичальників. Це дасть можливість знизити навантаження на державний бюджет і підвищити відповідальність позичальників за раціональне використання іпотечних кредитів.

Формування інфраструктури земельно-іпотечного кредитування. Специфіка іпотечного кредитування, його тісна взаємодія з оцінкою нерухомості, страхуванням та реєстрацією нерухомості, визначає необхідність існування наступних інфраструктурних ланок: іпотечних кредитних інститутів; спеціалізованих іпотечних установ другого

рівня; страхових компаній; професійних оцінювачів; ріелторських фірм; системи реєстрації обороту нерухомості, організаторів вторинного ринку іпотечних кредитів; нотаріату, паспортних служб, органів опіки та піклування, юридичних консультацій.

Розробка та нормативна регламентація іпотечних стандартів. Іпотечні стандарти являють собою перелік економічних (розмір ставок, співвідношення залучених і власних коштів позичальника) та організаційно-правових (вимоги до позичальника земельного іпотечного кредиту, умови андерайтингу, вимоги до процедури надання й обслуговування земельних іпотечних кредитів тощо) норм і правил, що закріплюються у формі державних та локальних нормативних актів. Прийняття даних стандартів виступає важливою передумовою для створення механізму залучення фінансових коштів, оскільки вони є тими мінімальними вимогами, у разі невиконання яких кредит вже не буде вважатися стандартним, а отже, як наслідок, процедура його рефінансування для Державного земельного банку буде ускладнена.

Розвиток первинного та вторинного ринку іпотечних кредитів. Нині розповсюджений підхід до уявлення про іпотеку, який укладається й вичерпується відносинами між позичальником та іпотечним банком з приводу одержання й обслуговування конкретного довгострокового кредиту під заставу земельної, житлової та комерційної нерухомості.

Більш конструктивним є підхід, який розглядає іпотеку не на рівні окремого кредиту, а у якості цілісної та самовідтворюваної підсистеми фінансового ринку. Його характерною рисою є розширення ланцюжка взаємин учасників від схеми «позичальник – кредитор» до схеми «позичальник – кінцевий інвестор». Саме такий погляд на іпотечне кредитування найбільш рельєфно демонструє ключову організуючу роль іпотечного банку у цілісній та взаємно підпорядкованій інфраструктурі, що забезпечує у вузькому сенсі певну траскторію, а в більш широкому – відтворення всієї системи іпотечного бізнесу. Банк отримує від позичальника заставні, що забезпечують емісію банком іпотечних цінних паперів – іпотечних облігацій та іпотечних сертифікатів. Для реалізації цієї схеми необхідне державне стимулювання розвитку відповідного сегменту вітчизняного фінансового ринку.

Удосконалення нормативно-правового регулювання ринку земельно-іпотечного кредитування. Аналіз чинного законодавства, що регулює цю важливу сферу кредитно-фінансового ринку, вказує на необхідність усунення наступних колізій.

По-перше, одну з головних ролей в організації та розвитку системи іпотечного кредитування під заставу земельної, комерційної та житлової нерухомості відіграє первинний та вторинний ринки іпотечних кредитів, основною функцією яких є залучення іпотечними банками додаткових фінансових коштів з метою здійснення постійного безперервного іпотечного кредитування позичальників.

По-друге, спостерігається неповнота та неузгодженість правових норм, що регулюють порядок рефінансування діяльності іпотечних банків.

По-третє, політика держави у сфері розвитку іпотечного кредитування характеризується дуалістичним підходом до засад побудови системи іпотечного кредитування, а саме, спостерігається симбіоз елементів двох моделей іпотечного кредитування – класичної континентальної та американської.

По-четверте, відсутність ініціативи держави по впровадженню економічних стимулів для майбутніх інвесторів вторинного ринку іпотечних кредитів відіграє негативну роль у розвитку ринку іпотек.

ЧТО ТАКОЕ СУКУК

**Аманов Б.Я., студент*,
Харьковский национальный технический университет
сельского хозяйства имени Петра Василенко**

Не хочешь голоду - полюбишь экономику смолоду

Сукук – арабское слово, от множественного числа "Сакк" – "юридический документ, акт, квитанция" на финансовое свидетельство или так называемый Исламский эквивалент облигаций.

В Исламском праве постоянный доход или процентные облигации не являются разрешенными, поэтому Сукук рассматривается как ценная бумага, действующая по законам Шарията, и его инвестиционные принципы запрещают начислять или плачивать проценты.

Главным условием выдачи сукук является наличие активов на балансе юридического лица, который хочет мобилизовать свои финансовые ресурсы (казначейские и операции Market Capital; ПБИ). Эмитент сукук продает инвестору сертификат, который затем

* Научный руководитель – Богданович О.А., ст. преподаватель

арендует его обратно эмитенту в течение заданного арендной платы. Эмитент также делает какое-либо договорное обещание выкупить облигации в будущем по номинальной стоимости. Претендент на сукук не просто может заявлять права на денежный поток, но и претендует на право собственности. Сукук в основном представляет собой либо пропорциональный или неделимый интерес в качестве актива или пула активов. Степень прав собственности активов, следующих доли участия дает право на пропорциональную долю денежных средств или других выгод и рисков собственности.

Сукук могут иметь схожие характеристики с обычными облигациями активами, но структурированы в соответствии с шариатом и могут быть проданы на рынке. В самом деле, в обычных облигациях эмитент по контракту обязан оплатить регулярный интерес к держателям облигаций по конкретным датам; сумма процентов определяется как фиксированная или плавающая процентная доля капитала и эмитента облигаций, который гарантирует возврат долга, погашется в конце срока, независимо от того, была инициатива выгодна или нет, тогда как сукук в основном это инвестиционные сертификаты, состоящие из претензий собственности в пул активов, где держатели имеют право на долю в доходах, генерируемых сукук активов и долю в поступлениях от реализации сукук активов. Ожидаемая доходность сукук привязана к доходности, полученной в результате базовых активов. Другой отличительной особенностью сукук является то, что в случаях, когда сертификат представляет долг к держателю, сертификат не будет обращаться на вторичном рынке, а вместо этого удерживается до погашения или продается по номиналу.

Кроме того, сукук должна не просто рассматриваться как замена или подражание для обычных ценных бумаг в основе интересов, а также инновационных видов активов, которые соответствуют шариату. Сукук следует рассматривать как новый класс активов с относительно привлекательной ценой. Доходы от ценных бумаг должны быть связаны с целью, для которой финансирование используется, а не просто включает доход, который может быть отнесен к любой форме интереса, и ценные бумаги должны быть подкреплены реальными базовыми активами, вместо того, чтобы быть просто производными бумагами. В подотчетности соответствующих сторон, участвующих в сукук сделках, должны быть определены на транспарентной основе в договоре. Сукук должен быть средством для справедливого распределения материальных ценностей, позволяя

инвесторам извлечь выгоду из чистых выгод в результате инициативы в равных долях.

По предположениям рейтингового агентства "Standard & Poor's", в странах Персидского залива и Азии 20% банковских клиентов на сегодняшний день выбрали бы Исламский финансовый продукт среди традиционных, при одинаковом профиле риска и доходности.

Существенные условия сукук в современной Исламской перспективе вписываются в концепцию "превращение активов в деньги" – так называемая секьюритизация – которая достигается в процессе выпуска Сукук ("Таскиик"). Потенциал заключается в преобразовании будущего денежного потока актива в текущий.

Обмен долговыми обязательствами с доплатой – запрещен, как и выпуск традиционных займов. Следовательно, все поступления и денежные потоки от Сукук будут связаны с купленными активами или доходами от созданных активов, а не просто полученной прибылью в виде процентов.

Сукук предлагает инвесторам фиксированную выплату по их капиталовложениям, которая схожа по виду с процентным доходом инвестора, которая не обязательно зависит от рисков в данное вложение.

Кроме того, наличие больших гарантий для инвесторов делают Сукук все более привлекательным для вкладчиков по всему миру, как для мусульман, так и не приверженцев Ислама.

В 2006 году Малайзия была ведущей на этом рынке, доля которой составляла 60%. В том же году была выпущена первая Исламская облигация Германский Сукук-Облигация Saxony-Anhalt Sukuk был выпущен в 2004 году в размере 100 млн. евро, в виде Sukuk Al Ijara в Саксонии-Анхальт (федеральная земля в Германии)

В 2007 году размер рынка Сукук должен составил 50 млрд. долларов, что обусловлено стремлением компаний вкладывать свои средства в разнообразные структуры.

Исламский Банкинг и финансы выделились в отдельную, полноценную область деятельности, чему во многом способствовало желанию ведущих международных банков, финансовых институтов, юридических фирм и других провайдеров финансовых услуг иметь долю от богатства на Ближнем Востоке. Целый ряд успешных выпусков Исламской облигации на миллиарды долларов являются отражением ее востребованности, и свидетельствует о долгосрочном успехе и росте Исламской облигации в будущем.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

***Височан О.С., к.е.н., доцент,
Національний університет “Львівська політехніка”***

Господарська діяльність підприємств, пов'язана з виробництвом нематеріальних благ в теперішній час перетворилася на важливу складову народного господарства України, а облік процесів, пов'язаних з її здійсненням повинен забезпечувати виконання загальнодержавних функцій, реалізовувати пріоритетні галузеві програми, задовольняти інформаційний попит зацікавлених авторизованих осіб і формувати підґрунтя для вирішення управлінських задач керівництвом підприємств.

Основною метою фінансово-господарської діяльності туристичних підприємств є не лише отримання прибутку, але й створення якісного продукту, який максимально задовольнятиме вимогам споживачів. Баланс між цими часто взаємовиключаючими цілями і є основним завданням для менеджменту туристичних підприємств, інформаційну підтримку вирішення якого повинна забезпечити підсистема бухгалтерського обліку.

Витрати на створення туристичного продукту є важливим об'єктом обліку, оскільки будучи базовим фактором ціноутворення напряду впливають на купівельну поведінку споживачів в умовах жорсткої конкуренції на туристичному ринку.

На наш погляд, для потреб планування, калькулювання, обліку та, в кінцевому результаті, управління, доречно використовувати поняття “туристичний продукт” як сукупність товарів і послуг (базово – пов'язаних із перевезенням та розміщенням), призначених для реалізації кінцевому споживачу напряду або за посередництва туристичних агентств. Загалом вартість туру для подорожуючого виявляється вищою аніж ціна, сплачена за пропонований на ринку туристичний продукт (за умови його придбання), оскільки включає низку додаткових особистих витрат (сувеніри; відвідання об'єктів, не включених у програму; додаткове харчування тощо). Тобто придбання туристичного продукту лише забезпечує досягнення подорожуючим власних цілей та задоволення особистих потреб під час туру, допомагає вирішити певні організаційні та комунікаційні проблеми. Оскільки розв'язання завдань пізнавального характеру, досягнення

професійної мети, задоволення рекреаційних потреб людини, які і є основними цілями поїздки, залежить від індивідуальних особливостей туриста (психологічних, світоглядних, фізіологічних, ділових тощо) будь-який турпродукт вирішує поставлені завдання лише в більшій чи меншій мірі. Це завжди компроміс між вартістю туристичного продукту та рівнем задоволення споживача.

Таким чином, об'єктом бухгалтерського обліку виробничих витрат в туристичних підприємствах є туристичний продукт, навіть якщо в організаційно-функціональному сенсі він співпадає з туристичною послугою.

Професор В.А. Лазарев зауважує: “туроператори і турагенти формують тур і створюють путівку, тобто витрачають на її створення працю, оплата якої входить у вартість туру, але передають (продають) путівку не як споживчу вартість, а як продукт власної праці і права на результати праці постачальників реальних послуг (перевізника, засобів розміщення, підприємств харчування та ін.)” [1, с.59].

Відповідно, використання понять “витрати на проживання”, “витрати на транспортування” в обліковій практиці та при формуванні калькуляційних статей є некоректним. Суб'єктом прикладання таких витрат є турист (а не туристичне підприємство), а об'єктом – тур (а не туристичний продукт). Для туркомпаній, на наше переконання, такі витрати повинні узагальнюватися поняттям “витрати на придбання прав на послуги сторонніх суб'єктів, використовуваних при створенні туристичного продукту”.

Схиляючись до обліково-управлінського підходу, С. Король виділяє серед виробничих витрат, які виникають при формуванні туристичного продукту, прямі та непрямі, відносячи до останніх: витрати на оплату праці виробничого персоналу, що формує туристичні продукти, якщо розрахунок проводиться за погодинною системою оплати праці або штатним розписом; нарахування єдиного соціального внеску на фонд оплати праці виробничого персоналу; амортизація офісної техніки, меблів, предметів інтер'єру та інших основних засобів виробничого призначення; амортизація нематеріальних активів виробничого призначення, зокрема спеціального програмного забезпечення, ліцензії на туристичну діяльність тощо; вартість канцелярських товарів, візиток, витратних матеріалів для ксероксів, принтерів та інших матеріалів, що використовуються за виробничим призначенням; вартість послуг сторонніх організацій, пов'язаних із забезпеченням виробничого процесу; інші непрямі виробничі витрати [2, с.74-76].

В цьому плані варто особливо зауважити на технічних складнощах, що виникають при розподілі багатьох видів непрямих витрат. Наприклад, на невеликих туристичних підприємствах один і той самий менеджер може мати низку функціональних обов'язків, які зачіпають різні сфери діяльності компанії. В багатьох випадках, розподіл цих обов'язків відбувається не за професійним принципом, а в прив'язці до видів турів, продукти по яких реалізуються або географічних напрямків подорожі. Часто менеджер конкретного напрямку займається не лише прямими продажами, але й укладає від імені підприємства договори з приймаючою стороною, консультує турагенції щодо готельної бази і деталей туру, здійснює первинний контроль поданих клієнтом документів на відкриття візи, здійснює реалізацію додаткових та супутніх туристичних послуг тощо. В таких випадках, розподіл витрат на оплату праці часто буває утруднений.

Максимально простим підходом до організації обліку витрат в туристичному бізнесі є їхнє впорядкування відповідно до рахунків бухгалтерського обліку (витрати на виробництво, загальновиробничі витрати, адміністративні, витрати на збут та інші), визнаючи при цьому об'єктом витрат не лише турпродукт, але й замовлення (індивідуальне та групове). Проте такий підхід не вирішує проблем із витратами, які не призначені для списання у звітному періоді, наприклад витратами на розробку та виведення на ринок нових турпродуктів. Чітке диференціювання витрат на поточні та накопичувальні (капіталізовані) з відображенням останніх на рахунок обліку витрат майбутніх періодів дозволяє раціоналізувати інформаційні потоки та забезпечити дотримання принципу нарахування й відповідності доходів і витрат.

Слід визнати, що на практиці, в діяльності турпідприємств немає одностайності щодо складу, визнання та відображення в обліку витрат, які формують собівартість туристичного продукту. Проведене дослідження продемонструвало:

- об'єктом обліку витрат в туристичних підприємствах є туристичний продукт (у формі сукупності туристичних послуг та підтверджений замовленням);

- основною частиною витрат на створення турпродукту є витрати на придбання прав на послуги сторонніх суб'єктів, використовувані при створенні туристичного продукту. Слід утриматись від недоречного вживання термінів “витрати на проживання”, “транспортні витрати” та подібних;

- потрібно чітко розмежовувати витрати, які включаються до

виробничої собівартості турпродукту і такі, що списуються на витрати періоду, а також прямі й непрямі. Існує низка витрат, які можуть за певних умов відноситися до того, чи іншого виду;

— практичне застосування на підприємствах туристичного бізнесу рахунку 39 “Витрати майбутніх періодів” є методологічно виправданим через сезонність діяльності та значну номенклатуру витрат, які вимагають капіталізації та подальшого розподілу їхньої величини в інших звітних періодах для належного дотримання базового принципу бухгалтерського обліку нарахування та відповідності доходів і витрат;

— визріла необхідність розробки Державним агентством України з туризму та курортів нового відомчого документу щодо планування, обліку та калькулювання собівартості туристичного продукту.

Література.

1. Лазарев В.А. Услуга и продукт как результат труда в сфере услуг населению / В.А. Лазарев // Известия УрГЭУ. – 2012. – №3 (41) – С.55-59.

2. Король С. Облік витрат туристичного підприємства / С. Король // Вісник ХНТЕУ. – 2011. – №4. – С.72-84.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

***Губар А.А., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Структура інформаційної системи сільськогосподарських підприємств щодо стану готової продукції передбачає розподіл аналітичних функцій та добору інформації за ними між виконавцями (керівниками підрозділів, бухгалтерією).

Необхідними передумовами правильної організації обліку продукції сільськогосподарського виробництва, за визначенням ряду дослідників, є:

- раціональна організація складського господарства;
- наявність інструкції з обліку виробничих запасів;
- розробка номенклатури запасів; правильне групування (класифікація) запасів; розробка норм витрачання запасів.

Проте в сучасній обліковій системі України існують суттєві недоліки щодо методології ведення обліку продукції сільськогосподарського

** Науковий керівник – д.е.н., професор Маренич Т.Г.*

виробництва, які є суттєвою перешкодою в ефективній організації облікової політики підприємств АПВ.

Нині найбільш актуальною проблемою обліку готової продукції АПВ є діюча методика оцінки продукції сільськогосподарського виробництва. Згідно з П(с)БО 30 надається перевага оцінці сільськогосподарської продукції при її первісному визнанні за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. Проте в ряді випадків як альтернативний варіант може застосовуватись оцінка за виробничою собівартістю відповідно до П(С)БО 16 [1]. За умов оцінки продукції сільськогосподарського виробництва за справедливою вартістю ряд дослідників, в тому числі й А.І.Стаднік, відмічають, що оцінка за справедливою вартістю є складним і трудомістким процесом зі створенням постійно діючої комісії у складі працівників бухгалтерії, спеціалістів галузей та керівників виробничих підрозділів [6].

На думку А.С.Лень, оприбутковуючи сільськогосподарську продукцію одразу після збирання врожаю на рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», підприємства, по-перше, порушують один з критеріїв визнання сільськогосподарської продукції (неможливість достовірної оцінки), по-друге, – визначення готової продукції передбачає завершеність обробки і відповідність технічним умовам і стандартам [5, с. 201]. В цьому контексті постає питання суперечливості в обліку та визнанні продукції сільськогосподарського виробництва.

Також суттєвою є проблема оперативності отримання облікової інформації. Її сутність полягає в тому, що підприємство, яке провадить сільськогосподарську діяльність – це не зосереджене в одному місці виробництво, а комплекс виробничих потужностей, що знаходяться на значній земельній площі. Швидкість передачі первинної інформації «пригальмовує» її подальшу обробку автоматизованими програмами та рознесення даних до реєстрів бухгалтерського обліку. Внаслідок цього знижується ефективність облікового процесу на виробництві та складання і подання фінансової звітності [2, с. 66].

Слід визначити недосконалість нормативно-правової бази забезпечення обліку продукції сільськогосподарського виробництва у зв'язку з відсутністю загальнообов'язкового характеру нормативно-правових актів облікової роботи. В цьому сенсі ми повністю погоджуємось з вченими, зокрема з Т.Г.Китайчук, що учасники правовідносин можуть діяти на власний розсуд щодо застосування та тлумачення змісту методології обліку готової продукції АПВ [4, с. 81].

Ми вважаємо, що для бухгалтера проблема креативного вибору в методичці обліку є досить болючою.

Загальновідомо, що процес формування в бухгалтерському обліку інформації про готову продукцію, як і про інші об'єкти обліку, починається зі складання первинного документу. Так, Т.Г.Китайчук зазначає, що велика кількість типових форм первинної та зведеної документації з обліку запасів була затверджена ще у 70-х роках минулого століття. Сьогодні такі документи не можуть задовольнити інформаційні потреби користувачів [4, с. 80]. І хоча вони Perezatverdzhenni, вони містять ті ж самі реквізити. Це є суттєвою проблемою в організації облікової роботи продукції сільськогосподарського виробництва.

Актуальною на сьогодні є потреба переходу на комп'ютеризовану форму обліку, оскільки ще багато сільськогосподарських підприємств ведуть журнально-ордерну форму обліку [3, с. 31]. Це дуже трудомісткий процес, особливо враховуючи специфіку обліку в сільському господарстві.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, ми виокремлюємо такі негативні аспекти, що притаманні обліково-аналітичній роботі з продукцією сільськогосподарського виробництва:

- складність та диспутивність аспектів визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості продукції;

- застосування підприємствами застарілих галузевих нормативно-правових актів з обліку і контролю готової продукції АПВ;

- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління готовою продукцією підприємства;

- відсутність комплексного поєднання даних усіх видів обліку підприємства для забезпечення керівництва підприємства необхідною управлінською інформацією;

- невідповідний рівень (а найчастіше і взагалі – відсутність) контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів (визначення оптимального їх рівня; розрахунок обсягів, джерел придбання та політики реалізації понаднормативних запасів).

У свою чергу, розв'язання цих питань зумовить вихід на якісно новий рівень побудови обліку готової продукції АПВ, значно підвищить їх роль в управлінні кожним вітчизняним аграрним підприємством. Вирішення комплексу суперечливих та дискусійних питань обліково-аналітичного управління сільськогосподарською продукцією є актуальним для підприємств АПВ України і потребує подальших досліджень з метою створення передумов для формування більш ефективної обліково-управлінської моделі.

Література.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.1999 №87 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>
2. Губар А. Проблеми впровадження автоматизованої форми бухгалтерського обліку в підприємствах агропромислового комплексу України / А.А.Губар // Матеріали IV Всеукраїнської заочної конференції «Актуальні питання сучасної економіки». – Умань: «Сочинський», 2012. – Ч.2. – С. 65-67.
3. Камінська Т. Облік запасів у конфігурації програми «1С: Підприємство 7.7 Бухгалтерський учет для України» для сільськогосподарських підприємств / Т.Г.Камінська // Облік і фінанси АПК. – 2006. – №12. – С.30-37.
4. Кітайчук Т. Проблеми синтетичного та аналітичного обліку запасів в аграрних формуваннях / Т.Г.Кітайчук // Облік і фінанси АПК. – К.: 2010. – №4. – С.79-82.
5. Лень В. Облік урожаю зернових культур / В.С.Лень, В.А.Нехай // Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету «Економічні науки»; серія «Облік і фінанси». – Випуск 8 (29). – Ч.3. – 2011. – С. 196-203.
6. Стаднік Л. Проблеми синтетичного обліку продукції сільськогосподарського виробництва / Л.І.Стаднік // Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету. – Випуск 2. – Т.2. – Мелітополь: ТДАТУ, 2012. – С.235-242.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ТВАРИННИЦТВА

***Закревська О.В., магістр*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Виокремлення біологічних активів в окрему обліково- аналітичну групу та впровадження принципово нового порядку організації їх бухгалтерського обліку обумовили необхідність внесення суттєвих змін в організацію всіх етапів облікового процесу. Це стосується удосконалення первинного, аналітичного і синтетичного обліку з урахуванням тенденцій розвитку національної системи бухгалтерського обліку та вимог управління до якості облікової інформації в сучасних умовах функціонування сільського господарства.

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

Організація бухгалтерського обліку активів у сільськогосподарських підприємствах включає сукупність заходів щодо нагромадження, групування, систематизації та аналізу зведеної інформації про господарські операції з надходження, руху і вибуття таких активів в процесі господарської діяльності з метою прийняття обґрунтованих і вчасних управлінських рішень. При організації обліку біологічних активів у тваринництві враховують ряд особливостей обліку, що визначаються сезонними умовами сільськогосподарського виробництва. Зокрема:

1) одержання продукції тваринництва та витрати на виробництво тривають упродовж року нерівномірно;

2) витрати узагальнюють за видами й обліковими групами тварин. Собівартість продукції цієї галузі залежить від обсягу витрат на утримання тварин та їх продуктивності;

3) при веденні обліку тваринництва використовується окрема система документообігу, що розроблена для сільськогосподарської галузі;

4) у сільському господарстві виробничий цикл може тривати від кількох місяців до року, в результаті обчислення собівартості здійснюється в кінці року.

Важливим моментом при організації бухгалтерського обліку у тваринництві є вибір його об'єктів. Об'єктами бухгалтерського обліку витрат у тваринництві виступають: види тварин (велика рогата худоба, свині, вівці, птиця, сім'ї бджіл тощо) або однорідні групи біологічних активів тваринництва, які складаються з певних статевовікових груп (корови і бики-плідники основного стада, свині і хряки-плідники основного стада, тварини на вирощуванні та відгодівлі, тощо). Необґрунтований вибір об'єкта обліку витрат та порушення загальноприйнятих принципів розробки їх номенклатури призводить до викривлення даних про фактичну собівартість готової продукції та знеособлення витрат по відношенню до видів продукції.

Витрати на виробництво біологічних активів тваринництва в бухгалтерському обліку визнаються витратами основної діяльності і пов'язані з процесом їх перетворення. Біологічне перетворення – це процес якісних і кількісних змін біологічних активів. Дані витрати не є однорідними ані за своїм складом, ані за значенням в діяльності підприємства. Тому, враховуючи особливості сільськогосподарського виробництва і з метою забезпечення раціональної організації обліку, визначення величини витрат і здійснення контролю за формуванням собівартості продукції тваринництва, важливе значення має їх науково обґрунтована класифікація. Загальні правила формування в обліку інформації про витрати виробництва та принципи формування собівартості (калькулювання) у тваринництві окрім

П (С) БО 16 «Витрати» регламентуються у «Методичних рекомендаціях з обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств» та П(С)БО 31 «Фінансові витрати», де визначено склад витрат, їх класифікація, поняття собівартості.

При дослідженні порядку організації і методики обліку біологічних активів основними проблемними питаннями є:

- не чітка визначеність в об'єктах бухгалтерського обліку і відображення у статистичній звітності;

- не зручне застосування аналітичних рахунків, що призводить до використання субрахунків 2 і 3 порядків;

- неможливість застосування аналітики до біологічних активів тваринництва оцінених за первісною і справедливою вартістю, що призводить до зведення в обліку тварин на вирощуванні з різними обліковими оцінками в одну групу, та ускладнює документальне оформлення;

- нові форми первинних і зведених документів не набули широкого практичного застосування;

- організація і ведення обліку здійснюється без використання комп'ютерних технологій;

- ні в методичних рекомендаціях, ні в ПСБО 30 не вказано чіткості в оприбуткуванні тварин, одержаних у господарстві;

- включення до валового приросту живої маси масу всього падежу є помилковим;

- застосування справедливої вартості оцінки біологічних активів не набуло практичного впровадження, тому використання планової собівартості є зручним способом;

- проблематично обліковувати приріст молодяку тварин, так як відмілення приросту від тварин є фактично неможливим. Неможливо в момент одержання додаткових біологічних активів визначити розподіл біологічних активів на додаткові біологічні активи і сільськогосподарську продукцію, так як в цей період немає чіткої визначеності у подальшому використанні продукції. Облік побічної продукції на рахунку 27 чи 208 є не завжди можливим. Щоб не виникало спірних питань ефективнішим буде застосування лише субрахунку 208;

- із прийняттям нового стандарту вся організація і методика бухгалтерського обліку біологічних активів ведеться за старими вимогами, однак лише звітність складається за новими вимогами.

Аналіз інформації, узагальненої на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності не дає повної уяви про якісні та кількісні характеристики біологічних активів та їх зміну. Тому необхідно створити

таку обліково-аналітичну інформаційну систему, в якій інформація буде оперативно формуватись і аналізуватись керівниками виробничих підрозділів, так як вони безпосередньо приймають участь у виробничих процесах, пов'язаних з біологічними перетвореннями рослин і тварин.

Щодо організації оперативного аналізу біологічних активів, доцільно буде виділити такі напрями як поточний аналіз (за день, тиждень, декаду, місяць, квартал), поопераційний (за окремими технологічними операціями з вивченням їх планової та фактичної послідовності і тривалості) та ситуаційний (у разі виникнення непередбачених ситуацій). Це забезпечить можливість виявлення небажаних процесів і вживання запобіжних заходів, від своєчасності яких залежать кінцеві показники використання біологічних активів у господарській діяльності.

Література.

1. Вишневський М. Облік поточних біологічних активів / М. Вишневський // Податки та бухгалтерський облік. – 2008. – №67(1147). – С.15-23.
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2006р. № 1315 // Податки та бухгалтерський облік. – 2010. – №5(185). – С.60-82.
3. Писаренко А.П. Поточні біологічні активи як об'єкт обліку та аналізу / А.П. Писаренко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005р. № 790 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

ВІДМІННОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЗА ЗОНАЛЬНИМ РОЗПОДІЛОМ

**Калашнікова Т.В., к.е.н., доцент,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва**

Об'єктивною передумовою реалізації стратегічних завдань розвитку аграрного сектору країни є формування адекватного механізму його державної підтримки. Різні аспекти державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників ґрунтовно досліджуються цілим рядом провідних вчених-економістів. Однак, на наш погляд, недостатньо уваги приділено вивченню особливостей державної підтримки сільськогосподарських підприємств залежно від зонального розподілу території України.

З огляду на це, було поставлено на меті оцінити вплив зонального розподілу території країни на обсяги та напрями державної підтримки сільськогосподарських підприємств з метою подальшого напрацювання конкретних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання державних коштів, спрямованих на підтримку сільськогосподарських товаровиробників різних природних зон.

Вивчення особливостей державної підтримки сільськогосподарських підприємств країни здійснювалося нами з урахуванням змін у формуванні підходів до виділення коштів підтримки з прийняттям Податкового кодексу України, внаслідок чого посилювалася переорієнтація на непрямі методи державної підтримки, у першу чергу за рахунок коштів ПДВ, та суттєво скоротилося бюджетне фінансування галузі. За даних умов обсяги державної підтримки у значній мірі визначаються діловою активністю та виробничим напрямом діяльності підприємств. У своїх наукових пошуках ми керувалися положенням, згідно з яким подібність природно-економічних умов господарювання впливає на формування відповідного виробничого типу підприємств, що виробляють певну сільськогосподарську продукцію та мають певну галузеву структуру, отже, залежно із зональним розподілом (Степ, Лісостеп, Полісся) у значній мірі здійснюється і надходження коштів державної підтримки.

Для перевірки даної гіпотези нами було проведено аналіз державної підтримки сільськогосподарських підприємств України за період 2010-2012 років. До статистичної вибірки були включені землекористувачі та працевлаштовані підприємства країни, що складають форму 50-ст, до якої у 2010 р. увійшло 8760, у 2011 р. – 8989, у 2012 р. – 8645 підприємств. Незалежно від зонального розподілу показник частки підприємств, що не отримували державної підтримки, досить високий і становив понад 52%. З метою отримання достовірних даних у досліджувану сукупність нами було включено лише підприємства, що отримували державну підтримку. Даною сукупністю підприємств протягом досліджуваного періоду було вироблено понад половини обсягу виробництва зернових та зернобобових, насіння соняшника; 70% цукрового буряку та продукції свинарства; 79-80% - ВРХ та молока. Водночас, основне виробництво яєць та м'яса птиці зосереджено в підприємствах, які не користуються державними преференціями.

Внаслідок групування об'єктів за природними зонами, до групи Степу та Лісостепу увійшли підприємства з площею угідь в середньому 2,5-2,7 тис. га, Полісся – 1,7 тис. га. Зазначимо, що

розподіл коштів державної підтримки між підприємствами різних зон є нерівномірним: Степу – 44,1%, Лісостепу – 47,5%, Полісся – 8,4%. При цьому найвищий рівень підтримки продукції рослинництва має місце в зоні Степу – 49,3%, продукції тваринництва та за іншими напрямками підтримки - в Лісостепу (відповідно 55,6% та 42,6%). В зоні Полісся показники державної підтримки є значно нижчими як у відносному, так і у абсолютному вимірюванні: в розрахунку на 1 га угідь рівень підтримки становить 88% порівняно із Степом та 70,3% - Лісостепом; в розрахунку на 1 підприємство – відповідно 61,1% та 44,9%.

Рівень державної підтримки сільськогосподарських підприємств різних природних зон за окремими видами сільськогосподарської продукції не завжди визначається їх часткою у обсягах виробництва. Так, досліджуваними підприємствами зони Лісостепу в середньому за три роки було вироблено 53,9% зернових та зернобобових культур, у тому числі 44% пшениці, на підтримку яких отримано відповідно 20,3% та 14,8% державних коштів; зони Степу, навпаки, при частці у виробництві даних культур 34,4% та 47,7% відповідно, частка їх підтримки склала 73,4% та 81,8%. Аналогічна ситуація мала місце і з підтримкою продукції птахівництва: виробляючи майже однакову частку продукції, підприємства Степу отримали понад дві третини обсягів підтримки, тоді як Лісостепу – лише п'яту частину державних коштів на її підтримку.

Для розширення аналітичної бази нами було визначено розмір державної підтримки в розрахунку на одиницю окремих видів продукції рослинництва та тваринництва в підприємствах різних природних зон. В результаті отримано досить цікаві результати, що підтверджують наявність чітко виражених відмінностей у розмірах підтримки на одиницю окремих видів продукції за зональним розподілом. Так, у підприємствах зони Степу даний показник значно перевищує по зернових культурах і, зокрема, по пшениці (у 4-5 разів вище, ніж по інших зонах), по птиці, особливо порівняно із Лісостепом (у 3,3 рази) та по продукції свинарства, особливо порівняно з Поліссям (у 3,5 рази). У свою чергу, у підприємствах Полісся спостерігається перевищення підтримки продукції ВРХ – у 1,3 рази порівняно з іншими зонами; в зоні Лісостепу рівень підтримки 1 ц молока на 44% вище, ніж у зоні Степу та на 17% порівняно з Поліссям.

Перевірка надійності виявлених нами відмінностей була проведена засобами t-статистики. Згідно з отриманими результатами,

емпіричні значення t-критерію по кожній з представлених природних зон протягом трьох років вище табличного значення (1,962), що підтверджує статистично значимими відмінності між вибірками. Тому робимо обґрунтований висновок про існування відмінностей у розмірі державної підтримки сільськогосподарських підприємств за зональним розподілом і, внаслідок цього, необхідність врахування зональних особливостей при розробці державних програм та механізмів надання державної фінансової підтримки сільськогосподарським підприємствам.

ПРИНЦИПИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

***Кіданова Н.Б., к. н. з держ. упр., доцент, Губар А.А., студентка,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Аудит в Україні є законодавчо закріпленою складовою економічної діяльності ще з часів набуття нашою державою незалежності. У 1993 р. був прийнятий Закон України «Про аудиторську діяльність», проте даний нормативний акт зазнав істотних змін. Так, було ліквідовано розділ про цілі і принципи аудиту, в яких вказувалися основоположні аспекти аудиторської діяльності в Україні.

У зв'язку з цим фундаментальні принципи аудиту визначаються національними стандартами аудиту, за які в нашій країні прийняті міжнародні стандарти аудиту, розроблені Міжнародною організацією бухгалтерів.

Як зазначено у МСА 200 «Мета і загальні принципи, що регулюють аудит фінансової звітності» [1] і в МСА 220 «Контроль якості аудиту історичної фінансової інформації» [2], етичні вимоги щодо аудиту фінансової звітності зазвичай складаються з Частин А та Б Кодексу Етики Професійних Бухгалтерів Міжнародної Федерації Бухгалтерів та національних вимог, які є більш жорсткими. МСА 220 виділяє основні принципи професійної етики, розроблені в Частинах А і Б Кодексу МФБ, і описує відповідальність партнера по проєкту щодо етичних вимог.

У відповідності з даною тезою принципи аудиту є однорідними принципам бухгалтерського обліку, які регулюються Кодексом етики професійних бухгалтерів (частина А, ст.100.5): чесність (сумлінність), об'єктивність, професійна компетентність і належна ретельність,

конфіденційність, професійна поведінка. При цьому в ст.290.6 частини Б Кодексу вказується два фундаментальних принципи безпосередньо аудиту: незалежність думки і зовнішня незалежність. Даним принципам у Кодексі надана розширена характеристика та зіставлення з основними цілями і завданнями бухгалтера та аудитора.

Чесність – професійний бухгалтер повинен бути прямим і чесним у всіх професійних і ділових відносинах.

Об'єктивність – професійний бухгалтер не повинен допускати упередженості, конфлікту інтересів або неналежного впливу з боку інших осіб на його професійні або ділові судження.

Професійна компетентність і належна ретельність – професійний бухгалтер зобов'язаний постійно підтримувати професійні знання та навички на рівні, необхідному для надання клієнтові або роботодавцю компетентних професійних послуг, заснованих на знаннях сучасних тенденцій практики, законодавства і технології. Надаючи професійні послуги, бухгалтер повинен діяти сумлінно і дотримуватися норм технічних і професійних стандартів.

Конфіденційність – професійний бухгалтер повинен поважати конфіденційність інформації, отриманої в результаті професійних і ділових відносин, і не розголошувати таку інформацію третім особам без належних та визначених повноважень, якщо немає юридичного чи професійного права для розголошення цієї інформації. Професійний бухгалтер не повинен використовувати конфіденційну інформацію, отриману в результаті професійних і ділових відносин, в особистих цілях або в інтересах третіх осіб.

Професійна поведінка – професійний бухгалтер повинен дотримуватися відповідних законів та нормативних актів і утримуватися від будь-яких дій, які можуть дискредитувати професію.

Незалежність думки – це така спрямованість думок, яка дає можливість дати висновок без будь-якого впливу, що може стати загрозою для об'єктивності професійного судження аудитора, і дає можливість аудитору діяти чесно з об'єктивністю та професійним скептицизмом.

Зовнішня незалежність – уникнення у своїй професійній діяльності таких фактів чи обставин, які можуть бути наслідком сумніву щодо незалежності думки аудитора [3].

Проблематиці питань принципів аудиту в Україні присвячена чисельна кількість наукових досліджень. Так, Т.В. Федченко зазначає, що аудит повинен базуватися на нормах законодавства як під час організації діяльності, так і під час аудиторських процедур щодо

оцінки дотримання вимог обліковою службою законодавства або інших нормативних документів, то пропонуємо визначитися з поняттями «принципи аудиту» як «норми права», «правова категорія», «підґрунтя висловлення думки аудитора» [6].

В.П. Бондар до фундаментальних принципів аудиту додає також принцип новаторства: «Сучасний аудитор повинен на декілька кроків випереджати внутрішніх фахівців підприємств за рівнем професійних знань і навичок, та одночасно підтримувати високий рівень етики та довіри» [4].

Як зазначає В. Олексюк, «каменем спотикання тут є обставина, що аудиторська фірма, яка виконує аудит стану обліку та звітності на підприємстві, працює на замовлення цього самого підприємства, чини систему обліку та звітності вона перевіряє. У такому випадку у будь-якій аудиторській фірмі закладено, принаймні на поверхні, непереборне зіткнення інтересів. Їй властива спокуса не приймати жодних дій, які могли б нанести шкоду своєму клієнтові. Аудитор виявляється затисненим між молотом вимог відносно конфіденційності та кувалдою дотримання інтересів суспільства» [5].

Однак в даному переліку принципів аудиту не вказується ще один важливий аспект аудиторської діяльності, який актуальний більше для користувачів аудиторських послуг, а саме: ступінь забезпечення довіри до інформації аудиту як гарантія всіх вищезазначених принципів аудиту. Даний принцип, на нашу думку, можна запропонувати як одну з найважливіших об'єднуювальних ланок між аудитором і клієнтом (замовником) аудиторських послуг. Відповідно до нього у клієнта має бути гарантія того, що ступінь довіри до наданої аудитором інформації буде істотною. Даний принцип особливо актуальним є в Україні, де постійно мінливе зовнішнє середовище має значний вплив на прийняття управлінських рішень керівниками організаціями та об'єктивних оцінок аудиторами.

Таким чином, в рамках нашого дослідження ми пропонуємо, по-перше, доповнити Закон України «Про аудиторську діяльність» фундаментальними принципами аудиту і дати їм широкую характеристику, і, по-друге, доповнити перелік принципів професійних бухгалтерів і аудиторів принципом гарантії довіри до аудиторської інформації.

Література.

1. Міжнародний стандарт аудиту 200 «Мета і загальні принципи, що регулюють аудит фінансової звітності» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30208656

2. Міжнародний стандарт аудиту 220 «Контроль якості аудиту історичної фінансової інформації» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

3. Кодекс етики професійних бухгалтерів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/document/81073/D6.pdf>

4. Бондар В. Принципи професійної етики аудитора України та проблеми їх реалізації / В.П. Бондар // Вісник ЖДТУ «Економічні науки. – Випуск №2 (44). – 2008. – С. 13-21.

5. Олексюк В. Професійна етика, права і обов'язки аудитора // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. – 2003. – № 19. – С. 10-13.

6. Федченко Т. Принципи аудиторської діяльності як підґрунтя професійної майстерності / Т.В. Федченко, Г.О. Усачова // «Сучасні проблеми і шляхи їх вирішення в науці, транспорті, виробництві і освіті 2011». Збірник наукових праць SWorld (Одеса, 20-27 грудня 2011 р.). – Одеса, 2011.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***Кіданова Н.Б., к. н. з держ.упр., доцент,
Семихат Ю.М., студентка,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

В умовах функціонування ринкової економіки прибуток підприємства є джерелом усіх фінансових ресурсів. Він характеризує економічну ефективність виробництва і відображає ступінь використання усіх ресурсів підприємства. Від величини прибутку залежать розміри фонду нагромадження і споживання, тобто, технічний, соціальний розвиток підприємства, вибір систем матеріального заохочення.

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства виражається в досягнутих фінансових результатах. Для того, щоб визначити фінансові результати діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів.

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом суми власного капіталу, джерелом якого є прибуток від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності, а також отриманий унаслідок надзвичайних обставин.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності є: вивчення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства і кон'юктури ринку; систематичний контроль за процесом формування прибутку і зміною його динаміки; визначення впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на фінансові результати й оцінювання якості прибутку; виявлення резервів збільшення суми прибутку і підвищення рівня прибутковості бізнесу; оцінювання роботи підприємства з використання можливостей збільшення прибутку і рентабельності; вироблення рекомендацій з підвищення ефективності системи керування прибутком.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства включає такі основні елементи дослідження: «горизонтальний» аналіз фінансових результатів діяльності - дослідження змін кожного показника за поточний період, що аналізується; «вертикальний» аналіз показників - дослідження структури відповідних показників і їх змін; «трендовий» аналіз - дослідження в загальному вигляді динаміки змін показників фінансових результатів діяльності за звітний період.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства здійснюють за такими основними напрямками: аналіз та оцінка рівня і динаміки показників прибутковості, факторний аналіз прибутку від реалізації продукції, робіт, послуг; аналіз фінансових результатів від іншої реалізації, позареалізаційної та фінансової інвестиційної діяльності; аналіз та оцінка використання чистого прибутку; аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів виробництва продукції та прибутку; аналіз взаємозв'язку прибутку, руху оборотного капіталу та грошових потоків; аналіз та оцінка впливу інфляції на фінансові результати; факторний аналіз показників рентабельності.

Для отримання фінансового результату треба зіставити виручку з витратами на виробництво продукції і її реалізацію, тобто з собівартістю продукції. Підприємство отримує прибуток, якщо виручка перевищує собівартість. Якщо виручка дорівнює собівартості, то підприємство лише відшкодовує збитки на виробництво і реалізацію продукції, а прибуток відсутній. Якщо витрати

перевищують виручку, то підприємство несе збитки.

При аналізі фінансових результатів дослідження проводять у 2 аспектах. У першому аспекті фінансовий результат оцінюють, як ступінь досягнення кінцевої мети та визначення ефективності виробничо-фінансової діяльності. Тут пріоритетною є оцінка ступеня використання сприятливих можливостей та упущеної вигоди. Другий аспект передбачає визначення пріоритетів вкладення капіталу за видами діяльності, за масштабами у стратегічному та тактичному вимірах, які дають максимальний приріст фінансового результату.

Загальний аналіз фінансових результатів діяльності підприємств згідно з діючою в Україні системою визнання цього результату за П(С)БО передбачає аналіз результатів звичайної діяльності і надзвичайних подій.

Аналізуючи показники прибутку, доцільно виділити такі етапи досліджень: дають оцінку динаміки та виконання плану з прибутку в цілому та в розрізі окремих видів діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова). Треба виділити прибутковість окремих структурних підрозділів (центрів прибутковості), інвестиційних проектів та договорів; проводять порівняльний аналіз прибутку підприємства з середньогалузевими значеннями та показниками прибутковості підприємств-конкурентів; виконують факторний аналіз прибутку за видами діяльності, дають оцінку внутрішніх і зовнішніх резервів; проводять аналіз розподілу використання чистого прибутку.

Фінансову діяльність підприємства спрямовано на вирішення таких основних завдань: фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності; пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності; виконання фінансових зобов'язань перед іншими суб'єктами господарювання, бюджетом, банками; мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу; контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів.

Загалом, фінансові результати, як комплексна система взаємозалежних показників, що формуються у вигляді різниці між доходами та витратами, визначаються практично всім різноманіттям факторів, які впливають на всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання. З'ясування значущості та пріоритетності певного фактору, можливості його використання, роблять обґрунтованими

управлінські рішення. Впливаючи на ті з них, які найбільше пов'язані з параметрами, якими керують, можна формувати фінансові результати, відповідно до цілей організації. Процес формування фінансових результатів спрямований на те, щоб досягти потрібного їх розміру, реалізувати всі резерви, за рахунок фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. Тому, слід розглянути підхід щодо формування фінансових результатів.

Національними стандартами України передбачено формування фінансових результатів за двома системами, залежно від побудови фінансового обліку: перша система передбачає зіставлення доходів із витратами та сумою розподілу адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат; друга система обчислення фінансового результату, як різниця між доходами підприємства та витратами, які акумулюють у звіті про фінансові результати згідно з їх характером (за елементами).

Згідно міжнародних стандартів фінансової звітності, за методом «витрати-випуск» фінансовий результат визначається співвідношенням витрат та доходів від реалізації. Витрати обліковуються лише за елементами, що дає змогу визначити в бухгалтерському обліку новостворену вартість і фінансовий результат.

Зазначимо, що чистий результат за рік повинен бути тотожним для розрахунку за кожним з варіантів. Представлені варіанти вважають взаємодоповнюваними. У вітчизняній практиці алгоритм визначення фінансових результатів для малих підприємств регламентуються відповідно до методики, наведеної П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства».

Отже, фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності, її доходність, і є вирішальними для підприємства. Крім керівництва і колективу підприємства вони цікавлять вкладників капіталу, кредиторів, державні органи, фондові біржі. Основним фінансовим результатом підприємства є його прибуток. Крім цих абсолютних показників для оцінки фінансового стану застосовують ряд відносних показників і коефіцієнтів. Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, всіх форм інвестування.

ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «1 С: БУХГАЛТЕРІЯ 8»

***Корсун О.М., магістр*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Виробничі запаси, з одного боку забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого вони у сільськогосподарських підприємствах потребують великих коштів, тому від організації їх обліку та аналізу залежить точність визначення прибутку підприємств, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи.

Практика показує, що процес обліку використання виробничих запасів все ж таки є трудомісткою ділянкою. Тому не дивно, що на багатьох підприємствах спостерігаються певні недоліки, а на деяких – запущеність обліку, що призводить до великих втрат запасів. Все це зайвий раз підтверджує, що до цього часу залишаються невирішеними багато важливих питань, пов'язаних з розробкою науково обґрунтованої системи обліку використання виробничих запасів.

Матеріальні, сировинні та паливні ресурси є одним з найважливіших на сільськогосподарських підприємствах, тому й документальне оформлення надходження, наявності і витрачання зазначених ресурсів є досить відповідальним процесом, який повинен забезпечити необхідну інформацію як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом матеріальних цінностей. Існує декілька варіантів обліку виробничих запасів бухгалтерії підприємства, а саме торговий, партійний та сальдовий (оперативно-бухгалтерський).

Як свідчить практика сільськогосподарські підприємства застосовують сальдовий варіант обліку виробничих запасів, який базується на використанні реєстрів аналітичного обліку – карток (книг) складського обліку. Щоденно (щотижня, раз на 10 днів) працівником бухгалтерії перевіряється правильність записів про

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н. професор

надходження і витрачання виробничих запасів на складі і підтверджується залишок по картці (книзі) складського обліку особистим підписом бухгалтера, а кожного першого числа місяця залишок по кожному номенклатурному номеру переноситься до сальдової відомості обліку залишків матеріалів на складі. На підставі даних відомості виводяться підсумки по складу.

Запаси зберігаються як на загальних складах, так і в інших центрах відповідальності: цехах, бригадах, майстернях, гаражах тощо. Всі запаси повинні бути передані під відповідальність завідуючим складами, комірникам, іншим матеріально відповідальним особам, з якими укладається договір про повну матеріальну відповідальність.

Одним із напрямків удосконалення управління виробничими запасами в аграрних підприємствах є підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, яке забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації.

На нашу думку доцільно застосовувати програмне забезпечення «1С: Бухгалтерія 8» останньої конфігурації, яка надає широкі можливості для обліку, контролю та аналізу використання виробничих запасів.

Програма «1 С: Бухгалтерія 8» передбачає автоматизацію бухгалтерського і податкового обліку, включаючи підготовку обов'язкової (регламентованої) звітності в організаціях, які здійснюють будь-які види комерційної діяльності: виробництво, оптову і роздрібну торгівлю, комісійну торгівлю (включаючи субкомісію), надання послуг тощо.

Використовуючи цю програму, можна обліковувати виробничі процеси починаючи з моменту придбання сировини до випуску вже готової продукції. При цьому виробничі операції автоматично відображатимуться як у бухгалтерському, так і в податковому обліку. Протягом місяця витрати, пов'язані з виробничою діяльністю підприємства, відображаються на рахунках обліку витрат.

Програмою «1 С: Бухгалтерія 8» для підприємств, що здійснюють виробничу діяльність передбачено застосування партійного методу обліку запасів.

В програмі підтримуються наступні способи оцінки матеріально-виробничих запасів при їх вибутті: за середньою собівартістю; за собівартістю перших за часом придбання матеріально-виробничих запасів (спосіб ФІФО).

При користуванні даним програмним продуктом метод оцінки запасів у бухгалтерському обліку користувач встановлює в реєстрі відомостей «Облікова політика (бухгалтерський облік)».

По складах може вестися кількісно-сумовий облік і облік по партіях. Складський облік може бути відключений, якщо в ньому немає необхідності. Автоматизований облік операцій надходження і реалізації продукції, товарів і послуг. Враховуючи динаміку розвитку восьмого покоління системи програм 1С:Підприємство та їх можливостей в обліку запасів можна зробити висновок, що під час автоматизації обліку запасів програма 1С:Бухгалтерія 8 повинна стати стандартом автоматизації, що забезпечує потреби підприємств різних розмірів.

Відповідно до зазначеної програми виробничі запаси відображаються: власні (рахунок 20 «Виробничі запаси») та отримані від замовника як давальницька сировина (забалансовий рахунок 022 «Матеріали, прийняті для переробки»).

Під час відображення операцій із запасами слід дотримуватись двох основних принципів роботи:

1. Правильна хронологічна послідовність документів руху ТМЦ: номенклатурну позицію не можна продати або списати раніше оприбуткування. Тобто важливим є не те, в якій послідовності реєструють документи, а те, як їх відображають за датою та часом. Документи надходження мають бути зареєстровані раніше ніж документи вибуття зі складу.

2. Єдність значення аналітичних та облікових параметрів для операцій надходження і вибуття.

Порушення правильності хронологічної послідовності документів відбувається зазвичай у разі оформлення документів заднім числом. Якщо під час такого введення документ вибуття запасів реєструють раніше за документ надходження, то проблему може бути вирішено лише шляхом зміни часу або дати документів. Відновлення коректного обліку за партіями після всіх виправлень може бути досягнуто обробкою документа «Групове перепроведення» (меню «Сервіс»). Цю обробку рекомендується запускати наприкінці періоду перед формуванням звітності, хоча порядок її використання жорстко не регламентовано.

Якщо в документі вибуття ТМЦ (продаж, повернення постачальнику, списання на господарські потреби тощо) буде вказано значення параметрів, які не відповідають параметрам залишків запасів,

документ не проводитиметься взагалі або результат проведення буде не коректним. Якщо контроль від'ємних залишків не вимкнено, то під час проведення перевіряють наявність залишків на момент вибуття з такими самими значеннями облікових параметрів, які зазначено в документі. За відсутності залишків запасів у потрібній кількості документ не проводиться з видачею відповідного повідомлення. Якщо ж документи буде перепроведено без аварійних повідомлень, можна бути абсолютно упевненим щодо правильності сумової оцінки залишків і рухів ТМЦ.

При здійсненні процедури введення залишків ТМЦ використовують інформацію з: довідників «Номенклатура», «Склади (місця зберігання)» та реєстрів відомостей «Рахунки номенклатури», «Ціни номенклатури».

Під час обліку запасів програма контролює такі облікові та аналітичні параметри:

- назву підприємства, у розпорядженні якого перебуває цей вид запасів;

- єдність бухгалтерського рахунку обліку запасів. У документах надходження (введення залишків) і в документах вибуття цього виду запасів повинен використовуватись однаковий рахунок обліку запасів;

- номенклатуру запасів (конкретний елемент відповідного довідника);

- склад, на який надходить та з якого списується цей вид запасів;

- податкове призначення ТМЦ (вид діяльності відповідно до податкового законодавства) і статтю приросту/убутку (для складання декларації про прибуток) під час відображення операцій у податковому обліку.

Із впровадженням комп'ютерних інформаційних систем, що ґрунтуються на сучасних інформаційних технологіях, бухгалтери та управлінці отримують численні переваги і виграс підприємство в цілому.

Тому під час проектування нової чи вдосконалення існуючої бухгалтерської системи потрібно максимально враховувати технічні, технологічні та організаційні особливості конкретних виробництв. Це доцільно робити ще на передпроектній стадії, в межах якої здійснюють опис необхідних для потреб управління інформаційних потоків, а також аналіз існуючих організаційної та функціональної структур кожного господарюючого суб'єкта зокрема.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ КРАЇНИ

***Кулішова Н.С., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Однією з головних ланок фінансової системи на сьогодні являються фінанси підприємств. Саме вони утворюють значну частину ВВП, що є об'єктом розподілу через фінансові відносини та національний дохід. Загалом від стану фінансів підприємств залежить можливість задоволення суспільних потреб та фінансова стійкість країни. Фінанси підприємств становлять систему грошових фондів, що утворюються та використовуються для фінансування виробничого процесу, забезпечення розширеного відтворення, матеріального стимулювання та соціального забезпечення робітників. Більшість підприємств, здійснюючи свою діяльність, мають за мету досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Некомерційне господарювання спрямоване на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку. До них належать освітянські, доброчинні, наукові, медичні й інші організації.

На сьогодні найбільш гострою залишається проблема фінансового забезпечення діяльності та розбудови сільськогосподарських підприємств. Попри постійний ріст інвестування у основний капітал, господарства не можуть забезпечити відтворення необоротних активів. Нагальним залишається питання надання кредитів. Дана проблема постала через незадовільний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств, залежність від природних та інших чинників зовнішнього середовища. Це все підвищує ризик неспроможності сплатити кредит. І як наслідок цього банки за часту відмовляють господарствам у отриманні кредитів. За період з 2000 року по 2008 рік обсяг кредитування сільськогосподарських підприємств збільшився у 9,6 рази. Проте у 2009 році аграрії отримали кредитів у 3 рази менше, ніж у 2008 році, а саме - 6,8 млрд. грн.

Згідно Держкомстату в 2010 році у сільське господарство, мисливство, лісове господарство вкладено 12,2 млрд. грн. інвестицій в основний капітал. Приріст іноземного капіталу за 2010 р. склав 40,7

* Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент

млн. дол. США. Але на початок 2011 року на розвиток сільського господарства було інвестовано 833,7 млн. дол. США.

Для кращого розвитку аграрного сектору економіки необхідна краща підтримка держави. Міжнародні зобов'язання у зв'язку з вступом до СОТ змусили український уряд скоротити обсяг державної підтримки аграрного сектору в 2009 і 2010 роках до 8,2 млрд. грн. За офіційними даними, середній рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва за період 2008-2010 рр. складав 20,9 %, тваринництва – 4,5%, тоді як для його розширеного відтворення необхідно 45-50%. Підтримка держави повинна бути направлена на забезпечення прибутковості виробництва.

Основними цілями даної підтримки є:

- впровадження новітніх технологій у виробництво продукції;
- розвиток сільськогосподарського машинобудування;
- підтримка дрібних товаровиробників, сімейних ферм;
- охорона земель; - розвиток ринкової інфраструктури.

Підтримка аграрного сектору повинна полягати у постійній і цілеспрямованій діяльності державних органів і недержавних інститутів, які діяли б через систему методів стимулювання та регулювання, спрямованих на створення сприятливих економічних умов діяльності суб'єктів господарювання.

Для того, щоб доходи сільськогосподарських підприємств підвищувалися необхідно орієнтувати державну діяльність на інноваційний та інвестиційний розвиток, удосконалити законодавчу базу, надавати кращу фінансову підтримку, розвивати наукову сферу виробництва технологій, покращувати умови кредитування, замінити застаріле обладнання.

УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***Любима А.Р., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Внутрішній контроль є системою безупинного спостереження за ефективністю використання майна господарського суб'єкта, законністю і доцільністю господарських операцій і процесів,

** Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей, а також одним із прийомів перевірки виконання прийнятих рішень.

Проблемам розвитку внутрішнього контролю на підприємствах України присвятили свої праці багато авторів, зокрема Бутинець Ф., Валусь Б., Гавришко І., Гриліцька А., Єгарміна В., Івануса Н., Кужельний М., Рудницький В., Сопко В., Сокін А., Футоранська Ю., Чумаченко М., Шевчук В. та інші, окремі положення потребують подальшого опрацювання.

Дослідження діючої практики суб'єктів господарювання підтверджує, що одним із основних недоліків є порушення порядку проведення інвентаризації, не затвердження графіку документообігу, відсутність належної організації внутрішнього контролю у процесі надходження, відпуску у виробництво, списання, вибуття цінностей та їх реалізації. Суттєвим недоліком у здійсненні внутрішнього контролю на підприємствах є дублювання контрольних функцій бухгалтерської, економічної і контрольно-ревізійних служб.

Контроль доцільно організовувати в три етапи: попередній, поточний та контроль за результатами.

Удосконалення контролю підприємств має починатися із вдосконалення нормативно-правових документів та методичних рекомендацій, що мають чітко і недвозначно регулювати всі аспекти здійснення контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності на підприємстві.

З метою підвищення ефективності контролю важливо на рівні підприємства здійснювати внутрішній контроль у двох формах: господарський контроль – з боку керівників і фахівців відділів і служб та бухгалтерський – з боку працівників бухгалтерій. Такий контроль повинен здійснюватися фахівцями підприємств за функціональним принципом.

З метою удосконалення та підвищення дієвості внутрішнього контролю дуже важливо більш чітко визначити його контрольні функції, координувати діяльність структурних підрозділів безпосередньо на підприємствах. Дуже важливо здійснювати внутрішній контроль у період виконання завдань, щоб переконатися у їх реальності. Процес виконання завдань варто контролювати до закінчення намічених термінів, що дає можливість переконатися у досяганні поставленої мети.

Основну увагу варто звертати на перевірку економічної ефективності і доцільності як окремих операцій, так і всієї діяльності підприємства, його структурних відділів і підрозділів.

Серед методів підвищення ефективності системи внутрішнього контролю на сучасних підприємствах найбільш доцільними та дієвими є методи розподілу повноважень і відповідальності між працівниками, ротація кадрів, здійснення контролю за окремими напрямками підприємницької діяльності, удосконалення контролю при плануванні продажу, формування справи-досьє на покупців і замовників, діагностика і прогнозування проблем. Контроль має здійснюватися фахівцями, компетентними в питаннях економіки, технології та організації відповідної галузі, фінансових і виробничих процесах, а також інших ділянках діяльності.

Для посилення боротьби з нестачами і розкраданнями необхідно здійснювати внутрішньогосподарський контроль об'єднаними зусиллями всіх спеціалістів, керівників господарських підрозділів та бухгалтерських служб. При цьому особливе значення має щоденний контроль за переміщенням цінностей на окремих об'єктах підприємства.

Особливо важливим методом оптимізації контрольної системи підприємства є бюджетний контроль, який забезпечує своєчасне виявлення відхилень фактичних показників від запланованих, їх причини та забезпечує відповідну реакцію на них. Результати здійснення такого контролю повинні відображатись у щоденних, тижневих, декадних, місячних і квартальних контрольних звітах.

Саме такий контроль дає можливість здійснити кваліфіковану і всебічну перевірку всієї фінансово-господарської діяльності підприємства, розкрити причини недоліків, накреслити шляхи для вчасного їх усунення.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

***Любима А.Р., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Організація бухгалтерського обліку — це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення рівня її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування

** Науковий керівник — Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу. Питанню організації облікового процесу присвячена значна кількість праць вітчизняних та зарубіжних вчених..

Так відмічає Бутинець Ф.Ф., що основними проблемами організації бухгалтерського обліку є відставання обліку, затримка між поданням звітних даних та іншої отриманої інформації і моментом її використання, що перешкоджає підвищенню економічної ефективності діяльності підприємств[1].

Палій В. Ф. вважає, що проблеми обліку полягають у тому, що розробки в галузі теорії бухгалтерського обліку відстають від об'єктивно виникаючих практичних проблем, по суті, практика господарювання певною мірою випереджає теорію бухгалтерського обліку[2].

Важливою умовою раціональної організації бухгалтерського обліку є врахування форм власності, кількості працюючих, структури управління, а також галузевих особливостей господарювання. Якщо якість управлінських рішень різних суб'єктів господарювання залежить від якості облікової інформації, то її підвищення сприятиме виважений процес вибору форми організації ведення бухгалтерського обліку, тому що самостійне ведення обліку, або залучення сторонніх осіб потребує від суб'єктів господарювання різних витрат на організацію ведення обліку, впливає на можливість отримання оперативної та своєчасної облікової інформації, а також на рівень її конфіденційності.

Професійна підготовка працівників бухгалтерії є актуальною проблемою процесу реформування бухгалтерського обліку, вирішення якої безумовно необхідно розпочинати з удосконалення навчальних програм в вищих навчальних закладах та відповідної наукової, навчальної та методичної літератури, так як в умовах розвитку ринкової економіки головний бухгалтер підприємства повинен виконувати обов'язки затверджені чинним законодавством, але і функції щодо організації та впровадження управлінського обліку, вирішення завдань фінансового планування, міжнародних відносин, тощо. Підвищення професійного рівня та кваліфікації спеціалістів з бухгалтерського обліку в сучасних умовах в Україні сприяє впровадження системи сертифікації САР і СІРА.

Якісному виконанню власних обов'язків на окремих підприємствах заважає невідповідна організація праці працівників бухгалтерії, що перш за все пов'язано з відсутністю розроблених та затверджених на цих підприємствах положень про бухгалтерію з визначенням обов'язків, прав, відповідальності та взаємовідносин бухгалтерії з іншими підрозділами підприємства, а також посадових

інструкцій головного бухгалтера та інших працівників бухгалтерії в яких повинні бути визначені не тільки обов'язки, права та відповідальність, але і кваліфікаційні вимоги до спеціалістів бухгалтерського обліку та перелік необхідних знань.

Якість інформації залежить від якості носіїв первинної, поточної та підсумкової інформації, які в свою чергу залежать від організації методичного, організаційного та технологічного етапів обліку. Методичний прийом дозволяє відображати факти діяльності підприємства за допомогою обраної системи способів і прийомів бухгалтерського обліку. В ринкових умовах господарювання методичний обліковий процес не залишається незмінним, оскільки внаслідок реформування економіки виникають нові теоретичні засади бухгалтерського обліку, що пояснюється і державним регулюванням бухгалтерського обліку в Україні і відповідною самостійністю суб'єктів господарювання щодо розробки власних розпорядчих документів, які формують організацію бухгалтерського обліку.

Не залишається осторонь і питання державного регулювання обліку. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів, удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності

Можна виокремити такі шляхи вдосконалення організації облікового процесу та вирішення назрілих проблем: запровадження раціональних схем документообігу, що дозволять із найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених завдань; розробка та застосування новітніх комп'ютерних програм бухгалтерського обліку, які дозволять максимально пришвидшити процес збирання, реєстрації, групування, обробки та узагальнення обліково-економічної інформації; створення на основі нормативно-правової бази сайту в мережі Інтернет, який би містив дані щодо змін законодавства в розрізі видів діяльності, мав би гнучку систему сортування даних, а також безкоштовний доступ зареєстрованим користувачам.

Ще одним шляхом вирішення проблем організації бухгалтерського обліку є перехід на міжнародні стандарти, що допоможе нашим та закордонним бухгалтерам, менеджерам краще розуміти одне одного, що в подальшому приведе до посилення довіри та притоку фінансових інвестицій.

Література.

1. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець - 3-тє вид., доп. і перероб. - Житомир : ПП "Рута", 2003. - 592 с.
2. Палій В. Ф. Теория бухгалтерского учёта: современные проблемы / В.Ф. Палій . - М. : Изд. "Бухгалтерский учёт", 2007. - 88 с. 5.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗРАХУНКІВ ТА ФІНАНСОВОГО СТАНОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

***Малій О.Г., к.е.н, доцент, Чжицян Дин, студент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Основною метою аналізу будь-якого аспекту фінансово-господарської діяльності підприємства є виявлення негативних для його фінансового стану тенденцій. Результати аналізу фінансового стану є тим підґрунтям, на основі якого формується фінансова політика підприємства, розробляється сукупність заходів, відбираються відповідні фінансові механізми, необхідні для реалізації поставленої перед фінансовим менеджером мети.

У наслідок нестабільності економіки України нині значно зросла несвоечасність розрахунків за відвантажену продукцію, виконані роботи і надані послуги. Це призводить до того, що значна частина оборотних коштів підприємств-виробників виводиться з обігу на невизначений час.

Неблагополучним сигналом для підприємства є підвищення відносної частки дебіторської заборгованості в активах, старіння дебіторських рахунків, зростання кредиторської заборгованості, старіння кредиторських рахунків, переважання кредиторської заборгованості, відставання темпів зростання прибутку від темпів зростання виручки.

Важливим є дослідження стану та розміру дебіторської та кредиторської заборгованості у взаємному зв'язку.

Управління дебіторською заборгованістю передбачає перш за все контроль за оборотністю засобів у розрахунках. Прискорення оборотності в динаміці розглядається як позитивна тенденція. Велике значення мають відбір потенційних покупців і визначення умов

оплати товарів.

Відбір здійснюється за допомогою таких критеріїв, як дотримання платіжної дисципліни в минулому, прогнознi фінансові можливості покушця по оплаті заказаного ним об'єму продукції, рівень поточної платоспроможності, рівень фінансової стійкості.

Контроль рівня дебіторської і кредиторської заборгованості можна проводити за допомогою абсолютних і відносних показників, що розглядаються в динаміці. Значну увагу викликає контроль за своєчасністю погашення заборгованості дебіторами.

Всі складові дебіторської заборгованості мають різну ліквідність. Тому при розрахунках фінансового стану підприємства необхідно детально проаналізувати, хто винен гроші підприємству та чи є можливість повернути ці гроші найближчим часом. Найбільш ліквідною, як це не дивно, є стаття "Розрахунки з бюджетом", оскільки саме там обліковується податковий кредит. На цю суму автоматично зменшуються відповідні податкові зобов'язання підприємства, але ця стаття не враховується при обчисленні грошових надходжень підприємства. Векселі до отримання у звітах зустрічаються рідко, але теоретично вони мають більшу ліквідність, ніж активи, що відображаються у статті "Розрахунки за товари, роботи та послуги", оскільки вони можуть бути віддані під заставу чи передані в рахунок сплати зобов'язань. Однак на практиці ризик несплати по векселях вищий, ніж ризик несплати за іншими статтями дебіторської заборгованості.

Ліквідність інших статей може бути різною, і конкретні висновки можна зробити тільки за результатами проведеного аналізу.

Фактично дебіторську заборгованість можна розглядати як безвідсоткову позику покупцям чи замовникам, в яку підприємство здійснює інвестування оборотного капіталу.

Аналіз дебіторської заборгованості передбачає перш за все контроль за оборотністю засобів у розрахунках. Крім того, оцінка реального стану розрахунків з дебіторами на підприємстві передбачає використання табличного та графічного способів оцінки дебіторської заборгованості, а також з допомогою абсолютних та відносних показників, що розглядаються у динаміці (так званий R-аналіз).

Підприємство може використовувати для даного аналізу власні статистичні розрахунки ймовірності виникнення безнадійних боргів або застосовувати запропоновану стандартну шкалу розрахунків. Звичайно, що аналіз буде точнішим у разі застосування власної

відсоткової шкали, оскільки в такому випадку враховується галузева специфіка операційного циклу та розрахунків підприємства. Але для її розробки необхідні дані про розміри простроченої дебіторської заборгованості за ряд років та аналіз частки безнадійних боргів, і визначення ймовірності безнадійних боргів та розрахунок на цій основі реальної величини дебіторської заборгованості дасть можливість проаналізувати перспективи інкасації дебіторської заборгованості у майбутніх періодах, а отже, керівництво зможе оцінити необхідний розмір резерву по безнадійним боргам, який підприємству доцільно буде сформувати на наступні періоди.

Аналіз дебіторської заборгованості проводиться, звичайно, у кілька етапів.

На першому етапі аналізу оцінюється рівень дебіторської заборгованості підприємства і його динаміка у попередньому періоді. Оцінка цього рівня здійснюється на основі визначення коефіцієнта залучення оборотних активів у дебіторську заборгованість.

На другому етапі аналізу визначаються середній період інкасації дебіторської заборгованості і кількість її оборотів у досліджуваному періоді (звичайно- рік).

На третьому етапі аналізу вивчається склад дебіторської заборгованості за окремими її видами. Необхідно побудувати таблицю складу та динаміки дебіторської заборгованості. На її основі визначається частка кожного виду дебіторської заборгованості у загальному її обсязі та досліджується динаміка зміни розміру кожного її виду.

На четвертому етапі аналізу оцінюється склад дебіторської заборгованості за окремими її „віковими” групами. Результати такого аналізу представляються у вигляді таблиці, а також графічно. Як табличний, так і графічний способи аналізу базуються на ранжуванні дебіторської заборгованості за строками виникнення. При цьому найбільш поширеним є таке групування (днів): 0-30, 31-60, 61-90, 91-120, 120-150, 150-180, більше 180 та більше 360. Щомісячне ведення такої таблиці дає можливість чітко уявити стан розрахунків зі споживачами і виявити прострочену заборгованість. Аналіз таблиці поліпшує проведення інвентаризації стану розрахунків з дебіторами.

Для оцінки стану дебіторської заборгованості важливо оцінити ймовірність виникнення та розмір безнадійних боргів. Така оцінка є п'ятим етапом аналізу дебіторської заборгованості. На основі ранжування дебіторської заборгованості за термінами її виникнення та

статистичних розрахунків ймовірності безнадійних боргів для кожної вікової групи визначається сума безнадійних боргів. Дебіторській заборгованості кожної вікової групи відповідає певний відсоток безнадійних боргів. Із зростанням строків виникнення дебіторської заборгованості цей відсоток зростає.

На шостому етапі аналізу детально розглядається склад простроченої дебіторської заборгованості і середній "вік" простроченої (сумнівної, безнадійної) дебіторської заборгованості.

Результати оцінки стану розрахунків підприємства дають можливість виявити недоліки в їх організації та здійсненні, намітити бажаний їх стан, визначити необхідні для цього шляхи удосконалення та заходи, які необхідно застосувати з даною метою, відібрати з них найбільш прийнятні та доцільні для кожного окремого підприємства і на цій основі розробити комплексну політику управління розрахунками підприємства, яка визначає перспективи покращення їх стану.

Можна виділити такі рекомендації, що дозволяють управляти дебіторською та кредиторською заборгованістю: контролювати стан розрахунків; орієнтуватися на більшу кількість споживачів з метою зменшення ризику несплати одним з них чи декількома; стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості: значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування; залучати установи, які стягують борги, при наявності документальних підтверджень; уникати дебіторів за високим ступенем ризику.

Література.

1. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: Монографія / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
2. Кравчук О.М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва / О.М. Кравчук, В.П. Лещук. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 504с.
3. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання / [Чупіс А.В., Корецький М.Х., Кашенко О.А. та ін.]; за ред. д.е.н., професора А.В. Чупіса. – Суми: Видавництво «Довкілля», 2001. – 404с..
4. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: Навчальний посібник / Р.А. Слав'юк - Київ: "Центр навчальної літератури", 2004.-460с.
5. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: Монографія / П.А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370с.

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

***Малій О.Г., к.е.н, доцент, Шмаровоз О.В., студентка,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Оцінка формування фінансових ресурсів та ефективності їх використання здійснюється за допомогою фінансового аналізу. Фінансовий аналіз являє собою систему способів нагромадження, опрацювання, трансформації і використання інформації фінансового характеру з метою забезпечення життєдіяльності господарюючого суб'єкта в умовах дії ринку та панування конкуренції.

В основі фінансового аналізу лежить аналіз фінансової звітності, а основними прийомами аналізу фінансової звітності є читання звітності, горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз.

Аналізуючи тенденції основних показників, необхідно брати до уваги, що баланс, будучи основною звітною і аналітичною формою, не є вільним від деяких обмежень, розглянемо найбільш суттєві з них.

Баланс є історичним за своєю природою: він фіксує сформовані на момент його складання підсумки фінансово-господарських операцій, тобто не дає уявлення про поточний, а тим більше про майбутній фінансовий стан підприємства.

Баланс відображає статус-кво в коштах і зобов'язаннях підприємства, але не показує, в результаті чого склався такий стан. Для цього необхідний більш глибокий аналіз, який базується як на залученні додаткових джерел інформації, так і на осмисленні багатьох факторів, які не знаходять відображення в звітності: інфляція, НТП, фінансові проблеми суміжних підприємств

За даними звітності можна розрахувати цілий ряд аналітичних показників, але всі вони будуть малозначущі без порівняння. Аналіз повинен проводитися в динаміці і доповнюватись оглядом аналогічних показників у схожих підприємств, їх середньогалузевими значеннями.

Інтерпретація балансових показників можлива лише з залученням даних про обороти. Баланс є зведення моментальних даних на кінець звітного періоду і через це не відображає адекватно стан коштів підприємства протягом звітного періоду. Так, наявність на кінець року великих за питомою вагою запасів продукції зовсім не означає, що цей стан був протягом року постійним, хоча така

можливість не виключається.

Фінансовий стан підприємства і перспективи його зміни перебувають під впливом не тільки факторів фінансового характеру, але й багатьох інших, які не мають вартісної оцінки. В їх числі: можливі політичні і загальноекономічні зміни, зміни форм власності, професійна підготовка персоналу тощо. Тому аналіз бухгалтерської звітності повинен включати не тільки формалізовані критерії, а й неформальні оцінки.

Представлена у балансі абсолютна величина накопиченого прибутку не показує без зазначення витрат і обсягу реалізації, в результаті чого склалась саме така сума. Наприклад, прибуток в розмірі 1 млн. грн. може бути прибутком різних за розміром обороту і використовуваних ресурсів підприємств.

Підсумок балансу не відображає, як правило тої суми коштів, якою реально розпоряджається підприємство, його “вартісної оцінки”. Баланс дає лише облікову оцінку активів підприємства і джерел їх покриття; поточна ринкова оцінка цих активів може бути абсолютно іншою. Причому чим довший строк експлуатації даного активу, тим більша різниця між його обліковою і ринковою ціною. По-друге, “ціна” підприємства в цілому, як правило, вища від сумарної оцінки його активів. Ця різниця характеризує ціну репутації підприємства і може бути виявлена лише в процесі його продажу.

Найбільш широко при фінансовому аналізі використовуються фінансові коефіцієнти. Але система нормативних значень коефіцієнтів не враховує специфічних особливостей сільськогосподарської галузі. На сучасний момент в Україні система середньогалузевих нормативних значень коефіцієнтів відсутня.

Методики фінансового аналізу орієнтовані як правило на проведення ретроспективного аналізу. В сучасній економічній науці поряд з традиційним підходом до оцінки ефективності використання фінансових ресурсів окремі вітчизняні аналітики пропонують приділяти належну увагу оцінці майбутньої платоспроможності клієнта, а саме можливості підприємства генерувати потоки грошових коштів.

Одним із способів такого аналізу є зіставлення загального доходу (виручки) від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг мінус податки із розміром наявної у підприємства кредиторської заборгованості, що загалом дає можливість розрахувати величину грошових надходжень – так званих „живих грошей” – отриманих суб'єктом господарювання за період, що аналізується.

Стійкість підприємства підтверджує постійне перевищення

грошових надходжень над видатками. Це дозволяє впевнитися чи достатньо коштів у підприємства для поточної діяльності, чи здатне підприємство сплатити свої борги, чи потребує воно зовнішнього фінансування.

Література.

1. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навчальний посібник / Л.А. Лахтіонова.-К.: КНЕУ, 2005.-365с.
2. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК:Монографія/ О.Г.Малій.-Харків: ХНТУСГ,2008.-210с.
3. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання / [Чупіс А.В., Корецький М.Х., Капенко О.Л. та ін.]; за ред. д.е.н., професора А.В. Чупіса. – Суми: Видавництво «Довкілля», 2001. – 404с.
4. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: Монографія / П.А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370с.
5. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: Навчальний посібник /Р.А. Слав'юк - Київ: "Центр навчальної літератури", 2004.-460с.
6. Фінанси: курс для фінансистів: навч. посіб. / [Оспішцев В.І., Близнюк О.П., Лачкова А.І. та ін.]; під ред. В.І. Оспішцева. – К.: Знання, 2008. – 567с
7. Фінанси підприємств: підручник [7-ме вид.] / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, А.Д. Буряк та ін.]; під ред. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2008. – 552с.

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ :ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

***Медведева А.А., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

В сучасних умовах господарювання проблеми обліку виробничих запасів набувають особливої актуальності в зв'язку з потребою швидкої і достовірної інформації. Кожне підприємство намагається максимально уважно будувати політику ефективного управління виробничими запасами, адже вони є базою підтримання виробничого процесу. Займаючи домінуючу частину активів підприємства, запаси відіграють вагомую роль у формуванні структури витрат підприємства, а їх вартість суттєво впливає на рівень рентабельності виробництва.

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

Процес відображення їх в обліку, який складався роками не задовольняє інформацією управлінський персонал. Тому станом на сьогоднішній день важливим є вирішення питання пристосування сучасної системи обліку виробничих запасів на підприємствах до вимог оптимізації оперативності та достовірності надання інформації для потреб менеджменту з метою раціоналізації управління такими активами та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання в цілому.

На сьогодні ще багато сільськогосподарських підприємств ведуть журнально - ордерну форму обліку. Це дуже трудомісткий процес, особливо враховуючи специфіку обліку в сільському господарстві. Тому доцільніше впровадити на підприємствах агропромислового комплексу автоматизовану форму ведення обліку.

Комп'ютеризована форма обліку запасів допоможе:

- зробити їх оприбуткування своєчасним і повним; правильно документувати надходження й використання запасів;

- покращити контроль за їх зберіганням; дотримуватись встановлених норм витрат запасів та їх використання за цільовим призначенням;

- правильно визначати повну собівартість придбаних запасів; правильно провести інвентаризацію й виявити запаси, що не використовуються в господарстві;

- контролювати відображення операцій по руху запасів в облікових регістрах.

Створена для сільськогосподарських підприємств конфігурація в програмі «1С: Підприємство » забезпечує високий рівень адаптації програмного засобу як до особливостей суб'єкта господарювання, так і до змін в обліковій політиці та в діючому законодавстві. Комп'ютеризація вирішує багато проблем у системі обліку. Автоматизація обліку запасів приносить точність і полегшення в роботі бухгалтера, зменшення часу обробки інформації, презентабельний вигляд внутрішньої та зовнішньої звітності.

Автоматизація ведення обліку на підприємстві сприяє чіткій організації обліку й контролю з тим, щоб своєчасно одержати достовірну інформацію про наявність, надходження і витрачання запасів на сільськогосподарському підприємстві.

Проаналізувавши численні дослідження щодо питань організації обліку виробничих запасів, можна стверджувати, що багато теоретичних положень і питань обліку потребують вдосконалення і доопрацювання.

Можна виділити такі негативні аспекти щодо обліку виробничих запасів:

- складність визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів, що полягає у використанні підприємствами бартерного обміну, більше того, обміну на неподібні активи;

- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств;

- невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів;

- обмеженість контролю використання виробничих запасів;

- застосування підприємствами застарілих галузевих нормативно-правових актів з обліку і контролю виробничих запасів;

- відсутність комплексного поєднання усіх видів обліку підприємства для забезпечення керівництва підприємства необхідного управлінського інформацією.

Розв'язання цих питань зумовить вихід на якісно новий рівень побудови обліку запасів, значно підвищить їх роль в управлінні підприємством.

Для вирішення даних проблем необхідно здійснювати наступні організаційні заходи:

- 1) підвищити оперативність інформаційного забезпечення управління виробничими запасами

підприємств, яка забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації;

- 2) обґрунтувати категорійний апарат терміну «виробничі запаси», їх класифікації та складу;

- 3) удосконалити систему автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтувати раціональні методи проведення інвентаризації виробничих запасів, оскільки успішне функціонування підприємств залежить, перш за все, не тільки від вдосконалення внутрішньогосподарської діяльності взагалі, а і від того, наскільки розвинута система автоматизації їхньої діяльності;

- 4) узгодити механізми бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів;

- 5) обґрунтувати систему обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва;

- 6) чітко організувати обліково-контрольні процедури руху запасів підприємства (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів).

Важливим напрямом удосконалення організації оперативного й складського обліку запасів є раціоналізація форм документів, документообігу й всієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів.

До основних заходів щодо удосконалення обліку виробничих запасів належать:

- обґрунтування нормативної бази матеріальних затрат;
- впровадження засобів автоматизації;
- при організації та виборі методики обліку виробничих запасів враховувати особливості діяльності кожного окремого підприємства.

Отже, можна зробити висновок, що реалізація вище перелічених напрямів удосконалення обліку запасів призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності. Вирішення комплексу суперечливих та дискусійних питань обліково-аналітичного управління виробничими запасами є досить актуальним і потребує подальших досліджень з метою створення передумов для формування більш ефективної обліково-управлінської моделі.

LEGAL REGULATORY INFORMATION SUPPORT OF AGRICULTURAL ACTIVITIES

***Poluvana L.A., Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Gubar A.A., student,
Kharkov National Technical University of Agriculture
name of Petro Vasilenko***

Post-industrial society defines today's globalized as the space in which each element is interrelated and complementary. In a society characterized by qualitative dynamic changes in the nature of work, where the driving force of knowledge serves as a determining factor – information. In abroad sense information - new information that you received, understood and appreciated by its users as a utility. The Law of Ukraine "On Information" given the following definition: "Information – this is documented or publicly disclosed information about the events and phenomena that occur in the community, the state, and the environment " [2]. From the standpoint of accounting information – a set of credible, plausible and unbiased information about business processes used in decision-making. A number of local scientists say: "Everything that potentially will reduce the uncertainty of whether the facts, estimates,

forecasts, aggregated links or rumors should be considered information" [3]. Considering the concept of "information flow", researchers tend to believe that the main purpose of information flow is to provide agricultural enterprises of Ukraine information at the right time and the right amount at the right place [5].

Market of Information Resource in Ukraine provides opportunities for domestic producers to obtain a wide range of information used for decision-making. However, leaders of the newly created agricultural enterprises, usually because of a lack of reliable information and ill-calculated decision not completely objective management decisions. The organization of modern information service system of agriculture should target: maximum thrust inquiries farmers and the rural population, ensuring effective interaction between all organizations, institutions and businesses that affect the development of the agricultural sector, involving key personnel information system research and educational institutions, complete independence and privacy in working with service users. Its effective operation would solve a number of existing problems, in particular to ensure operational market information, to minimize the differences of scientific and technical development of production, provide advice that does not require direct contact with professionals and others.

The functions of coordination and methodological support of information system of agriculture must rely on public authorities. State regulation of information provision for agricultural production is carried out primarily by law.

For example, the activities of communication with the media, Communications and Information of the Ministry of Agricultural Policy and Food of Ukraine aimed at: preparation of information about the activities of the Ministry, the establishment and implementation of thematic media plans and projects, the publication in the press and on television channels and broadcasting information materials prepared by the structural units of the Ministry, monitoring media coverage of the Ministry, organizing a rapid response to critical publications, speeches, reports, study of public opinion on ways to solve critical problems in agricultural policy, and others [6].

Another state agency that provides scope of agriculture accurate and unbiased information is the State Agriculture Inspectorate Ukraine. Among the areas of information activities listed include training and advising, promoting continuous learning and professional development specialist industry wide implementation of science and best practices, organizing information and publishing activities, promotion of social dialogue on the formulation and implementation of government social and policy, ensuring

compliance with the legislation of technical protection of information that is publicly owned or classified information [4].

With the adoption of the Law of Ukraine "On Agricultural Advisory Services" was settled relations associated with agricultural advisory services and creating conditions for the development of agricultural advisory services in Ukraine. The law provides for state support of agricultural extension services by funding only socially necessary services, the list of which will be determined by the program of agricultural extension services [1]. The main purpose of agricultural extension services in Ukraine is spread and introduction of modern science, engineering and technology, providing agricultural producers and rural population of advisory services on management, marketing, use of modern technology, social development of the village, improving knowledge and practical skills profitable management of agricultural producers and rural populations.

In Ukraine there is a fairly extensive network of official information support agriculture. However, current international and domestic innovation, particularly in accounting, slowly being introduced into practice of farmers due to the lack of consistency, efficiency, integration and flexibility to provide official information. Therefore, we propose to improve the regulatory framework for the regulation of information provision APC by performing these steps: development of a comprehensive information program for agricultural activities in Ukraine, providing updated technical media in agriculture, conduct regular exercises with innovations in accounting at the national, regional and district level, a system of advisory services for farmers, organization of feedback between the state and the market for agricultural products on demand, supply, prices, etc., build networks for communication "ministry-department-region-enterprises".

Literature.

1. Law of Ukraine "On Agricultural Advisory Services" from 17.06.2004 № 1807-IV // [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1807-15>.
2. Law of Ukraine "On Information" from 02.10.1992 № 2657-II // [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
3. Artimonova I. The main directions of the formation of information systems management marketing activities of agricultural enterprises in the region [Electronic resource] / I. Artimonova. – Mode of access: <http://polbu.ru>.
4. Department of communication with the media, public relations and information: Official website of the Ministry of Agricultural Policy and Food of Ukraine // [Electronic resource]. – Mode of access: http://minagro.gov.ua/ministry?tid_hierachy=134.

5. Lukava I. Role of internal (management) accounting in the management of an agricultural enterprise / I.M. Lukava // Ahroinkom, 2006. – № 3-4 – P. 23-25.

6. State Agricultural Inspectorate: Official Site // [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.disgu.gov.ua/>.

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІТ

Поливана Л.А., к.е.н., доцент,*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

В умовах збільшення невизначеності у світовій економіці в цілому та в українській зокрема, підприємства все більше уваги приділяють питанню економічної ефективності власних інформаційних технологій – (ІТ) проєктів. Ефективність інформаційних технологій – це така ситуація, у якій при наявних ресурсах і рівні розвитку інтелектуальних баз знань неможливо виконувати більшу кількість технологічних функцій, не жертвуючи при цьому якістю. Ефективність – відносна величина, що характеризує відношення економічного ефекту до витрат, які супроводжували цей ефект. Термін «ефективність» щодо інформаційних технологій використовується у двох значеннях. По-перше, під ефективністю розуміється ступінь відповідності системи своєму призначенню, технічній досконалості й економічній доцільності. У другому значенні – це показник, що дозволяє співвіднести значущість отриманого результату з використаними ресурсами і витратами часу.

Слід зазначити, що контроль ефективності проєкту впровадження повинен здійснюватися на основі єдиної системи критеріїв протягом всіх етапів життєвого циклу проєкту. Загальним правилом при визначенні критеріїв контролю ефективності виступає цільовий підхід, відповідно якому - це рівень досягнення мети. Виходячи з того, що метою проєкту впровадження є налагодження інформаційних технологій на досягнення певних цілей, відповідно і ефективність буде визначатися як ступінь їх досягнення. Іншим, загальноприйнятим, підходом тлумачення ефективності є

* Науковий консультант – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

співвідношення вигод (ефекту) і витрат. Але концентрувати увагу тільки на оцінці даного показника є помилкою, так як вимірювання ефективності впровадження інформаційних технологій за даним підходом є дещо обмеженим. Основна проблема полягає у тому, що вплив інформаційних технологій на доходність підприємства, як правило є опосередкованим через покращення управління бізнес-процесами підприємства, підвищення компетентності працівників, задоволення клієнтів. Вимірювання цих ефектів у фінансовому вимірі ускладнене, тому і значення показника ефективності не забезпечить точної інформації щодо ефективності впровадження інформаційних технологій. За даними умовами, вважаємо, під ефективністю впровадження інформаційних технологій слід розуміти адекватність функціональних характеристик технологій конкретним цілям і завданням, які визначаються при прийнятті рішення щодо впровадження або модернізації інформаційної системи підприємства. Отже, саме від цілей проекту, в першу чергу, залежить набір ефектів від впровадження інформаційних технологій, а відповідно і ефективність. Оцінка ефективності проекту впровадження інформаційних технологій має бути спрямована, передусім, на аналіз потенційної вигоди для підприємства і, отже, на таку реалізацію проекту, що дозволить максимально збільшити саме цю вигоду.

На основі проведеного нами аналізу існуючих методів оцінки інформаційних технологій запропоновано об'єднати їх в дві групи в залежності від підходу до оцінки:

1) апостеріорний підхід – (від лат. *a posteriori* - подальший) об'єднує методи безпосередньої оцінки результатів впровадження інформаційних систем на етапі експлуатації системи. Дані методи враховують різноманітні ключові фактори до та після впровадження інформаційної системи та порівняння результату з витраченими зусиллями на реалізацію проекту впровадження системи. Цей підхід – єдиний «істинний» спосіб визначення факторів, хоча і потребує значного обсягу інформації та високої кваліфікації дослідників. За сутністю, уявляє собою один з елементів індуктивного судження та доказів, оскільки вивчити всі можливі емпіричні випадки, як правило, здається неможливо, на основі отриманих апостеріорних знань може робитися висновок про властивості явища в цілому;

2) апіорний підхід – (від лат. *apriori* - попередній, передуючий) об'єднує методи оцінки та прогнозування результатів впровадження

інформаційної системи на етапі вибору рішення та узгодження обсягів інвестицій. В цих методах використовуються прогнозні значення ключових факторів, які визначаються на основі побудованих, при цьому можуть бути враховані різноманітні види ризиків, що впливають як на ефекти, так і на витрати проекту впровадження інформаційної системи, а також різноманітні неявні можливості.

В ході досліджень нами встановлено, що серед різноманітних методів оцінки ефективності впровадження інформаційних систем, найбільш привабливі ті методи, які дозволяють оцінити ефективність до реалізації самого проекту, на етапі техніко – економічного обґрунтування, іншими словами, методи, саме в рамках апіорного підходу. До них відносяться методи: IRR (Internal Rate of Return), ROI (Return on Investment), TEI (Total Economic Impact), NPV (Net Present Value), BSC (Balanced Scorecard), EVA (Economic Value Added), REJ (Rapid Economic Justification). Проведення оцінки в рамках даного підходу до початку реалізації самого проекту, дозволить відповісти на питання, чи варто взагалі інвестувати ІТ – проект. Так, розрахувавши рентабельність інвестицій та порівнявши отриманий показник з встановленою нормою доходності на підприємстві, у випадку коли рентабельність інвестицій більше, аніж встановлена норма доходності, можна казати про те, що заплановані інвестиції будуть ефективними. При цьому слід розуміти, що ключовим моментом при використанні цих методів є оцінка прогнозованого ефекту від впровадження ІТ – системи. У зв'язку з тим, що в даних методах використовуються прогнозні значення, достовірність чисельних оцінок, безпосередня вигода від впровадження системи може бути сумнівною.

Отже, ми наголошуємо на тому, що апостеріорний та апіорний підходи, також, як індукція та дедукція в науці, найбільший ефект надають при сумісному використанні, так як один підхід доповнює інший. Перевага методу залежить від складності аналізованої системи та від того, що вже відомо з цієї проблеми. При вивченні системи, характеристики якої вже визначені, попередній досвід дозволить здійснювати деталізований апіорний аналіз. При доповненні апіорного аналізу даними апостеріорного, який засновано на дослідженні подій, що мали місце на протязі функціонування системи, аналіз стане більш повним та цінним.

НОВІ ПРАВИЛА З ВЕДЕННЯ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

***Поливана А.А., к.е.н., доцент, Худабєрдєєва Н., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

З 1.09.2013р. набрали чинності нові правила, затверджені Постановою Правління НБУ від 06.06.13 р. №210, згідно з якими встановлено граничну суму розрахунків за готівку [1], а також внесені зміни до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [2]. Отже, з'ясуємо порядок проведення розрахунків з урахуванням нових умов. Відповідно до ст.1087 Цивільного кодексу України від 16.01.2003р. №435-IV розрахунки між юридичними особами, а також розрахунки за участю фізичних осіб, пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, здійснюються у безготівковій формі. Якщо інше не встановлено законом, то розрахунки між зазначеними особами можуть проводитися і готівкою. Як відомо, відповідно до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні (далі – Положення №637) готівкові розрахунки – це платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна. У свою чергу, під готівкою у Положенні № 637 розуміють грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є дійсними платіжними засобами. Відповідно до Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті № 22 безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів [3]. Зазначені розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

Відповідно до ст. 1087 ЦКУ граничні суми розрахунків готівкою для фізичних та юридичних осіб, а також для фізичних осіб – підприємців встановлює Нацбанк. Скориставшись цим правом,

** Науковий керівник – Поливана А.А., к.е.н., доцент*

головний банк країни своєю постановою «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» №210 встановив такі обмеження щодо готівкових розрахунків протягом одного дня: 1) для підприємств (підприємців) між собою – 10000 грн.; 2) фізичної особи з підприємством (підприємцем) – 150000 грн. у розрахунках за товари (роботи, послуги); 3) фізичних осіб між собою за договорами купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню, – також 150000 грн. Фізичні особи мають право здійснювати розрахунки на суму, яка перевищує 150000 грн., шляхом перерахування коштів з поточного рахунку на поточний рахунок, внесення або перерахування коштів на поточні рахунки (у тому числі у депозит нотаріуса на окремий поточний рахунок у національній валюті). Нагадаємо, обмеження стосовно розрахунків протягом одного дня між підприємствами на суму більше 10000 грн. були і раніше – встановлені постановою Правління НБУ №32 [4]. Тепер же, із набранням чинності Постановою №210, зазначений документ втратив чинність. Але раніше такі обмеження стосувалися розрахунків підприємств (підприємців) між собою, а на розрахунки підприємств (підприємців) з фізичними особами (наприклад на операції з виплати підприємством фізичній особі за договором купівлі-продажу рухомого майна готівкою з каси) вони не поширювалися. Відповідно до Постанови №210 до Положення №637 були внесені численні зміни стосовно розрахунків між підприємствами. Зокрема, п. 2.3 Положення №637 передбачено, що підприємства (підприємці) мають право здійснювати розрахунки готівкою між собою або з фізичними особами протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами у межах граничних сум розрахунків готівкою, установлених відповідною постановою Правління НБУ. Платежі понад установлені граничні суми проводяться через банки або небанківські фінансові установи, які в установленому законодавством порядку отримали ліцензію на переказ коштів без відкриття рахунку, шляхом перерахування коштів з поточного рахунку на поточний рахунок або внесення коштів до банку для подальшого їх перерахування на поточні рахунки. Кількість підприємств (підприємців) та фізичних осіб, з якими здійснюються розрахунки протягом дня, не обмежується. Зазначені обмеження стосуються також розрахунків під час оплати за товари, що придбані на виробничі (господарські) потреби за рахунок готівкових коштів, одержаних за допомогою електронного платіжного засобу. Обмеження не поширюються на: 1) розрахунки підприємств (підприємців) з бюджетами та державними цільовими фондами;

2) добровільні пожертвування та благодійну допомогу;
3) використання коштів, виданих на відрядження. На наш погляд, враховуючи, що норма стосовно обмеження в 10000 грн. у розрахунках між підприємствами протягом одного робочого дня фактично не змінилася, коригування в цій сфері важко назвати суттєвими. А ось фізичним особам доведеться працювати за новими правилами і у випадку, коли, скажімо, йдеться про великі придбання (наприклад автотранспорту), здійснювати розрахунки виключно у безготівковій формі. Не менш важливим питанням вважаємо питання зношеності банкнот. Отже, як і раніше, відповідно до п. 2.13 Положення №637 підприємства та підприємці під час здійснення розрахунків із споживачами за готівку зобов'язані приймати у сплату за продукцію (товари, роботи, послуги) без обмежень банкноти і монети (у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, зношені, значно зношені банкноти та монети) усіх номіналів, які випускає НБУ в обіг, що є дійсними платіжними засобами і не викликають сумніву в їх справжності та платіжності. Проте, тепер у разі отримання зношених або значно зношених банкнот вони зобов'язані не видавати таких банкнот на здачу та надалі здати їх разом з готівковою виручкою (готівкою) до обслуговуючих банків. Підведемо підсумки таких нововведень, отже, згідно з Порядком №637 відповідальність за дотримання порядку ведення операцій з готівкою покладено на керівника підприємства. Розміри штрафних санкцій за порушення касової дисципліни встановлені Указом Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» №491/99 [5]. Проте, серед згаданих у зазначеному указі правопорушень, не передбачена відповідальність за перевищення встановлених НБУ лімітів розрахунків готівкою. Тому, за зазначене правопорушення керівникам загрожує перш за все адміністративна відповідальність. Так, за порушення порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), у тому числі перевищення граничних сум розрахунків готівкою, до порушників застосовується адміністративна відповідальність, визначена статтею 16315 Кодексу України про адміністративні порушення [6]. Нагадаємо, що зазначені порушення відповідно до цієї статті тягнуть за собою накладення штрафу на фізичну особу – підприємця, посадових осіб юридичної особи від 100 до 200 нмдг1 (1700 – 3400 грн.). Якщо ж особа протягом року вже притягалася до адміністративної відповідальності за таке ж порушення, розмір штрафу значно зростає – від 500 до 1000 нмдг (8500 – 17000 грн.).

Література.

1. Постанова Правління НБУ від 06.06.13 р. № 210 «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою», зареєстрована в Міністерстві юстиції України 2 липня 2013 р. за № 1109/23641.
2. Постанова Правління Національного банку України від 15 грудня 2004 року №637 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», зареєстрована в Міністерстві юстиції України 13 січня 2005 р. за №40/1032.
3. Постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 №22 «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29 березня 2004 р. за №377/8976.
4. Постанова Правління Національного банку України від 09.02.2005 №32 «Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку», зареєстрована в Міністерстві юстиції України від 18 квітня 2005 р. за №410/10690.
5. Указ Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» в редакції від 11.05.99 за №491/99.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відом. Верх. Ради УРСР. 1984. Додаток до № 52. Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***Семихат Ю.М., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Підприємства України самостійно не можуть забезпечити достовірний контроль внутрішніми службами правильності відображення фінансових результатів в обліку та звітності. Для цього вони використовують зовнішній контроль, а саме незалежний аудит, з метою підвищення довіри користувачів до фінансової звітності.

Метою ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище та результати діяльності підприємства, для прийняття рішень. Тому для правильності відображення фінансових

* Науковий керівник – Кіданова Н.Б. к. н. з держ. упр., доцент

результатів діяльності в бухгалтерському обліку та довіри користувачів і проводять аудит фінансових результатів.

Згідно із Законом України «Про аудиторську діяльність», аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Розпочинаючи аудиторську перевірку, аудитор планує свою роботу. Перш за все аудиторська перевірка розпочинається з визначення діяльності підприємства, проводиться тестування внутрішнього контролю, визначається аудиторський ризик та розробляється загальна стратегія програми аудитора. Аудитор визначає обсяг господарських операцій, кількість первинних та зведених документів, котрі належать перевірці. Після того, як аудитор визначить групу доходів та встановить систему оцінки внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку, він вирішує які групи доходів будуть перевірятися та за яким методом (суцільного, вибіркового, комбінованого).

Перевірку аудитор повинен розпочати з ознайомлення джерел інформації, а саме: наказ про облікову політику; внутрішні нормативні документи стосовно формування доходів і фінансових результатів та порядок їх використання; дані первинних документів і звітів, у яких відображається основна інформація формування обліку доходів і фінансових результатів (договори, накладні, рахунки-фактури, виписки банку, цінні папери, податкові накладні, книги обліку продажу товарів, робіт, послуг); облікові реєстри з обліку доходів і фінансових результатів (журнали і відомості по рахунках, оборотні відомості, Головна книга); фінансова звітність – Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал; інвентаризаційні матеріали (описи, порівнювальні відомості, розрахунки природнього убутку); оперативна, статистична, податкова звітність; матеріали перевірок і ревізій, проведених органами податкової служби, державної контрольно-ревізійної служби, статистики, банків; матеріали внутрішньогосподарського контролю. Це дає можливість зорієнтуватися в джерелах формування доходів підприємства, мати загальну оцінку фінансового стану підприємства та ефективності виробництва.

Здійснюючи аудит фінансових результатів, потрібно вирішити ряд завдань, такі як: встановлення відповідності визначення фінансових

результатів прийнятій на підприємстві обліковій політиці; повноти відображення фінансових результатів підприємства на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності; дотримання підприємством межі звітного періоду; правильність використання рахунків 7,8 та 9 класів Плану рахунків бухгалтерського обліку; правильності відображення в обліку списання збитків минулих періодів довгострокової дебіторської заборгованості; правильності розрахунку сум, які мають бути сплачені до бюджету; правильності ведення книг аналітичного обліку реалізації продукції, матеріалів, робіт та послуг; контроль за правильністю віднесення витрат до собівартості продукції; контроль за правильністю визначення, розподілу та використання чистого прибутку.

Одним з важливих елементів аудиту виступає вплив окремих факторів на величину фінансових результатів. Аудитором оцінюється вплив прогресивних факторів формування прибутку: зниження собівартості продукції, підвищення якості та поліпшення асортименту продукції. Враховуються також і негативні фактори такі як: завищення цін, тарифів, порушення встановлених стандартів та інші.

Проаналізувавши діяльність підприємства ТОВ «Норма» Харківської області, Нововодолазького району за 2012 та 2013 роки, можна зробити такі висновки: чистий дохід від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг) у 2012р. становить 20580,6тис.грн, а у 2013 – 19367,6тис.грн. Чистий прибуток у 2012 році становив 4965,0тис.грн., а у 2013 р. за рахунок збільшення собівартості продукції на 6382,7тис.грн та загалом витрат на 6937,4тис.грн. підприємство отримало збиток у сумі 4993,9тис.грн., відповідно даним форми №2-м «Звіт про фінансові результати» за 2013рік.

Після проведеної роботи та отримання інформації складається аудиторський висновок, в котрому висловлюється аудиторська думка про достовірність фінансової звітності підприємства. Також в аудиторському висновку може надаватися пропозиція щодо поліпшення системи бухгалтерського обліку і контролю на підприємстві.

В аудиті фінансових результатів в Україні можна виділити такі проблеми: нестабільність законодавчої бази; використання шаблонних методів у процесі здійснення аудиту об'єкта перевірки; формальний підхід до здійснення аудиту фінансової звітності; недостатній рівень розуміння аудитором діяльності підприємства та інші.

Щоб вирішити проблеми аудиту пропонуються такі заходи: вдосконалити законодавчу та нормативну базу; розробити єдину систему розрахунку вартості послуг аудиторської фірми; підвищити

якість роботи вітчизняних аудиторських фірм та довіру шляхом посилення вимог до підвищення кваліфікації та інші.

Незалежна думка аудитора щодо достовірності фінансової звітності підприємства має велике значення для прийняття користувачами ефективних рішень. Систематизація завдань аудиту дозволяє краще зрозуміти особливості проведення аудиту фінансових результатів, що призведе до кращого планування та відповідно до проведення якісного аудиту.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

***Федоренко Т.М., студентка*,
Національний університет ДПС України***

У сучасних умовах світового соціально-економічного розвитку особливо важливим стало інформаційне забезпечення процесу управління, що полягає в отриманні й обробці інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Процес управління полягає у прийнятті рішень та обробці великих масивів інформації. Слід зазначити, що компетентність керівника залежить не стільки від минулого досвіду, скільки від володіння достатньою кількістю інформації про швидкозмінну ситуацію й уміння нею скористатися.

Великий внесок в дослідження проблеми обліково-аналітичного забезпечення процесу управління зробили такі вчені: Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, О.Д. Гудзинський, М.Я. Дем'яненко та інші.

Незважаючи на цінність цих досліджень, існує ряд невирішених теоретичних та практичних питань, що потребують подальших досліджень.

Явища реального світу і процеси, що відбуваються у суспільному виробництві, об'єктивно відображаються за допомогою інформації, потоки якої реально існують поряд з потоками робочої сили, матеріалів і знарядь праці [2].

Актуальність проблеми вдосконалення обліково-аналітичного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень з метою розв'язання економічних проблем зумовлена сучасним станом національної економіки.

** Науковий керівник – Лелет І.О.*

Можливість використання облікової інформації суб'єктами господарювання для задоволення різноманітних інформаційних потреб і прийняття економічних рішень з метою вирішення конкретних проблем і досягнення поставлених цілей забезпечується якісними властивостями самої облікової інформації. Враховуючи міжнародний досвід, теоретичні засади, стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, виділяють не тільки загальні групи користувачів облікової інформації, а й групи конкретних економічних проблем та варіанти оптимальних рішень, які вони можуть приймати на основі цієї облікової інформації [1].

Сутність інформаційного забезпечення управлінської діяльності формується за рахунок сукупності інформаційних ресурсів, які сприяють ефективному проведенню процесу управління, зокрема розробленню та реалізації управлінських рішень.

Облік та аналіз є важливими функціональними компонентами інформаційної системи підприємства. Оперативність збирання та обробки виробничої, комерційної, фінансової та інших видів інформації, забезпечення зацікавлених користувачів об'єктивною інформацією про фінансовий стан і результати діяльності підприємства – основні функції обліку. Аналіз – функція, яка за допомогою аналітичних і економіко-математичних методів досліджує наявність, структуру, динаміку економічних показників, вивчає ефективність їх використання, розглядає вплив різних факторів на фінансовий стан підприємства. Бухгалтерський облік є основним джерелом інформації, необхідної для аналізу з метою прийняття управлінських рішень.

Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту відіграє важливу роль в функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища [3, с.196].

Під системою розуміють сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність [2]. Обліково-аналітична система – це система, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації.

Основними завданнями обліково-аналітичної системи підприємства є [2, с. 17-18]:

- аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- облік господарських операцій за цільовими напрямками на базі бухгалтерського обліку з додаванням нефінансових показників;
- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних

ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних.

Для виконання випереджених завдань у режимі реального часу на підприємстві повинна функціонувати інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням. На українському ринку програмних продуктів достатньо бухгалтерських та аналітичних програм. Найвідоміші бухгалтерські програми „1С:Бухгалтерія”, „БЕСТ”, „Електронна бухгалтерія” тощо.

Отже, в процесі дослідження виявлено, що для ефективного розвитку підприємництва в Україні необхідна адекватна ринковим відносинам система подання інформації, що дасть змогу формувати релевантну інформацію, аналізувати її і приймати раціональні управлінські рішення. Також, встановлено, що ключову позицію в інформаційній системі займає система обробки даних.

Обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

Література

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000; пер. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К., 2000.
2. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 10. – С. 17–22.
3. Информационные системы в экономике: учебник / под ред. проф. В.В. Дика. – М.: ФИС, 1996. – 272 с.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

***Химченко А.С.*, студентка,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Питання оплати праці є найгострішими в період ринкових трансформацій. Актуальність досліджуваної теми зумовлена тим, що якісний підбір та створення належних умов праці персоналу, їх

* Науковий керівник – Бірченко Н.О., асистент

соціальна захищеність – важлива складова успіху діяльності будь-якого підприємства, установи чи організації. Система бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці відіграє в цьому питанні не останню роль. Створення ефективної системи і методики ведення обліку розрахунків з оплати праці є основним завданням головного бухгалтера на кожному підприємстві.

Ведення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці є однією з найважливіших і складних його ділянок, оскільки безпосередньо зачіпає економічні інтереси усіх без винятку працівників підприємства. Також це пов'язано з тим, що облік праці і заробітної плати є трудомістким, потребує уваги і сконцентрованості, оскільки пов'язаний з обробленням великої кількості первинної інформації.

Узагальнення інформації про розрахунки з персоналом, який відноситься як до облікового так і до необлікового складу підприємства, з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), а також розрахунки за неoderжану персоналом у встановлений термін суму з оплати праці (розрахунки з депонентами) ведеться на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» має такі субрахунки: 661 «Розрахунки за заробітною платою»; 662 «Розрахунки з депонентами»; 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

Напрямом вдосконалення обліку розрахунків за виплатами працівників є поліпшення ведення аналітичного та синтетичного обліку. На нашу думку, для більш ефективної організації обліку розрахунків за виплатами працівникам до рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» доцільно було б ввести не три субрахунки, а вісім. Це такі додаткові субрахунки: 663 - розрахунки за оплатою відпусток, 664 - розрахунки за виплатою допомоги по тимчасовій непрацездатності за рахунок підприємства, 665 - розрахунки за виплатою допомоги по тимчасовій непрацездатності за рахунок Фонду соціального страхування, 666 - премії та заохочення, 667 - компенсаційні виплати, 668 - інші виплати.

Впровадження даних субрахунків дасть змогу розмежувати витрати на оплату, що входять до фонду оплати праці і не входять до нього, але обліковуються на рахунку 66. Крім того, ще дасть

можливість здійснювати контроль за цими виплатами.

На сьогоднішній день дуже широко використовуються засоби обчислювальної техніки – це призвело до появи нових прийомів та методів організації обліку. Відмінною їх особливістю є можливість складання в автоматичному режимі машинограм, узагальнюючих облікову інформацію в розрізах, необхідних для управління, контролю, аналізу та складання

бухгалтерської звітності. Нині відбувається швидке оснащення організацій комп'ютерами. Вони дозволяють накопичувати дані як безпосередньо в облікових реєстрах, так і на машинних носіях інформації (наприклад, на жорсткому диску, дискетах).

Кардинально змінюється характер та зміст бухгалтерської статистичної роботи, скорочується питома вага технічних процесів, заснованих на ручній праці. Головним для облікового персоналу стають функції організаторів процесу обробки економічної інформації.

Спосіб обробки господарських операцій при веденні бухгалтерського обліку чинить істотний вплив на організаційну структуру фірми, а також на процедури та методи внутрішнього контролю.

На сучасний момент існує досить велика кількість універсальних комплексів ведення бухгалтерського обліку, що призначені не тільки для автоматизації обліку праці і заробітної плати на малому підприємстві, але і для ведення всього бухгалтерського обліку, як на малих так і на великих підприємствах.

Дуже важливо відображати економічно достовірну та обґрунтовану інформацію про виконання нормативів та динаміку показників про працю, нагляд за дотриманням співвідношення росту продуктивності праці та заробітної плати, за зменшенням невикористаних витрат скритих та явних збитків робочого часу, стимулювання праці на підприємстві. На основі цієї інформації здійснюється контроль за виконанням робочого часу на підприємстві, впровадження прогресивних методів праці, дотриманням правильного співвідношення між ростом продуктивності праці та заробітної плати.

Робота бухгалтера та статистика, яка пов'язана з обліком витрат на оплату праці, найбільш складна та трудомістка. Помилка у нарахуванні заробітної плати автоматично призводить до цілої серії помилок і порушень, які є найважчими за своїми наслідками.

Постійний моніторинг змін законодавства у сфері зміни облікової документації, оподаткування доходів громадян виступає

обов'язковою умовою ефективного ведення обліку розрахунків за виплатами працівників та ін.

Результати проведеного дослідження свідчать про недостатню аналітичність інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку, виходячи лише із законодавчо запропонованих інструкцій та рекомендацій. Для вирішення цього питання ми запропонували додаткові субрахунки до рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Це дасть змогу підвищити ефективність взаємодії різних користувачів інформації та, у кінцевому результаті, збільшити ефективність господарської діяльності підприємства.

Створення та використання автоматизованої системи бухгалтерського обліку сприяє не тільки прискоренню процесу обробки інформації на підприємствах, але й суттєвому покращенню його організації.

СЕКЦІЯ 6

***ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІЧНОЇ ТА
ПРОДОВОЛЬЧОЇ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ***

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ

***Маренич Т.Г. д.е.н., професор,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

У підвищенні конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва та забезпеченні продовольчої безпеки держави важлива роль належить суб'єктам малого підприємництва. На малі підприємства в сільському господарстві (включаючи мисливство і лісове господарство) припадає із загальної кількості підприємств 91,7%. У них зайнято 26,9% працівників, а обсяг реалізованої продукції займає 26,5%. Офіційна аграрна статистика не розподіляє за розміром суб'єкти підприємництва на малі, середні і великі. Статистичні дані представлені в розрізі сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств і домогосподарств. До малих форм господарювання відносяться фермерські та господарства населення. У 2012 р. налічувалось 40732 фермерських господарств, у власності та користуванні яких знаходилося 4,4 млн. га сільгоспугідь, у т. ч. 4,3 млн. га ріллі. В середньому на одне господарство припадало 108 га сільськогосподарських угідь, що на 1,7% більше, ніж у попередньому році, та 105 га ріллі (на 1,5% більше). Тобто в останні роки відбувається подальше укрупнення фермерських господарств. Функціонувало близько 4,3 млн. особистих селянських господарств, але їх кількість щорічно зменшується на 1,2-4%. Середній розмір площі землі домогосподарства становить 1,21 га. Вклад господарств населення у загальне виробництво аграрної продукції проти 2011 р. зріс на 1,1 в. п. і склав 49,3%. Фермерами було вироблено 6,5% валової продукції сільського господарства. У цілому протягом тривалого періоду основними виробниками сільськогосподарської продукції є малі форми господарювання, які різняться за розміром земельної площі, рівнем товарності, способами організації виробництва і праці, технічною оснащеністю, пріоритетами розвитку та ефективністю сільськогосподарського виробництва. Але всі вони сприяють підвищенню доходів мешканців села, закріпленню кадрів на селі, відтворенню робочої сили, забезпечують населення необхідною сільськогосподарською продукцією, зберігають сільський уклад життя.

Розрахунками доведено, що малі сільгосптоваровиробники більш

ефективно, ніж великі, використовують сільськогосподарські угіддя. І навпаки, продуктивність праці в господарствах населення в 2,4-2,8 рази нижча, ніж в сільськогосподарських підприємствах, а у фермерських господарствах і сільськогосподарських підприємствах – майже однакова. На низьку продуктивність праці в господарствах населення впливає використання примітивних технологій, переважання ручної праці. Вища віддача земель в господарствах населення обумовлюється різною структурою виробництва порівняно з сільськогосподарськими підприємствами і фермерськими господарствами. Господарства населення спеціалізуються на вирощуванні інтенсивних культур (картопля, овочі, фрукти), а сільськогосподарські підприємства і фермерські господарства – на виробництві зерна, насіння соняшнику, цукрових буряків.

Економічна ефективність виробництва продукції сільського господарства у фермерських господарств суттєво залежить від рівня виробничих витрат та цін реалізації. Оскільки фермерські господарства не можуть впливати на рівень реалізаційних цін на сільськогосподарську продукцію, основним чинником підвищення їх прибутковості є зниження витрат. Шляхами скорочення матеріально-грошових витрат на виробництво сільськогосподарської продукції є: запровадження ресурсо- та енергоощадних технологій; впровадження комплексної механізації та автоматизації виробництва, застосування нових машин та обладнання; удосконалення організації виробництва; підвищення урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин; покращення якості і скорочення втрат продукції тощо. Одночасно з цими напрямками повинні вирішуватися питання державної підтримки малих підприємств, кооперації та інтеграції товаровиробників, залучення фінансових ресурсів та інновацій в аграрну сферу, розширення мережі сервісної служби по забезпеченню дрібних товаровиробників необхідними ресурсами, створення ринкової інфраструктури та ін.

Для подальшого розвитку господарств населення ефективними є такі основні заходи: забезпечення господарств населення високопродуктивними молодняком худоби і птиці, елітним насінням і саджанцями, кормами; організація закупівлі продукції; виділення кредитів на будівництво виробничих приміщень і придбання засобів механізації; надання допомоги для підвищення родючості ґрунтів; організація ветеринарного і зоотехнічного обслуговування господарств населення; надання державної фінансової допомоги наряду з іншими суб'єктами господарювання; сприяння розвитку обслуговуючої кооперації дрібних товаровиробників тощо.

Здійснення запропонованих заходів дасть можливість збільшити виробництво сільськогосподарської продукції в фермерських і господарствах населення, що підвищить їх товарність і доходи. Щоб зберегти лідируючі позиції на ринку сільськогосподарської продукції, фермерським і господарствам населення слід також налагодити взаємовипідну співпрацю з великими сільськогосподарськими підприємствами на комерційній основі та між собою. Як свідчить практика, між колективними сільськогосподарськими підприємствами і малими формами господарювання існують тісні зв'язки. Проте через поганий фінансовий стан більшості колективних господарств не можуть надавати у необхідному розмірі допомогу фермерам і господарствам населення. Необхідно розвивати всі напрями і форми взаємовипідної співпраці малих і великих підприємств – франчайзинг, венчурний бізнес, аутсорсинг, аутстафінг, субконтракція, внутріфірмове підприємництво. Системи взаємодії структур малого і великого підприємництва сприятимуть організаційні форми об'єднання сільськогосподарських товаровиробників на основі кооперації, інтеграції та кластеризації.

ІНДИКАТОРИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

*Онегіна В.М., д.е.н., професор,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Продовольча безпека є складним та багаторівневим поняттям. У проєкті Закону України «Про продовольчу безпеку України» від 28.04.2011 р. №8370-1 продовольча безпека визначена як соціально-економічне та екологічне становище, за якого населення забезпечено безпечними і якісними основними продуктами харчування, що необхідні для раціонального харчування [2].

Ознайомлення з науковими та нормативними розробками з цього питання дає підстави розглядати продовольчу безпеку на національному рівні як такий стан в економіці країни, коли державою гарантовано стабільне задоволення потреб населення у якісних продуктах харчування в кількості, достатній для підтримки його активної життєдіяльності.

Взаємопов'язаними складовими продовольчої безпеки є:

1) достатність пропозиції продовольства для підтримки активної життєдіяльності населення, задоволення його потреб на рівні раціональних норм;

- 2) фізична та економічна доступність продовольства для всіх верств населення в достатній кількості;
- 3) стабільність у пропозиції продовольства та його доступності;
- 4) якість продовольства, його безпечність та корисність для організму людини, раціональна структура, необхідна змістовність поживних речовин.

Відповідно до цих складових має формуватися система індикаторів оцінки стану, визначення загроз та заходів щодо підтримки продовольчої безпеки. Індикатори продовольчої безпеки за проектом Закону України «Про продовольчу безпеку» – це характеристики рівня та структури споживання населенням основних харчових продуктів, їх економічної доступності, ємності внутрішнього ринку продовольства, достатності державних продовольчих ресурсів та продовольчої незалежності [2].

Але наразі в нормативних документах запропоновані різні індикатори продовольчої безпеки та їх граничні рівні. Методикою визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, затвердженій Постановою КМУ N 1379 від 5.12.2007 р. передбачені такі індикатори: 1) добова енергетична цінність раціону людини; 2) достатність споживання окремого продукту; 3) достатність запасів зерна у державних ресурсах; 4) економічна доступність продуктів харчування; 5) диференціація вартості харчування за соціальними групами; 6) ємність внутрішнього ринку окремих продуктів; 7) продовольча незалежність за окремим продуктом [1].

У проекті Закону України «Про продовольчу безпеку» передбачені схожі індикатори, але граничні рівні для індикатору економічної доступності є різними. За проектом зазначеного закону – 50% [2], за Методикою оцінки продовольчої безпеки – 60% [1]. Граничні рівні показника продовольчої незалежності також різняться – 20% [2] та 30% [1], відповідно. Вважаємо, що граничні рівні індикаторів продовольчої безпеки за проектом закону є більш обґрунтованими. Зокрема, індикатор економічної доступності продуктів, що визначається як частка витрат на харчування в загальному обсязі витрат домогосподарств, на рівні 60% є характерним для країн, що розвиваються та не мають міцного потенціалу агропродовольчого виробництва. В Україні ж економічна доступність продовольства залишається ще на незадовільному рівні. У 2012 р. витрати домогосподарств на продукти харчування та безалкогольні напої становили в середньому 50,2%, фактично в 2013 р. на повноцінне харчування мала витрачатися вся заробітна плата (101% від середньої заробітної плати в цілому по економіці).

Дещо інший підхід до оцінки продовольчої безпеки передбачений у методичці Агропродовольчої асоціації ООН [3]. У сукупності статичних та динамічних показників виділені:

- показники достатності (адекватність енергетичної цінності раціону людини; вартісний обсяг виробництва продовольства; структурний склад енергетичної цінності раціону людини);

- показники фізичної доступності (відображають довжину та якість доріг);

- показники економічної доступності (індекс цін продовольства);

- показники екології та утилізації (доступ до якісних водних ресурсів, доступ та стан очисних споруд);

- показники стабільності (уразливості – коефіцієнт залежності від імпорту зернових; частка засушливих земель з іригацією; перевищення вартості імпорту продовольства над вартістю експорту; та шоків – показники політичної стабільності та загроз тероризму; коливання цін продовольства; коливання виробництва та пропозиції продовольства на душу населення).

З урахуванням світової практики, ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва в Україні вважаємо, що перелік показників продовольчої безпеки в нормативних документах України має бути доповнений. Зокрема, індикаторами достатності продовольства на рівні раціональних норм харчування за рахунок власного виробництва (без урахування експорту та з урахуванням експорту). За нашою оцінкою вітчизняне виробництво м'яса та м'ясопродуктів на душу населення становило 60,8% від раціонального нормативу споживання, молока – 65,9%, плодів та ягід – 60,3 (без урахування експорту). Важливим показником економічної доступності продовольства в сучасних умовах є індекс цін на продовольчі товари. Також у сукупності показників не знайшов відображення стан якості продовольства.

Література

1. Деякі питання продовольчої безпеки: Постанова КМУ N 1379 від 5.12.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007>
2. Про продовольчу безпеку в Україні : проект Закону України від 28.04.2011 р. №8370-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.../JF6GI01A.html
3. The State of Food Insecurity in the World. 2013 / FAO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fao.org

ПЕРСПЕКТИВЫ ПРОИЗВОДСТВА ПОДСОЛНЕЧНИКА В УКРАИНЕ

Аманов Б.Я., студент*,
Харьковский национальный технический университет
сельского хозяйства имени Петра Василенко

Сломить дерево – секунда, а вырастить – года.

Подсолнечник — род растений семейства Астровые. Этот обширный и полиморфный род, происходящий из Северной и Южной Америки, насчитывает в настоящее время 108 видов. Наиболее известный вид в этом роде растений — подсолнечник масличный или подсолнечник однолетний. Этот вид выращивается практически во всём мире и используется для производства подсолнечного масла.

Подсолнечник — основная масличная культура страны. По народнохозяйственной ценности и значению он не уступает таким широко распространенным культурам, как пшеница, кукуруза, соя. По сравнению с другими масличными культурами подсолнечник дает наибольший выход масла с единицы площади (750 кг/га в среднем по Украине). На подсолнечное масло приходится 98% общего производства масла в Украине.

В 2010 году под посевами подсолнечника в Украине было занято 4,5 млн га, что составляет 14,6% пашни. Самые большие площади выращивания подсолнечника находятся в Российской Федерации — 5,8 млн га. Кроме России основными регионами его выращивания являются Украина, страны ЕС-27 и Аргентина. В 2008-2010 гг. средняя урожайность подсолнечника в Украине составила 1,50-1,53 т/га. Однако в наиболее развитых хозяйствах этот показатель, например в 2009 году, достигал 2,5-3,5 т/га. При таком уровне урожайности Украина могла бы обойти США и Аргентину и приблизиться к уровню стран ЕС-27 (1,78-1,90 т/га). Среди европейских государств одной из ведущих стран по технологии выращивания подсолнечника является Франция.

По валовому сбору семян этой культуры Украина занимает второе-третье места в мире. В связи с высоким уровнем рентабельности подсолнечника и большим спросом на его семена значительно расширились посевные площади этой культуры. Если в 1990 году посевные площади под ней в Украине составляли около 1,6 млн га, то в последние годы они увеличились до 4,28-4,53 млн га. Возрастающий

* Научный руководитель — Богданович О.А., ст. преподаватель

спрос на подсолнечник в 2005-2010 гг. подстегнул его производство в Украине на 35%. Параллельно в Украине возросли и перерабатывающие мощности масличных культур до 10 млн т.

Перспективы подсолнечника в России.

Уборочная площадь под подсолнечником в России в рекордном 2011 году составила 7,2 млн. га.

Фермерские хозяйства производят 27% этой культуры.

Потенциальный урожай подсолнечника достигает 4-5 центнера с гектара, однако в России он в 2-3 раза ниже. В 2011 году в Приволжском ФО средний урожай составил 10,7 ц/га, а в Южном ФО - 14,5 ц/га. Основные причины столь низких показателей - нарушения севооборота и агротехнических методов выращивания этой культуры, возрастающее воздействие паразитов, вредителей и болезней. Злейшим врагом подсолнечника в России и за рубежом остается бесхлорофильное растение – паразит заразиха. В настоящее время насчитывается 8 различных рас заразихи.

Подсолнечник - высокодоходная, наиболее рентабельная масличная культура в России. В 2006-2010 годах доля его посевов в структуре производства зерновых и масличных оценивалась в 12%, а в производстве основных масличных (подсолнечник, соя, рапс) - 80%.

Перспективы подсолнечника в мире.

Из произведенных в мире в 2011-2012 годах 38,8 млн. тонн подсолнечника доля Украины составила 8,5, России - 8,4, всех стран ЕС - 6,9, Аргентины - 3,5 и Турции - 1,7 млн. тонн.

Спрос на продукцию масличных культур в мире стабильно увеличивается. Соответственно растет и предложение. За последние 10 лет глобальное производство масличных культур выросло на 43% - до 499 млн. тонн; производство растительных масел - на 62% - до 146 млн. тонн, а их потребление - на 64% - до 145 млн. тонн. По оценкам американских экспертов производство подсолнечника в 2012/2013 годах выросло до 39 млн. т.

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ангелко І.В., к.е.н.,

*Інститут підприємництва та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»*

В сучасних умовах господарювання однією із ключових перешкод світового розвитку та глобальної стабільності є проблема

поширення тіньової економіки. За результатами досліджень Контрольної групи по боротьбі з легалізацією незаконно придбаних грошових коштів (Великобританія), у світі спостерігається тенденція постійного зростання тіньової економіки [1]. За оцінками FATF обсяги тіньової економіки у розвинених країнах оцінюються в середньому на рівні 17% ВВП, у країнах з перехідною економікою – понад 20% і в країнах, що розвиваються, – понад 40%. У тіньовому секторі у межах світової економіки, за даними Світового банку, щорічно виготовляється 8–10 трлн дол. США [2, с. 5].

Слід зазначити, що найбільш потужним та суспільно небезпечним проявом сучасної тіньової економіки є протизаконна діяльність, у тому числі економічна злочинність, характер якої якісно змінився під дією процесів глобалізації та досяг загрозливих для світової спільноти масштабів. Згідно з оцінками Всесвітнього економічного форуму, смінь ринків окремих нелегальних товарів та послуг оцінюється на рівні: підроблених лікарських засобів – 200 млрд. дол., проституції – 190 млрд. дол., марихуани – 140 млрд. дол., підробленої електроніки – 100 млрд. дол., кокаїну – 80 млрд. дол., піратського програмного забезпечення – 50 млрд. дол., торгівлі людьми – 30 млрд. дол., злочинів у сфері охорони навколишнього середовища та торгівлі природними ресурсами – 20 млрд. дол. [3, с. 6]. Разом з тим, за даними експертів МВФ, «кримінальний валовий продукт», що складається з доходів від торгівлі наркотиками, фінансового шахрайства, рекету, проституції, незаконного ігрового бізнесу тощо, становить 2–5% світового ВВП [2, с. 6].

Поширення тіньової діяльності стримує розвиток національних економік, негативно впливає на дієвість важелів управління національними економіками, дестабілізує світові економічні відносини, порушує природний хід відтворювальних процесів, поглинає потенційні ресурси стратегічного розвитку та веде до різкого зниження ефективності державної політики, утруднення, а подекуди – й неможливості регулювання економіки ринковими методами, із застосуванням інструментів грошово-кредитної та податкової політики. Водночас, поширення тіньової зайнятості та тінізація фінансових потоків підсилюють нерівність всередині країн та між ними.

Головною причиною поширення тіньової діяльності, на думку експертів, є недостатня ефективність міжнародних інституцій та національних органів управління у протидії тіньовій економіці. Так, незважаючи на значні масштаби тіньової економічної діяльності, поки

що відсутній цілісний та скоординований між країнами план дій щодо її подолання. Існуючі програмні документи або стосуються подолання її окремих проявів або спрямовані на протидію тіньовій економічній діяльності у масштабах національних економік.

Для подолання негативних наслідків тіньової економіки, значного зниження її рівня, необхідно розробити та реалізувати стратегію протидії тіньовій економічній діяльності на світовому рівні. Загалом, стратегія детінізації глобальної економіки може містити наступні елементи [3, с. 7]:

- проведення національних аудитів економік країн з метою оцінки масштабів тіньової економічної діяльності та їх впливу на формальну економіку;

- оцінку національних регуляторних систем відносно оподаткування, ліцензування, праці, навколишнього середовища, охорони здоров'я та безпеки, захисту прав споживачів, прав інтелектуальної та промислової власності з метою оцінки можливостей їх спрощення та зменшення вартості їх дотримання;

- дослідження впливу праці мігрантів, зокрема дешевої праці, на національний добробут та дотримання корпоративних стандартів праці;

- запровадження спеціальної допомоги інтеграції для уразливих груп населення

 - (включаючи меншини, біженців, вимушених переселенців тощо);

- посилення електронного моніторингу та нагляду за грошовими потоками банків та інших фінансових інститутів;

- запровадження жорсткіших правил щодо готівкових транзакцій та збільшення штрафів за не задекларовані та не обліковані готівкові рахунки;

- покращення взаємодії, інформаційного обміну, обміну кращою практикою щодо моніторингу, дізнання та кримінального переслідування між регіональними, національними та міжнародними правоохоронними органами;

- посилення контролю за транзакціями за участі офшорних юрисдикцій;

- вдосконалення правил та норм, які регулюють діяльність фінансових ринків, та забезпечення прозорості фінансових інструментів;

- запровадження та/або вдосконалення нормативних актів щодо лобіювання та діяльності професійних асоціацій, управління державним майном, посилення контролю за підробленими товарами тощо;

— забезпечення діяльності з інформування та адекватного захисту свідків.

Реалізація зазначених рекомендацій дасть змогу хоча б на декілька відсотків знизити рівень тінізації світової економіки та сприятиме усуненню реальних загроз глобальній безпеці.

Література.

1. Обсяги тіньової економіки в світі зростають: Україна у числі перших у цьому списку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pressa.obozrevatel.com/info>

2. Гончарук А.Я. Масштаби та наслідки поширення тіньової економіки і корупції в умовах глобалізації / А.Я. Гончарук, М.І. Флейчук // Науковий вісник Львів. держ. у-ту внутрішніх справ. – 2011. – №1. – С. 3–18.

3. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання. – К.: НІСД, 2011. – 31 с.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

***Дзябура К.С., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Критичний аналіз літературних джерел дозволяє дійти висновку, що продовольча безпека – це відносно нова економічна категорія, щодо сутності якої немає одностайної думки. Англійський термін – (food security) перекладається двозначно: як продовольча безпека та продовольча забезпеченість. Не зважаючи на це, термін продовольча безпека стає обов'язковою частиною лексики політиків, управлінців та журналістів, оскільки це одна з необхідних гарантій права людини на життя та політичний фактор надзвичайно великого значення, який відіграє тим більшу роль, чим глибше криза економіки і держави в цілому.

Проблема продовольчої безпеки має, безперечно, декілька аспектів. По-перше, слід відзначити, що проблема забезпечення продовольством країн, регіонів, домогосподарств, пересічних громадян стояла перед людством з давніх давен. І будь-які соціальні, політичні, економічні кризи базувалися в першу чергу на проблемі нестачі продовольства. Тому вирішенню цієї проблеми урядовці, правники та їх радники приділяли багато уваги в різні часи, в різні епохи, на різних

* Науковий керівник – Зайка С.О., ст. викладач

континентах, а досягнення певного рівня продовольчої безпеки було завжди основним завданням як суспільства в цілому, так і конкретної особистості. Необхідність продовольчої безпеки є нагальною ще й тому, що в її основу покладений інстинкт самозбереження, на якому базується вся людська діяльність.

Другий аспект проблеми полягає в наступному. Надійне забезпечення країни продовольством має стратегічне значення, оскільки від цього залежать не лише її продовольча, а й національна та економічна безпека. Тому проблему продовольчої безпеки України в умовах транзитивного розвитку економіки, на нашу думку, необхідно розглядати в контексті саме економічної безпеки, оскільки в ній сконцентровані головні напрямки аграрної політики та економічних реформ в ринкових умовах. В цьому процесі знаходять відображення реальні тенденції розвитку сільськогосподарського виробництва, стан продовольчого ринку та становище споживачів на ньому, визначається ступінь залежності від світового ринку продовольства.

По-третє, враховуючи інтереси економічної безпеки України та соціально-політичної стабільності в суспільстві, можна стверджувати, що продовольчий та аграрний комплекси завжди залишаються найголовнішими та найважливішими галузями економіки.

Першочерговим завданням забезпечення продовольчої безпеки є створення в агропродовольчій сфері економіки умов для господарювання, підприємницької стабільності та забезпечення державної підтримки товаровиробників. Держава повинна звернути увагу на фінансування перспективних технологій і розробку фундаментальних досліджень в сфері агробізнесу. Також, на наш погляд, існує необхідність розробки концепції створення в країні продовольчого стратегічного резерву. Нагальність створення такого резерву обумовлена необхідністю гарантованого забезпечення основними продуктами харчування.

Одним з варіантів забезпечення національної продовольчої безпеки є функціонування економіки держави на основі продовольчого самозабезпечення, хоча він не завжди є ефективним. В умовах низького рівня самозабезпечення безпека підривається тоді, коли країна не в змозі оплатити імпорт необхідних продуктів харчування та знаходиться в стійкій залежності від економічної допомоги з боку інших країн (у вигляді гуманітарної допомоги, кредитів для закупівлі продовольства та ін.)

Стан продовольчої безпеки населення оцінюється широким спектром показників. До сучасних критеріїв продовольчої безпеки відносяться наступні:

1) доля витрат на продовольство в загальних витратах окремих груп населення;

2) територіальна доступність продуктів (вимірюється шляхом порівняння рівня роздрібних цін на однакові товари в різних регіонах країнах);

3) рівень „зручності” продовольства (частка в споживанні сучасних продуктів, які знижують витрати і дозволяють менше витратити часу роботи в домашньому господарстві);

4) ступінь „натуральності” і якості продуктів;

5) вплив якості продуктів на стан здоров'я та тривалість життя.

В узагальненому вигляді оцінка стану продовольчої безпеки визначається:

— фізичною доступністю продовольства, під якою розуміється наявність продуктів харчування на всій території країни в кожному момент часу і в необхідному асортименті;

— економічною доступністю продовольства, яка складається з того, що рівень доходів, незалежно від соціального статусу та місця проживання людини дозволяє їй купувати продукти харчування, хоча б, на мінімальному рівні споживання;

— безпекою продовольчих товарів для споживачів, тобто можливістю запобігати виробництву, реалізації та споживанню неякісних продуктів, які можуть негативно вплинути на здоров'я людини.

Відповідно належний рівень продовольчої безпеки буде досягнутий тоді, коли будуть виконані усі вище перераховані умови.

Слід зазначити, що продовольча безпека визначає стійкість функціонування агропродовольчої системи, яка складається з підсистем: забезпечення, функціональної, цільової, контролюючої і регулюючої.

Особливість забезпечення продовольчої безпеки України, порівняно з деякими іншими державами, полягає не лише в самозабезпеченні основними видами продовольства, а й у створенні потужного експортного агропродовольчого потенціалу, в т.ч. екологічно чистої продукції. Цьому сприяють насамперед природно-економічні умови нашої держави.

Актуальною проблемою продовольчої безпеки є забезпечення належного стану аграрного сектора. Безумовним є той факт, що від стану агропромислового комплексу безпосередньо залежить рівень продовольчої безпеки України. Нині в АПК зосереджено більше половини виробничих фондів, виробляється близько 50% ВВП, дві третини товарів народного споживання, працює майже 40%

населення.

Отже, можна вважати, що проблеми продовольчої безпеки залежать від наступних факторів: від стану вітчизняного виробництва, яке спроможне забезпечити споживчий ринок; імпорту продовольчих товарів, включаючи товари, які можуть вироблятися в Україні і товари, які в Україні вироблятися не можуть; рівня розвитку вітчизняної переробної промисловості; здатності населення різних регіонів України купувати товари, яка нерозривно пов'язана з насиченістю споживчого ринку та рівнем доходів населення.

Необхідність забезпечення продовольчої безпеки України вимагає підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та вжиття заходів імпортного контролю з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції. Надійність забезпечення продовольчої безпеки полягає як у достатньому самозабезпеченні продуктами харчування, так і в наявності коштів для їх імпорту в необхідних обсягах за умов мінімальної потенційної вразливості продовольчого забезпечення населення в разі виникнення ускладнень з імпортом продовольства (відсутність валюти, зростання цін, ембарго тощо).

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕРНОВИХ В УКРАЇНІ

***Кулішова Н.С., Кулик А.В., студентки*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

В умовах інтеграції України у світовий економічний простір особливого значення набуває розширення участі у міжнародному поділі праці та пошук стійких ніш у світовій економіці. Враховуючи ту обставину, що однією з провідних галузей міжнародної спеціалізації країни є агропромислове виробництво, зміцнення позицій на світовому ринку агропродовольчої продукції є одним із першочергових завдань держави.

На Світовому ринку зерно займає вагомую частку. Він є найбільш досконалим та прогнозованим і забезпечує продовольчу безпеку

** Науковий керівник – Левкіна Р.В., к.е.н., доцент*

країни. Ще у 2008 році Україна не входила навіть у десятку виробників зерна у Світі, на відміну від Росії, частка виробництва якої становила 7,2 % і цим самим вивела нашого сусіда на п'яте місце. Але на сьогодні Міністр аграрної політики та продовольства Микола Присяжнюк зазначив що країна в поточному році може зібрати 57 млн. тонн зерна, що стане рекордним за всі роки незалежності. Цим самим наша країна посідає 2 місце на Світовому ринку зерна. Він нагадав що за 2011 рік урожай України склав 56, 7 млн. тонн. За прогнозами Мінагропроду врожай зерна в країні в 2013 році складе 53-54 млн тонн в той час, як у 2012 році він склав 46,2 млн тонн. Експорт зерна в новому сезоні, за його оцінками, складе 26 млн тонн, в той час як в 2012/2013 – 22,8 млн тонн.

За даними Деркомстату зерно України в основному експортується в країни Азії – 53 % (у т. ч. пшениці – 38,6 %, кукурудзи – 33,2 і ячменю – 84,3 %), Африки – 22 % (у т. ч. пшениці – 27 %, кукурудзи – 31,1 і ячменю – 9,4 %) і Європи – 20 % (у т. ч. пшениці – 31 %, кукурудзи – 19,9 і ячменю – 5,2 %). У країни США вивозиться всього 4,1 % зерна (у т. ч. пшениці – 1,5 %, кукурудзи – 15,7 і ячменю – 0,8 %). Причому щороку ці обсяги за материками різні й відзначаються великою варіацією.

Згідно розробленої, галузевої програми "Зерно України – 2015" посівні площі зернових культур в Україні мають становити близько 16 млн. га, у тому числі озимої пшениці – не менше 6,8 млн. га, озимого ячменю – 1,2 млн. га, озимого жита – 0,3 млн. га, кукурудзи – 4,0 млн. га, ярого ячменю – 4,6 млн. га. Виробництво зерна на цих площах за середньої урожайності 43-45 ц/га становитиме у 2015 році близько 71 млн. тонн.

Отже, виходячи з вище сказаного зазначаємо, що Україна поступово розвиває виробництво зернових. Проте для прискорення та поліпшення цього процесу необхідний грамотний підхід до сівозмін, використання високоякісного посадкового матеріалу, своєчасно вносити і обробляти ґрунт, використовувати новітню техніку. Зважаючи на постійне загострення конкуренції на світових агропродовольчих ринках регулююча роль держави повинна бути спрямована на захист вітчизняних виробників від надмірної зовнішньої конкуренції та стимулювання створення конкурентоспроможної аграрної економіки, здатної ефективно інтегруватись у світове господарство.

Саме дотримання цих положень допоможе нашій країні вийти у лідерство на Світовому ринку зерна і стабільно тримати дану позицію.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА

***Кулішова Н.С., студентка*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Будь-яке підприємство, особливо аграрної сфери, бажає отримати максимальний результат при мінімальних затратах. Дане співвідношення розкриває поняття економічної ефективності управління виробництва. Послання засобів праці, предметів праці, робочої сили, фінансовий стан підприємства, певні організаційні, управлінські, технологічні та інші переваги та інші фактори зумовляють процес виробництва. Його ефективність на сьогодні є однією з головних характеристик господарської діяльності людини.

На світовому ринку зерно займає вагомий частку. Воно є найбільш досконалим та прогнозованим і забезпечує продовольчу безпеку країни. За 2011 рік урожай України склав 56,7 млн. тонн, у 2012 році він склав 46,2 млн. тонн. Експорт зерна в 2012/2013 МР склав 22,8 млн. тонн. Згідно розробленої, галузевої програми «Зерно України-2015» посівні площі зернових культур в Україні мають становити близько 16 млн. га, у тому числі озимої пшениці – не менше 6,8 млн. га, озимого ячменю – 1,2 млн. га, озимого жита – 0,3 млн. га, кукурудзи – 4,0 млн. га, ярого ячменю – 4,6 млн. га. Виробництво зерна на цих площах за середньої урожайності 43-45 ц/га становитиме у 2015 році близько 71 млн. тонн.

Розглянемо питання управління ефективністю виробництва зерна на прикладі ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна». У 2012 році ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» спеціалізувалась на виробництві соняшнику в галузі рослинництва та молока в тваринництві.

Станом на 2012 рік площа сільськогосподарських угідь ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» склала 4719 га. Майже всі показники фінансового стану господарства за період 2010-2012 років збільшились. Зменшення відбулось лише по коефіцієнту маневреності власними коштами підприємства. Основним напрямом збільшення обсягів продукції землеробства є підвищення урожайності сільськогосподарських культур. Для цього господарства здійснюють комплекс заходів щодо підвищення родючості землі, впровадження інтенсивних технологій вирощування культур тощо.

** Науковий керівник – Зайка С.О., ст. викладач*

Економічна ефективність виробництва зернових культур у ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» представлені на рис.

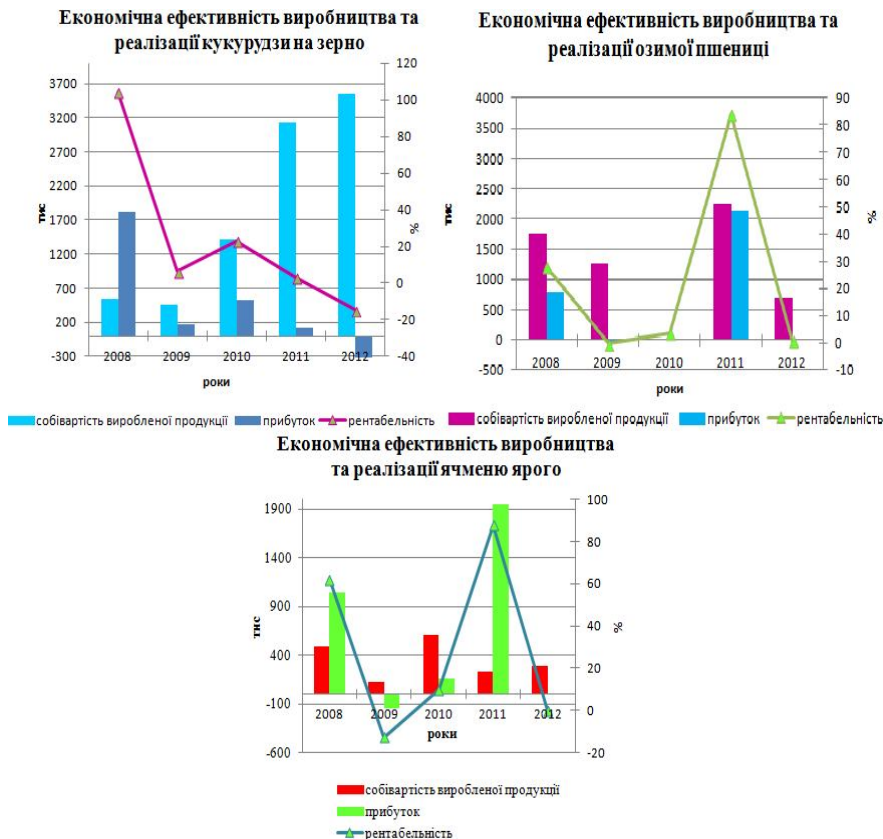

Рис. Економічна ефективність виробництва та реалізації зернових

Аналізуючи дані економічної ефективності виробництва та реалізації зернових культур, загалом, можна відмітити, що ситуація в ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» за 2008-2012 роки досить неоднорідна, але є всі передумови для перспективного розвитку.

Загалом необхідно підвищувати економічну ефективність сільського господарства. Розв'язання цього питання пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва. Це забезпечить підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Серед заходів підвищення економічної ефективності виробництва зерна найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур.

Проте для нарощування обсягів та поліпшення якості виробництва зернових необхідно:

1. Застосовувати науково-обґрунтовані норми добрив за фазами розвитку рослин.
2. Впроваджувати науково-обґрунтовану систему сівозмін.
3. Використовувати новітню техніку і технології.
4. Застосовувати якісний посадковий матеріал.
5. Залучати висококваліфікованих працівників.

Саме дотримання цих положень допоможе господарству зменшити затрати та отримати більший ефект від виробництва.

ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

***Міненко С. І., Бальдер А. В., студентки*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Необхідність забезпечення продовольчої безпеки України вимагає підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції та вживання заходів контролю імпортованої продукції з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції. Задоволення потреб у продовольстві повинно здійснюватися відносно кожної конкретної людини у місцях її проживання. Причому основний тягар у формуванні продовольчої безпеки покладається саме на суб'єкти держави, які несуть безпосередньо відповідальність перед населенням. Найчастіше зустрічаються три точки зору визначення продовольчої безпеки:

- 1) переважно економісти країн з розвинутою ринковою економікою, використовують визначення продовольчої безпеки, в якому фігурує тільки споживання. На їхню думку, продовольча безпека – це забезпечення гарантованого доступу населення до продовольства в кількості, необхідній для активного здорового життя;

** Науковий керівник – Богданович О.А., ст. викладач*

2) в якості ключової позиції в розумінні сутності продовольчої безпеки виділяють здатність країни самостійно забезпечувати себе необхідним обсягом та асортиментом продуктів харчування;

3) ґрунтується на двох критеріях: наявність на продовольчому ринку країни такої кількості продуктів харчування, якої достатньо для підтримання здорового способу життя населення; доступність цих продуктів абсолютно для всіх верств населення. Забезпечення продовольчої безпеки значною мірою залежить від потенціалу агропродовольчого сектора. Сільськогосподарський потенціал відповідно до проекту «Комплексної програми підтримки розвитку українського села на період до 2015 року» є, без сумніву, головною основою зростання національного доходу і забезпечення продовольчої безпеки країни. Аграрний сектор забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує її 17-18% ВВП.

Проблемами продовольчої безпеки держави можуть бути:

1) дефіцит продовольства і низький рівень платоспроможного попиту, що обумовлюють незбалансованість внутрішнього продовольчого ринку за попитом і пропозицією;

2) залежність внутрішнього ринку від імпортних поставок продовольства.

3) низька конкурентоздатність продукції за якістю та ціною. 4) нерозвиненість зовнішньоекономічних зв'язків.

5) низька ефективність діяльності господарюючих суб'єктів в АПК; Продовольча безпека – це такий рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї, стійкий економічний розвиток держави.

Під економічною безпекою країни розуміють таке поєднання економічних, політичних та правових умов, які можуть забезпечити довгострокове виробництво максимальної кількості економічних ресурсів на душу населення найбільш ефективним способом. Аналіз реальних процесів і осмислення досвіду вирішення цієї проблеми дозволяють виділити три її найважливіших елементи:

— економічна незалежність, що означає насамперед можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами;

— стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх

форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;

— здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику.

Сутність економічної безпеки можна визначити як такий стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечуються гарантований захист національних інтересів, незалежність обраного економічного курсу, соціальна спрямованість економічних реформ, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. До основних принципів забезпечення економічної безпеки України можна віднести: - верховенство закону під час забезпечення економічної безпеки; - додержання балансу економічних інтересів особи, сім'ї, суспільства, держави; - своєчасність і адекватність заходів, пов'язаних із відверненням загроз і захистом національних економічних інтересів; - пріоритет договірних (мирних) заходів у вирішенні як внутрішніх, так і зовнішніх конфліктів економічного характеру; - інтеграція національної економічної безпеки з міжнародною економічною безпекою. При цьому важливу роль у вирішенні проблем економічної безпеки відіграють партнерські угоди про вільний рух капіталів, товарів та послуг, облік взаємних економічних інтересів, відмова від силового тиску, рівноправні відносини з менш розвинутими країнами. Правові гарантії здійснення міжнародної економічної безпеки полягають у визнанні; • принципів в рівноправності держав поза залежністю від соціального і політичного ладу • свободи вибору шляхів розвитку і форм організації економічного життя; • взаємовигідного співробітництва і вільного розвитку економічних, фінансових, науково-технічних та інших мирних відносин між державами з метою економічного і соціального прогресу; Економічна безпека країни відносна, навіть у найбільш економічно розвинутих і соціально стабільних країнах зі сталим політичним режимом можливі зовнішні не сприятливі впливи. У процесі інтернаціоналізації виробництва, включення національної економіки у світове господарство, економічна безпека країни дедалі тісніше пов'язується з міжнародною економічною безпекою.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

***Науменко І.В., аспірант,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Особливо гостро в сільському господарстві Харківської області стоїть проблема інтенсифікації в сучасних умовах, коли потрібно змінити стійку тенденцію спаду виробництва зерна, кормів, м'яса, молока, скорочення поголів'я худоби та забезпечити зростання продуктивності галузей сільського господарства.

Реальним виходом є прискорення темпів і обсягів нарощування сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств та галузей АПК.

Економічне зростання та інтенсифікація виробництва — невід'ємні складові категоріального апарату сучасної аграрної економіки. Зазначимо, що даним аспектам присвячена певна частина наукових праць вчених аграрників, але єдиної точки зору щодо дієвості перспектив формування та реалізації інтенсивного типу розвитку сільського господарства в їх поглядах немає.

Виділення в рамках Комплексної програми розвитку АПК та земельної реформи Харківської області в 2011-2015 рр. та на період до 2020 року зростаючої ролі іноваційно - інвестиційних складових ставить значні наголоси на системній трансформації АПК Харківщини до рівня інвестиційно успішного регіону, діючого на засадах наскрізної координації.

Стратегічними напрямками розвитку АПК Харківської області в період 2011-2020 рр. визначено активний розвиток тваринництва (молочне і м'ясне скотарство, свинарство і птахівництво) на основі реалізації інвестиційно-іноваційного потенціалу регіону.

У контексті нашого дослідження одними з пріоритетних напрямів АПК Харківщини є:

— модернізація та розвиток виробничої інфраструктури регіонального АПК, розвиток виробничо-збутових, обслуговуючих кооперативів, підприємств агротехсервісу, створення високотехнологічних потужних, комплексних виробництв іноваційного типу;

- кардинальне покращення інвестиційної привабливості та іміджу АПК Харківської області;
- ефективна реалізація інноваційно-інвестиційного та наукового регіонального потенціалу.

Програмою розвитку АПК регіону передбачено перехід від ординарного сільського господарювання на високотехнологічний рівень агропромислового виробництва з поглибленою переробкою і максимально повним використанням всього шлейфу продуктів та субпродуктів рослинництва і тваринництва.

Збільшення виробництва продукції рослинництва можливе за рахунок удосконалення землекористування; застосування інтенсивних та ресурсозберігаючих технологій; цільового використання мінеральних і органічних добрив; впровадження науково-обґрунтованих систем захисту сільськогосподарських культур; використання високоврожайних сортів і гібридів польових, овочевих та інших культур.

Технічна оснащеність аграрного виробництва стійко погіршується в сільськогосподарських підприємствах. Упродовж 2000–2012 рр. кількість тракторів, використовуваних у сільськогосподарському виробництві Харківської області, скоротилася з 17185 до 8915 шт. (або на 48,1%), зернозбиральних комбайнів – з 2909 до 1868 шт., кукурудзозбиральних комбайнів – більш, ніж у 2 рази, кормозбиральних комбайнів – у 5 разів. При цьому більшість із них відпрацювали свій термін експлуатації, фізично повністю зношені та морально застарілі.

За розрахунками вчених Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» для відтворення технічної бази сільського господарства до рівня технологічної потреби необхідно понад 300 млрд. грн., тобто протягом 10-12 років інвестиції в технічне забезпечення повинні бути на рівні 25 - 30 млрд. грн. щорічно. Враховуючи те, що інноваційні агротехнології потребують значних інвестицій в основний і оборотний капітал, загальна потреба в інвестиціях для інноваційного оновлення агровиробництва значно перевищує вищезазначену суму коштів.

Потрібно враховувати економічний, національно-стратегічний, демографічний та інші аспекти реалізації інноваційних процесів в аграрному виробництві на основі кредитної, фінансової, агропродовольчої й інноваційної політики країни. Такий зв'язок здатний забезпечити відтворення інноваційного процесу, стимулювати технологічні нововведення і технічні зрушення, активізацію інвестиційної діяльності.

Для формування інтенсивного типу відтворення слід обов'язково враховувати, що кожен напрям інтенсифікації має граничну межу використання, нехтування якою може негативно впливати на агроекологічну систему.

У контексті нашого дослідження найбільший інтерес з точки зору диференціації критеріїв, характеристик і механізмів забезпечення інтенсивного розвитку складових матеріально-технічної бази сільського господарства області представляють рівні економічної відповідальності інвесторів, що здійснюють вливання інвестиційних ресурсів у рослинницькі, тваринницькі підприємства, що є сировинною базою харчової промисловості.

Основними критеріями структурних перетворень у процесах реалізації механізмів формування інтенсивного типу економічного розвитку сільського господарства повинні бути: спеціалізація і концентрація виробництва до оптимальних розмірів, нові підходи до матеріально-технічного забезпечення, розвиток виробництва на інноваційній основі, диверсифікація виробництва.

Запровадження дієвих моделей внутрішньогосподарських економічних відносин передбачає вдосконалення системи матеріального стимулювання безпосередніх працівників-власників і підвищує їх відповідальність за кінцеві результати роботи, при цьому основні засоби виробництва мають конкретних власників і користувачів.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ **ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛЕЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

ВАЛЕТЕНКО В.В. Інноваційно-інвестиційний розвиток агропромислового виробництва: регіональні аспекти та загальні закономірності.....	6
ЛУНЬОВА В.А. Сучасний стан інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.....	8
НАКІСЬКО О.В. Оцінка ефективності інноваційних процесів в аграрному секторі.....	11

СЕКЦІЯ **УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

БОРИСОВСЬКИЙ Д.В. Кількісні характеристики суб'єктів підприємництва.....	15
БУТКО А.В. Зміст та роль нормування оборотних засобів	17
ГАРМАШЕВА І.П. Механізм фінансування новоствореного підприємства.....	19
ГРЖЕВА О.М. Фактори інтенсифікації молочного скотарства	21
ДМИТРИЄВА К.М., ХАЛАБЕРДА Ю.О. Принципи здійснення управління підприємством в умовах кризового стану.....	24
КРУТЬКО М.А., НАКІСЬКО Є.О. Розвиток СОК як шлях вирішення проблем зайнятості.....	26
КУСКОВА С.В. Проблеми реалізації сучасної доктрини розвитку агропромислового комплексу.....	29
ЛЕВКІНА Р.В., МЕЛЬНИК К.Р. Підвищення ефективності виробництва соняшнику на засадах сталого розвитку	31

ЛЕЛЮК М.В. Методологічні принципи формування показників планування стійкого розвитку економічних систем	34
ЛЕЛЮК Ю.М. Особливості методологічних підходів до використання економіко-математичних моделей циклу при формуванні сучасної антициклічної політики	37
НАМ М.А. Сценарное прогнозирование как инструмент управления предпринимательскими структурами в условиях нестабильности	39
ПОДАРОВ АЗАТ Стратегические направления развития сельского хозяйства в Туркменистане	41
ПУШКАР А.О. Проблеми організації обліку основних засобів та шляхи їх вирішення.....	43
ПУШКАР А.О. Вдосконалення первинного обліку основних засобів....	46
РИЖИКОВА Н.І., МУРТАЗАЄВ ДОВАЕТ Організація обліку основних засобів в сільськогосподарських підприємствах	48
СКУБІЙ І.В. Торгівля в умовах трансформації економіки: досвід НЕПУ (1921-1929 рр.).....	51
СЛАТВІНСЬКА Л.А. Особливості еволюції системи державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі.....	53
СТАЦЕНКО А.І. Особливості функціонування сільськогосподарських підприємств в Україні.....	56
ХАЙНУС Д.Д. Апробація альтернативного методичного підходу до здійснення грошової оцінки ріллі аграрних підприємств	58

СЕКЦІЯ

МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ, УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ

ТУРЧЕНКО М.М. Формування організацій спеціалізованих на репродукції перевірених ремонтних корів як важливий напрямок ринкової трансформації економіки.....	64
АНТОЩЕНКОВА В.В. НЕДАЙ К.В. Стан молочного скотарства в Чернігівській області.....	66
БІРЧЕНКО Н.О. Шляхи запобігання ризику агропідприємств	68

ГАЛІЙ В.Г. Управління ефективністю виробництва зерна озимої пшениці.....	71
ГАЛІЙ О.Г. Особливості ринку соняшникової олії на сучасному етапі	74
ГОНЧАРЕНКО С.І. Управління трудовими ресурсами в АПК	76
ГУРЕНКО М.М. Особливості управління підприємствами агропромислового комплексу.....	79
ДМИТРИЄВА К.М. Особливості організації управлінської праці в аграрних підприємствах.....	81
ДУДНЄВА Ю.Е. Стандартизація ризик-менеджменту як шлях підвищення його ефективності	84
ДЯЧЕНКО Є.Ю. Удосконалення виробничої структури сільськогосподарських підприємств	86
ЛЯШЕНКО Ю.О., ШМАРАЄВ О.А., ЧАЛА О.І. Майнд-менеджмент, як ефективний різновид тайм-менеджменту в навчанні та роботі за фахом.....	89
ЛЯШЕНКО Ю.О., ШМАРАЄВ О.А., ЧАЛА О.І. Аналіз найпоширеніших в Україні програмних продуктів для майнд-менеджменту	92
РУДИМ А.Ю. Управління проектами.....	94
СІРИК Т.І. Бізнес-планування у фермерському господарстві	97
СМІГУНОВА О.В. Феномен організаційної структури організації аграрного профілю як елемента внутрішнього середовища сільської території.....	99
СУМЕЦЬ О.М. Систематика факторів впливу на логістичну діяльність підприємств олійно-жирової галузі.....	102
ФАЛЕХ В.Р. Методические основы исследований конкурентоспособности и эффективности в аграрной экономике.....	104
ФУРСОВА В.В. Роль маркетингу в діяльності сільськогосподарських підприємств.....	107
ХААБЕРДА Ю.О. Методи і принципи формування структур ефективного управління організацією.....	109
ЮРКО М.В. Підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва зерна в Україні.....	111

СЕКЦІЯ ФОРМУВАННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РИНКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

МИКИТЮК В.М., КОВАЛЬЧУК О.Д. Трансформація галузі скотарства до ринкових умов.....	115
БІЛЕЦЬКА К.Ю. Агроекономічні особливості соняшника	118
ЖЕЛЄЗНЯК А.М., ЧЕРЕВКО В.Д. Формування ринку традиційних продуктів в західному регіоні України	121
ЗАХАРЧЕНКО О.В. Розвиток ринків сільськогосподарської продукції і продовольства в умовах глобалізації	124
КВАСНИЦЬКА Р.С. Концептуальні основи визначення потенціалу інституту фінансового ринку.....	126
ПЕТРОВ В.М. Матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств України в умовах різних суспільно-економічних формацій	128
ПОПОВА М.М. Засади державної підтримки розвитку фермерства в галузі виноградарства в Україні	133
ХАРЧЕВНИКОВА Л.С. Стан та тенденції розвитку вітчизняного зерновиробництва	135

СЕКЦІЯ ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ТА КОМЕРЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ

БОРИСОВА В.А., ВЛАДИКА Ю.П. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств.....	139
СТЕЦЮК П.А. Концептуальні засади розвитку земельно-іпотечного кредитування	142
АМАНОВ Б.Я. Что такое суку.....	145
ВИСОЧАН О.С. Деякі особливості обліку і калькулювання собівартості на підприємствах туристичного бізнесу.....	148

ГУБАР А.А. Сучасні проблеми обліку продукції сільськогосподарського виробництва в Україні.....	151
ЗАКРЕВСЬКА О.В. Організація бухгалтерського обліку поточних біологічних активів тваринництва.....	154
КАААШНІКОВА Т.В. Відмінності державної підтримки сільськогосподарських підприємств України за зональним розподілом	157
КІДАНОВА Н.Б., ГУБАР А.А. Принципи аудиторської діяльності в Україні	160
КІДАНОВА Н.Б., СЕМИХАТ Ю.М. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	163
КОРСУН О.М. Ведення обліку виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах із застосуванням програмного забезпечення «1 С: Бухгалтерія 8».....	167
КУАІШОВА Н.С. Сільськогосподарське підприємство як основа економічного життя країни.....	171
ЛЮБИМА А.Р. Удосконалення внутрішнього контролю на підприємстві	172
ЛЮБИМА А.Р. Проблеми організації бухгалтерського обліку.....	174
МАЛІЙ О.Г., ЧЖИЦЯН ДИН Взаємозв'язок організації розрахунків та фінансового становища підприємства	177
МАЛІЙ О.Г., ШМАРОВОЗ О.В. Фінансовий аналіз як інструмент оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства	181
МЕДВЕДЕВА А.А. Облік виробничих запасів: проблеми та шляхи їх вирішення.....	183
POLUVANA L.A., GUBAR A.A. Legal regulatory information support of agricultural activities	186
ПОЛИВАНА А.А. Нові підходи до оцінки ІТ	189
ПОЛИВАНА А.А., ХУДАБЕРДИЄВА Н. Нові правила з ведення касових операцій в Україні.....	192
СЕМИХАТ Ю.М. Особливості проведення аудиту фінансових результатів діяльності підприємства.....	195
ФЕДОРЕНКО Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством.....	198
ХИМЧЕНКО А.С. Актуальні питання обліку розрахунків за виплатами працівникам.....	200

СЕКЦІЯ

**ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

МАРЕНИЧ Т.Г. Економічна ефективність діяльності суб'єктів малого підприємництва в аграрній сфері.....	205
ОНЕГІНА В.М. Індикатори продовольчої безпеки.....	207
АМАНОВ Б.Я. Перспективи производства подсолнечника в Україні.....	210
АНГЕАКО І.В. Світові тенденції розвитку тіньової економіки	211
ДЗЯБУРА К.С. Основні проблеми продовольчої безпеки та шляхи їх розв'язання.....	214
КУЛІШОВА Н.С., КУЛИК А.В. Основні тенденції розвитку ринку зернових в Україні.....	217
КУЛІШОВА Н.С. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва зерна.....	219
МІНЕНКО С.І., БАЛЬДЕР А.В. Продовольча та економічна безпека держави.....	221
НАУМЕНКО І.В. Проблеми та перспективи економічного розвитку сільського господарства Харківської області.....	224

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ

V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Відповідальний за випуск *Г.Є. Мазнєв*

Редактори *О.О. Красноручий, В.М. Онегіна*

Підписано до друку 10.04.2014.

Формат 60 × 84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Гарнітура Garamond. Офсетний друк.

Умовн. друк. арк. — 14,6. Тираж — 300 прим.

Видавництво «Міськдрук»

КП «Міська друкарня», 61002, вул. Артема, 44.

Свідцтво про державну реєстрацію

Серія ДК № 3613 від 29.10.2009 р.